

EIPF, Ekonomski institut, d.o.o.

Univerza v Ljubljani
Fakulteta *za družbene vede*

Vrednotenje upoštevanja načela trajnostnega razvoja pri izvajanju OP EKP 2014-2020

Končno poročilo

Pripravili:

dr. Maja Bučar

dr. Barbara Brečko

dr. France Križanič

dr. Andreja Črnak Meglič

V Ljubljani, april 2019

Kratice

ARSO	Agencija Republike Slovenije za okolje
CLLD	Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost
CPVO	Celovita presoja vplivov na okolje
CTN	Celostne teritorialne naložbe
DDR	Dogovor za razvoj regij
DRSI	Direkcija Republike Slovenije za infrastrukturo
EK	Evropska Komisija
EKSRP	Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja
ESPR	Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo
ESS	Evropski socialni sklad
ESSR	Evropski sklad za regionalni razvoj
EU	Evropska Unija
FI	Finančni instrumenti
JR	Javni razpis
KS	Kohezijski sklad
LAS	Lokalna akcijska skupna
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MGRT	Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
MK	Ministrstvo za kulturo
MO	Mestne občine
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
MSP	Mala in srednje velika podjetja
MZI	Ministrstvo za infrastrukturo
NPO	Neposredna potrditev operacij
OJS	Ožji javni sektor
OP EKP	Operativni program evropske kohezijske politike
OPVP	Območje pomembnega vpliva poplav
OVE	Obnovljivi viri energije
PKP	Po kreativni poti do znanja
PN	Prednostna naložba
PO	Prednostna os
PS	Partnerski sporazum
PVO	Posegi v okolje
RRP	Regionalni razvojni program
ŠJS	Širši javni sektor
SLR	Strategija lokalnega razvoja
SOP	Direktiva o strateški presoji okolja
SPS	Strategija pametne specializacije
TC	Tematski cilj
TEN-T	Vseevropsko prometno omrežje
TUS	Trajnostne urbane strategije
ZMOS	Združenje mestnih občin Slovenije

Kazalo vsebine

POVZETEK.....	9
EXECUTIVE SUMMARY	20
1 Uvod.....	31
2 Metodologija dela in viri podatkov	33
3 Celostna ocena na ravni OP kot celote	36
3.1 Usklajenost dokumentov Partnerskega sporazuma, OP EKP 2014-2020 in Strategije pametne specializacije s temeljnimi načeli trajnostnega razvoja	36
3.2 Nasprotje med rastjo in okoljsko komponento trajnostnega razvoja	39
3.3 Celovita presoja vplivov na okolje za OP EKP 2014-2020	40
3.4 Odražanje usmerjenosti kazalnikov v doseganje trajnostnega razvoja	41
4 Regionalni pristop k realizaciji načela trajnostnega razvoja	47
4.1 Strategije lokalnega razvoja	48
4.2 Celostne teritorialne naložbe za spodbujanje trajnostnega urbanega razvoja	49
4.3 Dogovor za razvoj regij.....	50
4.4 Prednostne osi operativnega programa	52
4.5 Izvajanje regionalnega pristopa po prednostnih oseh operativnega programa.....	55
5 Pristop k prednostnim osem, ki neposredno prispevajo h krepitvi okoljske komponente	56
5.1. Prednostna os 4: Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja.....	56
5.1.1 Pregled in analiza prednostnih naložb znotraj posamezne osi.....	56
5.1.2 Ocenjevanje realizacije načrtovanega z vidika okoljske trajnosti	64
5.1.3 Ustreznost naslavljanja horizontalnega načela.....	68
5.1.4 Ocena in pregled kazalnikov	68
5.1.5 Sklep s predlogi	74
5.2 Prednostna os 5: Spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam ter preprečevanja in obvladovanja tveganj.....	76
5.2.1 Pregled in analiza prednostnih naložb znotraj posamezne osi.....	76
5.2.2 Ocena realizacije načrtovanega z vidika okoljske trajnosti.....	80
5.2.3 Ustreznost naslavljanja horizontalnega načela.....	80
5.2.4 Pregled kazalnikov	81
5.2.5 Sklep s predlogi	84
5.3 Prednostna os 6: Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti.....	85
5.3.1 Pregled in analiza prednostnih naložb znotraj posamezne osi.....	87
5.3.2 Ocena realizacije načrtovanega z vidika okoljske trajnosti.....	99
5.3.3 Ustreznost naslavljanja horizontalnega načela.....	100

5.3.4 Pregled kazalnikov	105
5.3.5 Sklep s predlogi	111
5.4 Prednostna os 7: Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti	111
5.4.1 Pregled in analiza prednostnih naložb znotraj prednostne osi.....	112
5.4.2 Ocena realizacije načrtovanega z vidika okoljske trajnosti.....	119
5.4.3 Ustreznost naslavljanja horizontalnega načela.....	121
5.4.4 Pregled kazalnikov	121
5.4.5 Sklep vrednotenja s predlogi.....	123
6 Pristop k prednostnim osem s horizontalnim vplivom	126
6.1 Prednostna os 1: Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnost in ozelenitev gospodarstva	126
6.1.1. Pregled in analiza prednostnih naložb/ posebnih ciljev/ ukrepov.....	126
6.1.2 Vgrajevanje horizontalnega načela pri ukrepih	133
6.1.3 Pregled kazalnikov	137
6.2. Prednostna os 3: Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast	140
6.2.1 Pregled in analiza prednostnih naložb/ posebnih ciljev/ ukrepov.....	141
6.2.2 Vgrajevanje horizontalnega načela pri ukrepih	151
6.2.3 Pregled kazalnikov	153
6.3 Prednostna os 8: Spodbujanje zaposlovanja in transnacionalna mobilnost delovne sile	156
6.3.1 Pregled in analiza prednostnih naložb/posebnih ciljev/ukrepov	156
6.3.2 Prednostne naložbe glede na izvedbeni načrt	160
6.3.3 Vgrajevanje horizontalnega načela pri ukrepih	168
6.3.4 Pregled kazalnikov	170
6.4 Prednostna os 10: Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost	170
6.4.1 Pregled in analiza prednostnih naložb/ posebnih ciljev/ ukrepov.....	170
6.4.2 Prednostne naložbe glede na izvedbeni načrt	174
6.4.3 Vgrajevanje horizontalnega načela pri ukrepih	182
6.4.4 Pregled kazalnikov	184
7 Vrednotenje izvajanja na ravni ukrepov, meril, odgovornosti.....	184
7.1 Uredba o zelenem javnem naročanju.....	185
7.2 Energetsko knjigovodstvo	186
7.3 Sistemi ravnanja z okoljem	186
7.4 Drugo.....	186
Načelo »onesnaževalec plača«	186
Načelo okoljske trajnosti.....	187
Uredba za PVO	187

7.5 Izvajanje OP- EKP glede na navedene vzvode – analiza v okviru izbranih prednostnih osi.....	187
7.5.1 Prednostne osi, ki neposredno prispevajo h krepitvi okoljske komponente.....	187
7.5.2 Prednostne osi s posrednim vplivom.....	190
7.6 Obseg odgovornosti za upoštevanje načela trajnostnega razvoja	191
7.7 Sklep.....	192
8 Sklepi in priporočila.....	193
9 Literatura in viri.....	197
10 Priloge	201

Kazalo tabel

Tabela 1: Seznam obravnavanih prednostnih osi	31
Tabela 2: Terminski načrt vrednotenja	35
Tabela 3: Pregled posebnih ciljev in kazalnikov, ki odražajo okoljsko komponento trajnostnega razvoja po prednostnih oseh	43
Tabela 4: Celostni pristop k teritorialnemu razvoju	52
Tabela 5: Kazalniki PN 4.1	69
Tabela 6: Kazalniki PN 4.2	71
Tabela 7: Kazalniki PN 4.3	72
Tabela 8: Kazalniki PN 4.4	73
Tabela 9: Kazalniki OP 5	82
Tabela 10: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči	82
Tabela 11: Skupni kazalniki učinka in kazalniki učinka za posamezni program	82
Tabela 12: Skupni kazalniki učinka in kazalniki učinka za posamezni program za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os, prednostno naložbo, razčlenjeni glede na kategorijo regije za ESRR) - 05 / 5i	83
Tabela 13: Skupni kazalniki učinka in kazalniki učinka za posamezni program	84
Tabela 14: Skupni kazalniki učinka in kazalniki učinka za posamezni program	84
Tabela 15: Izvajanje PO 6 (jan. 2014 – sept. 2018)	86
Tabela 16: Projekti v okviru PN 6.1 – prvi specifični cilj.....	89
Tabela 17: Projekti v okviru PN 6.1 – drugi specifični cilj.....	90
Tabela 18: Omilitveni ukrepi.....	91
Tabela 19: Projekti v okviru PN 6.2	94
Tabela 20: Potrjeni projekti (prvo javno povabilo)– specifični cilj 1: Učinkovita raba prostora v urbanih območjih (18 projektov)	97
Tabela 21: Potrjeni projekti - specifični cilj 2 - Boljše spremljanje kakovosti zraka za boljšo podporo pripravi načrtov na tem področju	99
Tabela 22: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči	105
Tabela 23: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči	105
Tabela 24: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči	106

Tabela 25: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči	106
Tabela 26: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči	107
Tabela 27: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči	107
Tabela 28: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči	108
Tabela 29: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči	108
Tabela 30: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči	109
Tabela 31: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči	109
Tabela 32: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči	110
Tabela 33: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči	110
Tabela 34: Kazalniki PN 7.1	122
Tabela 35: Kazalniki PN 7.2	123
Tabela 36: Kazalniki PN 7.3	123
Tabela 37: Izvajanje PO 1 (jan. 2014 – sept. 2018)	130
Tabela 38: Prikaz Izvedbenega načrta za PO 1/ prednostna naložba 1a	130
Tabela 39: Prikaz Izvedbenega načrta za PO 1/ prednostna naložba 1b (VIR INOP nov. 2018)	132
Tabela 40: PO 1	133
Tabela 41: Skupni kazalniki učinka in kazalniki učinka za posamezni program za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os, prednostno naložbo, razčlenjeni glede na kategorijo regije za ESRR) - 01 / 1a	137
Tabela 42: Skupni kazalniki učinka in kazalniki učinka za posamezni program za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os, prednostno naložbo, razčlenjeni glede na kategorijo regije za ESRR) - 01 / 1b	139
Tabela 43: Sredstva, namenjena PO 3	140
Tabela 44: Izvajanje PO 3	141
Tabela 45: Izvedbeni načrt PN 3.1	145
Tabela 46: Izvedbeni načrt PN 3.2	149
Tabela 47: Kazalnik PO 3 PN 3.1 specifični cilj 1	153
Tabela 48: Kazalnik PO 3 PN 3.1 specifični cilj 2	154
Tabela 49: Kazalnik snovna produktivnost	154
Tabela 50: Izvajanje PO 8	161
Tabela 51: Prikaz Izvedbenega načrta za PO 8/prednostna naložba 8.1	162
Tabela 52: Prikaz Izvedbenega načrta za PO 8/prednostna naložba 8.2	164
Tabela 53: Prikaz Izvedbenega načrta za PO 8/prednostna naložba 8.3	166
Tabela 54: Okvirni znesek podpore, ki se uporablja za cilje v zvezi s podnebnimi spremembami.....	169
Tabela 55: Izvajanje PO 10	175
Tabela 56: Prikaz Izvedbenega načrta za PO 10/prednostna naložba 10.1	175
Tabela 57: Prikaz Izvedbenega načrta za PO 10/prednostna naložba 10.2	181
Tabela 58: Prikaz Izvedbenega načrta za PO 10/prednostna naložba 10.3	182
Tabela 59: Znesek podpore za cilje v zvezi s podnebnimi spremembami	184

Kazalo slik

Slika 1: Prebivalstvo, priključeno na komunalne čistilne naprave z vsaj sekundarno stopnjo čiščenja	89
Slika 2: Območja NATURA 2000	92
Slika 3: Mestne občine, upravičene do naložb v okviru PN 6.3	96
Slika 4: Kakovost zraka (2011-2015)	98

POVZETEK

Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko je junija 2018 izvedla javno naročilo male vrednosti številka JN 15/2018 za Vrednotenje upoštevanja načela trajnostnega razvoja pri izvajanju OP EKP 2014-2020. Namen in cilj vrednotenja je oceniti upoštevanje načela trajnostnega razvoja pri izvajanju OP EKP 2014-2020. Predmet vrednotenja so vlaganja v ukrepe OP EKP 2014-2020, ki prispevajo k doseganju trajnostnega razvoja, predvsem iz okoljskega vidika.

Poleg Partnerskega sporazuma kot osnovnega dokumenta, ki opredeljuje načelo trajnostnega razvoja, vrednotenje upošteva tudi opredelitve trajnostnega razvoja v samem OP EKP 2014-2020. OP opredeljuje prednostne osi, ki **neposredno** prispevajo h krepitvi okoljske komponente trajnostnega razvoja. Te so:

- **Prednostna os 4:** Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja
- **Prednostna os 5:** Prilagajanja na podnebne spremembe
- **Prednostna os 6:** Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti.

Te tri prednostne osi so bile v procesu vrednotenja deležne posebne pozornosti, saj je pričakovati, da je prav v instrumentih znotraj teh osi moč identificirati najbolj neposreden prispevek trajnostnemu razvoju.

Čeprav je OP ne uvršča med glavne tri prednostne osi, je pri vertikalnem pristopu k vključevanju okoljske komponente potrebno upoštevati tudi **Prednostno os 7:** Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti.

Okoljska komponenta je **horizontalno** vključena tudi v druge prednostne osi, in sicer še posebej:

- **Prednostna os 1:** Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnost in ozelenitev gospodarstva
- **Prednostna os 3:** Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast
- **Prednostna os 8:** Spodbujanje zaposlovanja in transnacionalna mobilnost delovne sile

Horizontalno je deloma vključena komponenta trajnostnega razvoja tudi v **Prednostno os 10:** Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost.

V okviru priprave poročila Vrednotenje upoštevanja trajnostnega razvoja pri izvajanju OP EKP 2014-2020 je bil uporabljen predvsem kvalitativni pristop, ki je vključeval pregled in analizo dokumentov, obstoječih podatkov, intervjujev ter izvedbo fokusnih skupin. Zaradi heterogenosti prednostnih osi in ker so projekti v začetnih fazah izvedbe, zbiranje podatkov z anketami ni bilo primerno. Vrednotenje učinkov še ni mogoče, saj so projekti v izvajanju, učinki pa se bodo pokazali po koncu izvedenih projektov.

Slovenija se je v svojih strateških dokumentih odločno zavezala načelom trajnostnega razvoja, še posebej okoljskemu vidiku. To je jasno razvidno v vseh treh temeljnih dokumentih. Ne le, da je v uvodnih besedilih obravnavanih dokumentov trajnostni razvoj opredeljen kot osrednje vodilo pri pripravi vseh programov za črpanje sredstev EU, usmerjenost v trajnostni razvoj se pokaže tudi v izboru temeljnih ciljev (PS) oziroma prioritarnih osi (v OP EKP 2014-2020). Tu ločimo med prednostnimi osmi, ki neposredno prispevajo h krepitvi okoljske komponente trajnostnega razvoja (4, 5, 6, 7) ter tistimi, kjer je okoljska komponenta trajnostnega razvoja horizontalno vključena (1, 3, 8 in

deloma 10). Da je okoljska komponenta v ospredju slovenskega pristopa k trajnostnemu razvoju, je jasno razvidno tudi iz opredelitev pametne specializacije, ki se osredotoča na »trajnostne tehnologije in storitve za zdravo življenje« (SPS, str. 7).

Naša analiza se je prvenstveno osredotočila na okoljski vidik in tu ocenjujemo, da je tematika ustrezno zajeta, tudi na osnovi analiz posameznih prednostnih osi, ki so predstavljene v nadaljevanju. Manj izrazita so stališča v strateških dokumentih glede drugih dimenzij trajnostnega razvoja kot je kohezivnost družbe, zmanjšanje tveganja revščine in povečanje stopnje enakosti v družbi ter pri iskanju rešitev za izzive demografskih gibanj. Če so ti ukrepi na načelni ravni še izpostavljeni v PS, se v operacionalizaciji to dejavnost naslavlja le posredno.

Temeljno izhodišče vseh treh dokumentov (PS, OP EKP, S4) je, da Slovenija spodbuja ukrepe za prehod v nizkoogljično družbo ter za gospodarno ravnanje z viri in sicer na način, ki bo prispeval h kakovosti življenja. Analiza posameznih prednostnih osi ne kaže zanemarjanja okoljske komponente na račun gospodarske rasti. Pri nekaterih ukrepih (o tem več v nadaljevanju) sicer ocenjujemo, da bi se lahko okoljska komponenta trajnostnega razvoja še bolj izrazito naslavljala v besedilih javnih naročil in/ali razpisov in bi se na ta način lahko dosegal večji pozitivni vpliv, ne gre pa za kontradiktornost vsebin. Še bolj jasen odgovor na vprašanje, ali prihaja do izrivanja okoljskih ciljev na račun doseganja gospodarskih ciljev, pa bo lahko podala analiza konkretnih projektov, ki so v izvajanju.

Glede na časovnico izvajanja OP EKP 2014-2020 je podajanje celovite presoje okoljskih vplivov še neustrezno. Osredotočimo se lahko na presojo sporočil iz predhodnega vrednotenja in parcialne ugotovitve po posameznih prednostnih oseh, ki nam kažejo na potek realizacije zastavljenih prednostnih naložb. Velika večina prednostnih naložb po posameznih prednostnih oseh je še v izvajanju, nekatere operacije se še niso pričele izvajati in zato je naša ocena lahko le začasne narave in temelji na zastavljenem in ne tudi uresničenem. Vendar kljub temu ocenjujemo, da je načrtovalec v zadostni meri vgradil načelo trajnostnega okoljskega razvoja v vsebino OP EKP 2014-2020, da lahko upravičeno pričakujemo pozitivne rezultate.

Prednostne osi, ki neposredno naslavlja okoljski vidik trajnostnega razvoja – kjer cilji odražajo okoljsko komponento trajnostnega razvoja, vsebujejo kazalnike učinka in kazalnike rezultatov, ki odražajo okoljsko komponento trajnostnega razvoja. Gre za prednostne osi 4, 5, 6 in 7. Kazalniki sicer odražajo okoljski vidik trajnostnega razvoja, vendar pri nekaterih kazalnikih zaznavamo težavo, ker ni dostopnih novejših podatkov. Prav tako prednostna os 3 (PN 3.1) vsebuje kazalnik učinka in kazalnik rezultatov, ki odraža okoljsko komponento trajnostnega razvoja. Tu predlagamo tudi dodatne kazalnike s področja ravnanja z odpadki.

Tako PS kot OP EKP 2014-2020 namenjata posebno pozornost teritorialnemu razvoju. OP EKP opredeljuje posebne strategije, programe in instrumente, s katerimi se zagotavlja ustrezna podpora lokalnemu razvoju tako na urbanih kot ruralnih področjih. Instrumenti teritorialnega pristopa pri implementaciji OP EKP 2014-2020 so naslednji:

- a) Dogovori za razvoj regij na podlagi RRP 2014-2020 posameznih razvojnih regij in izvedenih teritorialnih razvojnih dialogov - upravičenci deležniki iz razvojnih regij¹;
- b) Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost (ang. kratica »CLLD«) na podlagi SLR - upravičenke vse LAS;
- c) Celostne teritorialne naložbe – CTN (ang. kratica »ITI«) na podlagi trajnostne urbane strategije (TUS) - upravičenke vse mestne občine (MO) in njihovi stanovanjski skladi.

¹ Upravičenci sredstev iz tega naslova so tudi npr: DRSI za projekte, ki so jih regije prepoznale kot pomembne.

V tem delu vrednotenja bomo poskušali zajeti pogled na uresničevanje regionalnega konteksta v okviru obravnavanih prioritetenih osi ter obenem identificirati povezave s trajnostnim okoljskim razvojem. Metodološko je to zahtevnejši del vrednotenja, kjer je bila potrebna dvofazna obravnava strateških (teritorialnih) dokumentov, da se jih »poveže« z načelom trajnostnega razvoja. Na tej podlagi smo skupaj s skrbniki identificirali ustrezne sogovornike in s kvalitativno metodo (pregled dokumentacije, fokusna skupina) ocenili upoštevanje načela trajnostnega razvoja. Identificirani ključni projekti v okviru potrjenih regionalnih razvojnih programov prispevajo k reševanju izzivov in potreb NUTS3 regij.

Uveljavljanje načela trajnostnega razvoja s poudarkom na okoljski dimenziji se izkazuje tudi v okviru lokalnih partnerstev, ki pri pripravi SLR izhajajo iz naslednjih ključnih izzivov: prispevek k ustvarjanju delovnih mest, razvoj osnovnih storitev, varstvo okolja in ohranjanje narave ter večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin. Celostni pristop k teritorialnemu razvoju in uveljavljanje načela trajnostnega razvoja sta prepletena v obstoječih regionalnih strategijah, tudi v strategijah urbanega razvoja. Omeniti velja tudi Instrument regionalne politike Dogovor za razvoj regij (DDR), ki je nov instrument regionalne politike po Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. Celostni pristop k teritorialnemu razvoju in uveljavljanje načela trajnostnega razvoja s poudarkom na okoljski dimenziji se izvaja po prednostnih oseh OP EKP 2014-2020 in dosega zastavljene kazalnike. Predvsem je pristop vključen v PO 4 (Trajnostna raba in proizvodnja energije, pametna omrežja), PO 6 (Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti) in v PO 7 (Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti).

Prednostne osi, neposredno usmerjene v okolje

Prednostna os 4

Prednostne naložbe v okviru PO 4 (Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja) temeljijo na 4. tematskem cilju po katerem bo, v skladu s PS in OP EKP 2014-2020, Slovenija prispevala k ciljem EU 2020 za trajnostno rast: 20 % manj izpustov toplogrednih plinov, 20-odstotni delež obnovljivih virov energije v končni rabi ter 20-odstotno povečanje energetske učinkovitosti.

OP EKP 2014-2020 je predvidel naslednje štiri prednostne naložbe:

- Podpora energetske učinkovitosti in uporabi obnovljivih virov energije v javni infrastrukturi, tudi v javnih stavbah in stanovanjskem sektorju;
- Spodbujanje proizvodnje in distribucije obnovljivih virov energije;
- Razvoj in izvedba pametnih distribucijskih sistemov z nizkimi in srednjimi napetostmi;
- Spodbujanje nizkoogljičnih strategij za vse vrste območij, zlasti za urbana območja, vključno s spodbujanjem trajne mobilnosti v mestih in prilagoditvenimi ukrepi za blažitev podnebnih sprememb.

Za izvedbo predvidenih prednostnih naložb, OP EKP 2014-2020 predvideva 304,64 milijona evrov (260,60 milijona evrov iz kohezijskega sklada ter 44,03 milijona evrov iz Evropskega sklada za regionalni razvoj). Za izboljšanje energetske učinkovitosti javnega sektorja in gospodinjstev ter trajnostne mobilnosti bodo pretežno uporabljena sredstva Kohezijskega sklada. V skladu s celostnim pristopom k teritorialnemu razvoju Slovenije PS za tematski cilj 4 Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja ugotavljamo, da so potrebe po teh naložbah velike v obeh kohezijskih regijah. PO 4 je s štirimi prednostnimi naložbami prvenstveno namenjena spodbujanju slovenskega prehoda na nizkoogljično družbo. Že delitev sredstev med prednostnimi naložbami kaže, da je težišče na spodbujanju vzpostavljanja večje energetske učinkovitosti (in manjših emisij) stavb ter na

ustvarjanju pogojev za trajnostno mobilnost. Na področju teh dveh prednostnih naložb (4.1 in 4.4) bodo zastavljeni ukrepi predvidoma uspešno izvedeni.

PN 4.2 (Spodbujanje proizvodnje in distribucije obnovljivih virov energije) ima trenutno uspešno implementacijo na področju sofinanciranja daljinskega ogrevanja na obnovljive vire energije. Sredstva iz javnega razpisa za sofinanciranje gradnje novih manjših objektov za proizvodnjo električne energije iz vetrnih in malih hidroelektrarn, se bodo dodatno namenila sončnim elektrarnam. Razprava na fokusni skupini je pokazala, da je problem spodbujanja postavitve novih obnovljivih virov energije njihovo umeščanje v prostor. Vpliv na celotne kazalnike učinkov samo s sredstvi kohezijske politike je relativno majhen. Smiselno bi bilo spodbujati postavitev in delovanje razpršenih kogeneracij po naseljih, ki se lahko daljinsko ogrevajo (samooskrbne lokalne skupnosti – primer Nemčije, kjer je že 100 takšnih skupnosti). Smiselno je tudi, da se v naslednji finančni perspektivi vključi spodbujanje izrabe geotermalne energije. Ekološko zadeva ni problematična, vsaj kar se tiče plitve geotermije.

PN 4.3 (Razvoj in izvedba pametnih distribucijskih sistemov, ki delujejo na nizkih in srednjih napetostih) bo imela pozitivne učinke pri energetski učinkovitosti, izboljšanju zraka in zmanjšanju emisij toplogrednih plinov na daljši rok. Sodeč po vmesnih poročilih Posredniškega organa bo ta Prednostna naložba uspešno izvedena.

PO 4 je z vsemi štirimi PN naravnana na vzpostavljanje parametrov (energetska učinkovitost stavb, trajnostna mobilnost, pametna distribucijska omrežja, proizvodnja energije iz obnovljivih virov, učinkovitost porabe energije ob povečanem deležu daljinskega ogrevanja) dolgoročnega gospodarskega razvoja in zmanjšanju pritiskov na onesnaževanje okolja. Gre za naložbe z izrazito dolgoročnimi cilji.

PO 4 daje v načrtovanju in izvedbi izrazit poudarek okoljski komponenti. Spodbuda gospodarski rasti je sicer sekundarna, vendar obstoji in ni zanemarljiva. Prvič gre za multiplikativne učinke investicij v izboljšanje energetske učinkovitosti stavb, v kapacitete za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov, v pametna distribucijska energetska omrežja ter v prenavo energetske oskrbe lokalnih skupnosti s poudarkom na uvajanje učinkovite trajnostne mobilnosti. Drugič gre za spodbudo razvojno intenzivnim podjetjem na področju informacijskih, komunikacijskih in energetskih tehnologij.

Fizični in finančni kazalniki v Operativnem programu za Prednostno os 4 kažejo zastavljene cilje in s tem uspešnost, v manjši meri pa učinkovitost (zmanjšanje emisij toplogrednih plinov ter izboljšanje kakovosti zraka, znižanje hrupa). Večina rezultatov se bo sicer pokazala šele po 2023.

Prednostna os 4 s PN prvenstveno sledi izboljšanju okoljske komponente trajnostnega razvoja Slovenije. Na področju izboljšanja energetske učinkovitosti stanovanjskega sektorja in posledično zmanjšanju emisij toplogrednih plinov ter izboljšanju kakovosti zraka so nepovratna sredstva daleč prenizka (6,6 milijona evrov), obenem pa ni na voljo ustreznih povratnih sredstev (Finančni instrumenti). V primeru recesije bi bilo tu mogoče voditi večje projekte, ki bi delovali proticiklično in skupaj s tem služili tudi doseganju dolgoročnih ciljev trajnostnega razvoja. Ocene ekspertov, ki na Ministrstvu za infrastrukturo vodijo postopke v zvezi z izvajanjem PN 4.1 v okviru PO 4, kažejo, da je projekt spodbude povečanja energetske učinkovitosti stanovanjskih stavb izvedljiv v primeru, da je upravičenec evropskih sredstev Eko sklad. Da bi bila kohezijska politika učinkovita, mora biti upravičenec podjetje, zadruga, občina, ipd. S posamezniki, na primer gospodinjsvi, se mora v tem primeru kot izvajalec projekta vključiti nek posredni proračunski uporabnik, ki potem deluje v imenu izvajalskega organa.

Na področju spodbujanja vzpostavljanja novih zmogljivosti za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov ima Slovenija na voljo neizkoriščeno energijo srednje Save s potrebnimi komplementarnimi

investicijami v železniško in cestno infrastrukturo. Tu bi kazalo v naslednji finančni perspektivi financirati investicije z dolgoročnimi povratnimi sredstvi (kreditni EIB in SID). Razprava na fokusni skupini je pokazala, da so sredstva kohezijske politike zelo omejena in je z njimi smiselno spodbujati manjše proizvajalce energije iz obnovljivih virov. Za večje projekte, kot je na primer gradnja verige hidroelektrarn na srednji Savi, sredstva kohezije ne bi zadoščala. Projekt tudi sicer še ni »zrel«, saj mora imeti vsaj že okoljsko soglasje, da ga je moč uvrstiti /sofinancirati v okviru kohezijske politike. Gradnja elektrarn na srednji Savi, ki se na prvi pogled kaže kot alternativa dosedanemu ne najbolj učinkovitemu spodbujanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov, v 2019 teh pogojev še ne izpolnjuje. Je pa še dovolj časa, da se razmere izboljšajo, način financiranja pa spremeni tako, da bodo kohezijska sredstva namenjena le rekonstrukciji cestne povezave, energetski del investicije se zgradi s povratnimi sredstvi (EIB, EBRD, SID), rekonstrukcija železnice pa s sredstvi IPE, ki jih centralizirano za prometno povezovanje po TEN-T koridorjih dodeljuje Evropska komisija.

Prednostna os 5

Prednostna os 5 *Spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam ter preprečevanja in obvladovanja tveganj* neposredno naslavlja okoljsko komponento trajnostnega razvoja, saj se usmerja v preprečevanje in obvladovanje tveganj, ki so potencialno možna posledica podnebnih sprememb. V okviru te prednostne osi se načrtuje podpora projektom, ki zagotavljajo sinergijske učinke glede protipoplavne varnosti, varstva narave in izboljševanja hidromorfološkega stanja voda. Za PO 5 je skupno na razpolago €108.114.038, od tega je 83 % evropskih sredstev iz KS in ESRR. Do septembra 2018 so bile izdane tri odločitve o podpori v skupnem znesku €54.148.242, kar predstavlja 50 % razpoložljivega zneska. Sprejeti sta bili dve odločitvi o podpori z izplačili iz proračuna v skupnem znesku €35.180.004 ali 33 % zneska. Izplačano pa je bilo zgolj €112.882 proračunskih sredstev. Konkretno so načrtovani trije investicijski projekti, geografsko skladni s predvidenimi načrti zmanjševanja poplavne ogroženosti državnega pomena, ki so v pripravi v skladu z Direktivo 2007/60/ES:

- Nadaljevanje projekta zagotovitev poplavne ureditve porečja Drave: dokončanje projektov I. faze ter nadaljevanje prednostnih investicij -zmanjševanje poplavne ogroženosti ptujske Drave - OPVP Spodnji Duplek in Ptuj; ureditev porečja Meže in Mislinje, zmanjševanje poplavne ogroženosti - OPVP Dravograd, Prevalje-Ravne na Koroškem in Črna na Koroškem-Žerjav;
- Protipoplavna ureditev porečja Gradašnice (do Ljubljane) – zmanjševanje poplavne ogroženosti OPVP Ljubljana-jug in Dobrova - Brezje pri Dobrovi;
- Protipoplavna ureditev porečja Selške Sore (do kraja Dolenja vas) – zmanjševanje poplavne ogroženosti OPVP Železniki.

Poleg teh treh investicijskih projektov je načrtovan še projekt, ki naslavlja informiranje, ozaveščanje, izobraževanje, zgodnje alarmiranje, obveščanje in spodbujanje k ukrepanju poplavno ogroženih subjektov na območjih pomembnega vpliva poplav ter na plazovitih območjih.

V letnem poročilu se ugotavlja, da je po trenutni oceni stanja prednostne naložbe izvajanje ukrepov glede na postavljene cilje in kazalnike OP EKP nujno pospešiti. Ocena je, da je pri nadaljnjem izvajanju prednostne naložbe ključno, da se pospešijo postopki priprave projektov, predvsem aktivnosti v zvezi s pripravo dokumentacije, presojo vplivov na okolje in javnimi naročili. Nabor kazalnikov sicer ne vsebuje kazalnika, ki bi neposredno meril trajnostni okoljski učinek, a težko bi oblikovali takega. Dejstvo pa je, da so izbrani kazalniki dober indikator, kako izbrani ukrep vpliva na okolje.

Na podlagi pregleda razpoložljive dokumentacije ugotavljamo, da je PO 5 ustrezno zasnovana, da neposredno zagotavlja upoštevanje trajnostnega načela na področju varovanja okolja. Tako merila za izbor projektov kot kazalniki za merjenje doseganja ciljev so ustrezni, kakor to potrjuje tudi predhodno vrednotenje.

Ključni problem pri tej PO je dinamika implementacije načrtovanih projektov, kjer se na več mestih opozarja, da je potrebno realizacijo pospešiti. V kolikor se bo izkazalo, da bodo zamude prevelike, se zna zgoditi, da se bo evropska sredstva prerazporedilo na druge prioritete, to pa z vidika okoljskih učinkov pomeni minus. Prioritetna os 5 je neposredno usmerjena v reševanje okoljskih problemov in neustrezna realizacija na tej osi ima tako neposredne kot posredne posledice na upoštevanje načela trajnostnega razvoja. Zato je povsem ustrezno opozarjanje v letnem poročilu 2017 ter vmesnem poročilu 2018, da je ključnega pomena analizirati vzroke za počasno implementacijo projektov v sklopu te prednostne osi in pospešiti njihovo izvajanje.

Prednostna os 6

Prednostna os 6 pokriva v PS tematski cilj 6 - ohranjanje in varstvo okolja ter spodbujanje učinkovite rabe virov. V partnerskem sporazumu je zapisana potreba po trajnostnem upravljanju voda in zmanjševanju onesnaževanja z organskimi, hranilnimi in nevarnimi snovmi.

Glede na analizo nacionalnega konteksta gospodarske situacije v državi, družbenih izzivov in izkušenj programskega obdobja 2007-2013, so bile identificirane naslednje potrebe s področja, ki ga pokriva PO 6:

- Izboljšanje varnosti oskrbe z zdravstveno ustrezno pitno vodo in zmanjšanje izgub pitne vode v vodovodnih sistemih;
- Izboljšanje hidromorfološkega stanja voda;
- Ohranjanje biodiverzitete in habitatov ter vzpostavitve učinkovitega Sistema upravljanja območij Natura 2000;
- Zmanjšanje in reaktivacija degradiranih urbanih površin v mestih;
- Zmanjšanje emisij (zaradi industrije, prometa, rabe energije...), ozelenitev mest;
- Vzpostavitve infrastrukture za odvajanje in čiščenje odpadnih voda v aglomeracijah večjih od 2.000 PE.

Za PO 6 opravlja naloge posredniškega organa za sredstva v okvirni višini 436,2 milijona evrov iz Kohezijskega sklada (KS) in iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESSR) Ministrstvo za okolje in prostor (MOP). Skupno ta znesek predstavlja 14,2 % sredstev celotnega OP.

V okviru PO 6 se izvajajo tri prednostne naložbe:

- Prednostna naložba 1: Vlaganje v vodni sektor
- Prednostna naložba 2: Varstvo in obnova biotske raznovrstnosti
- Prednostna naložba 3: Ukrepi za izboljšanje urbanega okolja

Po pregledu obstoječe dokumentacije ugotavljamo, da je PO 6 z vidika okoljske trajnosti ustrezno zasnovana, gre za prednostno os, ki neposredno naslavlja okoljsko trajnost. Merila za izbor projektov so ustrezna, upoštevnosti so omilitveni ukrepi.

Za vse operacije se zagotavlja skladnost s spremembami zakonodaje na področju presoje vplivov na okolje, kar pa vpliva na procese, saj gre za relativno dolgotrajne postopke. Ravno zato je tudi v Akcijskem načrtu za pospešitev črpanja sredstev (2018) predlagan ukrep, da se vzpostavi sistem določitve prednostnih ukrepov v postopkih izdaje okoljevarstvenih presoj zaradi zagotavljanja nemotenega izvajanja projektov, kadar so sofinancirani s sredstvi EK.

Kot izhaja iz četrletnega poročila (2018), letnega poročila (2017) in Akcijskega načrta za pospešitev črpanja sredstev (2018), je potrebno pospešiti predvsem izvajanje projekta PN 6.1: Odvajanje in čiščenje odpadne vode na območju vodonosnika Ljubljanskega polja, v PN 6.2 več projektov pa tudi PN 6.3, sicer bo potrebna sprememba alokacije sredstev.

Prednostna os 7

Prednostna os 7 *Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti* vsebuje njenem okviru naslednje prednostne naložbe:

- Prednostna naložba 7.1: Razvoj celostnega, visokokakovostnega in interoperabilnega železniškega sistema
- Prednostna naložba 7.2: Izboljšanje regionalne mobilnosti s povezovanjem sekundarnih in terciarnih prometnih vozlov z infrastrukturo TEN-T
- Prednostna naložba 7.3: Podpiranje multimodalnega enotnega evropskega prometnega območja z vlaganjem v vseevropsko prometno omrežje (TEN-T).

Poročilo Posredniškega organa za izvajanje PO 7 Ministrstva za infrastrukturo, s podatki do 30. septembra 2018 ter ugotovitve fokusne skupine kažeta, da se naložbe v okviru te prednostne osi izvajajo in bodo predvidoma zaključene v roku.

PO 7 (Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti) se okoljski komponenti trajnostnega razvoja najbolj posveča s PN 7.1 (Razvoj in obnova celostnih, visokokakovostnih in interoperabilnih železniških sistemov ter spodbujanje ukrepov za zmanjšanje hrupa).

Ko bodo železniške povezave po Mediteranskem in Baltsko – Jonskem koridorju TEN-T v Sloveniji ustrezale standardom EU, bo ob krajših potovalnih časih in možnosti vpeljave taktnega voznega reda izvedljiva preusmeritev dela tovornega in potniškega prometa s cest na železnico, ob pozitivnih učinkih na zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in na čistejši zrak. Fokusna skupina je v tej zvezi ugotovila, da konkurenčnost železniškega glede na cestni promet določata cena in zmogljivost. Glavni izvor tovora za slovensko železnico je sicer Luka Koper in že sedaj prepelje železnica 60% tovora iz te luke. Ta delež je treba vsaj vzdrževati. Hitrost potovanja po železnici bo z njeno prenavo večja ter z njo tudi konkurenčnost. Poleg boljše infrastrukture je pomembna tudi obnovitev voznega parka železnic. Na splošno bi bilo možno v večji meri (tudi do 50%) skrajšati čas potovanja z železnico le v primeru postavitve novih prog na novih trasah.

PN 7.2 (Izboljšanje regionalne mobilnosti s povezovanjem sekundarnih in terciarnih prometnih vozlišč z infrastrukturo TEN-T, tudi prek multimodalnih vozlišč) in PN 7.3 (Podpiranje multimodalnega enotnega evropskega prometnega območja z vlaganjem v TEN-T) imata posredne pozitivne učinke na okoljsko komponento trajnostnega razvoja, medtem ko so investicije v njunem okvirju neposredno namenjene izboljšanju prometnih povezav, povečanju konkurenčnosti, življenjskega standarda in

varnosti prometa. Posredno se bo zaradi investicij v okviru Prednostnih naložb 7.2 in 7.3 izboljšal pretok prometa, zmanjšali se bodo zastoji in s tem tudi emisije toplogrednih plinov ter onesnaževanje zraka nasploh.

PO 7 je zasnovana z namenom izboljšanja prometne infrastrukture, v tem okviru tudi njene večje trajnostne naravnosti, in njene naložbe bodo dosegale cilje na dolgi rok. Ta prednostna os je izrazito dolgoročna, saj o kratkoročnih ciljih tu skorajda ne moremo govoriti.

Investicije v okviru Prednostne osi 7 obremenjujejo okolje. Gre za velike posege v prostor. Že v skladu z vodilnimi načeli za izbor projektov, določenimi v Operativnem programu, so te investicije zasnovane s pogojem, da je potrebno skupaj z njimi izvesti vrsto omilitvenih ukrepov. Tako morajo trase potekati izven varovanih območij, poseg na kmetijska in gozdna zemljišča mora biti čim manjši, upoštevan mora biti ustrezen odmik od urbanih območij; v primeru, da trase potekajo čez varovana območja, mora izvajalec zagotoviti celovitost in povezljivost območij Natura 2000 in preprečiti negativne vplive na doseganje ciljev varovanja teh območij; zagotovljene morajo biti ustrezne tehnične rešitve za nemotene migracije prosto živečih živali. Rezultat mora v največji možni meri prispevati javnemu potniškemu prometu in odpravi prometnih zgoštitev. Okoljska komponenta je upoštevana v načrtovanju projektov kot omilitveni ukrep, ob bolj tekočem prometu ter preusmeritvi dela prometa iz cest na železnice, pa bo izboljšanje okolja tudi neposreden rezultat izvajanja naložb v okviru Prednostne osi 7.

Fizični kazalniki so zasnovani tako, da kažejo doseženo uspešnost pri izvajanju Prednostnih naložb v okviru Prednostne osi 7, ne kažejo pa učinkovitosti teh investicij z vidika doseganja ciljev okoljske komponente trajnostnega razvoja. Pri prometu gre v tem primeru zlasti za omejitev rasti emisij toplogrednih plinov. Pričakovati je, da bodo imele vse tri PN v okviru PO 7 ugoden vpliv na izboljšanje okolja (relativno manjše izpuste toplogrednih plinov, čistejši zrak) šele, ko bodo omogočile prenos prometa iz cest na železnico ali pa odpravile oziroma zmanjšale prometne zgostitve. Ta učinek bo v veliki meri nastopil s časovnim zamikom (potrebim za prilagoditev gospodarstva in prebivalstva na nove možnosti, ki jih bo dajala izboljšana infrastruktura) in bo s tega vidika predvsem dolgoročen. Kratkoročno izboljšanje zraka, zaradi investicij v okviru Prednostne osi 7 je pričakovati predvsem z investicijami v cestno omrežje.

[Prednostne osi, ki posredno naslavljajo trajnostni razvoj](#)

Horizontalno vključevanje komponente trajnostnega razvoja je opredeljeno v Partnerskem sporazumu, kjer je določeno, da se na ravni Operativnega programa v vseh ukrepih podpira prehod v nizkoogljično družbo in gospodarno ravnanje z viri. Vrednotenje je zajelo prednostne osi 1, 3, 8 in 10, ki naslavljajo trajnostni razvoj posredno.

[Prednostna os 1](#)

Prednostna os 1 Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnost in ozelenitev gospodarstva posredno vpliva na udejanjanje trajnostnega razvoja. Ukrepi znotraj te osi so v skladu z usmeritvami Strategije pametne specializacije in naj bi tako prispevali k iskanju rešitev za ključne družbene izzive (trajnostna energija, trajnostna mobilnost; trajnostna gradnja; učinkovita raba virov; zdravje, hrana in okolje; vključujoča in varna družba). Za PO1 je na razpolago €594.637.949, od tega 80 % evropskih sredstev. Do konca

septembra 2018 je bilo izdanih 18 odločitev o podpori, za katere je zagotovljenih €481.956.634 za izplačila iz proračuna. Dejanskih izplačil je bilo €70.289.762, a pri tem le €22.999.592 certificiranih izdatkov (EU sredstva), kar predstavlja 5 % celotnih razpoložljivih sredstev. Delno tako nizko stopnjo izplačil pojasnjuje dejstvo, da so zaradi poznega sprejemanja Strategije pametne specializacije prvi razpisi bili objavljeni šele v 2016 in tako večina projektov še poteka, čeprav so za njih sredstva že dodeljena.

Prednostna os 3

Prednostna os 3 (Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast) ima dve prednostni naložbi:

- Prednostna naložba 3.1: Spodbujanje podjetništva, zlasti z enostavnejšim izkoriščanjem novih idej v gospodarstvu in pospeševanjem ustanavljanja novih podjetij, tudi prek podjetniških inkubatorjev
- Prednostna naložba 3.2: Razvoj in izvajanje novih poslovnih modelov za MSP, zlasti v zvezi z internacionalizacijo.

Za podrobnejšo oceno glede upoštevanja načela trajnosti v implementaciji PO3 smo pri obeh PN pogledali, kako konkretni razpisi opredeljujejo vgrajevanje tega načela in kako se načelo upošteva pri izboru projektov na JR. Pregledali smo Merila za izbor operacij ter dostopne JR, da bi ugotovili v kolikšni meri merila vključujejo trajnostni razvoj in v kolikšni meri merila trajnostnega razvoja vplivajo na izbor projektov.

Prednostna os 8

Prednostna os 8 *Spodbujanje zaposlovanja in transnacionalna mobilnost delovne sile* ima zgolj posreden vpliv na okolje in trajnostni razvoj, ki so opredeljeni v horizontalnih načelih. Pri prednostnih naložbah te prednostne osi so podprte družbene inovacije, zlasti tiste, ki v skladu s strategijo pametne specializacije prispevalo k uspešnejšemu prenosu in uporabi znanja za številčnejša in kakovostnejša delovna mesta. Prav tako je del sredstev prednostne osi namenjeno doseganju ciljem v zvezi s podnebnimi spremembami. Na podlagi analize stanja so prepoznane ključne potrebe v zmanjševanju števila brezposelnih, predvsem mladih, dolgotrajno brezposelnih in nižje izobraženih, spodbujanju zaposlovanja starejših, tudi s prilagajanjem delovnih mest ter ukrepi aktivnega in zdravega staranja, učinkovitem delovanje trga dela (kakovostni ukrepi in storitve) ter v boljšem usklajevanju ponudbe in povpraševanja na trgu dela.

Načelo trajnostnega razvoja je na področju prednostne osi 8 razumljeno širše in poleg upoštevanja okoljskega stebra vključuje tudi ekonomski in socialni steber. Ukrepi in podpora spodbudam za zaposlovanje naj bi se izvajali z ukrepi za učinkovito rabo virov in za prehod v nizkoogljično družbo ter z usposabljanjem in dopolnitvami programov usposabljanja in izobraževanja z omenjenimi temami.

Prednostna os 10

Okoljska komponenta trajnostnega razvoja je v prednostno os 10 *Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost* vključena horizontalno in sicer predvsem z vidika zasledovanja dolgoročnejšega razvoja. Načelo trajnostnega razvoja v okviru te prednostne osi je tudi tu razumljeno širše in poleg upoštevanja okoljskega stebra vključuje tudi ekonomski in socialni steber. Prednostne naložbe so usmerjene v izboljšanje dostopa starejšim, manj usposobljenim oziroma nižje izobraženim, v zagotavljanje ustrežnejših kompetenc zaposlenih in zmanjševanju neskladja glede na potrebe na trgu

dela ter v okrepitev kompetenc mladih na vseh ravneh izobraževanja s spodbujanjem prožnejših oblik učenja in izboljšanjem poklicnega usmerjanja in karijerne orientacije.

Glede na široko razumevanje vsebine trajnostnega razvoja pa k zagotavljanju trajnostnega razvoja v določeni meri prispeva tudi uresničevanje meril »zagotavljanja trajnosti načrtovanih rezultatov, inovativnosti operacij, vključevanja ključnih deležnikov, spodbujanja enakosti med ženskami in moškimi, izmenjava izkušenj, rezultatov in dobrih praks ali vpetost v mednarodno okolje«.

Realizacija OP EKP 2014-2020 poteka, sicer z različno intenzivnostjo po posameznih prednostnih oseh. Zagotovo lahko rečemo, da je okoljski vidik trajnostnega razvoja izrecno upoštevan v prednostnih oseh, ki so neposredno usmerjene v okolje. Naše vrednotenje tudi ugotavlja, da ni opaziti izrazitih negativnih posledic za trajnostni razvoj, vsaj glede na deklarirane vsebine programov in projektov. V primerih, kjer so posledice za okolje, ugotavljamo, da so vgrajena varovala in številne predhodne zahteve, kako varovati okolje.

OP EKP 2014-2020 je dolgoročni strateški dokument, ki zasleduje cilj spodbujanja gospodarskega razvoja. Ugotovimo lahko, da so načrtovane aktivnosti in dane prednosti tistim temam, ki dolgoročno usmerjajo slovenski gospodarski in družbeni razvoj. Temeljno izhodišče vseh treh strateških dokumentov je, da Slovenija spodbuja ukrepe za prehod v nizkoogljično družbo, za gospodarno ravnanje z viri in sicer na način, ki bo prispeval h kakovosti življenja. Tudi zaradi take usmeritve ne prihaja do kolizije med cilji, ki zasledujejo gospodarski razvoj in trajnostnim razvojem.

Tako Partnerski sporazum kot Operativni program izpostavljata prispevek specifičnih instrumentov in načel, ki lahko prispevajo k uveljavitvi načela trajnostnega razvoja v izvajanju OP EKP 2014-2020. Navaja se vzode, kot so zeleno in inovativno javno naročanje, energetska knjigovodstvo, sistemi ravnanja z okoljem, načelo »onesnaževalec plača«, internalizacija zunanjih stroškov, Uredba za PVO z relevantnimi predpisi. Vrednotenje je torej poskušalo zajeti tudi pregled naštetih vzvodov in njihovo implementacijo ne glede na prioriteto os. Kadar investicije, načrtovane v okviru Operativnega programa obremenjujejo okolje in gre za velike posege v prostor, je že v skladu z vodilnimi načeli pri izboru projektov določen pogoj, da je potrebno skupaj z investicijami izvesti vrsto omilitvenih ukrepov. Lahko rečemo, da so uredbe in direktive močno vplivale na izvedbo prednostnih osi, ki neposredno naslavlja okoljski vidik trajnostnega razvoja. Tudi pri izvedbi ukrepov znotraj posrednih prednostnih osi se upošteva zakonodajni okvir kot vodilo naslavljanja okoljske dimenzije.

Posebnih zadržkov ali kritik na račun zakonodajnega okvira nismo zabeležili, razen dejstva, da upoštevanje številnih zahtev terja določeno časovno obdobje, ki se ga pri načrtovanju izvajanja mestoma podceni. Sklepamo, da bi bilo koristno že ob načrtovanju prednostni naložb celovito presoditi, katere zakonodajne zahteve bo posamezen projekt moral izpolniti in se v tej smeri organizirati.

Obseg odgovornosti je sistemsko dobro opredeljen, a preverjanja delovanja v praksi nismo uspeli podrobneje preveriti. Naši intervjuji so potekali na operativnih ravneh, kjer so odgovorni močno vpeti vsak v svojo nalogo. Razgovori niso identificirali nejasnosti v zvezi s potrebo po upoštevanju načela trajnostnega razvoja na ravni odgovornih struktur. Več pozornosti vključevanju načela bi moralo biti zajeto v pripravi Meril, saj le-ta vodijo razpisovalce pri oblikovanju pogojev in kriterijev na javnih razpisih. V izogib temu, da se horizontalna načela trajnostnega razvoja jemljejo zgolj kot formalnost, predlagamo, da se v posebnih navodilih oblikuje nekaj primerov dobre prakse tako za oblikovalce razpisov na posameznih prednostnih oseh (še posebej na posrednih) kot za pripravljavce projektov. Na ta način bi bilo manj nejasnosti in zanesljivo tudi izboljšanje kakovosti projektov z okoljskega vidika.

Prav tako ostaja odprto vprašanje sinergij - nismo jih posebej zabeležili, kar pa ne pomeni, da jih ni. Za ugotavljanje sinergij bi morali paralelno izvesti tudi razgovore z odgovornimi pri posredniških organih. Največ sinergij bi pričakovali s strani ukrepov na posrednih prioritethih oseh, ki bi lahko podpri uresničevanje ciljev na prednostnih oseh.

Ocena obsega uresničevanja vplivov na okolje je v tej fazi še neizvedljiva, saj so se številne prednostne naložbe in programi znotraj njih pričeli odvijati z zamikom. Do zamud prihaja sicer zaradi različnih razlogov, deloma tudi zaradi poznega sprejemanja strateških dokumentov, deloma zaradi postopkov (soglasja, prostorski načrti), zato bo polni učinek moč vrednotiti šele v nekaj letih.

Ključna ugotovitev pričujočega vrednotenja je, da je načelo trajnostnega okoljskega razvoja uspešno vgrajeno v OP EKP 2014-2020 in njegova realizacija poteka, sicer z različno intenzivnostjo po posameznih prednostnih oseh. Zagotovo lahko rečemo, da je okoljski vidik trajnostnega razvoja upoštevan v prednostnih oseh, ki so neposredno usmerjene v okolje. V oseh, kjer okolje ni neposreden cilj, je upoštevanje trajnostnega razvoja različno intenzivno naslavljano, ni pa nikjer spregledano.

EXECUTIVE SUMMARY

In June 2018, the Government Office of the Republic of Slovenia for Development and European Cohesion Policy implemented a public procurement contract (number JN 15/2018) for an Evaluation of compliance with the principle of sustainable development in the implementation of the Operational Programme for the Implementation of the EU Cohesion Policy 2014–2020. The purpose and the objective of the evaluation is to assess the compliance with the sustainable development principle in the implementation of the OP ECP 2014–2020. The focus of the evaluation are the investments within the measures of the OP ECP 2014–2020 that contribute to achieving sustainable development, primarily its environmental component.

In addition to the Partnership Agreement (PA), a core document defining the sustainable development principle, the evaluation also covers the statements related to sustainable development within the OP ECP 2014–2020. The OP identifies the following priority axes that **directly** contribute to the strengthening of the environmental component of sustainable development:

- **Priority axis 4:** Sustainable consumption and production of energy and smart grids;
- **Priority axis 5:** Promoting climate change adaptation, risk prevention and management;
- **Priority axis 6:** Improvement of the environment and biodiversity status.

These three priority axes were given special attention in the evaluation process. It is expected that the instruments within these axes contribute directly to sustainable development.

Although the OP does not rank **Priority axis 7: Infrastructure development and promotion of sustainable mobility** among the three main priority axes, it must nevertheless be taken into consideration in the vertical approach to integrating the environmental component.

The environmental component is also included horizontally in other priority axes, in particular:

- **Priority axis 1:** International competitiveness of research, innovation and technological development in line with smart specialisation for enhanced competitiveness and greening of the economy;
- **Priority axis 3:** Dynamic and competitive entrepreneurship for green economic growth;
- **Priority axis 8:** Promoting employment and supporting transnational labour mobility.

Horizontally, the principle of sustainable development is also included in **Priority axis 10: Knowledge, skills and lifelong learning to enhance employability**.

In preparing the *Evaluation of compliance with the principle of sustainable development in the implementation of the OP ECP 2014–2020*, a qualitative approach was used, including a review and analysis of documents, existing data, interviews and focus groups. Because of the heterogeneity of priority axes and because several projects are still in the initial stages of implementation, data collection through surveys was not considered an appropriate method. Also, a full evaluation of the impact is not yet possible, as the projects are still being implemented and the impact will only be observed after they are completed.

Slovenia has firmly committed to the sustainable development principles in its strategic documents, in particular to its environmental component. This is evident in all three core documents. In the introductory texts of the analysed documents, sustainable development is defined as the central

guideline for the preparation of all programmes for drawing EU funds. The focus on sustainable development is also reflected in the selection of the basic objectives (PA) and priority axes (in OP), where we distinguish between priority axes that directly contribute to the strengthening of the environmental component of sustainable development (4, 5, 6, 7) and those where the environmental component of sustainable development is integrated horizontally (1, 3, 8 and partly 10). The environmental component is at the forefront of Slovenia's sustainable development approach, which is evident from the definitions of smart specialisation focusing on "sustainable technologies and services for a healthy life" (Slovenia's Smart Specialisation Strategy—S4, p. 8).

Our analysis primarily focused on the environmental aspect, and here we estimate that the topic is adequately addressed. This is also based on the analyses of the individual priority axes presented below. However, less emphasis is placed in the strategic documents on other dimensions of sustainable development, such as social cohesion, reducing the risk of poverty and increasing the level of equality in the society, as well as finding solutions to the challenges of demographic trends. While these measures are still highlighted as important principles in the PA, they are only addressed indirectly in the operationalisation part of the OP ECP.

The basis of all three documents (PA, OP ECP, S4) is that Slovenia is encouraging measures for a transition to a low-carbon society and for efficient management of resources so as to ensure their contribution to a higher quality of life. The analysis of individual priority axes does not indicate a neglect of the environmental component in favour of economic growth. In some of the measures (more on this later), we estimate that the environmental component of sustainable development could be more explicitly addressed in the texts of public procurement and/or public calls, as this would achieve a greater positive impact. Nevertheless, the realisation was not in contradiction with the main objective of sustainable development. Furthermore, a clearer answer as to whether environmental objectives are marginalised in favour of achieving economic objectives will be possible in the analysis of the concrete projects that are still in the implementation phase.

According to the implementation timeline of the OP ECP 2014–2020, a comprehensive assessment of environmental impacts is still inappropriate. We can focus on evaluating the messages from the *ex ante* evaluation and the partial findings for individual priority axes, which show the progress in the implementation of investment priorities. A vast majority of investment priorities per priority axes are still in progress, some operations have not even started, and therefore our evaluation can only be preliminary, based on the stated objectives and not on actual results. Nevertheless, we estimate that the authorities have sufficiently incorporated the sustainable environmental development principle into the content of the OP ECP 2014–2020 that we can legitimately expect positive results.

Priority axes that directly address the environmental aspect of sustainable development—where the objectives reflect the environmental component of sustainable development—contain impact indicators and performance indicators that incorporate the environmental component of sustainable development. These are priority axes 4, 5, 6 and 7. However, while the indicators reflect the environmental aspect of sustainable development, we expect that the lack of more recent data may pose a problem for some indicators. Priority axis 3 (priority investment 3.1) also contains an impact indicator and an outcome indicator reflecting the environmental component of sustainable development. Here, we propose additional indicators in the field of waste management.

Both the PA and the OP ECP 2014–2020 focus particularly on territorial development. The OP ECP defines specific strategies, programmes and instruments, providing adequate support to local

development, both in urban and rural areas. The instruments of an integrated approach to territorial development in the implementation of the OP ECP 2014–2020 are as follows:

- a) Agreements for the development of regions based on the Regional Development Programme 2014–2020;
- b) Community-led local development actions (CLLD), based on local development strategies (LDS)—beneficiaries are local action groups (LAG)²;
- c) Integrated territorial investments (ITI), based on sustainable urban strategies (SUS)—beneficiaries are city municipalities and their housing funds.

In this part of the evaluation, we review the realisation of the regional context within the priority axes in question, as well as identify how this is linked to sustainable environmental development. Methodologically, this was among the most difficult parts of the evaluation, where two-phase processing of strategic (territorial) documents was required in order to analyse their correlation with the sustainable development principle. Based on this, we identified the relevant contact persons, and assessed the compliance with the sustainable development principle using a qualitative method (document review, focus group). The identified key projects within the framework of approved regional development programmes contribute to addressing the challenges and needs of NUTS3 regions.

The implementation of the sustainable development principle with an emphasis on the environmental dimension is also evident in local partnerships. In the preparation of LDS, they draw from the following key challenges: contributing to job creation, development of basic services, environmental protection and nature conservation, and greater involvement of young people, women and other vulnerable groups. An integrated approach to territorial development and the implementation of the sustainable development principle are intertwined in existing regional strategies, including the urban development strategy. Also worth mentioning is the Agreement for the development of the region, which is a new instrument of regional policy under the Act on the Promotion of Balanced Regional Development. An integrated approach to territorial development and the implementation of the sustainable development principle, with an emphasis on the environmental component, is carried out according to the priorities of the OP ECP 2014–2020 and achieves the set indicators. In particular, the integrated approach is included in priority axis 4 (Sustainable consumption and production of energy and smart grids), priority axis 6 (Improvement of the environment and biodiversity status) and priority axis 7 (Infrastructure development and promotion of sustainable mobility).

The OP priority axes that directly contribute to strengthening the environmental component of sustainable development

Priority axis 4

Investment priorities under priority axis 4 (*Sustainable consumption and production of energy and smart grids*) are based on thematic objective 4, where Slovenia will, according to the OP ECP 2014–2020, contribute to the EU 2020 objectives for sustainable growth: 20% lower greenhouse gas emissions, a 20% share of renewable energy in the total consumption, and a 20% increase in energy efficiency.

The OP ECP 2014–2020 sets the following four investment priorities:

² The beneficiaries of the resources are also others, like for example the Slovenian Infrastructure Agency for the projects, recognised by the regions as important.

- Supporting energy efficiency, smart energy management and renewable energy use in public infrastructure, including in public buildings, and in the housing sector;
- Promoting the production and distribution of energy derived from renewable sources;
- Development and use of intelligent low- and medium-voltage distribution systems;
- Promoting low-carbon strategies for all types of territories, in particular for urban areas, including the promotion of sustainable multimodal urban mobility and adequate mitigation and adaptation measures.

The OP ECP 2014–2020 envisaged € 306.64 million (€ 260.60 million from the Cohesion Fund, and € 44.03 million from the European Regional Development Fund) for the implementation of the investment priorities. The measures for improving the energy efficiency of the public sector and households and sustainable mobility are to be financed from the Cohesion Fund. In line with the integrated approach to territorial development of Slovenia, the OP notes for priority axis 4 (*Sustainable consumption and production of energy and smart grids*) that the need for such investments is high in both cohesion regions. Priority axis 4, with its four investment priorities, is primarily intended to promote Slovenia's transition to a low-carbon society. Even the sharing of funds between investment priorities shows that the focus is on the promotion of higher energy efficiency (and lower emissions) of buildings, and on the conditions for sustainable mobility. In the area of these two investment priorities (4.1 and 4.4), the planned operations will be successfully implemented.

Under investment priority 4.2 (*Promoting the production and distribution of energy derived from renewable sources*), the implementation of cofinancing of district heating is being successfully carried out by connecting new users to co-generation. The resources of the public call for the construction of small hydropower plants, or wind, solar and biomass power plants are planned to be relocated for the solar power plants. A focus group discussion has shown that the problem of promoting the installation of new renewable energy sources is their zoning. Their impact on the overall indicators of efficiency is relatively small. It would seem reasonable to promote the installation and operation of dispersed cogenerations in villages where it can also be used for district heating (energy self-sufficient local communities—e.g. Germany already has 100 such communities). It would also be reasonable to include the promotion of the use of geothermal energy in the next financial perspective. Ecologically, the matter is not problematic, at least as far as shallow geothermal energy is concerned.

Investment priority 4.3 (*Development and use of intelligent low- and medium- voltage distribution systems*) will have long-term positive effects on energy efficiency, air quality and the reduction of greenhouse gas emissions. According to interim reports of the Intermediate Body, this investment priority will be successfully implemented.

Priority axis 4, with all its four investment priorities, is aimed at setting the parameters (energy efficiency of buildings, sustainable mobility, smart distribution networks, renewable energy production, efficiency of energy consumption with an increased share of district heating/cooling) for long-term economic development and reducing pressures on environmental pollution. These are investments with distinctively long-term objectives.

Priority axis 4 gives special stress on the environmental component in the planning and implementation. But although the incentive for economic growth is secondary, it does exist and is not negligible. Firstly, we have a multiplier effect of investments in improving the energy efficiency of buildings, in renewable energy production capacity, in smart energy distribution networks, and in the renovation of energy supply to local communities, with an emphasis on introducing effective sustainable mobility. Secondly, this is an incentive for development-intensive companies in the field of information, communication and energy technologies.

Physical and financial indicators in the Operational Programme for priority axis 4 reflect the set objectives and therefore also show the effectiveness and, to a lesser extent, the efficiency (reduction of greenhouse gas emissions and improvement of air quality, noise reduction). However, most of the results are expected after 2023.

Priority axis 4 and its investment priorities follow the improvement of the environmental component of Slovenia's sustainable development. In the area of improving the energy efficiency of the housing sector and consequently, reducing greenhouse gas emissions and improving air quality, the grants are far too low (€ 6.6 million), and at the same time no adequate refundable instruments are available. In the event of a recession, major projects could be introduced here that would work counter-cyclically and thus serve to achieve the long-term objectives of sustainable development. According to the staff at the Ministry of Infrastructure working on priority investment 4.1 within the axis 4, the incentives to increase energy efficiency of residential buildings are feasible only if the beneficiary of European funds is the Eco Fund. In order for the cohesion policy to be effective, the beneficiary must be a company, a cooperative, a municipality, etc. As an in-between, an appropriate public body should coordinate project implementation and report to the Interim body.

When it comes to the promotion of new renewable energy capacities, Slovenia could use the underutilised energy potential of the middle stretch of the Sava River, with complementary investments in the railway and road infrastructure. Here it would be advisable to keep investment priority 4.2 also in the next financial perspective, and finance it with long-term EIB and SID loans. A focus group discussion has shown that cohesion policy funds are very limited, and it is therefore sensible to focus them on incentivising small-scale producers of renewable energy. For larger projects, such as building a chain of hydroelectric power plants on the Sava River, cohesion funds will be insufficient. In addition, this project is not ready yet, since it should at least obtain an environmental permit to be able to place it within projects to be funded by the cohesion funds. The planned construction of power plants in the middle part of the Sava River, which at first glance seems to be an alternative to current less efficient promotion of renewable electricity production, does not meet the conditions in 2019. However, there is still enough time to correct the plans and change the financing structure so that the cohesion funds would only be used for the reconstruction of the road connection. The energy part of the investment could be built with loans (EIB, EBRD, SID), and the reconstruction of the railways with the EU's IP funds, which are centrally allocated by the European Commission for transport links in TEN-T corridors.

Priority axis 5

Priority axis 5 (*Promoting climate change adaptation, risk prevention and management*) directly addresses the environmental component of sustainable development, since it focuses on the prevention and management of risks that may result from climate change. Within this priority axis, support is foreseen for projects that provide synergy in flood safety, nature protection and the improvement of the hydromorphological status of waters. For priority axis 5, a total of € 108,114,038 is available, of which 83% is European funds from the CF and the ERDF. By September 2018, three grant decisions were issued in the total amount of € 54,148,242, representing 50% of the available funding. Two of these decisions were accepted, with funding from the budget totalling at € 35,180,004 or 33% of the funding. However, only € 112,882 has been paid out from the budget.

Specifically, three planned investment projects that are geographically consistent with flood risk reduction plans of national importance are being prepared in line with Directive 2007/60/EC:

- Continuation of the project Sustainable flood protection on the Drava River: completion of phase I projects, and continued priority investments—reducing flood risks in the Ptuj area of

the Drava River—potential significant flood risk areas of Spodnji Duplek and Ptuj; regulation in the Meža and Mislinja rivers, reducing flood risk in the potentially significant flood risk areas of Dravograd, Prevalje–Ravne na Koroškem and Črna na Koroškem–Žerjav.

- Reduction of flood risk on the Gradiščica River (up to Ljubljana)—reducing flood risks in the potentially significant flood risk areas of southern Ljubljana and Dobrova–Brezje pri Dobrovi;
- Reduction of flood risk on the Selška Sora River (up to Dolenja vas)—reducing flood risks in the potentially significant flood risk area of Železniki.

In addition to these three investment projects, another project is also planned addressing issues of information, awareness raising, education, early warning systems, informing and encouraging proactivity of entities facing flood risks in areas significantly impacted by floods and landslides.

The annual report notes that according to the current assessment of the situation regarding this investment priority, the implementation of measures is urgently needed in light of the set objectives and indicators of the OP ECP. Moreover, the report points out that it is crucial to speed up project preparation procedures in the future, in particular activities related to the preparation of documentation, environmental impact assessments and public procurement. While the defined set of indicators does not include one that would directly measure the impact on environmental sustainability, such an indicator would also be difficult to formulate. The fact is that the selected indicators are a good indication of how the selected measure affects the environment.

Based on a review of the available documentation, we conclude that priority axis 5 is adequately formulated to directly ensure compliance with the sustainability principle in the field of environmental protection. Both the criteria for the selection of projects and the indicators for measuring the success in achieving the objectives are appropriate, as is confirmed by the *ex-ante* evaluation.

The key problem with this priority axis is the dynamics of the implementation of planned projects, where there have been several warnings that it is necessary to speed things up. If the delays turn out to be too extensive, the available European funds may be redistributed to other priorities, which is also negative from the perspective of environmental effects. Priority axis 5 directly focuses on addressing environmental issues, and inadequate implementation of this axis has both direct and indirect implications for compliance with the sustainable development principle. Therefore, the 2017 Annual Report and the 2018 Interim Report rightly warn that it is crucial to analyse the causes for the slow implementation of projects within this priority axis and speed it up.

Priority axis 6

This priority axis covers thematic objective 6 of the PA—*Preserving and protecting the environment and promoting resource efficiency*.

The Partnership Agreement highlights the need for sustainable water management and reducing pollution by organic, nutrient-rich and hazardous substances.

Based on an analysis of the national context of the country's economic situation, the societal challenges and experiences of the programme period 2007–2013, the following needs were identified in the area covered by priority axis 6:

- Improving the security of supply with safe drinking water and preventing loss of drinking water in public water supply systems;
- Improving the hydromorphological state of waters;
- Conservation of biodiversity and habitats, and establishing an effective management system for Natura 2000 sites;

- Reducing and reactivating degraded urban landscapes in cities;
- Reducing emissions (from industry, transport, energy use, etc.), greening of cities;
- Establishing adequate wastewater collection and treatment infrastructure in agglomerations above 2,000 PE.

For the tasks under priority axis 6, the Intermediate Body is the Ministry of the Environment and Spatial Planning. In total, € 436.2 million is allocated from the Cohesion Fund and the ERDF. Altogether, this represents 14.2% of the total OP amount.

Under priority axis 6, three investment priorities are carried out:

- Investment priority 1: Investing in the water sector;
- Investment priority 2: Protecting and restoring biodiversity;
- Investment priority 3: Taking action to improve the urban environment.

After reviewing the existing documentation, we can conclude that priority axis 6 is adequately formulated in terms of environmental sustainability, being a priority axis that also directly addresses it. The criteria for project selection are appropriate, mitigation measures are relevant.

Compliance with changes in the legislation on environmental impact assessment will be ensured for all operations. However, this will have an impact on the processes, as the procedures take relatively long. It is for this reason that the Action Plan for speeding up the phasing of EU funds (2018) proposes establishing a system for defining priority measures in the process of environmental impact assessment, in order to ensure a smooth implementation of projects co-financed with EC funds.

According to the 2018 quarterly report, the 2017 annual report and the Action Plan for speeding up the phasing of EU funds (2018), it is necessary to speed up the implementation of priority axis 6.1 (*Adequate wastewater collection and treatment infrastructure in the area of the Ljubljana Basin aquifer*), priority axis 6.2 (more projects) and priority axis 6.3, otherwise resources will have to be reallocated.

Priority axis 7

Priority axis 7 (*Infrastructure development and promotion of sustainable mobility*), includes the following investment priorities:

- Investment priority 7.1: Developing a comprehensive, high-quality and interoperable railway system;
- Investment priority 7.2: Enhancing regional mobility by connecting secondary and tertiary traffic nodes to TEN-T infrastructure;
- Investment priority 7.3: Supporting a multimodal Single European Transport Area by investing in the TEN-T.

The report on the implementation of priority axis 7, prepared by the Ministry of Infrastructure as the Intermediate Body, covering data until 30 September 2018, and the findings of a focus group indicate that investments under this priority axis are being implemented and is expected to be completed on schedule.

Priority axis 7 relates to the sustainable development component especially with investment priority 7.1 (*Developing a comprehensive, high-quality and interoperable railway system*).

When railway connections on the Mediterranean and the Baltic–Ionian TEN-T corridor in Slovenia meet EU standards, it will be possible to redirect part of freight and passenger traffic from roads to railways. Moreover, shorter travel times and the possibility of introducing a tactical timetable will also

have positive effect on the reduction of greenhouse gas emissions and cleaner air. In this regard, the focus group concluded that the competitiveness of rail in relation to road transport is determined by price and performance. The main source of freight transport for Slovenian railways is the Port of Koper, with the railway already transporting 60% of cargo from the port. This share should be at least maintained. The travel speed of the railway system will be, with renovation, higher and more competitive. In addition to better infrastructure, a renewal of the rolling stock fleet of the railways will also be important. In general, it would be possible to greatly reduce rail travel time (up to 50%) with new railway lines on new terrains.

Investment priority 7.2 (*Enhancing regional mobility by connecting secondary and tertiary traffic nodes to TEN-T infrastructure*) and investment priority 7.3 (*Supporting a multimodal Single European Transport Area by investing in the TEN-T*) have indirect positive effects on the environmental component of sustainable development, while investments under these priorities are directly aimed at improving transport links, increasing competitiveness, living standards and traffic safety. Indirectly, investments under priorities 7.2 and 7.3 will improve traffic flow and reduce congestions, consequently reducing greenhouse gas emissions and air pollution in general.

Priority axis 7 aims to improve transport infrastructure and transform it towards higher sustainability. The planned investments are likely to achieve these objectives in the long term. In fact, this priority axis is extremely long-term oriented. Here, we can hardly talk about short-term goals.

In general, investments under priority axis 7 put pressure on the environment. Most of them involve major interventions in the environment. In accordance with the guiding principles for project selection defined in the Operational Programme, these investments are already conditional on a series of mitigation measures that need to be carried out alongside their implementation. In this respect, the planned routes must avoid protected areas, interference with agricultural land and forests needs to be minimised and must comply with the prescribed distance from urban areas. Should the projects be implemented in protected areas or on natural heritage sites, the contractor must ensure the integrity and connectivity of Natura 2000 sites and prevent the negative impacts that could influence the achievement of preservation objectives. If relevant, appropriate technical solutions for facilitating natural wildlife migration should be taken into account. The results should contribute to the promotion of public passenger transport and the elimination of traffic congestions. The environmental component is taken into account in project planning with the introduction of mitigation measures. However, more fluent traffic and a partial shift from roads to railways should also have a positive effect on the environment as a direct result of investments under priority axis 7.

The physical indicators for this priority axis are designed in such a way that they show the performance in the implementation of investment priorities under priority axis 7, but they do not indicate the effectiveness of these investments in terms the goals of the environmental component of sustainable development. In the case of transport, the limitation is particularly on the increase in greenhouse gas emissions. It is expected that all three investment priorities under priority axis 7 will have a favourable impact on the environment (relatively lower greenhouse gas emissions, cleaner air) only once part of the traffic shifts from roads to railways and once traffic congestions are eliminated or reduced. This is a delayed effect (for the time needed for the economy and the population to adapt to the new opportunities offered by the improved infrastructure), and in this respect will be a mainly long-term one. Short-term improvement of air quality due to investments under priority axis 7 can only be expected from the investment in the road infrastructure.

[The OP priority axes that indirectly contribute to strengthening the environmental component of sustainable development](#)

Horizontal implementation of the sustainable development component is defined in the Partnership Agreement, which stipulates that all measures at all levels of the Operational Programme should support the transition to a low-carbon society and resource-efficient management. This evaluation includes priority axes 1, 3, 8 and 10, which indirectly contribute to strengthening the environmental component of sustainable development.

Priority axis 1

Priority axis 1 (*International competitiveness of research, innovation and technological development in line with smart specialisation for enhanced competitiveness and greening of the economy*) indirectly influences sustainable development. Measures under this axis are in line with the orientation of the Smart Specialisation Strategy and should help find solutions to key societal challenges (sustainable energy; sustainable mobility; sustainable construction; resource efficiency; health, food and the environment; inclusive and secure society). A total of € 591,637,949 is available for priority axis 1, of which 80% is funded by European structural funds. By the end of September 2018, 18 decisions on support had been issued, for which € 481,956,634 was earmarked in the budget. The actual payments amounted to € 70,289,762, but only € 22,999,592 was in certified expenditure (EU funds), which represents 5% of the total available funds. Partially, this low level can be explained with the late adoption of the Smart Specialisation Strategy, which meant the first calls for proposals were published only in 2016, so most of the projects are still ongoing even though funds for them have already been allocated.

Priority axis 3

Priority axis 3 (*Dynamic and competitive entrepreneurship for green economic growth*) has two investment priorities:

- Investment priority 3.1: Promoting entrepreneurship, in particular by facilitating the economic exploitation of new ideas and fostering the creation of new firms, including through business incubators;
- Investment priority 3.2: Developing and implementing new business models for SMEs, in particular with regard to internationalisation.

For a more detailed assessment of the sustainable principle in the implementation of priority axis 3, we looked at both investment priorities, how concrete calls define the implementation of this principle, and how the principle is taken into the account when selecting projects applied. We reviewed the selection criteria and the accessible data on the public calls to determine to what extent the criteria incorporate sustainable development and how much weight sustainability criteria have in the project selection process.

Priority axis 8

Priority axis 8 (*Promoting employment and supporting transnational labour mobility*) only has an indirect effect on the environment and sustainable development, defined in horizontal principles. In the investment priorities under this priority axis, social innovations are supported, especially those that will contribute to a successful transfer and use of know-how for more high-quality jobs in accordance with the Smart Specialisation Strategy. In addition, part of the resources under this priority axis are to be allocated to achieving climate change-related objectives. An analysis of the situation has identified the key needs in reducing unemployment (especially among young people, the long-term unemployed and the less educated), encouraging the employment of older people, including adaptation of workplaces and healthy ageing, effective labour market performance (quality measures and services), and better matching of supply and demand in the labour market.

In the framework of priority axis 8, the sustainable development principle is understood quite broadly, and includes the economic and social pillars along with the environmental one. Measures and support for employment incentives should be implemented along with measures for resource efficiency and the transition to a low-carbon society, as well as training courses and additional education and training programmes on these topics.

Priority axis 10

The environmental component of sustainable development is included in priority axis 10 (*Knowledge, skills and lifelong learning to enhance employability*) horizontally, particularly as pursuing long-term development. The sustainable development principle within this priority axis is also understood in a broader sense, and also includes the economic and social pillars in addition to the environmental one. Investment priorities are focused on improving access for older, less skilled or less educated people by providing more relevant employee competencies to reduce labour market mismatches, and by strengthening the competences of young people at all levels of education, promoting more flexible learning pathways and supporting high-quality career orientation.

In view of the broad understanding of sustainable development, achieving the criterion “to ensure the sustainability of the planned results, the innovation of operations, the involvement of key stakeholders, the promotion of equality between women and men, the exchange of experience, results and good practice or involvement in international environment” also contributes to a certain extent to ensuring sustainable development.

The OP ECP 2014–2020 is implemented with different intensity in individual priority axes. We can certainly say that the environmental component of sustainable development is explicitly taken into the account in the priority axes that are directly aimed at the environment. This evaluation also finds that there are no drastic negative consequences for sustainable development, at least in terms of the declarative content of programmes and projects. In cases where there could be a negative impact on the environment, we can conclude that safeguards and a number of preconditions are incorporated in the documents to protect the environment.

The OP ECP 2014–2020 is a long-term strategic document that follows the objective of promoting economic development. We can conclude that priority is given to the planned activities and topics that guide Slovenia’s economic and social development in the long run. The basic starting point of all three strategic documents is that Slovenia is promoting measures for the transition to a low-carbon society, and for efficient management of resources in a way that will contribute to higher quality of life. This approach is among the reasons why there is no conflict between the objectives of economic development and sustainable development.

Both the Partnership Agreement and the Operational Programme underline the contribution of specific instruments and principles to the implementation of the sustainable development principle in the implementation of the OP ECP 2014–2020. This includes instruments, such as green and innovative procurement, energy accounting, environmental management systems, the polluter pays principle, the internalisation of external costs, the Environmental Impact Assessment Regulation and other relevant provisions. The evaluation therefore aimed to review these instruments and their implementation, regardless of the priority axis. When planned investments under the Operational Programme would result in pressures on the environment and would involve significant environmental impacts, already the selection guidelines stipulate a precondition that a series of mitigation measures needs to be put in place. We can say that the related regulations and directives have had a major impact on the implementation of priority axes that directly address the environmental component of sustainable development. The implementation of measures within the

indirectly related priority axes also takes into account the legislative framework as a guide to addressing the environmental dimension.

No specific reservations or criticisms of the regulatory framework were observed, except for the fact that complying with extensive requirements needs a certain period of time that is often underestimated when in the planning phase. We conclude that it would be useful to have an overall assessment of investment priorities when planning, specifying the legislative requirements for each project to facilitate timely preparation in this respect.

The system of liabilities is well defined, but we were unable to verify how it works in practice. Our interviews were conducted at operational levels where the people responsible are strongly involved in the performance of their tasks. The interviews did not identify any ambiguities regarding the need to respect the sustainable development principle at the level of the competent bodies. More attention should be paid to incorporating the concept in the preparation of the overall criteria, as they serve as guidelines for defining the conditions of individual calls. In order to avoid the horizontal principles of sustainable development being taken merely as a formality, we propose that some examples of good practice be developed in specific guidelines for both the people preparing the public calls within individual priority axes (especially the indirect ones) as well as for applicants. This would reduce ambiguity and would certainly increase the quality of projects integrating an environmental component.

The question of synergies remains open—we did not specifically record them, but this does not mean they do not exist. In order to identify synergies, interviews should also be carried out in parallel with those responsible at intermediary bodies. Most synergies could be expected from the measures under indirectly related priority axes, supporting the achievement of objectives across priority axes.

The assessment of the scope of environmental impacts is still unfeasible at this stage, because many of the investment priorities and programmes are implemented with a delay. The delays result from various reasons (partly the late adoption of strategic documents, partly the long procedures for obtaining permits, zoning, etc.), and the full impact can only be evaluated in a few years.

The main conclusion of this evaluation is that the sustainable development principle is successfully integrated into the OP ECP 2014–2020 and its implementation, although to a different extent in individual priority axes. We can certainly claim that the environmental component of sustainable development is included in the priority axes directly focusing on the environment. In the priority axes where the environmental aspect is not specified as a direct objective, we found differentiated approach to sustainable development, yet also there it is always present.

1 Uvod

Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko je junija 2018 izvedla javno naročilo male vrednosti številka JN 15/2018 za Vrednotenje upoštevanja načela trajnostnega razvoja pri izvajanju OP EKP 2014-2020.

Naročilo je bilo oddano konzorciju partnerjev:

- EIPF, Ekonomski inštitut, d.o.o.
- UL, Fakulteta za družbene vede

Na podlagi uvodnega poročila, kjer je predstavljen načrt dela, terminski načrt, raziskovalna vprašanja, metodologija ter potencialne ovire pri izvedbi vrednotenja upoštevanja načela trajnostnega razvoja pri izvajanju OP EKP 2014-2020, je skupina pristopila k vrednotenju. Namen in cilj vrednotenja je oceniti upoštevanje načela trajnostnega razvoja pri izvajanju OP EKP 2014-2020. Predmet vrednotenja so vlaganja v ukrepe OP EKP 2014-2020, ki prispevajo k doseganju trajnostnega razvoja predvsem iz okoljskega vidika.

Pri tem smo se osredotočali predvsem na naslednje prednostne osi:

Tabela 1: Seznam obravnavanih prednostnih osi

Prednostna os		Vpliv na trajnostni razvoj
1	Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnost in ozelenitev gospodarstva	posredno
3	Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast	posredno
4	Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja	neposredno
5	Prilagajanja na podnebne spremembe	neposredno
6	Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti.	neposredno
7	Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti	neposredno
8	Spodbujanje zaposlovanja in transnacionalna mobilnost delovne sile	posredno
10	Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost	posredno

Pri opredeljevanju vsebine vrednotenja izhajamo iz opredelitve trajnostnega razvoja v besedilu Partnerskega sporazuma med Republiko Slovenijo in Evropsko unijo za obdobje 2014-2020³ (PS 2014), kjer se Slovenija zavezuje, da bo »trajnostni razvoj osrednje vodilo pri pripravi vseh programov za črpanje sredstev EU«.

Partnerski sporazum izpostavlja okoljski steber trajnostnega razvoja, ki tako tvori jedro vrednotenja. Posebej se izpostavlja:

- Prehod v nizkoogljično družbo
- Gospodarno ravnanje z viri
- Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov

1 <http://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/kljucni-dokumenti/partnerski-sporazum-slovenska-verzija.pdf>

- Infrastruktura (voda, odpadki, ekosistem, naravna in kulturna dediščina)
- Trajnostno kmetijstvo

Partnerski sporazum opredeljuje tudi niz principov in ukrepov, ki naj jim sledijo oblikovalci pri opredelitvi operacij. Mednje sodi načelo »onesnaževalec plača« (ki je vsebovano tudi v Zakonu o varstvu okolja), vzpostavitev mehanizmov za internalizacijo zunanjih stroškov, izvajanje Uredbe o zelenem naročanju, energetska knjigovodstvo, itd. Naloga vrednotenja je ugotoviti, v kolikšni meri se ta načela upoštevajo pri oblikovanju instrumentov in kako vplivajo na doseganje želenega rezultata vnosa načela trajnostnega razvoja.

Poleg Partnerskega sporazuma kot osnovnega dokumenta, ki opredeljuje načelo trajnostnega razvoja vrednotenje upošteva tudi opredelitve trajnostnega razvoja v samem OP EKP 2014-2020. OP opredeljuje prednostne osi, ki **neposredno** prispevajo h krepitvi okoljske komponente trajnostnega razvoja. Te so:

- **Prednostna os 4:** Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja
- **Prednostna os 5:** Prilagajanja na podnebne spremembe
- **Prednostna os 6:** Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti.

Te tri prednostne osi so bile v procesu vrednotenja deležne posebne pozornosti, saj je pričakovati, da je prav v instrumentih znotraj teh osi moč identificirati najbolj neposreden prispevek trajnostnemu razvoju.

Čeprav je OP ne uvršča med glavne tri prednostne osi, je pri vertikalnem pristopu k vključevanju okoljske komponente potrebno upoštevati tudi **Prednostno os 7:** Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti.

Okoljska komponenta je **horizontalno** vključena tudi v druge prednostne osi in sicer še posebej:

- **Prednostna os 1:** Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnost in ozelenitev gospodarstva
- **Prednostna os 3:** Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast
- **Prednostna os 8:** Spodbujanje zaposlovanja in transnacionalna mobilnost delovne sile

Horizontalno je deloma vključena komponenta trajnostnega razvoja tudi v **Prednostni osi 10:** Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost.

V navedenih prednostnih oseh je zagotavljanje načela trajnostnega razvoja in oblikovanje ukrepov, ki prispevajo k njegovi realizaciji, morda celo zahtevnejše kot pri prednostnih oseh, neposredno povezanih z okoljskimi vprašanji. Zato mora tudi vrednotenje poglobljeno analizirati ukrepe, ki so se oblikovali pri različnih vsebinah s ciljem zaznavanja ustrezne usmerjenosti in zagotavljanja prispevka.

Tudi v preostalih prednostnih oseh ne smemo izključiti spoštovanja načela trajnostnega razvoja in zato vrednotenje vključuje tudi te vsebine, a le na ravni izbranih osnovnih programov prednostnih naložb, opredeljenih v okviru prednostnih osi OP EKP 2014-2020.

V času po sprejetju PS in OP EKP 2014-2020⁴ je Slovenija sprejela še Strategijo pametne specializacije⁵, S4, ki opredeljuje devet razvojnih prioritete. Tudi tu ugotavljamo, da nekatere prioritete zelo neposredno naslavljajo okoljsko komponento (krožno gospodarstvo, mobilnost), v vseh pa je komponenta trajnostnega razvoja prisotna vsaj s principom gospodarnega ravnanja z viri ter energetske učinkovitostjo. Zato bo poleg vrednotenja instrumentov OP po izbranih prednostnih oseh potrebno vrednotiti tudi prispevek k načelu trajnostnega razvoja na ravni S4 kot celote, kakor tudi nekatere izbrane instrumente S4, v katerih je načelo še posebej prisotno.

V obdobju priprave OP EKP 2014-2020 je bilo opravljeno Predhodno vrednotenje in celovita presoja vplivov na okolje in v njenem okviru posebna priloga, ki vsebuje presojo vplivov na okolje⁷. Opažanja glede ustreznosti zaznavanja potreb ter tematskih ciljev in analiza notranje skladnosti so služila evalvatorjem kot dodatna usmeritev, še posebej za vrednotenja prednostnih osi, neposredno povezanih s trajnostnim razvojem. Preverili smo, v kolikšni meri so sklepne ocene predhodnega vrednotenja pripevale k oblikovanju vsebine in usmerjenosti OP EKP 2014-2020 v doseganje trajnostnega razvoja.

2 Metodologija dela in viri podatkov

Uporabljen metodologija vrednotenja temelji na uveljavljenih mednarodnih standardih vrednotenja. Kot osnovo za pripravo metodologije smo uporabili standarde in norme, ki jih priporoča Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) in jih uporablja tudi Evropska komisija (EK), ter sledili navodilom za vrednotenje EK (Guidance document on monitoring and evaluation. European Cohesion Fund, European Regional Development Fund) ter EVALSED - An online resource providing guidance on the evaluation of socio-economic development.

Uporaba posameznih metod in tehnik vrednotenja temelji na tehnični specifikaciji, ki jo je za izdelavo evalvacije pripravil naročnik in je bila naknadno usklajena na sestankih.

V okviru priprave poročila Vrednotenje upoštevanja trajnostnega razvoja pri izvajanju OP EKP 2014-2020 je bil uporabljen predvsem kvalitativni pristop, ki je vključeval pregled in analizo dokumentov, obstoječih podatkov, intervjujev ter izvedbo fokusnih skupin. Zaradi heterogenosti prednostnih osi in ker so projekti v začetnih fazah izvedbe, zbiranje podatkov z anketami ni bilo primerno.

V nadaljevanju podajamo podrobnejši opis izvedenih aktivnosti.

⁴ Z namenom povečanja učinkovitosti naložb so bile kot nov element evropske kohezijske politike za obdobje 2014-2020 uvedene t. i. predhodne pogojenosti. Gre za bistveni mehanizem za zagotavljanje ustreznega okvira za optimizacijo uporabe virov in hkrati za podporo prenosu pravnega reda Unije v nacionalno zakonodajo.

Za Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike za obdobje 2014-2020 je relevantnih 7 splošnih in 21 tematskih predhodnih pogojenosti. Ob oddaji programskega dokumenta je Slovenija v celoti izpolnjevala 4 splošne in 6 tematskih predhodnih pogojenosti. Za predhodne pogojenosti, ki do trenutka oddaje programskih dokumentov niso bile izpolnjene ali so bile delno izpolnjene so države članice morale pripraviti akcijske načrte z jasno opredeljenimi ukrepi za izpolnitev predhodne pogojenosti, rokom za izpolnitev in odgovornimi organi. Skrajni rok za izpolnitev kriterijev je 31. december 2016. (<http://www.eu-skladi.si/portal/sl/ekp/predhodne-pogojenosti>)

⁵ Strategija pametne specializacije je dokument, ki je za prednostno os 1 predstavljal predhodno pogojenost.

⁶

http://www.svrk.gov.si/fileadmin/svrk.gov.si/pageuploads/Dokumenti_za_objavo_na_vstopni_strani/S4_strategija_V_Dec17.pdf

⁷ http://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/predhodne-pogojenosti/okoljsko-porocilo-2014_07_30-1.pdf

➤ Delovni sestanki z naročnikom

Uvodni sestanek z naročnikom je potekal dne 11.09.2018. Na uvodnem sestanku je naročnik predstavil svoja pričakovanja, izvajalec pa je predstavil predlog metodologije in način dela. Na uvodnem sestanku je bil dogovorjen okvirni terminski načrt izvedbe vrednotenja. Uvodnemu sestanku sta sledila še dva sestanka z naročnikom, na enem smo uskladili začetno poročilo in na drugem poročali o napredku in težavah.

➤ Polstrukturirani intervjuji

Polstrukturirani oziroma poglobljeni intervju je kvalitativna metoda zbiranja podatkov, kjer ima raziskovalec v naprej pripravljen sklop (odprtih) vprašanj, ki jim tekom intervjuja dodaja podvprašanja, s katerimi intervjuvanca spodbuja k podrobnejšim odgovorim. Ključni sogovorniki so bili zaposleni na posredniških organih (ministrstva). Sogovorniki so bili opredeljeni skupaj z naročnikom. Skupno je bilo izvedenih 15 polstrukturiranih intervjujev.

➤ Fokusne skupine

Fokusna skupina je kvalitativna metoda zbiranja podatkov, kjer raziskovalec v manjši skupini udeležencev (6-8) vodi pogovor (skupinski intervju) na izbrano temo. Udeleženci med seboj izmenjujejo mnenja, ustvari se skupinska dinamika, ki je z individualnim intervjujem ne moremo doseči. Fokusne skupine so primerna metoda za preverjanje ugotovitev, pridobivanje dodatnih pojasnil oziroma idej.

Izvedene so bile 4 fokusne skupine. Ena fokusna skupina je bila izvedena s predstavniki MGRT, kjer smo se osredotočili na regionalni vidik trajnostnega razvoja v OP EKP 2014-2020.

Izvedeni sta bili tudi fokusni skupini za PO 4 in PO 7.

Ob zaključevanju poročila je bila izvedena diskusija s predstavniki organov upravljanja, kjer smo preverili zaključne ugotovitve evalvacije.

Seznam vseh sodelujočih (v intervjujih in diskusijah) je v prilogi poročila.

➤ Pregled gradiv in dokumentov

V okviru priprave poročila so bile uporabljene informacije iz nacionalnih strateških in programskih dokumentov in poročil, predhodnega vrednotenja, prav tako pa smo pregledali objavljena javna naročila in pozive. Večino gradiv smo pridobili na spletni strani eu-skladi.si, nekatera gradiva smo pridobili na spletnih straneh ministrstev, nekaj gradiv pa nam je posredoval naročnik in ministrstva. Sinteza pregleda literature in dokumentov je predstavljala podlago za strukturiranje pričujočega dokumenta. Vsa uporabljena dokumentacija je navedena v poglavju Viri.

Terminski načrt vrednotenja

Tabela 2: Terminski načrt vrednotenja

	Vsebina	Odgovornost
(T) 11.09.2018	Uvodni sestanek	Naročnik, medresorska referenčna skupina za vrednotenje; evalvatorska skupina
25.09.2018	Predložitev osnutka začetega poročila	Evalvatorska skupina
9. 10. 2018	Predložitev pripomb na osnutek začetnega poročila	Medresorska referenčna skupina za vrednotenje
	Vnos popravkov in dopolnitev	Evalvatorska skupina
22.10. 2018	Potrditev začetnega poročila in začetek vrednotenja	Medresorska referenčna skupina za vrednotenje in evalvatorska skupina
Oktober 2018-November 2018	Pregled obstoječe dokumentacije in podatkov - Izvajanje vrednotenja	Evalvatorska skupina
November 2018-December 2018	Izvajanje polstrukturiranih intervjujev – izvajanje vrednotenja	Evalvatorska skupina
Januar 2019	Izvajanje fokusnih skupin – izvajanje vrednotenja	Evalvatorska skupina
15. februar 2019	Predložitev osnutka končnega poročila	Evalvatorska skupina
1. marec 2019	Predložitev pripomb na osnutek končnega poročila	Medresorska referenčna skupina za vrednotenje
	Vnos popravkov in dopolnil	Evalvatorska skupina
31. marec 2019	Končno poročilo	Evalvatorska skupina

Omejitve vrednotenja

Tekom vrednotenja smo naleteli na nekaj ovir, ki se dotikajo predvsem dokumentacije. V času izvajanja vrednotenja je prišlo do spremembe OP EKP 2014-2020 (potrjena sprememba 11.12.2018), za vrednotenje je bila uporabljena verzija⁸, ki je bila potrjena s strani Evropske komisije 6. 12. 2017.

Ker je bil pregled dokumentacije zaključen novembra 2018, smo v vrednotenju uporabljali dokumentacijo dostopno do 30.11.2018, čeprav je ob oddaji poročila že dostopna dokumentacija za 2018. Žal časovna omejitev ni omogočala posodobitev vseh podatkov.

Vrednotenje doseganja učinkov še ni bilo mogoče, saj so projekti v izvajanju, učinki pa se bodo pokazali po koncu izvedenih projektov.

⁸ http://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/operativni-programi/programme_2014si16maop001_3_2_sl.pdf

3 Celostna ocena na ravni OP kot celote

3.1 Usklajenost dokumentov Partnerskega sporazuma, OP EKP 2014-2020 in Strategije pametne specializacije s temeljnimi načeli trajnostnega razvoja

Na podlagi analize osrednjih strateških dokumentov: Partnerskega sporazuma (PS)⁹, Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020 (OP EKP 2014-2020)¹⁰ in Strategije pametne specializacije (S4)¹¹ smo ugotavljali, kakšna je stopnja skladnosti teh dokumentov s temeljnimi načeli trajnostnega razvoja.

Slovenija se je v svojih strateških dokumentih odločno zavezala načelom trajnostnega razvoja, še posebej okoljskemu vidiku. To je jasno razvidno v vseh treh temeljnih dokumentih. Ne le, da je v uvodnih besedilih obravnavanih dokumentov trajnostni razvoj opredeljen kot osrednje vodilo pri pripravi vseh programov za črpanje sredstev EU, tudi v izboru temeljnih ciljev (PS) oziroma prednostnih osi (v OP), kjer ločimo med prednostnimi osmi, ki neposredno prispevajo h krepitvi okoljske komponente trajnostnega razvoja (4, 5, 6, 7) ter tistimi, kjer je okoljska komponenta trajnostnega razvoja horizontalno vključena (1, 3, 8 in deloma 10) se pokaže usmerjenost v trajnostni razvoj. Da je okoljska komponenta v ospredju slovenskega pristopa k trajnostnemu razvoju, je jasno razvidno tudi iz opredelitev pametne specializacije, ki se osredotoča na »trajnostne tehnologije in storitve za zdravo življenje« (SPS 2015, str. 7). Temu sledijo tudi opredelitve prednostnih področij, kjer se je tudi ob siceršnjem upoštevanju ekonomskih kriterijev pri oblikovanju podlag za prednostne usmeritve (Burger, Kotnik, 2014) visoko uvrščajo vrednote kot je ustvarjanje zdravega bivalnega in delovnega okolja. S4 temelji na kombinaciji primerjalnih prednosti slovenskega gospodarstva, raziskovalno-razvojnem potencialu in odkrivanju priložnosti za konkurenčen gospodarski razvoj. V procesu podjetniškega odkrivanja¹² se je pokazalo, da podjetja vidijo poslovno priložnost v naslavljanju okoljske dimenzije pri razvijanju svojih rešitev: ali z uvedbo procesov, ki varčujejo z viri ali z uvajanjem rešitev, ki imajo nižji okoljski odtis. Zato lahko ocenimo, da je S4 v celoti skladna s strateškim izhodiščem OP o prehodu v nizkoogljično družbo.

Še bolj se usmerjenost v nizkoogljično družbo kaže pri opredelitvi prednostnih naložb znotraj prednostnih osi z neposrednim vplivom na okolje. Tako na primer je PO 4 (Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja), s svojimi štirimi prednostnimi naložbami (podpora energetske učinkovitosti stavb, proizvodnji obnovljivih virov energije, razvoju pametnih energetskih distribucijskih sistemov ter vodenju nizkoogljičnih strategij v vseh območjih Slovenije - s poudarkom na trajnostni mobilnosti) prvenstveno namenjena spodbujanju slovenskega prehoda na nizkoogljično družbo. Težišče je na spodbujanju vzpostavljanja večje energetske učinkovitosti (in manjših emisij) stavb ter na ustvarjanju pogojev za trajnostno mobilnost.

⁹ http://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/kljucni-dokumenti/partnership-agreement_2014si16m8pa001_3_0_sl.pdf (dostopano 7.1. 2019)

¹⁰ http://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/kljucni-dokumenti/programme_2014si16maop001_4_1_sl.pdf (dostopano 7. 1. 2019)

¹¹

http://www.svrk.gov.si/fileadmin/svrk.gov.si/pageuploads/Dokumenti_za_objavo_na_vstopni_strani/SPS_10_7_2015.pdf (8. 1. 2019)

¹² Naziv za usklajevanje idej v postopku oblikovanja S4.

PO 6 neposredno naslavlja okoljski vidik trajnostnega razvoja in z ukrepi vseh treh prednostnih naložb (PN 6.1: Vlaganje v vodni sektor, PN 6.2 : Varstvo in obnova biotske raznovrstnosti, PN 6.3: Ukrepi za izboljšanje urbanega okolja) k ohranjanju in varstvu okolja. V okviru PN 6.1 se izvajajo projekti odvajanja in čiščenja odpadne vode ter oskrbe s pitno vodo, kar bo doprineslo k gospodarnemu ravnanju z viri. Prednostna naloga je izgradnja ustrezne infrastrukture za vodooskrbo (rekonstrukcija obstoječih in izgradnja novih). Z ukrepi prednostne naložbe 6.2 se bo povečala stopnja varovanja narave in ohranjanje biotske pestrosti, v okviru PN 6.3 pa bodo ukrepi doprinesli k trajnostnemu urbanemu razvoju mest - učinkoviti rabi prostora, dvigu kakovosti okolja, kakovosti in varnosti življenja v mestih, zniževanju ogljičnega odtisa in socialnemu vključevanju.

PO 7 (Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti) se okoljski komponenti trajnostnega razvoja najbolj posveča s sofinanciranjem razvoja in obnove celostnih, visokokakovostnih in interoperabilnih železniških sistemov ter s spodbujanjem ukrepov za zmanjšanje hrupa. Ko bodo železniške povezave po Mediteranskem in Baltsko – Jonskem koridorju TEN-T v Sloveniji ustrezale standardom EU, bo ob krajših potovalnih časih in možnosti vpeljave taktnega voznega reda izvedljiva preusmeritev dela tovornega in potniškega prometa s cest na železnico ob pozitivnih učinkih na zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in na čistejši zrak.

Podobno pozitivni vpliv lahko ugotavljamo za PO 3 (Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast), ki sicer sodi med prednostne osi s horizontalnim vplivom. Vendar ima prav PO 3 v svojem imenu zeleno gospodarsko rast, ki je del trajnostnega razvoja. Zeleno gospodarstvo je naša dolgoročna strateška usmeritev in predstavlja priložnost za razvoj novih zelenih tehnologij, odpiranje zelenih delovnih mest, učinkovitejše upravljanje z naravnimi viri, promocijo in razvoj slovenskega znanja.¹³ V okviru prednostne naložbe PN 3.1 se posebno v projektih, ki se izvajajo v sektorju lesarstva med drugim osredotoča tudi na vplive na okolje, predvsem na naslednje: zmanjšanje izpustov nevarnih snovi, recikliranje ali ponovna uporaba odpadnih surovin, manjša poraba surovin/materialov. Prav tako so trajnostno naravnani projekti s področja turizma (npr. zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, povečanje snovne učinkovitosti).

Pri nekaterih prednostnih oseh je vpliv na okolje in trajnostni razvoj zgolj posreden in opredeljen v horizontalnih načelih: taki sta npr. PO 8 in 10. Načelo trajnostnega razvoja je v okviru teh prednostnih osi razumljeno širše in poleg upoštevanja okoljskega stebra vključuje tudi ekonomski in socialni steber.

Pri prednostnih naložbah v okviru PO 8 je podpora usmerjena v družbene inovacije, zlasti tiste, ki v skladu s strategijo pametne specializacije prispevajo k uspešnejšemu prenosu in uporabi znanja za številčnejša in kakovostnejša in tudi zelena delovna mesta. Kot je opredeljeno v OP EKP 2014-2020 k zasledovanju ciljev trajnostnega razvoja in pametne specializacije prispeva usmeritev prednostne obravnave področij, relevantnih za zeleno gospodarstvo. Podpora prehodu v nizkoogljično družbo, učinkovito rabo virov in odpornost proti podnebnim spremembam pa naj bi se med drugim izvajala tudi z ustvarjanjem zelenih delovnih mest v okviru drugih ukrepov PO 8 in sicer preko subvencioniranih programov aktivne politike zaposlovanja, kar pa ni neposredno merljivo. Vendar pa tako fizični kot finančni kazalniki ter zastavljeni cilji zaenkrat ne odražajo usmerjenosti v doseganje trajnostnega razvoja (z vidika okolja). V okviru PO 10 je podpora usmerjena predvsem v programe, ki zagotavljajo ustrezno izobrazbeno strukturo za uspešno reševanje družbenih izzivov v okviru Strategije pametne specializacije in vzpostavitve verig dodane vrednosti na področju zelenega razvoja. V okviru PO 10 operacije, ne le iz javnih razpisov, marveč tudi neposredne potrditve operacij, vključujejo cilje trajnostnega razvoja. Vključenost okoljskega vidika trajnostnega razvoja se kaže

¹³ http://www.vlada.si/teme_in_projekti/prehod_v_zeleno_gospodarstvo/ukrepi/zelena_rast_gospodarstva/

predvsem z vidika dviga kompetenc izobraževalcev in učečih se, kot tudi z vidika načina izvajanja projektov (npr. skrb za racionalno porabo, ker se precej uporabljajo e-rešitve; zmanjševanja transporta, ker srečanja potekajo na daljavo ipd.). V skladu z OP EKP 2014-2020 je neposredno v doseganje cilja v zvezi s podnebnimi spremembami usmerjen relativno majhen del sredstev. Spremljanje doseganja opredeljenega cilja kaže, da bo le-ta dosežen.

Manj izrazita so stališča v strateških dokumentih glede drugih dimenzij trajnostnega razvoja kot je kohezivnost družbe, zmanjšanje tveganja revščine in povečanju stopnje enakosti v družbi ter iskanju rešitev za izzive demografskih gibanj. Če so ti ukrepi na načelni ravni še izpostavljeni v PS, se v operacionalizaciji dejavnosti naslavljajo posredno. Ne moremo reči, da jih ne najdemo v določenih ukrepih ali v vplivu, ki ga bo izvajanje teh ukrepov imelo vsaj posredno na nekatere od teh elementov, je pa dejstvo, da se o njih manj piše in še manj opredeljuje konkretne ukrepe. Na ta manko je deloma opozorilo že predhodno vrednotenje (MK in drugi, 2014). Še posebej so priporočili oblikovalcu dokumentov, da »Smiselno bi bilo zaokroženo poudariti steber vključevalne rasti z ukrepi družbene in teritorialne kohezije OP« (*ibid.*, str. 6). Z večjim poudarkom regionalnemu razvoju v končnem besedilu OP EKP 2014-2020 se je to vprašanje bolje naslovilo. Naša analiza se je osredotočila prvenstveno na okoljski vidik in tu ocenjujemo, da je tematika ustrezno zajeta, tudi na osnovi analiz posameznih prednostnih osi, ki so predstavljene v nadaljevanju.

Sinergije, ki prispevajo h krepitvi komponent trajnostnega razvoja v okviru PO 8 in 10 nismo zaznali, z izjemo sodelovanja pri specifičnem cilju 4.1.1. Povečanje učinkovitosti rabe energije v javnem sektorju pri energetske obnovi javnih zavodov.

Sicer pa se sinergije in komplementarnost programov v večji meri vzpostavljajo pri programsko sorodnih vsebinah.

3.2 Nasprotje med rastjo in okoljsko komponento trajnostnega razvoja

Čeprav je OP EKP 2014-2020 dolgoročni strateški dokument, ki zasleduje cilj spodbujanja gospodarskega razvoja, pa so posamezne prednostne osi oblikovane tako, da ne moremo trditi, da je doseganje kratkoročnih gospodarskih ciljev v ospredju. Prej lahko trdimo obratno: načrtovane so aktivnosti in zapisane prednosti tistim temam, ki **dolgoročno usmerjajo slovenski gospodarski in družbeni razvoj**. Temeljno izhodišče vseh treh dokumentov je, da Slovenija spodbuja ukrepe za prehod v nizkoogljično družbo, za gospodarno ravnanje z viri in sicer na način, ki bo prispeval h kakovosti življenja.

Med cilji S4 se sicer izpostavlja povečanje dodane vrednosti, a ne moremo zaključiti, da se v tem cilju kaže zgolj kratkoročni gospodarski interes, saj posamezne prioritete jasno naslavljajo doseganje gospodarskih ciljev v podrejenosti do okoljskih, oziroma gradijo svojo konkurenčno prednost na razvoju okolju prijaznih trajnostnih tehnologij in storitev (npr. pametna mesta, pametne zgradbe, krožno gospodarstvo).

Prav tako analiza posameznih prednostnih osi ne kaže zanemarjanja okoljske komponente na račun gospodarske rasti. PO 4 je z vsemi svojimi štirimi prednostnimi naložbami naravnana na vzpostavljanje parametrov, kot so: energetska učinkovitost stavb, trajnostna mobilnost, pametna distribucijska omrežja, proizvodnja energije iz obnovljivih virov ter povečanje učinkovitosti porabe energije ob povečanem deležu daljinskega ogrevanja. Gre za naložbe z izrazito dolgoročnimi cilji. Na gospodarski razvoj vplivajo tako, da zmanjšujejo pritiske na onesnaževanje okolja.

Tudi PO 6 je v vseh treh PN naravnana izrazito trajnostno. Projekti v okviru vseh treh prednostnih naložb neposredno prispevajo k okoljskim ciljem.

PO 7 je zasnovana z namenom izboljšanja prometne infrastrukture, v tem okviru tudi njena izrazita trajnostna naravnost. Naložbe bodo dosegale cilje na dolgi rok. Ta prednostna os je izrazito dolgoročna, saj o kratkoročnih ciljih tu skorajda ne moremo govoriti.

Analiza izvajanja prednostnih osi, ki so zajete v tem vrednotenju ni pokazala nasprotij med rastjo in okoljsko komponento pri posameznih prednostnih oseh.

Prav tako ni bilo izrazitejših nasprotij v primerih prednostnih osi s horizontalnim vplivom, ki so bolj usmerjene v spodbujanje gospodarskega razvoja. Tudi tu je prioriteta dana dolgoročnim razvojnim ciljem in ne kratkoročni gospodarski rasti. Če npr. pogledamo PO 1, vidimo, da so vsebine namenjene krepitvi raziskovalno-inovacijskega sistema, raziskovalni infrastrukturi, podpori raziskovalnim projektom – se pravi ciljem, ki so dolgoročni in bodo krepili gospodarsko rast v prihodnosti. Ker pa so raziskave in inovacije usmerjene na prednostna področja S4, kjer je okoljska komponenta (kot smo izpostavili v začetku) izrazita, lahko zaključimo, da ni nasprotij. Pri nekaterih ukrepih (o tem več v nadaljevanju) sicer ocenjujemo, da bi se lahko okoljska komponenta trajnostnega razvoja še bolj izrazito naslavljala v besedilih javnih naročil in/ali razpisov in bi se na ta način lahko dosegal večji pozitivni vpliv, ne gre pa za kontradiktornost vsebin. Bolj jasen odgovor na vprašanje, ali prihaja do izrivanja okoljskih ciljev na račun doseganja gospodarskih ciljev, pa bo lahko podala analiza konkretnih projektov, ki so v izvajanju.

PO 3 (Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast) je predvsem s PN 3.1 naravnana k spodbujanju nastajanja in delovanja podjetij, start-up podjetij, izkoriščanju novih idej v gospodarstvu, ustanavljanju novih podjetij prek podjetniških inkubatorjev ter povečanju dodane vrednosti MSP tudi z zelenimi produkti. PO 3 z ukrepi spodbuja podjetja k večji rabi obnovljivih virov (recikliranje ali ponovna uporaba odpadnih surovin), manjši porabi surovin in materialov, izboljšanje snovne in energetske učinkovitosti, ustvarjanje zelenih delovnih mest. Gre torej tako za dolgoročne gospodarske kot okoljske cilje.

Prav tako z ukrepi na problemskih območjih z visoko brezposelnostjo pripomorejo k izboljšanju več ciljev: zmanjševanje dnevnih delovnih migracij, kar prispeva k okoljevarstvenim ciljem in večji kakovosti življenja, nove zaposlitve bi poleg tega prispevale tudi k dvigu socialnega standarda v teh območjih.

3.3 Celovita presoja vplivov na okolje za OP EKP 2014-2020

Glede na časovnico izvajanja OP EKP 2014-2020 je podajanje celovite presoje vplivom še neustrezno. Osredotočimo se lahko na presojo sporočil iz predhodnega vrednotenja in parcialne ugotovitve po posameznih prednostnih oseh, ki nam kažejo na potek realizacije zastavljenih prednostnih naložb.

Celovita presoja vplivov na okolje za OP je sestavni del priprave dokumentacije za črpanje razvojnih sredstev. Tako je Ministrstvo za kmetijstvo in okolje 26. 8. 2013 izdalo odločbo št. 35409-318/2013/15 na podlagi katere je bilo potrebno ob pripravi OP EKP 2014-2020 na podlagi Zakona o varstvu okolja izpeljati tudi postopek celovite presoje vplivov na okolje (CPVO), v okviru tega pa na podlagi Zakona o ohranjanju narave še postopek presoje sprejemljivosti vplivov planov na varovana območja.

Namen obeh predpisanih presoj je preprečiti oziroma vsaj bistveno zmanjšati aktivnosti, ki imajo lahko bistvene škodljive vplive oziroma posledice na okolje in varovana območja, s čimer se uresničujejo načela trajnostnega razvoja, celovitosti in preventive. V kontekstu našega vrednotenja smo se predvsem posvetili vprašanju, kje se v okviru OP EKP 2014-2020 uresničuje načelo okoljske trajnosti, identificirati smo torej poskušali pozitivne prispevke implementacije prednostnih naložb znotraj posameznih prednostnih osi.

V sklopu predhodnega vrednotenja so ocenjevalci predvsem analizirali uvajanje horizontalnih načel v oblikovanje OP EKP 2014-2020. Glavna ugotovitev je bila, da imajo sicer horizontalne vsebine zelo pomembno mesto v OP, da pa se ne upoštevajo povsod uravnoteženo, niti konsistentno (MK, 2014: 78). Načrtovani ukrepi za spodbujanje trajnostnega razvoja so načeloma vključeni na vseh relevantnih področjih (MK, 2014:80).

Priporočila so organizirana glede na tematska področja in zajemajo vsa tri področja. Če pogledamo priporočila po posameznih tematskih področjih, ki se prekrivajo z analiziranimi prednostnimi osmi in se vsebinsko dotikajo trajnostnega razvoja, ugotavljamo naslednje:

- Tematsko področje 1 - PO 1: v predhodnem vrednotenju se ugotavlja, da tematska os sicer gradi na horizontalnih načelih, vendar zelo načelno in splošno. Naša ugotovitev o celostnem trajnostnem vplivu na podlagi analize prednostnih naložb je, da imajo določeni izbrani programi lahko potencialno pomemben vpliv. Ta izvira iz osnovne opredelitve pametne specializacije, ki močno uveljavlja koncept trajnostnega okoljskega razvoja v okviru prioritetnih področij. Ker posamezni razpisi sledijo S4, je zagotovljena vključitev horizontalnega načela.

- Tematsko področje 3 – PO 3: v predhodnem vrednotenju se posebej izpostavlja specifični cilj »socialno podjetništvo«, ki pa se ne navezuje na okoljsko horizontalno načelo, ampak na načelo enakih možnosti. Okoljskega vidika ne obravnava posebej, v naši analizi pa ugotavljamo, da je kljub temu, da je PO 3 identificirana kot tista, ki posredno vpliva na načelo trajnostnega razvoja, narava ukrepov in vsebina nekaterih razpisov z izpostavljanjem kriterija varčne izrabe virov in energije neposredno vpliva na upoštevanje načela trajnostnega razvoja z vidika okolja.
- Tematska področja 4, 5, 6 – PO 4, 5, 6: v okviru teh prednostnih osi so po mnenju predhodnega vrednotenja vsa horizontalna načela ustrezno upoštevana. Tudi naša ocena je, da načrtovane aktivnosti potencialno pomembno prispevajo k uresničevanju načela okoljske trajnosti.
- Tematsko področje 7 - PO 7: predhodno vrednotenje izpostavlja vprašanje mobilnosti posebno identificiranih vsebin, okoljskih vprašanj ne zajema. Ker smo se pri našem vrednotenju primarno osredotočili na okoljski vidik, ugotavljamo, da investicije v okviru PO 7 (Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti) obremenjujejo okolje. Gre za velike posege v prostor. V okviru predhodnih pogojenosti je bila sprejeta Strategija razvoja prometa v RS (2015), kateri sestavni del je tudi okoljsko poročilo. V okoljskem poročilu so opredeljeni posebni omilitveni ukrepi za prometne ukrepe znotraj posameznega podcilja. Te je treba upoštevati med načrtovanjem vsakega prometnega ukrepa. V skladu z vodilnimi načeli za izbor projektov, določenimi v Operativnem programu, so investicije zasnovane s pogojem, da je potrebno skupaj z njimi izvesti vrsto omilitvenih ukrepov. Tako morajo trase potekati izven varovanih območij, poseg na kmetijska in gozdna zemljišča mora biti čim manjši, upoštevan mora biti ustrezen odmik od urbanih območij; v primeru, da trase potekajo čez varovana območja, mora izvajalec zagotoviti celovitost in povezljivost območij Natura 2000 in preprečiti negativne vplive na doseganje ciljev varovanja teh območij; zagotovljene morajo biti ustrezne tehnične rešitve za nemotene migracije prosto živečih živali. Rezultat mora v največji možni meri prispevati javnemu potniškemu prometu in odpravi prometnih zgostitev. Okoljska komponenta je upoštevana v načrtovanju projektov, kot omilitveni ukrep, ob bolj tekočem prometu, pa bo izboljšanje okolja tudi neposreden rezultat izvajanja naložb v okviru PO 7.
- Tematska področja 8 in 10 - PO 8 in 10: za prednostno os 8 in 10 so bile v okviru predhodnega vrednotenja predlagane konkretne vsebine, na podlagi katerih bi bilo mogoče vzpostaviti jasnejše povezave in prispevek področja k doseganju trajnostnega razvoja. Te usmeritve so bile smiselno vključene predvsem v poglavje Vodilna načela za izbor projektov.

Celovito presojo prispevka OP EKP 2014-2020 k uresničevanju načela trajnostnega razvoja bo smiselno opraviti po zaključku OP v sklopu vrednotenja učinkov OP kot celote. Velika večina prednostnih naložb po posameznih prednostnih oseh je še v izvajanju, nekatere operacije se še niso pričele izvajati in zato je naša ocena lahko le začasne narave in temelji na zastavljenem in ne tudi uresničenem. Vendar kljub temu ocenjujemo, da je načrtovalec v zadostni meri vgradil načelo trajnostnega okoljskega razvoja v vsebino OP EKP 2014-2020, da lahko upravičeno pričakujemo pozitivne rezultate.

3.4 Odražanje usmerjenosti kazalnikov v doseganje trajnostnega razvoja

V PO 3 sta dva kazalnika, ki odražata usmerjenost OP EKP 2014-2020 v doseganje trajnostnega razvoja in sicer »število podjetij, ki so uvedla ukrepe za učinkovito ravnanje z viri (vključuje ukrepe za povečanje energetske in snovne učinkovitosti)« ter »višja snovna produktivnost«. Za kazalnik višja snovna produktivnost še ni najnovejših podatkov vendar trend nakazuje, da bo ciljna vrednost do leta

2023 dosežena, kazalnik število podjetij, ki so uvedla ukrepe za učinkovito ravnanje z viri, pa ni dosežen, kar kaže, da je bil verjetno zastavljen preveč ambiciozno.

Poleg tega so kazalniki trajnostnega razvoja tudi število novozaposlenih, ki je bil v letu 2017 presežen, presežena pa bo tudi ciljna vrednost 2023, saj je že sedaj dosežne več kot 60 % ciljne vrednosti.

Fizični in finančni kazalniki v Operativnem programu za PO 4 (Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja) kažejo zastavljene cilje in s tem uspešnost, v manjši meri pa učinkovitost (zmanjšanje emisij toplogrednih plinov ter izboljšanje kakovosti zraka, znižanje hrupa). Večina rezultatov se bo sicer pokazala šele po 2023.

Kazalniki PO 6, sicer odražajo okoljsko komponento, vendar letno poročilo kaže, da ima večina kazalnikov za vse tri PN vrednosti iz leta 2012 in da z obstoječimi kazalniki še ni mogoče prikazati rezultatov. Projekti so v začetnih fazah izvajanja in tudi to je eden od razlogov, da rezultatov z izbranimi kazalniki še ni mogoče prikazati. Kazalniki so določeni s strani EK.

Fizični kazalniki so zasnovani tako, da kažejo doseženo uspešnost pri izvajanju naložb v okviru PO 7 (Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti), ne kažejo pa učinkovitosti teh investicij z vidika doseganja ciljev okoljske komponente trajnostnega razvoja. Pri prometu gre v tem primeru zlasti za omejitev rasti emisij toplogrednih plinov. Pričakovati je, da bodo imele naložbe v okviru PO 7 ugoden vpliv na izboljšanje okolja (relativno manjše izpuste toplogrednih plinov, čistejši zrak) šele, ko bodo omogočile prenos prometa iz cest na železnico ali pa odpravile oziroma zmanjšale prometne zgoščitve in ozka grla ter s tem zmanjšale skupni čas potovanja. Ta učinek bo v veliki meri nastopil s časovnim zamikom (potrebni za prilagoditev gospodarstva in prebivalstva na nove možnosti, ki jih bo dajala izboljšana infrastruktura) in bo s tega vidika predvsem dolgoročen. Kratkoročno izboljšanje zraka, zaradi investicij v okviru Prednostne osi 7 je pričakovati predvsem z investicijami v cestno omrežje.

PO 8 in 10 imata zgolj posreden vpliv na okolje in trajnostni razvoj, in v okviru le-teh niso opredeljeni konkretni kazalniki, s katerimi bi lahko merili učinkovitost vključevanja trajnostnega razvoja pri izvajanju projektov.

Spodnja preglednica (tabela 3) prikazuje prednostne cilje posamezne prednostne naložbe s kazalniki, ki odražajo usmerjenost v doseganje trajnostnega razvoja.

Kjer cilji ne odražajo okoljske komponente trajnostnega razvoja, je seveda tudi kazalniki ne, zato na tem mestu kazalnikov nismo navajali. Navedli smo le kazalnike, ki odražajo okoljsko komponento trajnostnega razvoja.

Tabela 3: Pregled posebnih ciljev in kazalnikov, ki odražajo okoljsko komponento trajnostnega razvoja po prednostnih oseh

PO	PN	posebni cilj	cilj odraža okoljsko komponento trajnostnega razvoja	kazalniki učinka, ki odražajo okoljsko komponento trajnostnega razvoja	kazalniki rezultatov, ki odražajo okoljsko komponento trajnostnega razvoja
1	1.1.	Učinkovita uporaba raziskovalne infrastrukture ter razvoj znanja/kompetenc za boljše nacionalno in mednarodno sodelovanje v trikotniku znanja	ne odraža		
	1.2	Povečan delež inovacijsko aktivnih podjetij	ne odraža		
3	3.1	(1) Spodbujanje nastajanja in delovanja podjetij, predvsem start-up podjetij; (2) Povečanje dodane vrednosti MSP	posredno	Število podjetij, ki so uvedla ukrepe za učinkovito ravnanje z viri (vključuje ukrepe za povečanje energetske in snovne učinkovitosti)	Višja snovna produktivnost
	3.2	Povečevanje mednarodne konkurenčnosti MSP	ne odraža		
4	4.2	Povečanje deleža obnovljivih virov energije v končni rabi energije	neposredno	Obnovljivi viri energije: Dodatne zmogljivosti za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov; Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov: Ocenjeno letno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov; Dodatno inštalirana moč za proizvodnjo električne energije; Dodatno inštalirana moč za proizvodnjo toplote	Delež rabe bruto končne energije iz OVE pri oskrbi s toploto; Delež rabe bruto končne energije iz OVE v porabi električne energije
	4.1	Povečanje učinkovitosti rabe energije v javnem sektorju; Povečanje učinkovitosti rabe energije v gospodinjstvih	neposredno	Energetska učinkovitost: Število gospodinjstev z boljšim razredom energijske porabe; Energetska učinkovitost: Zmanjšanje letne porabe primarne energije v javnih stavbah; Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov: Ocenjeno letno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov; Skupna tlorisna površina energetsko prenovljenih stavb javnega sektorja; Skupna tlorisna površina energetsko prenovljenih stavb v lasti in uporabi osrednje oz. ožje vlade; Število izvedenih demonstracijskih projektov energetske prenove različnih tipov stavb	Letna poraba energije stavb v javnem sektorju; Letni prihranki energije v gospodinjstvih
	4.3	Povečanje izkoriščenosti in učinkovitosti energetskih sistemov	neposredno	Energetska učinkovitost: Število dodatnih uporabnikov energije, priključenih na pametna omrežja	Delež priključenih uporabnikov na napredne merilne sisteme

	4.4	Razvoj urbane mobilnosti za izboljšanje kakovosti zraka v mestih	neposredno	Število celostnih prometnih strategij v izvajanju; Število novo zgrajenih P+R v urbanih območjih; Ukrepi trajnostne parkirne politike; Število ukrepov trajnostne mobilnosti v okviru trajnostnih urbanih strategij; Število pametnih javnih polnilnih postaj za električna vozila z možnostjo daljinskega upravljanja moči polnjenja; Število pametnih zasebnih polnilnih postaj za električna vozila z možnostjo daljinskega upravljanja moči polnjenja; Število ukrepov trajnostne mobilnosti v okviru trajnostnih urbanih strategij; Regionalne kolesarske povezave: dolžina novih povezav; Število ukrepov E-mobilnosti	Emisije CO2 iz osebnega avtomobilskega prometa; Delež potovanj, opravljenih z nemotoriziranimi prometnimi načini in javnim potniškim prometom
5	5.1	Nižja poplavna ogroženost na območjih pomembnega vpliva poplav	neposredno	Preprečevanje in obvladovanje tveganja: Prebivalci, deležni koristi od ukrepov varstva pred poplavami	Število poplavno ogroženih stavb; Število ogroženih IPPC in SEVESO objektov
	5.2	Podpiranje naložb za prilagajanje podnebnim spremembam, vključno s pristopi, ki temeljijo na ekosistemu	neposredno	Preprečevanje in obvladovanje tveganja: Prebivalci, deležni koristi od ukrepov varstva pred poplavami; Število izvedenih akcij ozaveščanja/informiranja o obvladovanju tveganj za naravne nesreče; Število pripravljenih ocen tveganj za naravne in druge nesreče	Število poplavno ogroženih stavb; Število ogroženih IPPC in SEVESO objektov
6	6.1	(1) Zmanjšanje emisij v vode zaradi izgradnje infrastrukture za odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda, (2) Večja zanesljivost oskrbe z zdravstveno ustrežno pitno vodo, (3) Doseganje dobrega kemijskega in ekološkega stanja voda	neposredno	Oskrba z vodo: Dodatni prebivalci, deležni boljše oskrbe z vodo; Čiščenje odpadne vode: Dodatni prebivalci, deležni boljšega čiščenja odpadne vode; Število vodnih teles v izboljšnem stanju zaradi izvedenih obnov »renaturacije vodotokov	Povečanje obremenitev s komunalno odpadno vodo iz aglomeracij z obremenitvijo večjo od 2000 PE, ki se čisti na komunalni ali skupni čistilni napravi; Povečanje števila prebivalcev z zagotovljenim varnim dostopom do zdravstveno ustrezne pitne vode; Št. vodnih teles površinskih voda, kjer je doseženo izboljšanje stanja in/ali stanja ohranjenosti Natura 2000 vrst in habitatov
	6.2	Izboljšanje stanja evropsko pomembnih vrst in habitatnih tipov, prednostno tistih s slabim stanjem ohranjenosti in endemičnih vrst	neposredno	Narava in biotska raznovrstnost: Površina habitatov, podprtih za doseganje boljšega stanja ohranjenosti; Naravovarstveno urejene površine za javni dostop; Zagotovljena kakovostna interpretacija ohranjanja biotske raznovrstnosti in varstva kulturne dediščine	Habitatni tipi v ugodnem ali nezadostnem stanju ohranjenosti; Vrste v ugodnem ali nezadostnem stanju ohranjenosti

	6.3	(1) Učinkovita raba prostora v urbanih območjih, (2) Boljše spremljanje kakovosti zraka za boljšo podporo pri pripravi načrtov na tem področju	neposredno	(1) Urbani razvoj: Število prebivalcev, ki živijo na območjih s celostnimi strategijami za urbani razvoj; Urbani razvoj: Odprt prostor, ustvarjen ali saniran na urbanih območjih; Urbani razvoj: Javne ali poslovne stavbe, zgrajene ali prenovljene na urbanih območjih; Urbani razvoj: Sanirane stanovanjske površine na urbanih območjih; (2) Celovita analiza in kvantifikacija prispevkov virov k onesnaženosti zraka na posameznih čezmerno onesnaženih območjih	(1) Površina nerevitaliziranih površin v mestih, ki izvajajo trajnostne urbane strategije; (2) Odstotek izvajanja načrtov za kakovost zunanjega zraka, ki so skladni z Direktivo 2008/50/ES
7	7.2	Boljše prometne povezave za lažjo dostopnost in skladnejši regionalni razvoj	neposredno	Ceste: Skupna dolžina novih cest;	Skupni čas potovanja
	7.1	Odprava ozkih grl, povečanje kapacitete prog in skrajšanje potovalnega časa	neposredno	Železniški: skupna dolžina obnovljenih ali posodobljenih železniških prog, od tega: TEN-T; Število prenovljenih in nadgrajenih železniških postaj v skladu s TEN-T standardi interoperabilnosti; Skupna dolžina novozgrajenih viaduktov in predorov brez opreme	Železniški blagovni prevoz, Železniški potniški prevoz
	7.3	Odpravljena ozka grla v omrežju TEN-T in zagotovljeni standardi TEN-T na celotnem omrežju	neposredno	Ceste: skupna dolžina novih cest, od tega: TEN-T	Skupni čas potovanja
8	8.1	Povečanje zaposlenosti brezposelnih, še posebej starejših od 50 let, dolgotrajno brezposelnih in tistih z izobrazbo pod ISCED	ne odraža		
	8.2	Znižanje brezposelnosti mladih	ne odraža		
	8.3	Podaljšanje in izboljšanje delovne aktivnosti starejših, vključenih v ukrepe	ne odraža		
	8.4	Izvedba Pobude za zaposlovanje mladih - Znižanje brezposelnosti mladih, ki niso zaposleni in se ne izobražujejo ali usposablajo, v starosti od 15 do 29 let v kohezijski regiji vzhodna Slovenija	ne odraža		
10	10.1	Izboljšanje kompetenc in dosežkov mladih in večja usposobljenost izobraževalcev preko večje uporabe sodobne IKT pri poučevanju in učenju	ne odraža		

	10.2	Izboljšanje kompetenc manj vključenih v vseživljenjsko učenje; Izboljšanje kompetenc zaposlenih za zmanjšanje neskladij med usposobljenostjo in potrebami trga dela; Spodbujanje prožnih oblik učenja ter podpora kakovostni karierni orientaciji za šolajočo se mladino na vseh ravneh izobraževalnega sistema	ne odraža		
	10.3	Prenova sistema poklicnega izobraževanja in usposabljanja; Izboljšanje kompetenc izvajalcev poklicnega izobraževanja in usposabljanja	ne odraža		

Vir: OP EKP 2014-2020, Letno poročilo o izvajanju cilja "naložbe za rast in delovna mesta"

4 Regionalni pristop k realizaciji načela trajnostnega razvoja

Celostni pristop k teritorialnemu razvoju je v okviru OP EKP 2014-2020 bolj izpostavljen v nekaterih prednostnih oseh in ukrepih, na nekaterih področjih pa so ukrepi opredeljeni izključno na nacionalni ravni. Tako PS kot OP EKP 2014-2020 namenjata posebno pozornost teritorialnemu razvoju. OP EKP opredeljuje posebne strategije, programe in instrumente, s katerimi se zagotavlja ustrezna podpora lokalnemu razvoju tako na urbanih kot ruralnih področjih. Med njimi naj izpostavimo CLLD (strategije razvoja, ki ga vodi lokalna skupnost) in koncept LAS (lokalna akcijska skupna), celostni urbani razvoj s pomočjo mehanizma celostnih teritorialnih naložb (CTN), Celostne prometne strategije ter Regionalne razvojne programe. V vseh teh strateških dokumentih in ukrepih, ki jim sledijo, se vključuje tudi načelo trajnostnega razvoja. Teritorialni pristop v okviru programiranja OP EKP 2014-2020 se izvaja na podlagi Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS, št. 20/11, 57/12 in 46/16), Uredbe o izvajanju ukrepov endogene regionalne politike (Uradni list RS, št. 16/13 in 78/15) ter nadaljnje Uredbe o porabi sredstev evropske kohezijske politike v Republiki Sloveniji v programskem obdobju 2014–2020 za cilj naložbe za rast in delovna mesta (Uradni list RS, št. 29/15, 36/16, 58/16, 69/16 – popr., 15/17 in 69/17) in Uredbe o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v programskem obdobju 2014–2020 (Uradni list RS, št. 42/15, 28/16, 73/16, 72/17, 23/18 in 68/18). Relevanten je pri 3., 4., 5., 6. in 7. prednostni osi. Instrumenti teritorialnega pristopa pri implementaciji OP EKP 2014-2020 so naslednji:

- d) Dogovori za razvoj regij na podlagi RRP 2014-2020 posameznih razvojnih regij in izvedenih teritorialnih razvojnih dialogov - upravičenci deležniki iz razvojnih regij;
- e) Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost (ang. kratica »CLLD«) na podlagi SLR - upravičenke vse LAS;
- f) Celostne teritorialne naložbe – CTN (ang. kratica »ITI«) na podlagi trajnostne urbane strategije (TUS) - upravičenke vse mestne občine (MO).¹⁴

V tem delu vrednotenja bomo poskušali zajeti hkrati pogled na uresničevanje regionalnega konteksta v okviru obravnavanih prioritetnih osi ter obenem identificirati povezave s trajnostnim okoljskim razvojem. Priporočen pristop »od spodaj navzgor« omogoča lokalnemu prebivalstvu, da samo določi prioritete in razvojne cilje ter odloča o lokalnem razvoju. Omogoča uresničevanje široke palete izzivov v različnih okoljih, večjo fleksibilnost in odgovarja dejanskim potrebam lokalnega območja. Zato bi se zdelo samo po sebi umevno, da se oba cilja: celostni pristop k teritorialnemu razvoju in uveljavljanje načela trajnostnega razvoja s poudarkom na okoljski dimenziji dopolnjujeta in je prav lokalno območje tisti okvir, kjer bo interes za zagotavljanje realizacije načela trajnostnega (okoljskega) razvoja največji. Predvidevali smo, da bo moč s pregledom sprejetih strategij in prednostnih naložb v izbranih prednostnih oseh, potrditi tesno prepletenost obeh dimenzij.

Metodološko je to zahtevnejši del vrednotenja, kjer je bila potrebna dvofazna obravnava strateških (teritorialnih) dokumentov, da se jih »poveže« z načelom trajnostnega razvoja. Na tej podlagi smo skupaj s skrbniki identificirali ustrezne sogovornike in s kvalitativno metodo (pregled dokumentacije, fokusna skupina) ocenili upoštevanje načela trajnostnega razvoja. Identificirani ključni projekti v okviru potrjenih regionalnih razvojnih programov prispevajo k reševanju izzivov in potreb NUTS3 regij.

¹⁴ Fokusna skupina, RS, MGRT. 30.01.2019

4.1 Strategije lokalnega razvoja

Pristop Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost (CLLD) dosega multiplikativne učinke pri povezovanju ukrepov in sredstev iz več strukturnih skladov hkrati. Cilj CLLD je spodbujanje socialnega vključevanja, boj proti revščini in kakršnikoli diskriminaciji, zmanjševanje regionalnih razvojnih razlik, gospodarski razvoj območij. Cilj je tudi prispevati k ohranjanju narave, varstvu okolja, kulturne dediščine, kulturne krajine in njenih elementov. CLLD s kombinacijo različnih virov financiranja, ki so dodeljena v izrecno upravljanje lokalnim območjem, to je lokalnim akcijskim skupinam (LAS), bolj celostno in posledično uspešnejše vpliva na uresničevanje potreb. Načela trajnostnega razvoja so prepletena tudi v strategiji lokalnega razvoja (SLR), ki jih za posamezno območje pripravi prebivalstvo, torej s pristopom »od spodaj navzgor«¹⁵.

Uveljavljanje načela trajnostnega razvoja je prepleteno tudi s sredstvi treh evropskih skladov EKSRP – Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja, ESRR – Evropskega sklada za regionalni razvoj in ESPR – Evropskega sklada za pomorstvo in ribištvo, ki podpirajo lokalni razvoj. Sredstva se pri izvajanju SLR uporabljajo na način, da vsak sklad zagotovi prispevek k ciljem posameznega programa in s tem omogoči celovit pristop za reševanje lokalnih razvojnih izzivov. Tematska področja ukrepanja zajemajo varstvo okolja in ohranjanje narave (izboljšanje stanja okolja), ustvarjanje delovnih mest in večjo vključenost ranljivih skupin.

Izbor SLR in LAS v okviru PO 9 »Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine« (Prednostna naložba »Vlaganja v okviru strategij lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost«) je izveden na podlagi skupnih meril za izbor¹⁶, ki veljajo za vse tri sklade EU:

- usklajenost SLR z razvojnimi potrebami območja,
- tematska področja ukrepanja,
- vsebinska usklajenost med posameznimi poglavji SLR,
- usklajenost akcijskega načrta,
- vključenost lokalnih akterjev v pripravo SLR in
- ustreznost in učinkovitost partnerstva.

Poleg tega SLR za ESRR upoštevajo tudi naslednja načela za izbor, kjer se prepletata oba pristopa:

- usklajenost izvedbenega dela Strategije lokalnega razvoja in relevantnega regionalno razvojnega programa ter prispevek Strategije lokalnega razvoja k doseganju ciljev relevantnega regionalno razvojnega programa,
- inovativnost predlaganih ukrepov v okviru Strategije lokalnega razvoja za reševanje urbane problematike v manjših mestih in urbanih območjih.

V okviru izvajanja horizontalne in endogene regionalne politike se prepletajo sektorski in regijski projekti.¹⁷

SLR in LAS, izbranim na podlagi meril za izbor, ki izhajajo iz načel (kakovost SLR, partnerstvo, kakovost predlaganih ukrepov in njihovo izvedljivost itd.) in kriterijev (število prebivalcev LAS, površina LAS in razvitost območja) je dodeljena pravica do koriščenja sredstev za vsak zadevni sklad. Ta sredstva LAS črpajo na podlagi operacij, izbranih na podlagi javnih pozivov. V proces priprave SLR so bili vključeni

¹⁵ Operativni program v okviru cilja „Naložbe za rast in delovna mesta“, 2017, str.426.

¹⁶ Merila za izbor operacij v okviru operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike za obdobje 2014-2020, maj 2018, str. 88.

¹⁷ Fokusna skupina, RS, MGRT 30.01.2019

vsi relevantni deležniki na območju LAS. Javne pozive pripravijo in objavljajo LAS ter izberejo operacije za katere se predvideva, da so ustrezne za sofinanciranje – na transparenten način in v skladu z merili za izbor opredeljenimi v SLR. Tako je moral biti v okviru izvajanih operacij zagotovljen tudi prispevek k realizaciji načela trajnostnega razvoja.

Uveljavljanje načela trajnostnega razvoja s poudarkom na okoljski dimenziji se izkazuje tudi v okviru lokalnih partnerstev, ki pri pripravi SLR izhajajo iz naslednjih ključnih izzivov: prispevek k ustvarjanju delovnih mest, razvoj osnovnih storitev, varstvo okolja in ohranjanje narave ter večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin. Razporeditev prednostnih nalog po posameznih tematskih področjih ukrepanja pa je odvisna od prepoznave potreb lokalnega partnerstva, ki določa tematsko osredotočenost med posameznimi področji ukrepanja.

Pri izvajanju dejavnosti sodelovanja LAS, kjer so upravičenci LAS, so bile operacije sodelovanja izbrane v skladu s postopkom opredeljenim v SLR in je upravičenec spremljal in poročal izvajanje z vidika¹⁸:

- načrtovane časovne in finančne dinamike izvajanja operacije,
- doseganja kazalnikov učinka in kazalnikov uspeha (opredeljenih v pogodbi o sofinanciranju).

4.2 Celostne teritorialne naložbe za spodbujanje trajnostnega urbanega razvoja

Celostni pristop k teritorialnem razvoju in uveljavljanje načela trajnostnega razvoja sta prepletena tudi v obstoječih regionalnih strategijah, ki so komplementarne z ukrepi, predvidenimi za sofinanciranje v okviru prednostne naložbe »Investicije v lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost«. Pri tem je zagotovljen prispevek k ciljem sektorskih strategij na področju socialne vključenosti, spodbujanja podjetništva, trajnostne mobilnosti in energetske učinkovitosti.

Hkrati se načela trajnostnega razvoja izvajajo tudi v sklopu Trajnostnih urbanih strategij (TUS) z uporabo mehanizma Celostnih teritorialnih naložb (CTN), ki je v največji meri podprt s sredstvi prednostne naložbe 6.3, financirane iz sredstev ESRR. Z uporabo mehanizma se želi doseči povezane učinke vlaganj, ki jih v skladu s TUS, identificirajo in izberejo mesta sama ter tako zagotovijo prispevek k doseganju ciljev TUS, pa tudi k vsaj dvema specifičnima ciljema prednostnih naložb za urbano prenavo, trajnostno mobilnost (4.4.) in učinkovito rabo energije v gospodinjstvih (4.1.1) in, kjer je ustrezno, tudi k drugim specifičnim ciljem OP EKP 2014-2020. Razvojni mestni projekti se spodbujajo tudi preko sklada za urbani razvoj.

Trije posredniški organi v okviru CTN, MOP, MZI in ZMOS, so regionalni pristop k realizaciji načela trajnostnega razvoja zasledovali v okviru priprave navodil OU glede vsebin, ki jih mora vsebovati povabilo za predložitev vlog za operacije mestnih občin, pri pripravi povabila za predložitev vlog z opredeljenimi merili in sicer za tri Prednostne naložbe:

- 4.1. Spodbujanje energetske učinkovitosti, specifični cilj 2: povečanje učinkovitosti rabe energije v gospodinjstvih,
- 4.4. Ukrepi trajnostne mobilnosti,
- 6.3. Ukrepi za izboljšanje urbanega okolja, oživitev mest, sanacijo in dekontaminacijo degradiranih zemljišč.

¹⁸Predstavitev izvajanja mehanizma Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost - CLLD - 2014–2020; ESRR, Simona Laznik, MGRT, 2018

Mehanizem CTN izvaja 11 mestnih občin (MO): Ljubljana, Maribor, Koper, Kranj, Celje, Novo mesto, Velenje, Nova Gorica, Ptuj, Murska Sobota in Slovenj Gradec, ki so za dostop do sredstev prek tega mehanizma pripravile in v letu 2016 sprejele TUS (trajnostno urbano strategijo) v okviru teritorialnega dialoga s pristojnim ministrstvom. Strategije vključujejo ekonomske, okoljske, podnebne, demografske in družbene izzive ter cilje trajnostnega razvoja določenega urbanega območja, ki se navezujejo tudi na cilje trajnostnega urbanega razvoja v Sloveniji. TUS so podlage za celovit pristop k načrtovanju in izvajanju naložb ter so pripravljene na podlagi obstoječih ali novih razvojnih strategij in programov občine.

Celostni pristop k teritorialnem razvoju in uveljavljanje načela trajnostnega razvoja s poudarkom na okoljski dimenziji sta prepletena tudi v merilih za odločitev o financiranju TUS z uporabo mehanizma CTN, in sicer:

- kakovost trajnostne urbane strategije,
- raven središča v posamezni kohezijski regiji, pri čemer se smiselno upošteva policentrični sistem poselitve v Republiki Sloveniji,
- število prebivalcev na območju izvajanja CTN.

Vsled merilom za odločitev o financiranju, se izvaja tudi ocena kakovosti TUS, ki v svojih merilih prav tako zasleduje oba pristopa:

- usklajenost s sprejetimi razvojnimi dokumenti občine,
- skladnost z razvojnimi potrebami mesta,
- usklajenost med posameznimi poglavji,
- prispevek naložb k ciljem vsaj dveh prednostnih osi tega OP,
- kartografski prikaz območja TUS in območja izvajanja CTN vključno z lokacijami predvidenih prednostnih naložb,
- upoštevanje usmeritev za spodbujanje trajnostnega urbanega razvoja v Sloveniji opredeljenih v OP,
- skladnost s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije in drugimi nacionalnimi razvojnimi dokumenti,
- povezljivost z razvojnimi usmeritvami regije,
- vključevanje javnosti in drugih relevantnih deležnikov v pripravo trajnostne urbane strategije.

4.3 Dogovor za razvoj regij

Instrument regionalne politike Dogovor za razvoj regij (DDR) je nov instrument regionalne politike po Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. DRR v okviru Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja zajema celostni pristop k teritorialnem razvoju in uveljavljanje načela trajnostnega razvoja s poudarkom na okoljski dimenziji pri izvajanju regionalnih razvojnih programov v 12 razvojnih regijah, ki aktivirajo razvojne zmogljivosti regij in odpravljajo največje razvojne ovire v regijah. Na podlagi izvedenega prvega (13. novembra 2015) in drugega (13. novembra 2017) javnega povabila in izvedbe obsežnega teritorialnega razvojnega dialoga med državo in regijami, se oba pristopa zrcalita v projektih z naslednjih področij¹⁹:

- odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda,
- ukrepe trajnostne mobilnosti,
- skupnostni centri oziroma bivalne enote za starejše,

¹⁹ Poročilo o izvajanju Evropske kohezijske politike 2014–2020 za obdobje od januarja 2014 do konca septembra 2018, cilj: naložbe za rast in delovna mesta, december 2018, str.40.

- varstvo narave oziroma varstvo biodiverzitete in vodnih ekosistemov,
- prostorsko-komunalna ureditev romskega naselja,
- projekti na državnem cestnem omrežju, vezani na izboljšanje prometne povezave za lažjo dostopnost in skladnejši regionalni razvoj,
- spodbujanje socialnega podjetništva in poklicnega vključevanja v socialna podjetja ter socialnega in solidarnega gospodarstva,
- regijska štipendijska shema.

Za predlagane projekte v okviru DRR so sredstva deloma zagotovljena v okviru OP EKP 2014-2020 za katera je za implementacijo zadolženih pet ministrstev (MOP, MZI, MDDSZ, MK in MGRT). Sklenjeni DRR so skladno z uredbo EKP podlaga za neposredno potrditev operacij v okviru izvajanja EKP.

Razpisana sredstva je mogoče uporabiti za naslednje prednostne naložbe OP EKP:

- 3.1 Spodbujanje podjetništva (poslovne cone, inkubatorji, podpora razvoju podjetništva),
- 4.4 Spodbujanje urbane mobilnosti (regionalne kolesarske povezave, ukrepi za zagotavljanje e-mobilnosti),
- 5.1 Podpora namenskim naložbam za prilagajanje podnebnim spremembam (protipoplavno urejanje),
- 6.1 Vlaganje v vodni sektor (odvajanje in čiščenje odpadnih voda, oskrba s pitno vodo),
- 6.2 Varstvo in obnova biotske raznovrstnosti (izboljšanja stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov)
- 7.2 Izboljšanje regionalne mobilnosti v kohezijski regiji Vzhodna Slovenija (gradnja cest, ki so v Resoluciji o nacionalnem programu razvoja prometa v RS opredeljene za izvedbo v obdobju do leta 2022 ali samo projektna dokumentacija za posamezne odseke na različnih delih 3. razvojne osi).

4.4 Prednostne osi operativnega programa

Celostni pristop k teritorialnemu razvoju in uveljavljanje načela trajnostnega razvoja s poudarkom na okoljski dimenziji se dopolnjujeta in sta obe dimenziji tesno prepleteni tudi v tematskih ciljeh OP EKP 2014-2020 ter v prednostnih oseh kot je razvidno iz naslednje preglednice:

Tabela 4: Celostni pristop k teritorialnemu razvoju

Tematski cilj/Prednostna os	Prednostna naložba / Ukrep	Zastopanost pristopa k teritorialnemu razvoju in uveljavljanju načela trajnostnega razvoja
Tematski cilj / PO 1: krepitev raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij	Prednostna naložba 1a: Krepitev infrastrukture za raziskave in inovacije ter zmogljivosti za razvoj odličnosti na tem področju, pa tudi spodbujanje pristojnih centrov, zlasti takšnih, ki so evropskega pomena, s financiranimi projekti vzpostavlja močne regionalne mreže in krepi zmogljivost medsektorskega sodelovanja različnih regionalnih akterjev.	S financiranimi projekti vzpostavlja močne regionalne mreže in krepi zmogljivost medsektorskega sodelovanja različnih regionalnih akterjev. Podpora ukrepom, ki v celoti izhajajo iz prioritet Strategije pametne specializacije. Zastopanost obeh pristopov je možno zaslediti tudi v merilih za izbor operacij, in sicer prispevanje k uravnoveženemu regionalnemu razvoju ter neposreden prispevek k raziskovalno, inovacijskem potencialu konkretnih regij, v smeri krepitve njihove razvojne specializacije.
	Prednostna naložba 1b: Spodbujanje naložb podjetij v raziskave in inovacije ter vzpostavljanje povezav in sinergij med podjetji, centri za raziskave in razvoj ter visokošolskim izobraževalnim sektorjem, zlasti s spodbujanjem naložb na področju razvoja izdelkov in storitev, prenosa tehnologij, socialnih in ekoloških inovacij, aplikacij javnih storitev, spodbujanjem povpraševanja, mreženja, grozdov in odprtih inovacij prek pametne specializacije ter podpiranjem tehnoloških in uporabnih raziskav, pilotnih linij, ukrepov za zgodnje ovrednotenje izdelkov, naprednih proizvodnih zmogljivosti in prve proizvodnje, zlasti na področju	Celostni pristop k teritorialnemu razvoju in uveljavljanje načela trajnostnega razvoja s poudarkom na okoljski dimenziji se izkazuje s ciljem zmanjševanja razlik med regijami na področju tehnološkega razvoja, povečanju kreativnosti, produktivnosti in višanju dodane vrednosti.

	ključnih spodbujevalnih tehnologij ter razširjanja tehnologij za splošno rabo	
	Socialne inovacije	Podprti projekti v okviru tega tematskega cilja izkazujejo prispevek k širšim družbenim ciljem (vključno s socialnimi inovacijami) in k trajnostnemu razvoju (družbeni, gospodarski in okoljski vidik) v Sloveniji. Naložbe v okviru tega cilja se smiselno dopolnjujejo s z naložbami v okviru tematskega cilja 3, s projekti v okviru medregionalnih pobud.
Tematski cilj/ PO 2: povečanje dostopnosti do informacijsko-komunikacijskih tehnologij ter povečanje njihove uporabe in kakovosti	T02.2 Infrastruktura za omrežja naslednje generacije	Razvoj e-projektov, vključno s postavitvijo brezplačnih Wi-Fi omrežij na podeželju, ki podpirajo podeželsko prebivalstvo.
Tematski cilj 3 / PO 3: povečanje konkurenčnosti MSP, kmetijstva (za EKSRP) ter ribištva in akvakulture (za ESPR)		Podprti projekti v okviru tega tematskega cilja izkazujejo prispevek teritorialnemu razvoju in uveljavljanju načela trajnostnega razvoja s poudarkom na okoljski dimenziji v okviru četrtega stebra EUSAIR »trajnostni turizem«.
Tematski cilj 4 / PO 4: podpora prehodu na gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika v vseh sektorjih		Oba pristopa sta vpeljana v okviru predhodnih pogojenosti za prednostne osi v okviru programov ESRR, ESS in Kohezijskega sklada, podrobno v T04.1, T04.2 in T04.3.
Tematski cilj 5 / PO 5: spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam ter preprečevanja in obvladovanja tveganj	Prilagajanje na podnebne spremembe	Projekti podpirajo teritorialen razvoj in tesno sodelovanje z uveljavljanjem načela trajnostnega razvoja s poudarkom na podpiranju naložb za prilagajanje podnebnim spremembam, vključno s pristopi, ki temeljijo na ekosistemu.
Tematski cilj 6 / PO 6: ohranjanje in varstvo okolja ter spodbujanje učinkovite rabe virov		Oba pristopa sta zastopana v okviru T06.1 Vodni sektor in T06.3. Minimalne zahteve za uporabo gnojil in fitofarmaceutskih sredstev
Tematski cilj 7/PO 7: spodbujanje trajnostnega prometa in odprava ozkih grl v ključnih omrežnih infrastrukturah		Oba pristopa sta zastopana z vpeljavo v nacionalnem in regionalnih programih in strategijah razvoja prometa in prometne infrastrukture.
Tematski cilj 8 / PO 8: spodbujanje trajnostnega in kakovostnega zaposlovanja ter mobilnosti delovne sile		Oba pristopa sta zastopana v okviru T08.1-Aktivne politike trga dela, T08.4-Aktivno in zdravo staranje, T08.6-Pobuda za zaposlovanje mladih.

Tematski cilj 9 /PO 9: spodbujanje socialnega vključevanja ter boj proti revščini in kakršni koli diskriminaciji		Pristopa sta vpeljana v T09.3-Zdravje v okviru regionalnega strateškega političnega okvira za zdravje.
Tematski cilj 10/PO 10: vlaganje v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za spretnosti ter vseživljenjsko učenje		Oba pristopa sta zastopana v okviru T10.3 Vseživljenjsko učenje T10.4 Obstoj nacionalnega ali regionalnega strateškega političnega okvira za boljšo kakovost in učinkovitost sistemov poklicnega izobraževanja, kjer se ukrepi dopolnjujejo s Strategijo pametne specializacije.

Vir: OP EKP 2014-2020

4.5 Izvajanje regionalnega pristopa po prednostnih oseh operativnega programa

Regionalni vidik trajnostnega razvoja se v OP EKP 2014-2020 upošteva na različne načine. Programski pristop, ki povezuje načrtovanje »od spodaj« ter usklajevanje »navzgor« predstavlja dogovor o razvoju regij. Uresničuje se preko teritorialnih dialogov in omogoča regionalno izvajanje projektov različnih prednostnih osi. Institucionalni okvir za usklajevanje načrtovanja je raven 12 razvojnih svetov razvojnih regij, ki se povezujejo v dva razvojna sveta kohezijskih regij. V razvojnih svetih razvojnih regij so predstavniki občin, združenj gospodarskih dejavnosti, samoupravnih narodnih skupnosti ter nevladnih organizacij. S politične ravni se v regionalno načrtovanje vključuje tudi regionalni svet sestavljen iz županov.²⁰

Celostne teritorialne naložbe so vidik regionalnega načrtovanja mestnih občin. V okviru CTN sodelujejo trije posredniški organi: MOP, MZI in ZMOS. Zadnji sodeluje predvsem pri pripravi navodila OU glede vsebin, ki jih mora vsebovati povabilo za predložitev vlog za operacije mestnih občin, pri pripravi in objavi povabila za predložitev vlog, ocenjuje pa tudi vsebino operacij in opravi izbor ter o tem obvesti mestne občine in PO, pristojne za izvajanje celostnih teritorialnih naložb.

Težava je v tem, da so v načrtovanju omejene le na mestne občine brez njihovega zaledja, kar ustvarja razmere, v katerih lahko pride do neracionalnega investiranja. Težava je rešljiva ob doslednem upoštevanju regionalnih razvojnih programov, včasih pa tudi z načrtovanjem v skladu s predpisanimi postopki Zakona o spodbujanju skladnega teritorialnega razvoja. Pri načrtovanju CTN ima kot izvajalski organ pomembno selekcijsko vlogo ZMOS²¹.

Celostni pristop k teritorialnem razvoju in uveljavljanje načela trajnostnega razvoja s poudarkom na okoljski dimenziji se izvaja po prednostnih oseh OP EKP 2014-2020 in dosega zastavljene kazalnike. Predvsem je pristop vključen v PO 4 (Trajnostna raba in proizvodnja energije, pametna omrežja) PO 6 (Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti) in v PO 7 (Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti)²².

V PO 4 je v sklopu PN 4.1. Spodbujanje energetske učinkovitosti, pametnega upravljanja z energijo in uporabe energije iz obnovljivih virov v javni infrastrukturi, vključno z javnimi stavbami, in stanovanjskem sektorju, specifični cilj 2: povečanje učinkovitosti rabe energije v gospodinjstvih zaključenih ali v izvajanju 5 projektov. Skupaj je področje investicij CTN v energetske prenove stanovanjskih stavb, ki so 75 % ali več v javni lasti predvidenih 1,6 milijonov evrov. Povabilo in izbor operacij izvede ZMOS, v naslednji fazi neposredne potrditve predlaganih operacij pa kot Posredniški organ nastopa Ministrstvo za infrastrukturo (MZI).²³

V sklopu PN 4.4. Razvoj urbane mobilnosti za izboljšanje kakovosti zraka v mestih se ukrepi CTN izvajajo v mestnih občinah. Povabilo in izbor operacij izvede ZMOS, v naslednji fazi neposredne potrditve predlaganih operacij pa kot Posredniški organ nastopa MZI. Za ta mehanizem je namenjenih 21,02 mio € sredstev ESRR in 8,4 mio € sredstev KS. Na 1. povabilu ZMOS (ESRR) v prvi fazi izbranih 16 operacij v 10 mestih občinah s področja ukrepov trajnostne mobilnosti (v skupni višini 15,6 mio EUR sredstev ESRR, od teh je v drugi fazi oddano 11 operacij 8 mestnih občin; na 2. povabilu ZMOS (KS) pa v prvi fazi 17 operacij 9 mestnih občin (v skupni višini 6,38 mio EUR sredstev KS).²⁴

²⁰ Fokusna skupina 30.1. 2019, RS, MGRT

²¹ *ibid.*

²² Tabela: Podpisani dogovori in dopolnjeni dogovori za razvoj regij - podatki po razvojnih regijah (podlaga: 1. in 2. Povabilo razvojnim svetom regij), 2018

²³ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Presek 30. 9. 2018, str. 1-4.

²⁴ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Presek 30. 9. 2018, str. 1-4.

V okviru PN 6.1 in PN 6.2 in PN 3.1 so projekti financirani tudi s strani instrumenta DRR. Ukrepi iz PN 6.3 (specifični cilj 1 Učinkovita raba v urbanih območjih), so podprti preko mehanizma CTN, ki se izvajajo v urbanih območjih obeh kohezijskih regij, glede na kriterije, ki so opredeljeni v Partnerskem sporazumu. Način izbora operacij v okviru mehanizma CTN je neposredna potrditev operacije, na podlagi TUS (ki predstavlja predhodno pogojenost).

5 Pristop k prednostnim osem, ki neposredno prispevajo h krepitvi okoljske komponente

5.1. Prednostna os 4: Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja

5.1.1 Pregled in analiza prednostnih naložb znotraj posamezne osi

Prednostne naložbe v okviru PO 4 (Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja) temeljijo na 4. tematskem cilju po katerem bo, v skladu s PS in OP EKP 2014-2020, Slovenija prispevala ciljem EU 2020 za trajnostno rast: 20 % manj izpustov toplogrednih plinov, 20-odstotni delež obnovljivih virov energije v končni rabi ter 20-odstotno povečanje energetske učinkovitosti. V tej zvezi so cilji Slovenije: (1) izpusti toplogrednih plinov se na področjih, ki niso vključena v shemo trgovanja z emisijskimi kuponi (promet, kmetijstvo, odlaganje odpadkov, gospodinjstva in storitve) do 2020 povečajo za 4 % nad svojo raven v 2005; (2) delež obnovljivih virov se mora v končni porabi energije povečati na 25 %, pri prometu pa na 10 % (Direktiva 2009/28/ES) ter (3) učinkovitost porabe energije se mora povečati, tako da primarna raba energije v 2020 ne bo presegla 82,86 TWh^{25,26}.

Partnerski sporazum predvideva združevanje ukrepov za učinkovito rabo energije, izrabo obnovljivih virov energije, razvoj aktivnih omrežij za distribucijo električne energije in ukrepe za uveljavljanje trajnostne mobilnosti. Predvideno je, da bodo sredstva teritorialno namenjena obema kohezijskima regijama. Financirana bodo iz Kohezijskega sklada (KS) in Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESSR) ter s kombinacijo nepovratnih in povratnih sredstev²⁷.

Za doseg tematskega cilja 4 mora Slovenija izboljšati energetske učinkovitost stavbnega fonda (energetski prihranki) v javnem in zasebnem sektorju, povečati rabo obnovljivih virov energije (OVE), zmanjšati energetske revščine, razvijati in uporabljati pametna omrežja, izboljšati kakovost zraka v urbanih središčih, spodbujati rabo alternativnih vrst goriva v prometu, razvijati in v večji meri uporabljati javni potniški promet ter spodbujati učinkovito rabo naravnih virov²⁸.

Predhodno vrednotenje²⁹ je predlagalo vključitev dodatnih kriterijev za izbor ukrepov za področje učinkovite rabe energije ter opozorilo, da pri doseganju 4. tematskega cilja obseg rabe lesne biomase ne sme ogroziti drugih ekosistemskih funkcij gozda. Pri prednostnih naložbah v male hidroelektrarne

²⁵ Partnerski sporazum Slovenija 2014SI16M8PA001.3.0, str. 31-32.

²⁶ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 13.

²⁷ Partnerski sporazum Slovenija 2014SI16M8PA001.3.0, str. 31-32.

²⁸ Ibid.

²⁹ Predhodno vrednotenje operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike 2014-2020, Končno poročilo, 30. julij 2014, Ljubljana.

in vetrne elektrarne je treba upoštevati omilitvene ukrepe, pri prednostni naložbi v trajno mobilnost pa zlasti omilitvene ukrepe namenjene kakovosti zraka.³⁰

Na osnovi zastavljenega tematskega cilja 4 je OP EKP 2014-2020 predvidel naslednje štiri prednostne naložbe:

- podpora energetske učinkovitosti in uporabi obnovljivih virov energije v javni infrastrukturi, tudi v javnih stavbah in stanovanjskem sektorju;
- spodbujanje proizvodnje in distribucije obnovljivih virov energije;
- razvoj in izvedba pametnih distribucijskih sistemov z nizkimi in srednjimi napetostmi;
- spodbujanje nizkoogljičnih strategij za vse vrste območij, zlasti za urbana območja, vključno s spodbujanjem trajne mobilnosti v mestih in prilagoditvenimi ukrepi za blažitev podnebnih sprememb³¹.

Za izvedbo predvidenih prednostnih naložb je PS predvidel 304,64 milijona evrov (260,61 milijona evrov iz kohezijskega sklada ter 44,03 milijona evrov iz Evropskega sklada za regionalni razvoj).³² Za izboljšanje energetske učinkovitosti javnega sektorja in gospodinjstev, spodbujanju proizvodnje in distribucije obnovljivih virov energije ter razvoju in izvedbi pametnih distribucijskih sistemov so namenjena izključno sredstva KS, medtem ko so za področje trajnostne mobilnosti na voljo tako sredstva KS kot tudi ESSR.³³ V skladu s celostnim pristopom k teritorialnemu razvoju Slovenije PS za tematski cilj 4 Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja ugotavlja, da so potrebe po teh naložbah velike v obeh kohezijskih regijah³⁴.

Kot predhodne pogojenosti za PO 4 PS predvideva: (1) uvedene ukrepe za spodbujanje stroškovno učinkovitih izboljšav na področju učinkovite rabe energije in stroškovno učinkovitih naložb v energetske učinkovitost pri gradnji in obnavljanju stavb, (2) uvedene ukrepe za spodbujanje sproizvodnje toplote in električne energije z visokim izkoristkom ter (3) uvedene ukrepe za spodbujanje proizvodnje in distribucije energije iz obnovljivih virov (pregledni programi podpore). Pri tem so bili načrtovani ukrepi: vzpostavitev spletnega portala OVE-URE na Borzenu, sprejem standardnih pravil upravljavca prenosnega elektroenergetskega omrežja za prednostni dostop do omrežja (oziroma druge podobne oblike podpore), vzpostavitev elektronskega registra energetske izkaznic, sprejetje dopolnjenega Pravilnika o metodologiji izdelave in izdaji energetske izkaznic ter sprejetje strategije za mobilizacijo naložb v obnovo javnih in zasebnih stanovanjskih in poslovnih stavb.³⁵

³⁰ Partnerski sporazum Slovenija 2014SI16M8PA001.3.0, str. 90.

³¹ Ibid, str. 98.

³² Ibid, str. 118.

³³ Ibid, str. 145.

³⁴ Ibid, str. 354.

³⁵ Ibid, str. 299 in 318, 330.

5.1.1.1 Prednostna naložba 4.1: Spodbujanje energetske učinkovitosti, pametnega upravljanja z energijo in uporabe energije iz obnovljivih virov v javni infrastrukturi, vključno z javnimi stavbami, in stanovanjskem sektorju³⁶

Z operacijami (projekti) financiranimi v okviru PN 4.1 Slovenija, v skladu z Direktivo 2012/27/EU, prispeva cilju, da morajo biti letno energetske prenovljeni 3 % skupne tlorisne površine stavb, ki se ogrevajo/ohlajajo in so v lasti in uporabi ožjega javnega sektorja.³⁷ V skladu z evidenco stavb v lasti in uporabi osrednje vlade z uporabno tlorisno površino, večjo kot 250 m², znaša površina stavb osrednje vlade 782.158 m² (stanje 1. januar 2017). Za to obveznost je treba vsako leto prenoviti 23.465 m² površine stavb, ob predpostavki, da so vse površine potrebne obnove³⁸.

V okviru PN 4.1 so predvidene tudi operacije za zmanjšanje energetske revščine v stanovanjskem sektorju. Cilj operacij v okviru PN 4.1 je izboljšanje zraka v urbanih območjih, saj kar 40 % onesnaženosti zraka prispeva energetska neučinkovitost stavb. Obenem znašajo prihranki energije v primeru energijskih obnov v povprečju 50 %³⁹.

Pogoj za uspešno in učinkovito izvedbo PN 4.1 predstavljajo t. i. predhodne pogojenosti: (1) vzpostavitev spletnega OVE-URE portala na Borzenu, (2) vzpostavitev elektronskega registra energetskih izkaznic, (3) sprejem dopolnil Pravilnika o metodologiji izdelave in izdaji energetskih izkaznic ter (4) sprejem Strategije za mobilizacijo naložb v prenavo nacionalnega fonda stanovanjskih in poslovnih stavb kot dela Dolgoročne energetske bilance RS za obdobje 2010-2030.⁴⁰

Za energetske prenavo javnih stavb s kohezijskimi sredstvi je kot predhodno pogojenost za PN 4.1 Vlada Republike Slovenije 29. 10. 2015 sprejela in 22. 2. 2018 dopolnila "Dolgoročno strategijo za spodbujanje naložb energetske prenavo stavb".⁴¹

PN 4.1 je osnovana na dveh specifičnih ciljih. Prvi je »Povečanje učinkovitosti rabe energije v javnem sektorju« z energetske prenovljenimi površinami stavb ožjega in širšega javnega sektorja, ki rezultirajo v prihrankih letne porabe energije v javnem sektorju. Drugi specifični cilj je »Povečanje učinkovitosti rabe energije v gospodinjstvih« s prihranki energije v tem sektorju⁴². Na tem področju so predvideni tudi ukrepi, ki bodo prispevali zmanjšanju energetske revščine. V Sloveniji 29 % družinskih hiš v energetske smislu še ni bilo prenovljenih, 26 % pa je bilo delno energijsko posodobljenih. Kar 34 % večstanovanjskega stavbnega fonda je še brez kakršnekoli prenave⁴³.

³⁶ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 128.

³⁷ Op. cit., str. 25 do 28, 129.

³⁸ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusiran intervju, 14. I. 2019.

³⁹ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 27, 128.

⁴⁰ Op. cit., Priloga Preglednici 24: Veljavne predhodne pogojenosti in ocena njihovega izpolnjevanja.

⁴¹ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusiran intervju, 14. I. 2019.

⁴² Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 129-130.

⁴³ Ibid.

Med ukrepi (operacijami) za izvajanje PN 4.1 so predvidene subvencije za energetske prenove stavb javnega sektorja v lasti in uporabi neposrednih in posrednih proračunskih uporabnikov ter lokalnih samoupravnih skupnosti, ob upoštevanju, da stavba po prenovi zadosti minimalnim nacionalnim zahtevam glede energetske učinkovitosti, določenih v skladu s členom 4 Direktive 2010/31/EU. Med operacijami je predvidena tudi izvedba demonstracijskih projektov celovite energetske prenove različnih tipov stavb javnega sektorja po merilih »skoraj nič-energijske prenove«. Energetska prenova stavb se izvaja tako po javno naročniškem modelu, kot tudi po modelu energetskega pogodbenišтва. Pri gospodinjstvih je predvidena energetska prenova večstanovanjskih stavb v javni lasti v okviru celostnih teritorialnih naložb (CTN), kjer so na podlagi predlogov mestnih občin na povabilu bili izbrani projekti, ki so primerni za neposredno potrditev. Ukrepi predvidevajo celovito energetske prenove: izolacija stavb ali delov stavb, zamenjava stavbnega pohištva, sanacija sistemov ogrevanja, hlajenja in prezračevanja ter namestitve naprav za energetske upravljanje. Gospodinjstva, ki se soočajo z energetske revščino, bodo v okviru PN 4.1 dobila podporo investicijam v energetske prenove, svetovanje ter informacije, kako spremeniti vedenjske navade (način trošenja energije)⁴⁴.

Vodilna načela za izbor operacij PN 4.1 so: (1) izkazana možnost za financiranje z energetske pogodbeništvom, (2) prednost stavbam, ki še niso bile obnovljene in stavbam, ki zadostujejo kriteriju trajnostne gradnje, (3) vključevanje sklopa sorodnih stavb, ki imajo skupnega upravljavca ter (4) možnost priklopa na daljinsko ogrevanje/hlajenje ter upoštevanje parametrov, ki vplivajo na kakovost zraka⁴⁵. Polstrukturirani intervju s Posredniškim organom (Ministrstvo za infrastrukturo) je pokazal, da so bile za operacije v okviru prvega specifičnega cilja PN 4.1 izbrane le javne stavbe, ki ne izpolnjujejo minimalnih zahtev energetske učinkovitosti (Pravilnik o učinkoviti rabi energije v stavbah). Hkrati pa je bila pogoj izvedba celovite energetske prenove teh stavb, kar pomeni, da zgolj parcialni ukrepi oziroma delne energetske prenove niso bile sofinancirane⁴⁶.

⁴⁴ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 132-134.

⁴⁵ Op.cit., str. 135.

⁴⁶ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusiran intervju, 14. I. 2019.

Za izvedbo operacij na PN 4.1 je predvideno 178,3 milijona evrov EU sredstev kohezijske sklada. Od tega je za doseg Specifičnega cilja 1, Povečanje učinkovitosti rabe energije v javnem sektorju predvidenih 171.1 milijona evrov EU sredstev (146,7 milijona evrov nepovratnih EU sredstev ter 25 milijonov evrov EU povratnih sredstev, t.i. finančni instrumenti⁴⁷), medtem ko je za doseg Specifičnega cilja 2, Povečanje učinkovitosti rabe energije v gospodinjstvih, predvidenih 6,6 milijona evrov EU sredstev⁴⁸.

5.1.1.2 Prednostna naložba 4.2: Spodbujanje proizvodnje in distribucije energije iz obnovljivih virov⁴⁹

Direktiva 2009/28/ES Sloveniji nalaga, da mora do leta 2020 doseči najmanj 25% delež obnovljivih virov energije v rabi bruto končne energije. Operativni program predvideva, da bo potrebno poleg prenovljene sheme obratovalnih podpor za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov uvesti tudi investicijske spodbude in tako razbremeniti končne porabnike energije (ti namreč omenjene podpore financirajo preko plačila stroškov omrežja).⁵⁰

Slovenija je že pred sprejemom Partnerskega sporazuma in Operativnega programa izpolnjevala predhodno pogojenost za izvajanje Prednostne naložbe 4.2, saj je imela že uvedene ukrepe za spodbujanje sproizvodnje toplote in električne energije z visokim izkoristkom (podpora sproizvodnji, ki temelji na povpraševanju po uporabni toploti in prihrankih primarne energije v skladu s 7. in 9. členom Direktive 2004/8/ES).⁵¹

Operativni program pri izvajanju Prednostne naložbe 4.2 predvideva spodbujanje rabe obnovljivih virov energije za proizvodnjo toplote v okviru daljinskih sistemov ogrevanja ter investicije v manjše naprave za proizvodnjo električne energije iz najcenejših obnovljivih virov. Pri tem predvideva zlasti spodbujanje gradnje malih hidroelektrarn ter vetrnih in sončnih elektrarn. Rezultata ukrepov na področju Prednostne naložbe 4.2 sta povečanje proizvodnje toplote in hladu iz obnovljivih virov energije ter večja proizvodnja električne energije iz obnovljivih virov energije.⁵²

V okviru izvajanja Prednostne naložbe 4.2 sta kot ukrepa za spodbudo povečanju oskrbe s toploto iz obnovljivih virov predvidena: (1) podpora vlaganjem v izgradnjo novih in rekonstrukcijo obstoječih sistemov za ogrevanje ter (2) spodbude za priklop novih uporabnikov na že obstoječe kapacitete (geotermalni ogrevalni sistemi, sončni kolektorji, kotli na lesno biomaso v javnem sektorju, storitvenih dejavnostih in industriji, sistemi daljinskega ogrevanja na lesno biomaso - DOLB nad 1 MW moči, lokalni sistemi daljinskega ogrevanja na lesno biomaso - DOLB do 1 MW moči, toplotne črpalke). Kot ukrepi za spodbujanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov so predvidene investicijske

⁴⁷ Izvajalec finančnih instrumentov je SID banka (Ibid.).

⁴⁸ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Presek 30. 9. 2018, str. 1-3.

⁴⁹ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 122 – Končna verzija imena Prednostne naložbe 4.2.

⁵⁰ Op. cit., str. 26.

⁵¹ Op. Cit., Priloga Preglednici 24: Veljavne predhodne pogojenosti in ocena njihovega izpolnjevanja.

⁵² Op. cit., str. 122.

podpore za izgradnjo manjših objektov namenjenih proizvodnji električne energije iz obnovljivih virov – vetrna energija, sončna energija, biomasa, male hidroelektrarne do 10 MW moči.⁵³

Operativni program navaja vodilna načela za izbor operacij Prednostne naložbe 4.2 in določa, da imajo pri izboru operacij prednost projekti s parametri, ki vplivajo na kakovost zraka (zlasti pri ogrevanju z biomaso), tako da bodo upoštevane omejitve iz prenovljene NEC direktive. Pri spodbudi uvajanja geotermalnih ogrevalnih sistemov mora investitor upoštevati, da delovanje teh ogrevalnih sistemov ne sme pomembneje vplivati na podzemne in površinske vode. Pri objektih načrtovanih na varovanih območjih narave je potrebno nameniti posebno pozornost preprečevanju negativnega vpliva na cilje zavarovanja teh območij.⁵⁴ Informacije, zbrane s fokusiranim intervjujem pri Ministrstvu za infrastrukturo kažejo, da se omenjene zahteve pri izvajanju Prednostne naložbe 4.2 upoštevajo v okviru ravnanja skladno z veljavno zakonodajo pri izdajanju okoljevarstvenih in nato gradbenih dovoljenj.⁵⁵

Skupaj je za izvajanje PN 4.2 na voljo 55,43 milijona evrov (26 milijonov po prvotnem OP EKP 2014-2020 ter še 29 milijonov evrov po predlagani spremembi OP EKP).⁵⁶

Operativni program za financiranje PN 4.2 ne predvideva angažmaja povratnih sredstev, niti posebnih ukrepov, ki bi zagotovili enakomerno razporeditev investicij po slovenskih regijah saj so kohezijska sredstva namenjena celotni Sloveniji. Ocena Posredniškega organa je, da so povratna/nepovratna sredstva za individualne rešitve ogrevanja stanovanj za investicije, kot so tehnološko sprejemljive ogrevalne naprave na biomaso ali druge energente, ki zmanjšujejo onesnaževanje zraka s trdimi delci, pod dovolj ugodnimi pogoji dostopna pri komercialnih bankah in Eko skladu.⁵⁷

5.1.1.3 Prednostna naložba 4.3: Razvoj in uporaba pametnih distribucijskih sistemov, ki delujejo na nizkih in srednjih napetostih⁵⁸

Direktiva 2009/72/ES zavezuje Slovenijo, da mora povečati delež uporabnikov električne energije na distribucijskem omrežju opremljenih s pametnimi merilnimi sistemi na 80 %, torej precej nad sedanjih 25 %. S tem naj bi si Slovenija zagotovila možnosti za regulacijo in krmiljenje energetskega procesa, učinkovito uporabo hranilnikov energije in ekonomično polnjenje električnih vozil.⁵⁹ Cilj PN 4.3 (Razvoj in uporaba pametnih distribucijskih sistemov, ki delujejo na nizkih in srednjih napetostih) je v optimalnejšem izkoriščanju virov električne energije, doseganju nizkoogljičnih ciljev, pa tudi v omogočanju gospodarske pobude v razvojno naravnanih podjetjih ter institucijah za razvoj inovativnih

⁵³ Op. cit., str. 124.

⁵⁴ Op. cit., str. 125-126.

⁵⁵ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusiran intervju, 14. I. 2019.

⁵⁶ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Presek 30. 9. 2018, str. 3.

⁵⁷ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusiran intervju, 14. I. 2019.

⁵⁸ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 138 – Končna verzija imena Prednostne naložbe 4.3.

⁵⁹ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 139-140.

storitev⁶⁰ Izvedba operacij v okviru PN 4.3 bo prispevala lažjemu vključevanju razpršenih virov električne energije v distribucijska omrežja, izrabo hranilnikov energije, učinkovito rabo električnih vozil ter funkcionalno povezovanje elektroenergetskih omrežij z drugimi omrežji za distribucijo energije.⁶¹

Koncept pametnih omrežij vključuje učinkovito uporabo novih tehnologij naprednega merjenja vseh vrst energije, aktivnega vključevanja odjema, virtualne elektrarne, sodobne kompenzacijske naprave, hranilnike električne energije ter infrastrukturo za električno mobilnost. Predhodna pogojenost za izvajanje Prednostne naložbe 4.3 je Program razvoja pametnih omrežij v Sloveniji (SODO, 2012), na osnovi katerega OP EKP predvideva naslednje ukrepe: (1) sofinanciranje vgradnje naprednih merilnikov energije, potrebne komunikacijske infrastrukture ter informacijskega sistema za izvajanje meritev; (2) postavitve javne pametne infrastrukture za učinkovito vodenje in prilagajanje polnjenja in praznjenja hranilnikov energije, tako da bodo prispevali izboljšanju izkoriščenosti elektroenergetskega sistema; (3) spodbujanje nameščanja informacijskih in komunikacijskih naprav za aktivno vključevanje proizvodnje in odjema, da bi se zmanjšale konične obremenitve elektroenergetskega omrežja; (4) podpora inovativnim vlaganjem v nizkonapetostne distribucijske sisteme z odpiranjem poslovnih priložnosti na področju dela IKT sektorja; (5) spodbujanje razvoja novih energetske storitev za večjo preglednost in konkurenčnost na trgu ter (6) financiranje informiranja, izobraževanja in ozaveščanja končnih uporabnikov glede aktivnega vključevanja proizvodnje in odjema energije.⁶² Fokusirani intervju je pokazal, da gre pri potrjenih operacijah v okviru javnega razpisa za pametne števec te PN 4.3, za vzpostavitev sodobne IKT infrastrukture in za informiranje končnih uporabnikov električne energije glede prednosti opremljenosti z naprednimi merilnimi sistemi. Predvidoma bo v 2019 objavljen tudi javni razpis za postavitve javne pametne infrastrukture za učinkovito polnjenje in praznjenje hranilnikov, nameščanju IKT naprav za aktivno vključevanje proizvodnje in odjema električne energije, ter za inovativno vlaganje v nizkonapetostne distribucijske sisteme.⁶³

Glede na vodilna načela za izbor operacij je v izvajanju PN 4.3 dana prednost projektom, ki omogočajo povezavo merilnih sistemov električne energije še z merilnimi sistemi ostalih vrst energije (plina, toplote) z uporabo enotne infrastrukture.⁶⁴ Načela, da naj se poveže postavitve pametnih merilnih sistemov električne energije z ustreznimi merilnimi sistemi ostalih vrst energije (plina, toplote) v izvajanju PN 4.3 do konca 2018 ni bilo moč upoštevati.⁶⁵

Za izvajanje PN 4.3 je na voljo 19,9 milijona evrov. OP EKP 2014-2020 glede na naknadne analize ne predvideva, da bi se operacije v okviru te prednostne naložbe financirale s povratnimi sredstvi (finančnimi instrumenti). Preverjanje SID banke je pokazalo, da ni zanimanja za povratna sredstva v ta namen.⁶⁶

⁶⁰ Op. cit., str. 27-28.

⁶¹ Op. cit. Str. 139-140.

⁶² Op. cit. Str. 142-143.

⁶³ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusiran intervju, 14. I. 2019.

⁶⁴ Operativni program, veljaven od 11. 7. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 144.

⁶⁵ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusiran intervju, 14. I. 2019.

⁶⁶ Ibid.

5.1.1.4 Prednostna naložba 4.4: Spodbujanje nizkoogljičnih strategij za vse vrste območij, zlasti za urbana območja, vključno s spodbujanjem trajnostne multimodalne urbane mobilnosti in ustreznimi omilitvenimi prilagoditvenimi ukrepi⁶⁷

V skladu s PS in naprej razdelano v OP EKP 2014-2020 mora Slovenija izboljšati stanje na področju trajnostne mobilnosti, saj je slaba kakovost zraka v slovenskih mestih delno posledica pomanjkanja izvajanja ukrepov na tem področju.^{68,69}

Kot predhodno pogojenost mora Slovenija na področju trajne mobilnosti imeti celosten načrt (ali okvir) za prometne naložbe, ki so skladne s pravnimi zahtevami za strateško okoljsko presojo.⁷⁰ Obenem morajo ukrepi Prednostne naložbe 4.4. slediti zavezam Operativnega programa zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020 za področje prometa.⁷¹

V PN 4.4 so predvideni ukrepi, ki zmanjšujejo vplive osebnega prometa na kakovost zraka. Gre za tehnične, politične in mehke ukrepe za spodbujanje hoje, kolesarjenja in uporabe javnega potniškega prometa. Pomemben ukrep za zmanjšanje emisij PM10 v mestih je izdelava celostnih prometnih strategij (*Sustainable Urban Mobility Plan*), predvideni ukrepi, ki se na osnovi teh strategij financirajo na ravni regij in občin, pa so: (1) ureditev varnih dostopov do postajališč javnega potniškega prometa, ureditev stojal in nadstrešnic za parkiranje koles, izgradnja sistema P+R postajališč javnega potniškega prometa, gradnja pločnikov in kolesarskih povezav; (2) gradnja regionalnih kolesarskih povezav; (3) zagotavljanje e-mobilnosti ter vzpostavljena pilotna linija z avtobusi na električni pogon; (4) upravljanje mobilnosti – trajnostna parkirna politika, izdelava mobilnostnih načrtov za spremembo potovalnih navad zaposlenih, omejevanje prometa v mestnih jedrih, zelena mestna logistika na področju dostave blaga, učinkovito upravljanje mobilnosti s spremljanem vozil v realnem času, prikazovalniki na postajališčih ter informacijski portali za pametne telefone; (5) izobraževanje in ozaveščanje usmerjeno na različne ciljne skupine (vrtni, šole, študentje, ostali odrasli); (6) subvencioniranje postavitve javne infrastrukture za alternativna goriva in pametnih polnilnih postaj z namenom pospešenega uvajanja elektromobilnosti.⁷² Cilj je zmanjšanje onesnaženosti zraka z delci PM10 ter NOx, zmanjšanje toplogrednih plinov, zmanjšanje hrupa ter manjša energetska odvisnost Slovenije.

Operacije v okviru PN 4.1 se bodo izvajale preko celostnih teritorialnih naložb (CTN), v kombinaciji z ukrepi za učinkovito rabo prostora in učinkovito rabo energije.⁷³

⁶⁷ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 145 – Končna verzija imena Prednostne naložbe 4.4.

⁶⁸ Partnerski sporazum Slovenija 2014SI16M8PA001.3.0, str. 354.

⁶⁹ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 25-26.

⁷⁰ Op. cit., Priloga Preglednici 24: Veljavne predhodne pogojenosti in ocena njihovega izpolnjevanja – navedeno pod Prednostno naložbo 7.1.

⁷¹ Op. cit., str. 118.

⁷² Op. cit., str. 117-118.

⁷³ Ibid.

Glede na OP EKP 2014-2020 so vodilna načela za izbor operacij PN 4.4: (1) celovite rešitve z jasno izraženo kontinuiteto njihovega izvajanja, (2) prispevek znižanju deleža opravljenih potniških kilometrov z osebnimi vozili, (3) prispevek zmanjšanju obremenitve s hrupom v urbanih središčih, (4) nove tehnologije v urbanih prometnih sistemih, (5) prispevek spremembi potovalnih navad v okviru dnevne mobilnosti ter (6) povezava z drugimi PN⁷⁴.

Za PN 4.4. je namenjenih 80,4 milijona evrov EU sredstev; od tega 28,01 milijona evrov EU sredstev za ukrepe trajnostne mobilnosti in polnilne postaje, 21,02 milijona evrov Evropskega sklada za regionalni razvoj ter 8,4 milijona evrov KS za celostne teritorialne naložbe (CTN) ter 23 milijonov evrov EU sredstev za projekte v okviru dogovora za razvoj regij (DRR).⁷⁵

5.1.2 Ocenjevanje realizacije načrtovanega z vidika okoljske trajnosti

Poročilo Posredniškega organa za izvajanje PO 4, MZI, s podatki do 30. septembra 2018⁷⁶ kaže, da se Prednostne naložbe v okviru te PO intenzivno izvajajo.

Energetska prenova stavb, sofinancirana iz sredstev PN 4.1 (Spodbujanje energetske učinkovitosti, pametnega upravljanja z energijo in uporabe energije iz obnovljivih virov v javni infrastrukturi, vključno z javnimi stavbami, in stanovanjskem sektorju), specifični cilj 1: Povečanje učinkovitosti rabe energije v javnem sektorju se je začela izvajati z vzpostavitvijo projektne pisarne za energetske prenovne stavb. V njej so strokovnjaki s področij gradbeništva, strojništva, prava in ekonomije, ki skupaj obvladujejo vse vidike načrtovanih in izvajanih ukrepov. Glavne naloge projektne pisarne so: (1) priprava ustreznega podpornega okolja in potrebne dokumentacije na podlagi veljavnih pravnih aktov; (2) nudenje pomoči in strokovne podpore posredniškemu in izvajalskemu organom, osebam javnega sektorja, izvajalcem energetskih storitev, prijaviteljem, izvajalcem javno-zasebnega partnerstva in upravičencem do izvedbe operacije tekom priprave in celotnega izvajanja operacij; (3) vzpostavitev potrebnih evidenc (evidenca javnih stavb, ki bodo energetske prenovljene) in tekoče evidentiranje sprememb; (4) izbor, spremljanje in kontrola izvajanja operacij; (5) prenos znanja in dobrih praks.⁷⁷

Pri izvajanju operacij v PN 4.1 je bilo za doseganje specifičnega cilja 1 (Povečanje učinkovitosti rabe energije v javnem sektorju) skupaj objavljenih za 91,1 milijonov evrov EU sredstev povabil in javnih razpisov ter 25 milijonov evrov povratnih EU sredstev (finančni instrumenti - FI). Skupaj pa je bilo kot primernih za financiranje izbranih 63 projektov (23 odločitev o primernosti v okviru povabil ožjemu javnemu sektorju (OJS), širšemu javnemu sektorju (ŠJS) in demonstracijskim projektom (DEMO) ter 40 sklepov o izbiri na javnih naročilih). V različnih fazah izvedbe oziroma obravnave je energetska prenova 546,9 tisoč m² površin stavb v javni lasti in uporabi.⁷⁸ Do konca 2018 je bilo kot primernih potrjenih 66 projektov s predvideno energetske prenovne 619.000 m².⁷⁹

⁷⁴ Op cit., str. 119.

⁷⁵ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Presek 30. 9. 2018, str. 3.

⁷⁶ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Presek 30. 9. 2018, str. 1-4

⁷⁷ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Poglobljeni intervju, 14. I. 2019.

⁷⁸ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Presek 30. 9. 2018, str. 1-2

⁷⁹ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusiran intervju, 14. I. 2019.

V okviru izvajanja PN 4.1, specifičen cilj 1, so bili do konca septembra 2018 neposredno potrjeni:

4 pilotni projekti (DEMO) – 2,5 milijona evrov EU sredstev⁸⁰:

- Celostna energetska prenova paketa stavb pravosodnih organov po principu javno zasebnega partnerstva (energetsko pogodbeništvo) za sodišča v Celju, Murski Soboti in Slovenj Gradcu
- Celostna energetska prenova stavbe z več upravljalci (Šmarje pri Jelšah) po principu javno zasebnega partnerstva
- Energetska sanacija Doma Bohinj
- Energetska sanacija 5 objektov Ministrstva za kulturo - pilotni projekt

3 projekti v okviru OJS - 3 milijoni evrov EU sredstev:

- Energetska sanacija vladnih stavb na Gregorčičevi
- Celovita energetska prenova javnih stavb v lasti Republike Slovenije na dveh lokacijah – Upravna enota Ajdovščina, Upravna enota Lendava
- Celovita energetska sanacija objektov Ministrstva za notranje zadeve in Ministrstva za infrastrukturo

11 projektov v okviru ŠJS – 4 milijoni evrov EU sredstev:

- Energetska sanacija treh stavb Splošne bolnišnice Trbovlje
- 7 Študentskih domov Univerze v Mariboru
- Rekonstrukcija in dozidava depandanse vključno z energetske sanacijo ter prezračevanjem kuhinje in pralnice v Doma starejših občanov Ljubljana Vič-Rudnik, enota Bokalce
- Energetska sanacija Doma starejših občanov Fužine
- Celovita energetska sanacija objektov na lokaciji Zlato polje v Kranju
- Energetska sanacija objektov Tehničnega šolskega centra Maribor
- Energetska prenova Gimnazije Kranj
- Energetska sanacija dveh stavb Splošne bolnišnice Novo mesto
- Energetska prenova Srednje elektro-računalniške šole Maribor
- Celovita energetska sanacija objekta Dijaški dom Lizike Jančar Maribor
- Energetska sanacija Doma starejših občanov Metlika

3 potrditve javnih razpisov za stavbe v lasti in uporabi občin:

- Skupaj je v izvajanju 40 projektov energetske prenove stavb v lasti in rabi občin

1 potrditev izvajanja finančnih instrumentov – povratna sredstva (FI) v skupni višini 25 milijonov evrov EU sredstev⁸¹

⁸⁰ Glede na fokusiran intervju (Ibid.) sodijo med pilotne projekte: Pilotni projekt s karakteristiko »skoraj nič-energijska stavbe«, Pilotni projekt s karakteristiko »sklop več stavb«, Pilotni projekt s karakteristiko »več upravljavcev znotraj stavbe« in Pilotni projekt s karakteristiko »stavbe kulturne dediščine«.

⁸¹ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Presek 30. 9. 2018, str 1-2.

V okviru izvajanja PN 4.1 je bilo za doseganje specifičnega cilja 2 (Povečanje učinkovitosti rabe energije v gospodinjstvih) izdanih 5 odločitev o podpori:

- Energetska sanacija objekta Cesta talcev 18A, Velenje,
- Energetska prenova večstanovanjskih stavb v 100 % javni lasti,
- Energetska sanacija objekta Simona Blatnika 1, Velenje,
- Energetska sanacija objekta Vojkova 12a, Velenje in
- Energetska sanacija večstanovanjskega objekta - Cesta na Markovec 1c v Kopru;⁸²

Informacije, zbrane s poglobljenim intervjujem odgovornih na MZI kažejo, da so bili do konca leta 2018 v sklopu dveh povabil k oddaji vloge prijavitelja za posredovanje predlogov operacij za energetska sanacija stavb oseb ožjega javnega sektorja in demo projektov kot primerni za izvedbo potrjeni še projekti v obsegu 71.500 m² površin. Vsi potrjeni projekti v okviru OP EKP so v izvajanju oziroma zaključeni, do konca 2018 je bilo z vidika neto tlorisnih površin energetska prenovljenih skupaj 318,5 tisoč m² površin.

K istemu cilju prispevajo tako prenove financirane s sredstvi kohezijske politike kot tudi npr. prenove Ministrstva za obrambo, ki se financirajo s strani sredstev Eko sklada, in posamični ukrepi vseh ministrstev v sklopu postopne celovite prenove, s katerimi stavba doseže minimalne zahteve glede energetske učinkovitosti in se jo lahko šteje v kvoto 3% letne prenove.⁸³

Navkljub dejstvu, da se dela, ki prispevajo k povečanju učinkovite rabe in obnovljivih virov energije v sklopu energetskih prenov stavb, umeščajo v segment vzdrževanja stavb in da se tovrstna zahteva po skoraj nič-energijskih stavbah nanaša na novogradnje in rekonstrukcije stavb, se zasledovanje ciljev karakteristik skoraj nič-energijskih stavb upošteva tudi v okviru celovitih energetskih prenov stavb s sredstvi OP EKP 2014-2020. Stavbe, ki dosegajo zahtevano raven učinkovite rabe in obnovljivih virov energije za pridobitev sredstev kohezijske politike, so namreč po izvedeni celoviti energetske prenovi visoko energetska učinkovite, saj koristijo glede na stanje pred prenovo za svoje delovanje manj energije, pri čemer je slednja v številnih primerih proizvedena iz obnovljivih virov⁸⁴.

Za izvajanje PN 4.1 je pri doseganju specifičnega cilja 2 (Povečanje učinkovitosti rabe energije v gospodinjstvih) v okviru uporabe mehanizma celostnih teritorialnih naložb (CTN) na voljo 1,6 milijona evrov kohezijskih sredstev. Posredniški organ zadolžen za izbor operacij je Zveza mestnih občin Slovenije (ZMOS), ki je objavila Povabilo k predložitvi vlog za sofinanciranje operacij energetske prenove večstanovanjskih stavb v 100 % (oz. več kot 75 %) javni lasti. V avgustu 2017 je 8 operacij prešlo v postopke posredniškega organa MZI, 5 prejetih vlog je potrjenih, preostale 3 vloge pa so v pregledu na MZI.⁸⁵ Do konca leta 2018 sta bila potrjena še 2 projekta.

⁸² Ibid.

⁸³ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusiran intervju, 14. I. 2019.

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Presek 30. 9. 2018, str. 2-3.

Zmanjševanju energetske revščine je namenjeno 5 milijonov evrov EU sredstev, tako da se bo subvencioniralo ukrepe učinkovite rabe energije v 500-tih gospodinjstvih z nizkimi prihodki. MZI ima v ta namen za obdobje od leta 2018 do 2022 pripravljen načrt porabe kohezijskih sredstev.⁸⁶

Razprava na fokusni skupini je pokazala, da je pri energetske sanaciji stanovanj s kohezijsko politiko smiselno uporabljati centraliziran pristop spodbujanja prehoda na daljinsko ogrevanje. Za individualne rešitve ogrevanja stanovanj dodeljuje subvencije Eko sklad za investicije v tehnološko sprejemljive ogrevalne naprave na biomaso ali druge energente, ki zmanjšujejo onesnaževanje zraka s trdimi delci.⁸⁷

Za izvajanje ukrepov po PN 4.2 (Spodbujanje proizvodnje in distribucije energije iz obnovljivih virov) so bili objavljeni 3 javni razpisi v skupni vrednosti 23 milijonov evrov EU sredstev, skupaj pa je v izvajanju 20 projektov v vrednosti 11,3 milijona evrov EU sredstev. V prvem javnem razpisu za sofinanciranje daljinskega ogrevanja na obnovljive vire energije za obdobje 2016-2020 je bilo potrjenih 7 projektov, od tega so bili 4 že izvedeni v letu 2017, preostali 3 pa v bodo v veliki večini zaključeni v letu 2018. V drugem javnem razpisu za sofinanciranje daljinskega ogrevanja na obnovljive vire energije za obdobje 2016-2020 je v izvajanju 13 projektov in bodo zaključeni v letih 2018 in 2019. Na javni razpis za sofinanciranje gradnje novih manjših objektov za proizvodnjo električne energije iz vetrnih in malih hidroelektrarn ni prispela nobena vloga.⁸⁸ Ker imamo v Sloveniji problem umeščanja malih hidroelektrarn in vetrnih elektrarn v prostor ter dolgotrajnost tovrstnih postopkov, tako pripravljenih projektov ni bilo, kar posledično pomeni, da ni bilo vlog. Sredstva za sofinanciranje gradnje novih manjših objektov za proizvodnjo električne energije iz vetrnih in malih hidroelektrarn bodo preusmerjena na sončne elektrarne.⁸⁹ V pripravi sta javni razpis za sofinanciranje nakupa in postavitve sončnih elektrarn za obdobje 2018-2020, ki bo objavljen predvidoma v začetku leta 2019, in nov razpis za sofinanciranje daljinskega ogrevanja na obnovljive vire energije za obdobje 2016-2020⁹⁰. Do konca leta 2018 je bilo na tej prednostni naložbi v celoti zaključenih 12 projektov.

Pri doseganju ciljev PN 4.3 (Razvoj in uporaba pametnih distribucijskih sistemov, ki delujejo pri nizkih in srednjih napetostih) je bil do konca septembra 2018 izveden javni razpis za sofinanciranje nakupa pametnih števecv električne energije v vrednosti 13,9 milijona evrov (potrjeni so bili 3 projekti v višini 11,5 milijona evrov EU sredstev). Ostala EU sredstva v višini 8,4 milijona evrov bodo predvidoma namenjena spodbujanju postavitve pametne infrastrukture "*small scale energy storage*", hranilnikov električne energije ter IKT naprav za aktivno vključevanje proizvodnje in odjema.⁹¹

Izvajanje PN 4.4 (Spodbujanje nizkoogljčnih strategij za vse vrste območij, zlasti za urbana območja, vključno s spodbujanjem trajnostne multimodalne urbane mobilnosti in ustreznimi omilitvenimi ukrepi) je v teku, pri čemer pa do konca septembra 2018 javni razpis v višini 2 milijona evrov za spodbujanje postavitve pametnih polnilnih postaj za električna vozila še ni bil objavljen. Sicer pa je:

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusna skupina za Prednostno os 4 (Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja), 22. I. 2019,

⁸⁸ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Presek 30. 9. 2018, str. 3.

⁸⁹ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Poglobljeni intervju, 14. I. 2019.

⁹⁰ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Presek 30. 9. 2018, str. 3.

⁹¹ Ibid.

- bilo s pomočjo sofinanciranja preko mehanizma CPS izdelano 62 celostnih prometnih strategij na ravni občin (sofinanciranje v višini 1,85 milijona evrov EU sredstev);
- bil izveden javni razpis za ukrepe trajnostne mobilnosti s 85 potrjenimi projekti v skupni višini 13,34 milijona evrov EU sredstev ;
- izveden javni razpis za izgradnjo P+R postaj s 7 potrjenimi projekti v skupni višini 4,07 milijona evrov EU sredstev;
- v izvajanju projekt »Mehki ukrepi trajnostne mobilnosti«, ki je bil neposredno potrjen s strani Organa upravljanja (SVRK), v višini 2,9 milijona evrov EU sredstev in obsega 5 aktivnosti: (1) Kampanja za ozaveščanje in promocijo trajnostne mobilnosti, (2) Mobilnostni načrti za institucije, (3) Izobraževanje o trajnostni mobilnosti za vrtce in osnovne šole, (4) Zelena mestna logistika, (5) Trajnostna parkirna politika, omejevanje prometa v mestnih jedrih ter uporaba sodobnih tehnologij za upravljanje mobilnosti.⁹²

Znotraj mehanizma CTN, financiranih iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, iz katerega je v ta namen skupaj na voljo 29,4 milijona evrov, je bilo na prvem povabilu ZMOS izbranih 16 operacij v 10 mestnih občinah s področja ukrepov trajnostne mobilnosti (v skupni višini 15,6 milijona evrov, od teh je bilo v drugi fazi oddano 11 operacij 8 mestnim občinam). Na drugem povabilu ZMO je bilo v prvi fazi oddano 17 operacij 9 mestnim občinam v skupni višini 6,38 milijona evrov – financirano iz KS.⁹³

Na drugem povabilu za sklenitev DRR je bilo izbranih 62 projektov kolesarskih poti znotraj 12 razvojnih regij. Ocenjena investicijska vrednost projektov v okviru dogovorov za razvoj regij je 194 milijonov evrov, od tega se predvideva prispevek EU sredstev v višini 97,3 milijona evrov. Izboru sledijo postopki neposrednega potrjevanja operacij.⁹⁴

5.1.3 Ustreznost naslavljanja horizontalnega načela

Izvajanje projektov PO 4 je po Partnerskem sporazumu prvenstveno namenjeno ciljem doseganja trajnostnega razvoja Republike Slovenije in v tem okviru zlasti njegove okoljske komponente z zmanjšanjem emisij toplogrednih plinov ter izboljšanjem kakovosti zraka. S tem ciljem so preko razvoja in komercializacije novih izdelkov in storitev horizontalno povezani ukrepi Tematskega cilja 1 (Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnost in ozelenitev gospodarstva), z izboljšanjem energetske ter snovne učinkovitosti v podjetjih pa tudi ukrepi Tematskega cilja 3 (Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast). Izvedbi ukrepov tematskega cilja 4 so namenjena (zlasti za spodbude zmanjšanja onesnaženosti zraka na območjih čezmerne koncentracije PM10) tudi sredstva proračunskega sklada za podnebne spremembe s subvencioniranjem zamenjave individualnih kurišč pri celoviti energetski prenovi stavb in s subvencioniranjem nakupa novih okolju prijaznih avtobusov⁹⁵.

5.1.4 Ocena in pregled kazalnikov

Operativni program kot pokazatelje doseganja pričakovanih rezultatov investicij v okviru PO 4 predvideva kazalnike specifične za vsako od zastavljenih štirih PN.

⁹² Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Presek 30. 9. 2018, str. 3 do 4

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Ibid.

⁹⁵ Partnerski sporazum Slovenija 2014SI16M8PA001.3.0, str. 145.

Za PN 4.1 so predvideni naslednji kazalniki:

Tabela 5: Kazalniki PN 4.1

Kazalnik	Merska enota	Ciljna vrednost za leto 2023 ⁹⁶
Energetska učinkovitost: število gospodinjstev z boljšim razredom energijske porabe ⁹⁷	Število gospodinjstev	1.000
Energetska učinkovitost: zmanjšanje letne porabe primarne energije v javnih stavbah	MWh/letno	16,24 MWh
Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov: ocenjeno letno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov	Tone ekvivalenta CO ₂	22.598
Skupna tlorisna površina energetsko prenovljenih stavb javnega sektorja	m ²	1.271.160
Skupna tlorisna površina energetsko prenovljenih stavb v lasti in uporabi osrednje vlade	m ²	127.116
Število izvedenih demonstracijskih projektov energetske prenove različnih tipov stavb	Število	5

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017)

Ti kazalniki omogočajo spremljanje rezultatov glede na zastavljene cilje zmanjšanja CO₂ emisij, izboljšanje kakovosti zraka ter dvig energetske učinkovitosti; Kot končen cilj na tem področju predvideva znižanje porabe energije stavb v javnem sektorju iz 1.870 GWh na 1.630 GWh, za 13 %, ter letne prihranke energije v gospodinjstvih na 300 GWh v 2023.⁹⁸

Polstrukturirani intervju na Ministrstvu za infrastrukturo je pokazal, da se je s spremembo Operativnega programa kazalnik energetsko prenovljene površine stavb v javni lasti ali uporabi znižal,

⁹⁶ Ciljne vrednosti so bile določene s spremembo Operativnega programa v decembru 2018 - Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusna skupina za Prednostno os 4, 22.1. 2019 (Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja).

⁹⁷ Po dodatni informaciji odgovornih za Prednostno naložbo 4.1 na Ministrstvu za infrastrukturo, 22. I. 2019, je bilo do konca 2018 v energetsko prenovo v skladu z načrtovanjem Celostnih teritorialnih naložb (CTN) že vključeno 500 gospodinjstev, medtem ko bo nadaljnjih 500 gospodinjstev vključenih v projekt zmanjševanja energetske revščine .

⁹⁸ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 131.

tako da je bil konec 2018 za to leto postavljen mejnik 423.720 m², skupni cilj za leto 2023 pa 1.271.160 m². Posledično so se spremenili tudi ostali kazalniki te prednostne naložbe. Skladno s prioritetami je bila izvedena tudi prerazporeditev EU sredstev v višini 29,34 milijonov evrov na področje obnovljivih virov energije – biomasa.

S strani MZI je bilo do konca leta 2018 objavljenih 8 povabil k oddaji vloge prijavitelja za posredovanje predlogov operacij za energetske sanacije stavb oseb ožjega in širšega javnega sektorja, katerih ustanovitelj je država: 23 projektov je bilo potrjenih kot primernih, v skupni višini 12,7 milijonov evrov EU sredstev ter za stavbe s skupno tlorisno površino 264.000 m². Objavljeni so bili tudi trije javni razpisi za sofinanciranje energetske prenovne stavb v lasti in rabi občin. Na nivoju lokalnih skupnosti je skupaj v izvajanju 43 projektov, za katere je predvideno sofinanciranje v višini 22,79 milijona evrov EU sredstev, pri čemer te obsegajo skupno tlorisno površino stavb v obsegu 355.000 m². V okviru izvajanja Operativnega programa je bilo do konca 2018 kot primernih za financiranje izbranih skupaj že 66 projektov, kar dosega obseg stavb javnega sektorja v skupni neto tlorisni površini okoli 619.000 m², od tega jih je bilo do konca leta 2018 obnovljenih 318.500 m². Kazalnik okvirja uspešnosti je bil dosežen.⁹⁹

Na podlagi podatkov iz vlog za pridobitev nepovratnih sredstev operativnega programa do konca 2018, ob predpostavkah, da bo zastavljen cilj prenovne javnih stavb v neto tlorisni površini dosežen in da bo dinamika zastavljenih prihrankov podobna doseženi do konca 2018, je ocenjeno, da bo zgolj s prenovno javnih stavb s kohezijskimi sredstvi v tej finančni perspektivi doseženo znižanje porabe energije stavb v javnem sektorju za skoraj 100 GWh¹⁰⁰.

Po pričakovanjih posredniškega organa (fokusiran intervju) bo pri drugem specifičnem cilju PN 4.1 izvedena energetska prenova približno 550 gospodinjstev, pri čemer mora vsaka stavba, vključena v izvajanje mehanizma CTN, izpolnjevati pogoj minimalnega letnega prihranka v višini vsaj 30 kWh letno. Sicer o letnih prihrankih porabe energije v gospodinjstvih redno poroča Eko sklad¹⁰¹.

⁹⁹ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusiran intervju, 14. I. 2019.

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Ibid.

Za PN 4.2 so predvideni naslednji kazalniki:

Tabela 6: Kazalniki PN 4.2

Kazalnik	Merska enota	Ciljna vrednost za leto 2023 ¹⁰²
Obnovljivi viri energije: dodatne zmogljivosti za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov	MW	133
Dodatno instalirana moč za proizvodnjo električne energije	MW	50
Dodatno instalirana moč za proizvodnjo toplote	MW	83
Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov: ocenjeno letno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov	Tone ekvivalenta CO ₂	41.566

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017)

Navedeni kazalniki kažejo obseg ukrepov ob izvajanju PN 4.2 za zagotovitev povečanja proizvodnje energije iz obnovljivih virov ter pričakovan rezultat pri zmanjšanju emisij CO₂.

Glede na OP EKP 2014-2020 bodo operacije (ukrepi) pri izvajanju PN 4.2 prispevale k: (1) povečanju deleža rabe bruto končne energije iz obnovljivih virov toplote od 31,7 % v 2013 na 34 % v 2023 ter (2) povečanju deleža rabe bruto končne energije obnovljivih virov pri porabi električne energije od 32,8 % v 2013 na 40 % v 2023¹⁰³.

Po oceni Posredniškega organa je vpliv sofinanciranih operacij PN 4.2 na bilanco države v segmentu deleža rabe bruto končne energije iz OVE pri oskrbi s toploto in deleža rabe bruto končne energije iz OVE v porabi električne energije zelo majhen. Oboje je posledica različnih vplivov; od drugih spodbujevalnih programov, ki jih izvaja država pa do samih klimatskih pogojev v posameznem letu (vodnatost, povprečne zimske temperature) in seveda gibanja cen energentov, še posebej cen fosilnih goriv. Pri izvajanju PN 4.2 ni praktično nobene korelacije med kazalniki rezultata in plasiranimi sredstvi. Ta so pri PN 4.2 v primerjavi z ostalimi sredstvi plasiranimi za enak namen zanemarljiva. Kljub temu bo z izvajanjem PN 4.2 v skladu z načrtom povečana zmogljivost proizvodnje energije iz obnovljivih virov za 133 MW: električne energije iz obnovljivih virov za 50 MW ter toplote iz obnovljivih virov za 83 MW. Z načrtovanimi investicijami bo izvedljivo zmanjšanje emisij toplogrednih plinov za 41.566 ton ekvivalenta CO₂ letno¹⁰⁴.

¹⁰² Ciljne vrednosti so bile določene s spremembo Operativnega programa v decembru 2018, str. 14o

¹⁰³ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 123.

¹⁰⁴ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusiran intervju, 14. I. 2019.

Za PN 4.3 so predvideni naslednji kazalniki:

Tabela 7: Kazalniki PN 4.3

Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost v letu 2013	Ciljna vrednost za leto 2023
Delež priključenih uporabnikov na napredne merilne sisteme	%	29	85
Število dodatnih uporabnikov, priključenih na pametna omrežja	Število uporabnikov		300.000

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017)

Kazalniki kažejo načrtovano izvedbo aktivnosti (uspešnost operacij v okviru PN 4.3), ne pa tudi rezultata oziroma učinkovitosti, trajnosti in morebitnega širšega vpliva rezultatov uvedbe pametnih omrežij distribucijskih sistemov v Sloveniji. Od 1. avgusta 2017 potekajo investicije, ki bodo omogočile izpolnitev zastavljenega deleža uporabnikov električne energije opremljenih s pametnimi merilnimi sistemi. Število uporabnikov energije priključenih na pametna omrežja pa bo predvidoma preseglo število 300.000. Preko javnega razpisa so sredstva dobili trije upravičenci (izvajalci projektov)¹⁰⁵.

¹⁰⁵ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Poglobljeni intervju, 14. I. 2019.

Za PN 4.4 so v OP EKP 2014-2020 predvideni naslednji kazalniki:

Tabela 8: Kazalniki PN 4.4

Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost za leto 2023
Število celostnih prometnih strategij v izvajanju	Število		30
Ukrepi trajnostne parkirne politike	število		8
Število ukrepov trajnostne mobilnosti v okviru trajnostnih urbanih strategij (ESRR)	Število		Manj razvite regije – 7, Bolj razvite regije – 4
Število ukrepov trajnostne mobilnosti v okviru trajnostnih urbanih strategij (KS)	Število		5
Število ukrepov e-mobilnosti	Število		Bolj razvite regije - 1
Število novo zgrajenih P+R v urbanih območjih	Število		6
Regionalne kolesarske povezave – dolžina novih povezav	km		Manj razvite regije – 30, Bolj razvite regije - 5
Število pametnih javnih polnilnih postaj za električna vozila z možnostjo daljinskega upravljanja moči polnjenja	Število		50
Delež potovanj opravljenih z nemotoriziranimi prometnimi načini in javnim potniškim prometom	%	19,8 leta 2016	21.5
Emisije CO ₂ iz osebnega avtomobilskega prometa ¹⁰⁶	Tonski ekvivalent CO ₂	3.604.707 leta 2012	4.253.554

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017)

Kazalniki opredeljujejo intenzivnost ukrepov na področju izvajanja PN 4.4 (30 celostnih prometnih strategij v izvajanju, 8 ukrepov trajnostne prometne politike ter 16 ukrepov trajnostne mobilnosti v okviru trajnostnih urbanih strategij, 6 novih P+R v urbanih območjih, 35 kilometrov novih kolesarskih povezav in 1 ukrep e-mobilnosti). V OP EKP 2014-2020 je bil zastavljen ambiciozni cilj izgradnje 630 javnih pametnih polnilnih postaj za električna vozila z možnostjo daljinskega upravljanja moči polnjenja ter 3.150 zasebnih pametnih polnilnih postaj za električna vozila z možnostjo daljinskega upravljanja moči polnjenja. Evropski komisiji je bil v letu 2018 podan predlog za spremembo kazalnika

¹⁰⁶ Odgovorni za izvajanje Prednostne naložbe 4.4. na Ministrstvu za infrastrukturo so 22. 1. 2019 predstavili dileme v zvezi s kazalnikom emisij CO₂ iz osebnega cestnega prometa. Te emisije spremlja Agencija Republike Slovenije za okolje (ARSO) z analizami na 5 let, temelječimi na štetju prometa. Alternativno Ministrstvo za okolje in prostor (MOP) izvaja ankete po gospodinjstvih. Izvajajo se po Eurostativih standardih: Life Care 4 Climate.

in sicer, da se za električna vozila postavi 50 hitrih akumulatorskih polnilnih postaj s hranilniki energije. Evropska komisija je konec 2018 predlog potrdila¹⁰⁷. Razprava na fokusni skupini je pokazala, da elektrifikacija v prometu poteka trenutno še v počasnejšem tempu, predvsem zaradi manjšega števila avtomobilov na električni pogon kot je bilo načrtovano. Električni avto naj bi bil ves čas poln (polni se doma ali v službi, kjer počasne polnilnice ne obremenjujejo električnega omrežja), izjema je samo tranzit, kjer dejansko potrebujemo nadomestek bencinske črpalke. Vzpostavitev individualnih polnilnic sofinancira Eko sklad. Iz kohezijske politike je predvidena postavitev 50 hitrih akumulatorskih polnilnic v urbanih središčih, ki med polnjenjem omrežje manj obremenjujejo, obenem pa hitro napolnijo baterije avtomobilov. Prehod na avtomobile z električnim pogonom terja obenem tudi razvoj pametnih omrežij (*smart grid*) in pametnih hiš (*smart home*)¹⁰⁸.

Če povzamemo, operativni program predvideva, da bo izvedba operacij v okviru PN 4.4 omogočila zmerno povečanje deleža potovanj opravljenih z ne-motoriziranimi prometnimi načini in javnim potniškim prometom iz 19,8 % v 2016 na 21,5 % v 2023 ter da se bo zaradi tega rast emisij CO₂ iz osebnega avtomobilskega prometa upočasnila, tako da se bodo te emisije povečale iz 3,7 milijona t CO₂ ekvivalenta na 4,25 milijona t CO₂ ekvivalenta (povezano z rastjo življenjskega standarda). Ocena izpustov, izvedena z modelom Copert 4¹⁰⁹, kaže, da so emisije toplogrednih plinov iz osebnega prometa v Sloveniji dosegle vrh v 2012 in da od takrat dalje padajo. Do 2016 so se na primer zmanjšale za skoraj 6%. Podobno velja za emisije ostalih delcev (NO_x, PM10 in PM2.5)¹¹⁰.

5.1.5 Sklep s predlogi

PO 4 je, s štirimi prednostnimi naložbami in predvidenimi 305 milijoni evrov EU sredstev, prvenstveno namenjena spodbujanju slovenskega prehoda na nizkoogljično družbo. Že delitev sredstev med prednostnimi naložbami kaže, da je težišče na spodbujanju vzpostavljanja večje energetske učinkovitosti (in manjših emisij) stavb ter na ustvarjanju pogojev za trajnostno mobilnost. Na področju teh dveh prednostnih naložb (4.1 in 4.4) se pričakuje, da bo implementacija sredstev kohezijske politike uspešna.

PN 4.2 (Spodbujanje proizvodnje in distribucije obnovljivih virov energije) ima trenutno uspešno implementacijo na področju sofinanciranja daljinskega ogrevanja na obnovljive vire energije. Velika ovira pri vzpostavitvi novih malih hidro in vetrnih elektrarnah so velike težave pri umeščanju tovrstnih objektov v prostor (in okolje) ter dolgotrajnost tovrstnih postopkov. Pri malih hidroelektrarnah dela v veliki večini potekajo le na modernizaciji obstoječih naprav. Sredstva iz javnega razpisa za sofinanciranje gradnje novih manjših objektov za proizvodnjo električne energije iz vetrnih in malih hidroelektrarn – JR EE OVE 2017 – v višini 4.000.000 EUR EU sredstev, ki je bil objavljen 24.3.2017 in nanj ni prispela nobena vloga, se bodo dodatno namenila sončnim elektrarnam. Borzen iz plačila stroškov za uporabo elektroenergetskega omrežja dodeli letno 150 milijonov evrov za spodbude obnovljive vire energije, MZI pa ima v okviru kohezijske politike v sedmih letih za ta namen na voljo

¹⁰⁷ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusiran intervju, 14. I. 2019.

¹⁰⁸ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusna skupina za Prednostno os 4 (Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja) 22. I. 2019.

¹⁰⁹ Za izračun izpustov z modelom Copert 4 se uporabljajo podatki o voznem parku (starosti in vrsti vozil), količini in vrsti prodanega goriva, fizikalno-kemijskih lastnosti goriv, številu prevoženih kilometrov, hitrosti vožnje, klimatskih pogojih (Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Služba za trajnostno mobilnost in prometno politiko, Tadej Žaucer, 25. I. 2019, Ljubljana).

¹¹⁰ Ibid.

55,34 milijonov. Tu je vpliv na kazalnike učinkov s sredstvi kohezijske politike relativno majhen. V naprej bi bilo smiselno spodbujati razpršene kogeneracije po naseljih, ki se daljinsko ogrevajo (samooskrbne lokalne skupnosti – primer Nemčije, kjer je že 100 takšnih skupnosti). Smiselno je tudi, da se v naslednji finančni perspektivi vključi tudi spodbujanje izrabe geotermalne energije. Ekološko zadeva ni problematična kar se tiče plitve geotermije, globoka geotermija pa je vezana na rudarska dovoljenja in težje izvedljiva. Za sedaj na tem področju še ni večjega zanimanja, medtem ko plitvo geotermijo že spodbuja Eko sklad¹¹¹.

PN 4.3 (Razvoj in izvedba pametnih distribucijskih sistemov, ki delujejo na nizkih in srednjih napetostih) bo imela pozitivne učinke pri energetski učinkovitosti, izboljšanju zraka in zmanjšanju emisij toplogrednih plinov na daljši rok. Sodeč po vmesnih poročilih MZI bo ta PN uspešno izvedena.

PO 4 je z vsemi štirimi PN naravnana na vzpostavljanje parametrov (energetska učinkovitost stavb, trajnostna mobilnost, pametna distribucijska omrežja, proizvodnja energije iz obnovljivih virov, učinkovitost porabe energije ob povečanem deležu daljinskega ogrevanja/hlajenja) dolgoročnega gospodarske razvoja in zmanjšanju pritiskov na onesnaževanje okolja. Gre za naložbe z izrazito dolgoročnimi cilji.

Prednostna os 4 daje v načrtovanju in izvedbi izrazit poudarek okoljski komponenti. Spodbuda gospodarski rasti je sicer sekundarna, vendar obstoji in ni zanemarljiva. Prvič gre za multiplikativne učinke investicij v izboljšanje energetske učinkovitosti stavb, v kapacitete za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov, v pametna distribucijska energetska omrežja ter v prenovo energetske oskrbe lokalnih skupnosti s poudarkom na uvajanju učinkovite trajnostne mobilnosti. Drugič gre za spodbudo razvoju intenzivnim podjetjem na področju informacijskih, komunikacijskih in energetskih tehnologij.

Predhodno vrednotenje je vplivalo na spremembe OP EKP 2014-2020 s poudarkom na varstvo voda (ob spodbujanju pridobivanja energije iz geotermalnih virov), medtem ko poudarka na varovanju različnih funkcij gozda, kar tudi terja predhodno vrednotenje, med vodilnimi načeli za izbiro operacij v OP EKP 2014-2020 ni bilo zaslediti.

Fizični in finančni kazalniki v Operativnem programu za Prednostno os 4 kažejo zastavljene cilje in s tem uspešnost, v manjši meri pa učinkovitost (zmanjšanje emisij toplogrednih plinov ter izboljšanje kakovosti zraka, znižanje hrupa). Večina rezultatov se bo sicer v celoti pokazala šele po letu 2023.

Prednostna os 4 s prednostnimi naložbami prvenstveno sledi izboljšanju okoljske komponente trajnostnega razvoja Slovenije. Na področju izboljšanja energetske učinkovitosti stanovanjskega sektorja in posledično zmanjšanju emisij toplogrednih plinov ter izboljšanju kakovosti zraka so po naši oceni nepovratna sredstva daleč prenizka (6,6 milijona evrov), obenem pa ni na voljo ustreznih povratnih sredstev (FI). V primeru recesije bi bilo tu mogoče voditi večje projekte, ki bi delovali proticiklično in skupaj s tem služili tudi doseganju dolgoročnih ciljev trajnostnega razvoja. Ocene ekspertov, ki na MZI vodijo postopke v zvezi z izvajanjem te PN v okviru PO 4, kažejo, da je projekt spodbude povečanja energetske učinkovitosti stanovanjskih stavb težko izvedljiv v primeru, da je upravičenec evropskih sredstev posamezno gospodinjstvo. Da bi bila kohezijska politika učinkovita, mora biti upravičenec sklad, podjetje, zadruga, občina, ipd. S posamezniki, na primer gospodinjstvi, se mora v tem primeru kot »izvajalec« na projektu vključiti nek posredni proračunski uporabnik, ki potem deluje v imenu izvajalskega organa¹¹².

¹¹¹ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusna skupina za Prednostno os 4 (Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja), 22. I. 2019.

¹¹² Ibid.

Na področju spodbujanja vzpostavljanja novih zmogljivosti za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov ima Slovenija na voljo neizkoriščeno energijo srednje Save s potrebnimi komplementarnimi investicijami v železniško in cestno infrastrukturo. Tu bi kazalo v naslednji finančni perspektivi financirati investicije z dolgoročnimi povratnimi sredstev (kreditni EIB in SID). Razprava na fokusni skupini je pokazala, da so sredstva kohezijske politike zelo omejena in da je smiselno z njimi spodbujati manjše proizvajalce energije iz obnovljivih virov. Za večje projekte, kot je na primer gradnja verige hidroelektrarn na srednji Savi, sredstva kohezije ne bi zadoščala. Projekt tudi sicer še ni »zrel«, saj mora imeti vsaj že okoljsko soglasje, da ga je moč uvrstiti /sofinancirati v okviru kohezijske politike. Gradnja elektrarn na srednji Savi v letu 2019 teh pogojev še ne bo izpolnjevala. V okviru celotne investicije bi se kohezijska sredstva v kolikor bodo v naslednji finančni perspektivi na voljo lahko namenila rekonstrukciji cestne povezave, energetski del investicije se zgradi s povratnimi sredstvi (EIB, EBRD, SID), rekonstrukcija železnice pa s sredstvi IPE, ki jih centralizirano za prometno povezovanje po TEN-T koridorjih dodeljuje Evropska komisija.¹¹³

5.2 Prednostna os 5: Spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam ter preprečevanja in obvladovanja tveganj

5.2.1 Pregled in analiza prednostnih naložb znotraj posamezne osi

Ta prednostna os **neposredno** naslavlja okoljsko komponento trajnostnega razvoja, saj se usmerja v preprečevanje in obvladovanje tveganj, ki so potencialno možna posledica podnebnih sprememb. V okviru te prednostne osi se načrtuje podpora projektom, ki zagotavljajo sinergijske učinke glede protipoplavne varnosti, varstva narave in izboljševanja hidromorfološkega stanja voda.

S sredstvi tako Kohezijskega sklada kot tudi Evropskega sklada za regionalni razvoj, bodo indikativno financirane naslednje protipoplavne investicije, ki so prednostnega pomena za Slovenijo (OP EKP 2014-2020, str. 159-178):

- Nadaljevanje projekta zagotovitev poplavne ureditve porečja Drave: dokončanje projektov I. faze ter nadaljevanje prednostnih investicij - zmanjševanje poplavne ogroženosti ptujske Drave - OPVP Spodnji Duplek in Ptuj; ureditev porečja Meže in Mislinje, zmanjševanje poplavne ogroženosti - OPVP Dravograd, Prevalje-Ravne na Koroškem in Črna na Koroškem-Žerjav;
- Protipoplavna ureditev porečja Gradašnice (do Ljubljane) – zmanjševanje poplavne ogroženosti OPVP Ljubljana-jug in Dobrova - Brezje pri Dobrovi;
- Protipoplavna ureditev porečja Selške Sore (do kraja Dolenja vas) – zmanjševanje poplavne ogroženosti OPVP Železniki;
- Zmanjšanje poplavne ogroženosti na ostalih območjih pomembnega vpliva poplav, kjer so protipoplavne investicije pripravljene za izvedbo in so nujno potrebne za zagotavljanje nižje poplavne ogroženosti na območjih identificiranih v Načrtu zmanjševanja poplavne ogroženosti.

S sredstvi Kohezijskega sklada in Evropskega sklada za regionalni razvoj bodo indikativno financirani naslednji negradbeni protipoplavni ukrepi:

¹¹³ Ibid.

- Identifikacija ključnih **razlivnih površin** visokih voda v Sloveniji – identifikacija večjih površin za razlivanje vode v navezavi z opredeljenimi OPVP, preveritev možnosti pravne in terenske zaščite in ureditve teh površin v interakciji z občinami (in drugimi deležniki), odkupi teh zemljišč, priprava dokumentacije in dejanska izvedba ureditev v praksi za kontrolirano ali naravno razlivanje vode ob nastopu poplav;
- Vzpostavitev **novih vodomernih postaj** za redni hidrološki monitoring na OPVP – (hidravlična) identifikacija lokacij novih vodomernih postaj na vodotokih, ki ogrožajo območja pomembnega vpliva poplav, priprava dokumentacije za vzpostavitev vodomernih mest, nakup hidrološke in telekomunikacijske opreme, izvedba. Razvoj **hidroloških modelov za napovedovanje** visokih voda na območjih pomembnega vpliva poplav – za dovolj zgodnje opozarjanje na možnost nastopa visokih voda oz. poplav na območjih pomembnega vpliva poplav je treba razviti kvalitetne in operativne hidrološke modele za vseh 17 opredeljenih skupin OPVP-jev. Projekt vključuje zbiranje podatkov, razvoj hidroloških modelov, vzpostavitev sistema lokalne objave opozoril.
- Razvoj **hidroloških in hidravličnih modelov** za utemeljitev in pripravo celovitih rešitev poplavne varnosti na posameznih porečjih.

Upravičenci: Ministrstvo za okolje in prostor in drugi pripravljavci ocen tveganj za nesreče, Uprava RS za zaščito in reševanje, Agencija RS za okolje (ARSO), občine, institucije regionalnega razvoja.

V **predhodnem vrednotenju** (končno poročilo, 2014) je izpostavljeno, da je v tematsko področje 5 (PO 5) dobro preveden strateški izziv poplavne ogroženosti. Prav tako naj bi bila ustrezno upoštevana regionalna dimenzija. Glede na dejstvo, da je v okviru te osi opredeljen samo en specifični cilj (Nižja poplavna ogroženost na območjih pomembnega vpliva poplav, ocena povezanosti znotraj prednostne osi ni smiselna, so pa specifični cilji tega področja relativno dobro povezani s cilji drugih tematskih področij znotraj OP, še posebej posredno, saj vodi v boljše zdravje ljudi, ohranjanje biotske raznovrstnosti ter v ohranjanje in ustvarjanje novih delovnih mest. V poročilu se ocenjuje, da je utemeljenost predlaganih oblik podpore zelo dobra, saj je iz PS in OP EKP 2014-2020 jasno razvidno, koliko oseb, kulturne dediščine, gospodarskih subjektov in delovnih mest se nanaša na poplavno ogrožena območja. Tudi podprte aktivnosti so ustrezne in temeljijo na prejšnjih analizah oziroma dokumentih. Opisi predlaganih aktivnosti so dobri, saj je povsem jasno določeno, katere aktivnosti bodo podprte. Identificirana so posebej izpostavljena območja (61 + 6 območij pomembnega vpliva poplav). Predhodno vrednotenje ni predlagalo spremembe načina za realizacijo zastavljenih ciljev, obratno, ocena je, da so v okviru specifičnega cilja aktivnosti za realizacijo smiselne in relevantne. Ustrezno so upoštevana tudi horizontalna načela, favoriziranje posameznih ciljnih skupin po spolu pa na tem področju ni smiselno.

Predhodna pogojenost:

Veljavnost predhodnih pogojenosti za prednostne osi v okviru operativnih programov ESRR, ESS in Kohezijskega sklada

T05.1 Preprečevanje in obvladovanje tveganja: obstoj nacionalnih ali regionalnih ocen tveganja za obvladovanje naravnih nesreč, v katerih je upoštevano prilagajanje podnebnim spremembam

T05.2 Dobri kmetijski in okoljski pogoji (GAEC): standardi za ohranjanje dobrih kmetijskih in okoljskih pogojev pri kmetovanju iz poglavja I naslova VI Uredbe (EU) 1306/2013 so določeni na nacionalni ravni.

Utemeljitev:

T05.1-Preprečevanje in obvladovanje tveganja: obstoj nacionalnih ali regionalnih ocen tveganja za obvladovanje naravnih nesreč, v katerih je upoštevano prilagajanje podnebnim spremembam: DELNO izpolnjeno: Uvedeno je nacionalno ali regionalno ocenjevanje tveganj, ki vključuje naslednje elemente: opis postopka, metodologije, metod in podatkov neobčutljive narave, ki se uporabljajo za ocenjevanje tveganj, ter meril, temelječih na oceni tveganja, za določitev prednostnih naložb; Slovenija za enkrat nima celovite strategije za prilagajanje podnebnim spremembam (ta je bila pripravljena le za sektor kmetijstva in gozdarstva v letu 2008, ki ji je sledil akcijski načrt za leti 2010/2011). Izpolnjevanje manjkajočih elementov je predstavljeno v akcijskem načrtu.

T05.2-Dobri kmetijski in okoljski pogoji (GAEC): standardi za ohranjanje dobrih kmetijskih in okoljskih pogojev pri kmetovanju iz poglavja I naslova VI Uredbe (EU)1306/2013 so določeni na nacionalni ravni: DA: Standardi ohranjanja dobrih kmetijskih in okoljskih pogojev pri kmetovanju so določeni v nacionalnem pravu ter opisani v programih;

Za PO 5 je skupno na razpolago €108.114.038, od tega je 83 % evropskih sredstev iz KS in ESRR. Do septembra 2018 so bile izdane tri odločitve o podpori v skupnem znesku 54.148.242, kar predstavlja 50 % razpoložljivega zneska. Sprejeti sta bili dve odločitvi o podpori z izplačili iz proračuna v skupnem znesku 35.180.004 ali 33 % zneska. Izplačano pa je bilo zgolj €112.882 proračunskih sredstev. (Vir: POROČILO O IZVAJANJU EVROPSKE KOHEZIJSKE POLITIKE 2014–2020 za obdobje od januarja 2014 do konca septembra 2018; dec. 2018)

V okviru OP je za prednostno os 5 predvidena ena prednostna naložba: *»Podpiranje naložb za prilagajanje podnebnim spremembam, vključno s pristopi, ki temeljijo na ekosistemu«* s posebnim ciljem: Nižja poplavna ogroženost na območjih pomembnega vpliva poplav. Za izvajanje PO je opredeljen KS, kjer kategorija regij ni relevantna in ESRR za kategorijo regije Vzhodna Slovenija.

Na osnovi predhodne ocene poplavne ogroženosti je RS določila 61 območij pomembnega vpliva poplav. Na tej osnovi so se oblikovali ukrepi v programskem obdobju 2014-2020, ki bodo najbolj prispevali k zmanjšanju poplavne ogroženosti.

Konkretno so načrtovani trije investicijski projekti, geografsko skladni s predvidenimi načrti zmanjševanja poplavne ogroženosti državnega pomena, ki so v pripravi v skladu z Direktivo 2007/60/ES:

- Nadaljevanje projekta zagotovitev poplavne ureditve porečja Drave: dokončanje projektov I. faze ter nadaljevanje prednostnih investicij -zmanjševanje poplavne ogroženosti ptujske Drave - OPVP Spodnji Duplek in Ptuj; ureditev porečja Meže in Mislinje, zmanjševanje poplavne ogroženosti - OPVP Dravograd, Prevalje-Ravne na Koroškem in Črna na Koroškem-Žerjav;
- Protipoplavna ureditev porečja Gradaščice (do Ljubljane) – zmanjševanje poplavne ogroženosti OPVP Ljubljana-jug in Dobrova - Brezje pri Dobrovi;
- Protipoplavna ureditev porečja Selške Sore (do kraja Dolenja vas) – zmanjševanje poplavne ogroženosti OPVP Železniki.

Poleg teh treh investicijskih projektov je načrtovan še projekt, ki naslavlja informiranje, ozaveščanje, izobraževanje, zgodnje alarmiranje, obveščanje in spodbujanje k ukrepanju poplavno ogroženih

subjektov na območjih pomembnega vpliva poplav ter na plazovitih območjih – izdelava informativnih materialov, ki bodo vključevali vse ključne kriterije ogroženosti (zdravje ljudi, okolje, kulturna dediščina, gospodarska dejavnost), javno obveščanje in ozaveščanje poplavno ogroženih prebivalcev in subjektov o možnih preventivnih ukrepih pred nastopom poplav, načinih ukrepanja v času nastopa visokih voda, izvedba pripravljajalnih vaj, prenova in vzpostavitev sistema javnega alarmiranja ter aktivno (finančno) spodbujanje lastnikov poplavno in plazovito ogroženih objektov k izvedbi individualnih ukrepov za zaščito pred naravnimi nesrečami na območjih pomembnega vpliva poplav ter oblikovanje medsektorsko povezljivih pristopov in programov za izboljšanje upravljanja, odzivanja in obvladovanje nesreč. Fizična izvedba ukrepov bo potekala sočasno z vzpostavitvijo nadzornih centrov, tako, da ne bomo izvajali ločenih posegov pred uveljavitvijo akcijskega načrta.

Do septembra 2018 je bila izdana odločba o podpori projektu *Informiranje in ozaveščanje prebivalcev Slovenije o ukrepih ob poplavah ter zgodnje alarmiranje in obveščanje poplavno ogroženih subjektov na območju pomembnega vpliva poplav*, pri katerem prispevek EU (KS) znaša 1,4 milijona evrov. Upravičenec je Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje. V sklopu omenjenega projekta, ki bo trajal dve leti, bo Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje nabavila in namestila 98 novih siren javnega alarmiranja¹¹⁴. Dodatno bo v okviru projekta potekala vrsta aktivnosti za ozaveščanje in informiranje prebivalcev o možnih ukrepih in pravilnem ravnanju ob poplavah. Projekt bo tako prispeval k zmanjšanju negativnih posledic poplav in krepitvi odpornosti nanje.

Prav tako je bila izdana odločba za prvo fazo projekta *Protipoplavna ureditev porečja Gradaščice*, pri katerem prispevek EU (KS) znaša 28,5 milijona evrov. Gre za projekt, kjer je upravičenec Direkcija za vode, ocenjena vrednost projekta je 50.479.750,79 eur z DDV, od tega bo prispeval Kohezijski sklad EU 85 %, ostala finančna sredstva za izvedbo celotne investicije po planu zagotavljata še proračun RS in Sklad za vode.

Za izvedbo I. faze projekta so odobrena finančna sredstva iz Kohezijskega sklada. Po terminskem planu je bilo predvideno, da se v prvi polovici leta 2018 izvedejo postopki javnega naročila za izbor izvajalca: na spletni strani Direkcije za vode je med javnimi naročili pet JN, vezanih za ta projekt. Do delnega zamika pri realizaciji je prišlo zaradi dejstva, da leta 2013, ko je bil za ureditve za zagotavljanje poplavne varnosti na obravnavanem območju sprejet Državni prostorski načrt za zagotavljanje poplavne varnosti jugozahodnega dela Ljubljane in naselij v občini Dobrova - Polhov Gradec (Ur. list RS, št.72/13) ni bilo zagotovljenih sredstev za pričetek dela na pripravi projekta. Ta terja niz postopkov, med drugim tudi pridobitev ustreznih smernic in soglasij, vključno s PVO-ji za posamezne faze projekta. Deloma so lahko pričeli z javnimi naročili v 2018, končno potrditev financiranja pa so prejeli šele konec leta 2018. Temu sledi odkup zemljišč. Po oceni projektne skupine bi kljub zamikom morali zaključiti z deli znotraj časovnega okvira, če ne 2021, pa 2022.

Načrtovana realizacija bo potekala v več etapah; etapa 1 naj bi bila predvidoma zaključena leta 2021, etapa 1B pa v letu 2019. Vzporedno pa bo potekala tudi izdelava projektne dokumentacije in pridobivanje zemljišč za Etapo 2, katere gradnja je planirana v obdobju 2020-2022. (spletna stran Direkcije za vode; intervju).

Med odobrenimi projekti je tudi prva faza projekta *Zagotovitev poplavne varnosti porečja Drave – Območje Meže z Mislinjo*, pri katerem prispevek EU (ESRR) znaša 15,2 milijona evrov, kjer je prav tako upravičenec Direkcija za vode.

¹¹⁴ Vir: http://www.sos112.si/slo/page.php?src=sv4_2.htm

V tretjem četrtletju 2018 je bila OU poslana tudi vloga za projekt *Protipoplavna ureditev porečja Selške Sore*. Odločitev o podpori je bila izdana v začetku leta 2019 in tako se je že pričelo z izvajanjem projektnih nalog in odkupom zemljišč. Ureditev Selške Sore v Občini Železniki je predvidena že z državnim prostorskim načrtom. Prva etapa vključuje ukrepe na štirih odsekih, in sicer na odsekih od Alplesovega jezua do Domela, od Domela do Dermotovega jezua, od Dermotovega jezua do izpod Dolenčevega jezua in na vplivnem območju Dolenčevega jezua. Direkcija RS za vode izvaja aktivnosti za odkup zemljišč za celoto¹¹⁵. V izdelavi je projektna dokumentacija za pridobitev gradbenega dovoljenja, za izvedbo prve etape projekta in za izvedbo razpisa; izdelano je Poročilo o vplivih na okolje, izdelan je investicijski program, potrebna je še dopolnitev s pritoki - Češnjica, Spodnja Smoleva in Dašnica. Za drugo etapo so izdelani idejni projekti in predinvesticijska zasnova.

5.2.2 Ocena realizacije načrtovanega z vidika okoljske trajnosti

V letnem poročilu se ugotavlja, da je po trenutni oceni stanja prednostne naložbe izvajanje ukrepov glede na postavljene cilje in kazalnike OP EKP nujno pospešiti. Ocena je, da je pri nadaljnjem izvajanju prednostne naložbe ključno, da se pospešijo postopki priprave projektov, predvsem aktivnosti v zvezi s pripravo dokumentacije, presojo vplivov na okolje in javnimi naročili. V dokumentaciji je bilo možno zaslediti, da obstaja verjetnost, da bo treba del sredstev prednostne naložbe prerazporediti, kar posredno pomeni tudi to, da **bo potencialni prispevek k doseganju trajnostnih okoljskih ciljev manjši kot pričakovano**. Razgovori niso potrdili te bojazni, saj so sogovorniki ocenjevali, da kljub zamikom, ki so nastali v pripravi projektov zaradi nejasne usode o financiranju, realizacija poteka uspešno in da bo kljub možnim zamikom še vedno možno realizirati projekte znotraj n+3 načela.

5.2.3 Ustreznost naslavljanja horizontalnega načela

V skladu Navodili za izbor operacij (2018) se kot način izbora operacij v smislu mehanizmov izvajanja se smiselno uporablja neposredna potrditev operacij (projekta ali skupine projektov).

Ob upoštevanju predmeta vsakega posameznega izbora operacij se glede na relevantnost zagotovi zastopanost vsaj naslednjih pogojev za ugotavljanje upravičenosti (Navodila, str. 31):

- usklajenost z načrti zmanjševanja poplavne ogroženosti v skladu z Direktivo 2007/60/ES (po letu 2015),
- pri ne-gradbenih ukrepih, pripravljenost na podlagi Uredbe o izvajanju Sklepa o mehanizmu Unije na področju civilne zaščite (Uradni list RS, št. 62/2014) ali Resolucije o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Navajamo še merila za ocenjevanje, opredeljena v Merilih (2018, str. 32) Ob upoštevanju predmeta vsakega posameznega izbora operacij se zagotovi zastopanost nekaterih ali vseh meril za ocenjevanje:

- pri gradbenih ukrepih celovitost obravnave porečij: posamezne investicije v protipoplavno varnost bodo morale upoštevati celovitost reševanja problematike tudi v primerih, ko bodo izvedeni le delni ukrepi/projekti,
- doseganje v zakonodaji postavljenih ciljev na vseh vodnih telesih, kjer bodo izvedeni gradbeni protipoplavni ukrepi,

¹¹⁵ Vir: Direkcija za vode: http://www.dv.gov.si/si/delovna_podrocja/projekti_v_sloveniji/

- pri ne-gradbenih ukrepih bodo imele prednost celovite aktivnosti na področju informiranja, ozaveščanja, izobraževanja, zgodnjega alarmiranja, obveščanja in spodbujanja k ukrepanju poplavno ogroženih subjektov na območjih pomembnega vpliva poplav ter na plazovitih območjih
- med ostalimi ne-gradbenimi ukrepi bodo imele prednost skupne in usklajene aktivnosti ter aktivnosti, ki bodo sočasne z gradbenimi ukrepi,
- stroškovna učinkovitost projekta,
- pripravljenost projekta za izvedbo.

Čeprav se med merili ne izpostavlja neposredno načel trajnostnega razvoja, ocenjujemo, da so svetovana merila usmerjena v zagotavljanje optimalne realizacije zastavljenih ciljev in na ta način že v skladu s horizontalnimi načeli.

Na podlagi razpoložljivih dokumentov (javna naročila za posamezne sestavne dele projektov), ocenjujemo, da so tudi v razpisnih dokumentih zastopana načela trajnostnega razvoja, predvsem okoljska dimenzija, saj se zahteva od ponudnikov spoštovanje ustrezne okoljske zakonodaje. Pri izvedbi projekta *Protipoplavna ureditev porečja Gradaščice* je upravičenec Direkcija za vode oddal tudi javno naročilo za izdelavo Poročila o vplivih na okolje, kjer pa se pričakuje, da bo izvajalec celovito presodil vse obstoječe in potencialne vplive projekta na okolje. Za isti projekt je bil objavljen tudi razpis za oblikovanje celostne komunikacijske strategije, kjer pa naročnik ni eksplicitno izpostavil načel trajnostnega razvoja, kar ocenjujemo kot izpuščeno priložnost, da se tudi na tem mestu opozori na horizontalna načela v komunikaciji z različnimi javnostmi.

Pri izboru bodo upoštevani morebitni čezmejni vplivi naravnih in drugih nesreč, tako z vidika izdelave ocen tveganja za posamezne nesreče kot načrtov za obvladovanje tveganj (izmenjava informacij, skupni sistemi opozarjanja in obveščanja, sodelovanje pri ukrepanju ob nesrečah in vzajemna pomoč).

5.2.4 Pregled kazalnikov

Predhodno vrednotenje je ocenilo izbrane kazalnike (število poplavno ogroženih stavb, število ogroženih IPPC in SEVESO objektov) kot primerna.

Letno poročilo 2017 pokaže, da še ni zabeleženih nobenih rezultatov glede izbranih kazalnikov, čeprav OP načrtuje letno poročanje. Ker smo pri realizaciji ugotovili, da so potrjeni trije projekti, od katerih sta se dva začela izvajati v 2018, je razumljivo, da še ni možno pokazati rezultatov.

V nadaljevanju povzemamo tabele kazalnikov, ki jih za PO 5 podaja OP EKP 2014-2020 in Letno poročilo (2017).

Tabela 9: Kazalniki OP 5

Prednostna os	05 - Prilagajanje na podnebne spremembe
Prednostna naložba	5a - Podpiranje naložb za prilagajanje podnebnim spremembam, vključno s pristopi, ki temeljijo na ekosistemu
Posebni cilj	1 - Nižja poplavna ogroženost na območjih pomembnega vpliva poplav

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Tabela 10: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči

Identifikator	Kazalnik	Merska enota	Kategorija regije	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost za leto 2023	2017 Skupaj	2017 Opisna	Pripombe
5.1	Število poplavno ogroženih stavb	število	Manj razvite	6.894,00	2013	5.703,00	6.894,00		
5.2	Število ogroženih IPPC in SEVESO objektov	število	Manj razvite	27,00	2013	24,00	27,00		

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Tabela 11: Skupni kazalniki učinka in kazalniki učinka za posamezni program

Prednostna naložba		5i - Podpiranje naložb za prilagajanje podnebnim spremembam, vključno s pristopi, ki temeljijo na ekosistemu							
Identifikator	Kazalnik	Merska enota	Sklad	Kategorija regije (če je relevantno)	Ciljna vrednost (za leto 2023)			Vir podatkov	Pogostost poročanja
					M	Ž	Skupaj		
C020	Preprečevanje in obvladovanje tveganja: Prebivalci, deležni koristi od ukrepov varstva pred poplavami	Osebe	Kohezijski sklad				20.142,00	MOP, MKGP	Letno
5.4	Število izvedenih alarmno-opozorilnih sistemov za primere poplav	Število	Kohezijski sklad				96,00	URSZR	Letno

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Tabela 12: Skupni kazalniki učinka in kazalniki učinka za posamezni program za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os, prednostno naložbo, razčlenjeni glede na kategorijo regije za ESRR) - 05 / 5i

(1)	Identifikator	Kazalnik	Merska enota	Kategorija regije	Ciljna vrednost (za leto 2023) – skupaj	Ciljna vrednost (za leto 2023) – moški	Ciljna vrednost (za leto 2023) – ženske	2017 Skupaj	2017 Moški	2017 Ženske	Pripombe
F	CO20	Preprečevanje in obvladovanje tveganja: Prebivalci, deležni koristi od ukrepov varstva pred poplavami	Osebe		20.142,00			0,00			
S	CO20	Preprečevanje in obvladovanje tveganja: Prebivalci, deležni koristi od ukrepov varstva pred poplavami	Osebe		20.142,00			17.784,00			
F	5.4	Število izvedenih alarmno-opozorilnih sistemov za primere poplav	število		96,00			0,00			
S	5.4	Število izvedenih alarmno-opozorilnih sistemov za primere poplav	število		96,00			98,00			
F	5.5	Število izvedenih akcij ozaveščanja/informiranja o obvladovanju tveganj za naravne nesreče	število		20,00			0,00			
S	5.5	Število izvedenih akcij ozaveščanja/informiranja o obvladovanju tveganj za naravne nesreče	število		20,00			20,00			
F	5.6	Število pripravljenih ocen tveganj za naravne in druge nesreče	število		15,00			0,00			
S	5.6	Število pripravljenih ocen tveganj za naravne in druge nesreče	število		15,00			0,00			

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Tabela 13: Skupni kazalniki učinka in kazalniki učinka za posamezni program

Prednostna naložba		5i - Podpiranje naložb za prilagajanje podnebnim spremembam, vključno s pristopi, ki temeljijo na ekosistemu							
Identifikator	Kazalnik	Merska enota	Sklad	Kategorija regije (če je relevantno)	Ciljna vrednost (za leto 2023)			Vir podatkov	Pogostost poročanja
					M	Ž	Skupaj		
C020	Preprečevanje in obvladovanje tveganja: Prebivalci, deležni koristi od ukrepov varstva pred poplavami	Osebe	ESRR	Manj razvite			2.000,00	MOP, MKGP	Letno

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Tabela 14: Skupni kazalniki učinka in kazalniki učinka za posamezni program

Prednostna naložba		5i - Podpiranje naložb za prilagajanje podnebnim spremembam, vključno s pristopi, ki temeljijo na ekosistemu							
Identifikator	Kazalnik	Merska enota	Sklad	Kategorija regije (če je relevantno)	Ciljna vrednost (za leto 2023)			Vir podatkov	Pogostost poročanja
					M	Ž	Skupaj		
5.5	Število izvedenih akcij ozaveščanja/informiranja o obvladovanju tveganj za naravne nesreče	Število	Kohezijski sklad				20,00	MOP/ URSZR, MK/ZVK DS	Letno
5.6	Število pripravljenih ocen tveganj za naravne in druge nesreče	Število	Kohezijski sklad				15,00	Pripravljalavci	Letno

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Nabor kazalnikov sicer ne vsebuje kazalnika, ki bi neposredno meril trajnostni okoljski učinek, a težko bi oblikovali takega. Dejstvo pa je, da so izbrani kazalniki dober indikator, kako izbrani ukrep vpliva na okolje, saj zmanjševanje števila poplavno ogroženih stavb ter povečanje izvedenih alarmno-opozorilnih sistemov za primere poplav in izvedba akcij ozaveščanja/informiranja o obvladovanju tveganj za naravne nesreče zanesljivo vpliva na zmanjševanje okoljskih tveganj in prispeva k varnosti ljudi in premoženja.

5.2.5 Sklep s predlogi

Na podlagi pregleda razpoložljive dokumentacije ugotavljamo, da je PO 5 ustrezno zasnovana, da neposredno zagotavlja upoštevanje trajnostnega načela na področju varovanja okolja. Tako merila za izbor projektov kot kazalniki za merjenje doseganja ciljev so ustrezni, kakor to potrjuje tudi predhodno vrednotenje.

Ključni problem pri tej PO je dinamika implementacije načrtovanih projektov, kjer se na več mestih opozarja, da je potrebno realizacijo pospešiti. V kolikor se bo izkazalo, da bodo zamude prevelike, se zna zgoditi, da se bo evropska sredstva prerazporedilo na druge prioritete, to pa pomeni tudi z vidika okoljskih učinkov minus. Prioritetna os 5 je neposredno usmerjena v

reševanje okoljskih problemov in neustrezna realizacija na tej osi ima tako neposredne kot posredne posledice na upoštevanje načela trajnostnega razvoja. Zato je povsem ustrezno opozarjanje v letnem poročilu 2017 ter vmesnem poročilu 2018, da je ključnega pomena analizirati vzroke za počasno implementacijo projektov v sklopu te prednostne osi in pospešiti njihovo izvajanje.

5.3 Prednostna os 6: Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti

Gre za prednostno os, ki ima neposreden vpliv na okolje in trajnostni razvoj. Kot je navedeno v Poročilu o razvoju (UMAR 2018), večina kazalnikov o izkoriščenosti naravnih virov in obremenjevanja okolja, v daljšem časovnem obdobju kaže na izboljšanje.

Prednostna os 6 pokriva v PS tematski cilj 6 - ohranjanje in varstvo okolja ter spodbujanje učinkovite rabe virov.

V partnerskem sporazumu je zapisna potreba po trajnostnem upravljanju voda in zmanjševanju onesnaževanja z organskimi, hranilnimi in nevarnimi snovmi.

Glede na analizo nacionalnega konteksta gospodarske situacije v državi, družbenih izzivov in izkušenj programskega obdobja 2007-2013¹¹⁶, so bile identificirane naslednje potrebe s področja, ki ga pokriva PO 6:

- Izboljšanje varnosti oskrbe z zdravstveno ustrezno pitno vodo in zmanjšanje izgub pitne vode v vodovodnih sistemih;
- Izboljšanje hidromorfološkega stanja voda;
- Ohranjanje biodiverzitete in habitatov ter vzpostavitve učinkovitega Sistema upravljanja območij Natura 2000;
- Zmanjšanje in reaktivacija degradiranih urbanih površin v mestih;
- Zmanjšanje emisij (zaradi industrije, prometa, rabe energije...), ozelenitev mest;
- Vzpostavitve infrastrukture za odvajanje in čiščenje odpadnih voda v aglomeracijah večjih od 2.000 PE.

Za PO 6 opravlja naloge posredniškega organa za sredstva v okvirni višini 436,2 milijona evrov iz Kohezijskega sklada (KS) in iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESSR) **Ministrstvo za okolje in prostor (MOP)**. Skupno ta znesek predstavlja 14,2 % sredstev celotnega OP.

¹¹⁶ Ugotovitve iz predhodnega vrednotenja – varstvo okolja

V zadnjih letih se s postopki sekundarnega ali terciarnega čiščenja očisti čedalje več odpadne vode, medtem ko je postopkov samo primarnega čiščenja čedalje manj. Količina odpadne vode, ki je bila prečiščena s postopki sekundarnega čiščenja, se je od leta 2002 povečala za 150 % ali iz 38 milijonov m³ (v letu 2002) na skoraj 60 milijonov m³ (v letu 2015). Postopkov terciarnega čiščenja odpadnih voda v letu 2002 v Sloveniji skoraj ni bilo, v letu 2015 pa je bilo po takih postopkih prečiščenih 55 % odpadne vode ali 73 milijonov m³ odpadne vode.

V okviru PO 6 se izvajajo tri prednostne naložbe, ki jih podrobneje predstavljamo v nadaljevanju:

- Prednostna naložba 1: Vlaganje v vodni sektor
- Prednostna naložba 2: Varstvo in obnova biotske raznovrstnosti
- Prednostna naložba 3: Ukrepi za izboljšanje urbanega okolja

V predhodnem vrednotenju (2014) je izpostavljena kot ključna tudi prednostna naložba »Vlaganje v sektor odpadkov za izpolnitev zahtev pravnega reda Unije ter za zadovoljitev potreb po naložbah, ki jih opredelijo države članice in ki presegajo te zahteve«, vendar OP EKP 2014-2020 te prednostne osi ne vključuje, ker EK te prednostne naložbe ni potrdila.

Za izvajanje prednostne osi je opredeljen KS, kjer kategorija regij ni relevantna, in ESSR za obe kategoriji regij Vzhodna in Zahodna Slovenija.

Iz naslova PO 6 je bilo s strani Službe Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko v vlogi organa upravljanja za evropske strukturne sklade in Kohezijski sklad do januarja 2018 izdanih 33 odločitev o podpori projektom, katerih skupna vrednost z DDV znaša 313.754.202 evrov.

Tabela 15: Izvajanje PO 6 (jan. 2014 – sept. 2018)

PN	SKLAD	REGIJA	Vsa razpoložljiva sredstva*	EU del		Dodeljena sredstva				
			EUR	EUR	%	Število izdanih odločitev o podpori**	EUR***	%	EU del (EUR)	%EU del
					5/4*100			8/4*100		10/5*100
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
6.1	ESRR	Vzhod	30.365.580	24.292.464	85%	0	0	0%	0	0%
6.1	KS	Celotna SLO	324.456.291	275.787.847	85%	11	254.588.894	78%	216.400.559	78%
6.2	ESRR	Vzhod	33.750.000	27.000.000	80%	3	6.367.982	19%	5.094.386	19%
6.2	ESRR	Zahod	22.523.989	18.019.191	80%	3	12.532.946	56%	10.026.356	56%
6.3	KS	Celotna SLO	5.882.353	5.000.000	85%	1	5.882.353	100%	5.000.000	100%
6.3	ESRR	Vzhod FI	4.000.000	3.200.000	80%	1	4.000.000	100%	3.200.000	100%
6.3	ESRR	Zahod FI	2.250.000	1.800.000	80%	1	2.250.000	100%	1.800.000	100%
6.3	ESRR	Vzhod	64.906.700	51.925.360	80%	3	3.497.392	5%	2.797.923	5%
6.3	ESRR	Zahod	36.476.008	29.180.806	80%	3	24.634.635	68%	19.707.700	68%
Skupaj OS 6			524.610.921	436.205.668	83%		313.754.202	60%	264.026.924	61%

Vir: SVRK. Četrtno poročilo, september 2018 ¹¹⁷)

* Razpoložljiva sredstva/pravice porabe EKP za obdobje 2014-2020 (EU del in nacionalni prispevek, in sicer ne glede na to, ali se nacionalni prispevek zagotavlja iz proračuna RS ali drugih nacionalnih virov (javnih ali zasebnih)).

** Število je število izdanih odločitev o podpori za kohezijsko regijo. Zaradi odločitev, ki pokrivajo obe kohezijski

¹¹⁷ Četrtno poročilo se nanaša na obdobje do konca junija 2018

regiji, lahko prihaja do dvojnega štetja. Pri finančnih instrumentih se šteje, da je bila za vsako prednostno naložbo (1.2, 3.2, 4.1 in 6.3) izdana posamezna odločitev o podpori.

*** EU del in nacionalni prispevek, in sicer glede na to, ali se nacionalni prispevek zagotavlja iz proračuna RS ali drugih nacionalnih virov (javnih ali zasebnih).

PN 6.1 in 6.2 sta sofinancirani tudi iz instrumenta Dogovor za razvoj regij (DRR), PN 6.3 pa iz CTN.

5.3.1 Pregled in analiza prednostnih naložb znotraj posamezne osi

5.3.1.1 Prednostna naložba 6.1: Vlaganje v vodni sektor za izpolnitev zahtev pravnega reda Unije na področju okolja ter za zadovoljitev potreb po naložbah, ki jih opredelijo države članice in ki presegajo te zahteve

Prednostna naložba je skladna z Direktivo 91/271/EGS (čiščenje komunalne odpadne vode), katere namen je zaščititi okolje v Evropski uniji (EU) pred negativnimi vplivi komunalne odpadne vode ter Direktivo o pitni vodi (98/83/ES).

V OP je izbira prednostne naložbe utemeljena z naslednjimi dejavniki:

- RS mora v skladu Direktivo o čiščenju komunalne odpadne vode do 31.12.2015 (vmesna cilja 31.12.2008 in 31.12.2010) zagotoviti ustrezne sisteme odvajanja in čiščenja za komunalno odpadno vodo iz vseh območij poselitve s skupno obremenitvijo enako ali večjo od 2000 P.E.
- Sistemi za zanesljiv dostop do zdravstveno ustrezne pitne vode kot jih določa v skladu z Direktivo o pitni vodi (98/83/ES) niso na voljo vsem prebivalcem, problematične so tudi velike izgube pitne vode iz vodovodnih sistemov, zato vlaganja v to področje predvideva tudi NRP.
- Okvirna vodna direktiva postavlja cilj doseganja dobrega stanja voda. Več kot tretjina vodnih teles ne dosega dobrega ekološkega stanja, prioriteten bodo sredstva namenjena ključni obremenitvi (hidromorfološki) skladno s prioriteta Programu upravljanja območij Natura 2000 za obdobje do 2020 in Načrtom upravljanja voda za obdobje do 2021.

Prednostna naložba 6.1 ima tri **specifične cilje** in sicer:

1. zmanjšanje emisij v vode zaradi izgradnje infrastrukture za odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda (4 projekti)
2. večja zanesljivost oskrbe z zdravstveno ustrezno pitno vodo (8 projektov)
3. doseganje dobrega kemijskega in ekološkega stanja voda (še ni potrjenega projekta, predvideno 14 mio EUR)

Z izvajanjem PN 6.1 bodo doseženi naslednji specifični rezultati:

- i. Več prebivalcev, priključenih na sistem odvajanja in čiščenja odpadnih voda.
- ii. Več prebivalcev oskrbovanih iz javnega vodovodnega sistema z zagotovljeno zdravstveno ustrezno pitno vodo.
- iii. Boljše stanje voda.

Upravičenci PN 6.1:

Občine, izvajalci gospodarskih javnih služb urejanja voda, javni zavodi s področja okolja in upravljanja voda, ministrstva, MSP.

Predhodne pogojenosti:

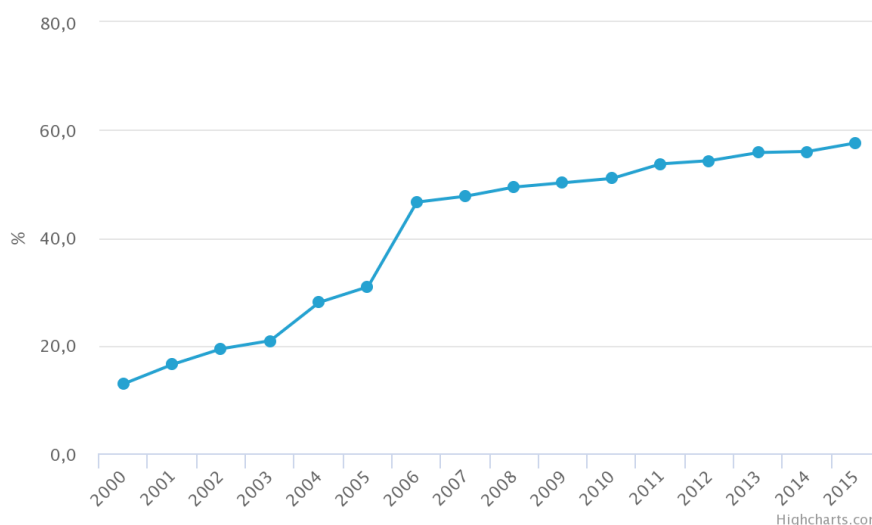
Vodni sektor: obstoj a) politike določanja cen vode, ki zagotavlja ustrezne spodbude za uporabnike za učinkovito rabo vodnih virov, in b) ustreznega prispevka različnih rab vode k povračilu stroškov vodnih storitev v višini, ki se določi v odobrenem načrtu upravljanja povodja za naložbe, podprte s programi. DELNO (DA?). (a) Država članica je zagotovila, da se v sektorjih, ki jih podpirata ESRR in Kohezijski sklad, na podlagi različnih rab vode prispeva k povračilu stroškov vodnih storitev glede na sektor v skladu s prvo alinejo člena 9(1) Direktive 2000/60/ES, pri čemer se po potrebi upoštevajo socialni, okoljski in gospodarski učinki povračila, pa tudi geografske in podnebne značilnosti zadevnega območja oz. zadevnih območij.(b) Sprejetje načrta upravljanja povodja za vodno območje v skladu s členom 13 Direktive 2000/60/ES. Opravljena je bila ekonomska analiza obremenjevanja voda, kjer je bil ocenjen prispevek sektorjev kmetijstvo, industrija, energetika, javne storitve (vključno z gospodinjstvi) in drugih dejavnosti k povračilu stroškov vodnih storitev. Ocena stopnje povračila stroškov je bila pripravljena za storitve javne oskrbe s pitno vodo in storitve javnega odvajanja ter čiščenja odpadnih voda. Na stroških temelječ pristop je trenutno edina možnost za oceno okoljskih stroškov in stroškov vira, ki jih povzročijo storitve, povezane z obremenjevanjem voda. Načelo povračila stroškov in načelo onesnaževalec plača sta vključena v slovensko zakonodajo ter v politiko določanja cen vode. V skladu z Zakonom o vodah in Zakonom o varstvu okolja storitve, povezane z obremenjevanjem voda, veliko prispevajo k povračilu okoljskih stroškov in stroškov vira s plačilom dajatev za rabo vode.

Iz Okoljskega poročila (Aquarius, 2014) izhaja, da je vpliv naložb v vodni sektor pozitiven, saj bistveno zmanjšuje verjetnost izpustov neustrezno očiščenih odpadnih voda. Prav tako je pričakovati pozitivne vplive ob renaturacijah vodotokov. Negativni vplivi so sicer možni zaradi izgradnje novih vodovodnih sistemov in sicer v primerih umeščanja tras v gozd. Zaradi nadgradnje obstoječih vodovodov (manj izgub vode) trajnih (negativnih) vplivov ne bo. Vplivi na naravo in biotsko pestrost bodo ob upoštevanju omilitvenih ukrepov nebitveni.

V nadaljevanju predstavljamo stanje, kot je prikazano z obstoječimi kazalniki trajnostnega razvoja. Pri tem je potrebno poudariti, da kazalniki prikazujejo stanje do leta 2015, ker novejši ne obstajajo.

V Sloveniji je po podatkih iz leta 2015 delež prebivalstva priključenega na čistilne naprave 58 %, to pomeni, da sodimo med države, v katerih je delež prebivalstva, priključenega na komunalne in skupne čistilne naprave, majhen in da slaba polovica prebivalstva v Sloveniji še vedno uporablja greznice. Od tega slab odstotek predstavljajo male komunalne čistilne naprave z zmogljivostjo manjšo od 50 PE.

Slika 1: Prebivalstvo priključeno na komunalne čistilne naprave z vsaj sekundarno stopnjo čiščenja

Vir: SURS 2018

Kazalnik prikazuje delež prebivalcev, priključenih na komunalne čistilne naprave z vsaj sekundarno stopnjo čiščenja, tj. na naprave, v katerih se komunalna odpadna voda čisti vsaj po postopku sekundarnega čiščenja, lahko pa tudi po postopku terciarnega čiščenja. Iz slike razberemo, da delež prebivalstva priključenega na komunalne čistilne naprave raste, najvišja rast je bila zabeležena med leti 2005 in 2006 (skok iz 30,9 % na 46,6 %), od leta 2012 pa opazamo, da se delež priključenih vsako leto zviša za približno 1 %. Za primerjavo naj navedemo, da v nekaterih evropskih državah delež prebivalstva priključenega na komunalne čistilne naprave presega 90 %.

V okviru prednostne naložbe 6.1, v okviru prvega specifičnega cilja se izvajajo 4 projekti (Višina sredstev KS: 125,1 mio EUR). Projekti PN 6.1 se izvajajo v okviru dogovora za razvoj regij (DRR).

Tabela 16: Projekti v okviru PN 6.1 – prvi specifični cilj

Projekt	Upravičenec	Vrednost projekta	Prispevek skupnosti
Odvajanje in čiščenje odpadne vode na območju Domžale - Kamnik	Občine Kamnik, Cerklje na Gorenjskem, Domžale, Komenda, Mengeš, Trzin	39.054.955,00	23.917.001,00
Odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda v porečju zgornje Save in na območju Kranjskega in Sorškega polja - 2. sklop (2. faza)	Mestna občina Kranj	16.576.067,00	5.609.059,00
Odvajanje in čiščenje odpadne vode na območju vodonosnika Ljubljanskega polja	Mestna občina Ljubljana, občina Medvode, občina Vodice	135.620.000,00	68.879.165,00
Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Ljubljanice – 3. sklop	Občina Log - Dragomer	17.628.107,11	7.650.000,00

Vir: MOP

V okviru te finančne perspektive se izvaja največji okoljski projekt in sicer Odvajanje in čiščenje odpadne vode na območju vodonosnika Ljubljanskega polja. Skupno 135 milijonov evrov vreden projekt bo z 69 milijoni evrov sredstev podprt iz Kohezijskega sklada, z njim pa bodo Medvode in Vodice pridobile več deset kilometrov nove kanalizacije, v Ljubljani pa se bo stopnja priključenosti na kanalizacijsko omrežje dvignila do 98 %.

V okviru drugega specifičnega cilja se izvaja 8 projektov:

Tabela 17: Projekti v okviru PN 6.1 – drugi specifični cilj

Projekt	Upravičenec	Vrednost projekta	Prispevek skupnosti
Oskrba s pitno vodo na območju Domžale - Kamnik	Občine Kamnik, Domžale, Mengeš, Moravče, Trzin	11.384.020,51	6.940.942,77
Oskrba s pitno vodo na območju Sodražica - Ribnica - Kočevje	občine Kočevje, Ribnica, Sodražica	30.824.265,02	18.769.956,13
Oskrba s pitno vodo v porečju Ljubljanice - 1. sklop	občini Pivka, Postojna	34.806.958,56	21.825.674,83
Oskrba s pitno vodo v porečju Ljubljanice - 2. sklop	občine Brezovica, Log- Dragomer, Logatec, Postojna, Škofljica	11.008.102,81	6.078.600,03
Oskrba s pitno vodo Suhe krajine	občine Dobropolje, Dolenjske Toplice, Mirna Peč, Kočevje, Žužemberk	36.082.917,00	20.841.481,72
Hidravlična izboljšava vodovodnega sistema na območju osrednje Dolenjske	občine Novo mesto, Straža, Šentjernej, Škocjan, Šmarješke Toplice	22.305.660,13	12.956.388,19
Oskrba s pitno vodo na območju Zgornje Save - 2. sklop	občina Radovljica	1.010.260,54	612.930,03
Oskrba s pitno vodo v porečju Drave - 3. sklop	občine Dravograd, Muta, Vuzenica, Radlje ob Dravi, Podvelka	49.893.552,22	29.968.234,96

VIR: MOP

Upoštevanje omilitvenih ukrepov

Okoljsko poročilo (Aquarius, 2014) v okviru PN 6.1 predlaga naslednje omilitvene ukrepe:

Tabela 18: Omilitveni ukrepi

Omilitveni ukrep	Izpolnjen/neizpolnjen
Nove vodovode naj se prednostno umešča ob že obstoječe infrastrukturne vode.	izpolnjen
Trase novih vodovodni sistemov naj se prednostno umešča izven naravovarstveno pomembnih območij, še posebej varovanih območij. V primeru, da ni drugih prostorskih možnosti, naj se na varovanih območjih nove vodovodne sisteme prednostno umešča ob že obstoječe infrastrukturne vode.	izpolnjen
Umeščanju novih tras vodovoda v strnjene gozdne površine naj se v največji možni meri izogiba, saj bi bile te površine v tem primeru trajno izgubljene	izpolnjen

Na podlagi opravljenega intervjuja s predstavnico MOP ugotavljamo, da so predlagani omilitveni ukrepi vključeni v OP EKP 2014-2020 in izpolnjeni – nove vodovodne sisteme se umešča ob že obstoječe infrastrukturne vode, prav tako se izogiba umeščanju tras v strnjene gozdne površine oziroma se jih ne umešča.

Projekti so trajnostno naravnani, saj se ureja infrastruktura, ki bo prispevala k zmanjšanju emisij v vode ter večji zanesljivosti oskrbe z zdravstveno ustrežno pitno vodo.

5.3.1.2 Prednostna naložba 6.2: Varstvo in obnova biotske raznovrstnosti in tal ter spodbujanje ekosistemskih storitev, vključno z omrežjem NATURA 2000 in zelenimi infrastrukturami

V okviru te prednostne naložbe so sredstva namenjena zagotavljanju funkcionalne zelene infrastrukture na najpomembnejših območjih varstva narave, prednostno na območjih Natura 2000. Gre za ukrepe renaturacije, vzpostavitve koridorjev, zaustavitve negativnih trendov slabšanja stanja vrst in habitatnih tipov. S tovrstnimi ukrepi zelene infrastrukture bodo zagotovljene tudi ključne ekosistemske storitve. Pri izvajanju aktivnih ukrepov na območjih Natura 2000 se upošteva Prednostni akcijski okvir (Prioritised action framework for Natura 2000 – PAF) in Program upravljanja območij Natura 2000 za 2014-2020. (OP 2017)

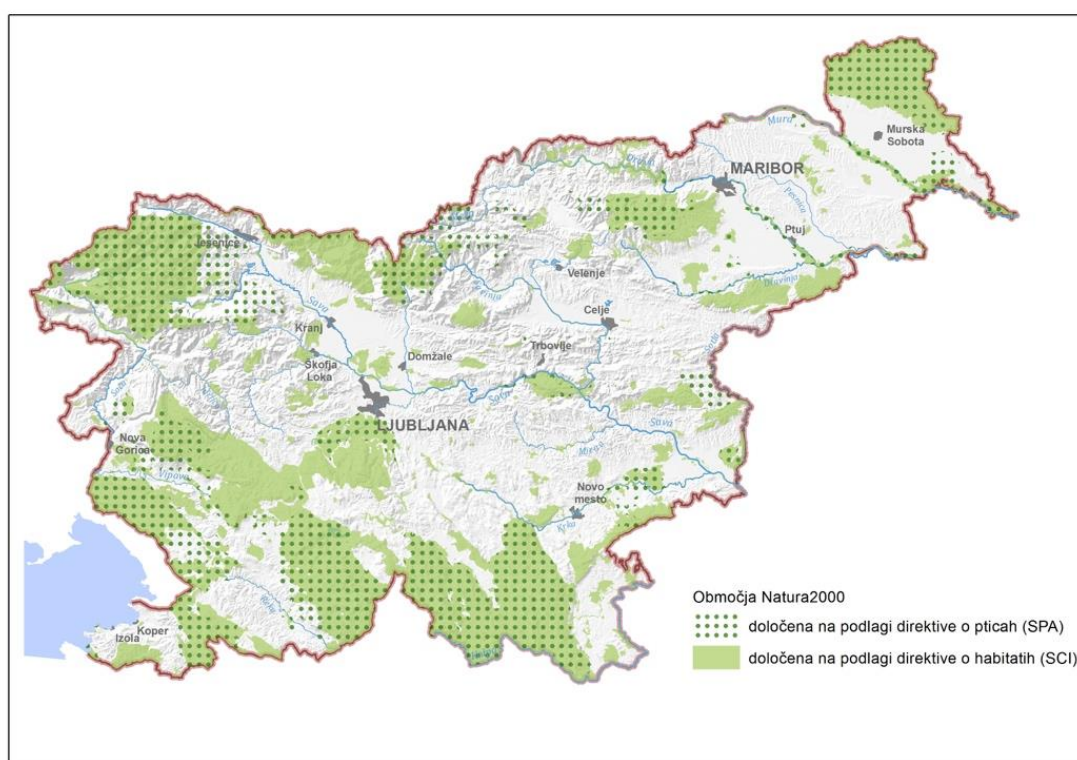
Zaradi velikega števila občin z območjem Natura 2000 (203 od 211) in zaradi velikega deleža območja, ki je v vsaki od kohezijskih regij opredeljeno kot Natura 2000 (Zahodna regija 42 % ozemlja in Vzhodna regija 35 % ozemlja), je pri izvajanju ukrepov iz tematskega cilja 6 uporabljen enoten pristop na nacionalni ravni. Na ta način bodo sredstva porabljena na tistih

delih omrežja Natura 2000, na katerih bodo doseženi največji mogoči sinergijski učinki (varstveni, ekonomski in družbeni) (PS, 354).

V okviru te prednostne naložbe bodo pripravljene celovite ukrepe, ki se bodo izvajali na nacionalni in regionalni ravni. Sredstva bodo prednostno namenjena območjem, na katerih je največ vrst in habitatnih tipov v neugodnem stanju. Pri vzpostavitvi javne infrastrukture za interpretacijo ohranjanja biotske raznovrstnosti bodo imela prednost območja, kjer je možna sinergija z varstvom kulturne dediščine. Pri teh ukrepih je predvideno iskanje sinergije tudi s področjem turizma in kmetijstva.

Trenutno s področja kulturne dediščine trenutno še ni potrjenega projekta, več projektov je predvidenih v letu 2019 (Izvedbeni načrt, nov. 2018).

Slika 2: Območja NATURA 2000

Vir: Kazalci ARSO

Upravičenci PN 6.2: upravljalci zavarovanih območij in območij Natura 2000, javni zavodi, občine, podjetja, nevladne organizacije, ministrstva, institucije regionalnega razvoja

V okviru tega specifičnega cilja bo izvajanje ukrepov prispevalo k doseganju naslednjih rezultatov:

- Omrežje Natura 2000 zagotavlja izboljšanje stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov, prednostno tistih v slabem stanju ohranjenosti in endemičnih vrst;
- Zagotovitev zglede urejenega ohranjanja vrst in habitatnih tipov na območjih Natura 2000, ki so prednostna z vidika zgostitev več vrst in habitatnih tipov v neugodnem stanju ohranjenosti;

- Razvita kakovostna interpretacija pomena ohranjanja biotske raznovrstnosti za zagotavljanje ekosistemskih storitev za prednostna območja Nature 2000, na katerih je zagotavljanje ugodnega stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov zgledno urejeno, išče se sinergijo tudi z varstvom in interpretacijo kulturne dediščine.

Iz predhodnega vrednotenja (Okoljsko poročilo 2014) izhaja, da bo imela prednostna naložba pozitivne vplive na okolje.

Ob izvajanju ukrepov prednostne naložbe 6.2 so pričakovani pozitivni vplivi na naravo in biotsko pestrost, pri umeščanju nove infrastrukture na varovana območja pa lahko pride tudi do negativnih vplivov. Negativni vplivi so možni v primeru umeščanja nove infrastrukture na varovana območja (nove ceste, kolesarske poti, objekti), in sicer na površine kvalifikacijskih HT ter ključnih delov habitatov kvalifikacijskih vrst oziroma v primeru neustreznega osvetljevanja objektov na teh območjih, zato so predvidene usmeritve in naslednji omilitveni ukrepi:

- Ob načrtovanju nove javne in turistične infrastrukture (ceste, kolesarske poti, objekti) za obisk območij varstva narave naj se izogiba poseganju v kvalifikacijske HT ter ključne dele habitatov kvalifikacijskih in ključnih vrst. Prednostno naj se obnavlja že obstoječo infrastrukturo.
- Prednostno se javne infrastrukture v varovanih območjih ne bo osvetljevalo, v nasprotnem primeru bodo uporabljeni viri, ki ne vplivajo negativno na zdravje ljudi ali na biotsko pestrost in bodo uporabljeni na način, da bo minimalizirano svetlobno onesnaževanje.
- Na odkupljenih naravovarstveno vrednih zemljiščih je potrebno vzpostaviti primerno upravljanje, ki ustreza njihovemu namenu – varstvu narave in ohranjanju biodiverzitete.

Predlagani omilitveni ukrepi so v OP EKP 2014-2020 upoštevni, pri izboru projektov imajo prednost projekti, ki upoštevajo Vodilna načela za operacijo, ki vključujejo omilitvene ukrepe.

Z ukrepi prednostne naložbe 6.2 se bo povečala stopnja varovanja narave, ozaveščanja prebivalstva o potrebah varstva narave ter posledično s tem tudi stopnja varstva izjemnih krajin in krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi. Vpliv na okolje bo pozitiven.

V okviru prednostne naložbe 6.2 je potrjenih (se izvaja) 6 projektov. Projekti PN 6.1 se izvajajo v okviru dogovora za razvoj regij (DRR).

Tabela 19: Projekti v okviru PN 6.2

Projekt	Upravičenec	Vrednost projekta	Prispevek skupnosti
Zagotavljanje primerne rabe kraških travišč in ostenji za ohranjanje izbranih habitatnih tipov in vrst na območju Nature 2000 - Kras	Javni zavod Park Škocjanske jame, Zavod RS za varstvo narave, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Elektro Primorska ded., Občina Divača, Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije	2.973.376,27	2.378.701,01
Izboljšanje stanja naravovarstveno najpomembnejših delov travišč in barjanskih površin na Cerkniškem jezeru in Planinskem polju Kras.Re.Vita	Javni zavod Notranjski regijski park, Zavod RS za varstvo narave, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Zavod Znanje Postojna, Občina Postojna, Občina Logatec	4.733.462,87	3.786.770,00
Ukrepi za ohranjanje in izboljšanje stanja ogroženih živalskih vrst in habitatov v Vipavski dolini	Zavod za ribištvo Slovenije, Direkcija RS za vode, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Mestna občina Nova Gorica, Občina Ajdovščina, Občina Miren- Kostanjevica, Zavod RS za varstvo narave	3.337.144,00	2.669.715,20
Izboljšanje stanja bazičnih nizkih in prehodnih barij v Osrednji Sloveniji in na Gorenjskem	Občina Bled. Občina Logatec, Občina Trzin, PARNAS Zavod za kulturo in turizem Velike Lašče, Zavod RS za varstvo narave	1.958.236,31	1.566.589,05
Vzdrževanje kmetijske krajine za ptice in metulje na Goričkem	Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Javni zavod krajinski park Goričko, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije - Zavod Murska Sobota	1.781.153,00	1.424.922,40

Obnovitev in ohranjanje mokrotnih habitatov na območju Ljubljanskega barja - PoLJUBA	Javni zavod Krajinski park Ljubljansko barje, Zavod RS za varstvo narave, Društvo za opazovanje in preučevanje ptic Slovenije, Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije	4.117.555,00	3.294.044,00
--	---	--------------	--------------

VIR: MOP

5.3.1.3 Prednostna naložba 6.3: Ukrepi za izboljšanje urbanega okolja, oživitvev mest, sanacijo in dekontaminacijo degradiranih zemljišč (vključno z območji, na katerih poteka preobrazba), zmanjšanje onesnaženosti zraka in spodbujanje ukrepov za zmanjšanje hrupa

Iz PS izhaja, da je v Sloveniji 979 ha degradiranih območij večjih kot 1ha (poleg teh pa so še območja, ki niso ustrezno evidentirana).

Na okoljsko degradiranih urbanih območjih bodo prednostno podprti ukrepi na območju Ljubljane, Maribora in Celja, če jih bodo ta mesta v svojih trajnostnih urbanih strategijah (TUS) izbrala kot urbane projekte v navezavi na urbano prenavo mesta. (Partnerski sporazum, 42)

Prednostna naložba 6.3 ima dva specifična cilja:

1. Učinkovita raba prostora v urbanih območjih
2. Boljše spremljanje kakovosti zraka za boljšo podporo pripravi načrtov na tem področju.

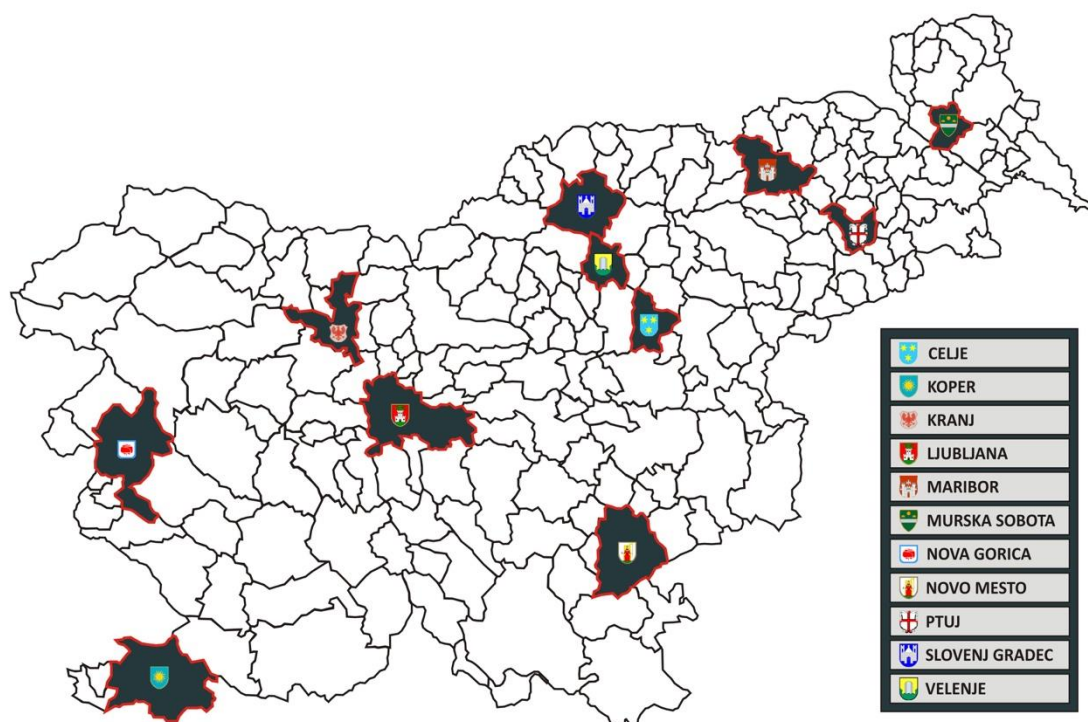
Specifični cilj 1: Učinkovita raba prostora v urbanih območjih

Ukrepi iz PN 6.3, specifični cilj 1 (Učinkovita raba v urbanih območjih), so podprti preko mehanizma CTN, ki se izvajajo v urbanih območjih obeh kohezijskih regij, glede na kriterije, ki so opredeljeni v PS. Mehanizem (CTN) predstavlja novost v finančni perspektivi 2014-2020. Način izbora operacij v okviru mehanizma CTN je neposredna potrditev operacije (na podlagi trajnostne urbane strategije (TUS), ki jo pripravi in sprejme mestni svet.

Naložbe na področju trajnostnega urbanega razvoja se s sredstvi, namenjenimi izvajanju mehanizma CTN, lahko izvajajo v 11 mestnih občinah: Ljubljana, Maribor, Koper, Kranj, Celje, Novo mesto, Velenje, Nova Gorica, Ptuj, Murska Sobota in Slovenj Gradec. Izbrane mestne občine so opredeljene v Partnerskem sporazumu na podlagi Strategije prostorskega razvoja Slovenije in Ustave RS. Pogoj za pridobitev evropskih kohezijskih sredstev prek CTN je sprejeta TUS za urbano območje (predhodna pogojenost).

Koordinacija: V okviru izvedbe mehanizma CTN nastopa MOP kot posredniški organ in ZMOS kot posredniški organ za izbor operacij.

Slika 3: Mestne občine upravičene do naložb v okviru PN 6.3

Vir: ZMOS 2019 (<http://www.zmos.si/>)

Namen podprtih ukrepov je predvsem revitalizacija degradiranih urbanih površin in njihova reaktivacija v mestih z ohranitvijo minimalnega deleža zelenih površin. V kombinaciji z izvajanjem ukrepov v okviru PO 4, predvsem tistih, ki so namenjeni učinkoviti rabi energije in trajnostni mobilnosti v urbanih območjih obeh kohezijskih regij, bo to prispevalo k oblikovanju celovitih projektov trajnostnega razvoja urbanih območij in bo prispevalo k zmanjševanju problemov s kakovostjo zraka in z imisijami hrupa ter posledično prispevalo k izboljšanju splošnega zdravja prebivalstva v urbanih območjih (OP EKP 2014-2020).

Upravičenci PN 6.3.1: občine, agencije RS za okolje

V okviru prednostne naložbe 6.3 so bila v prvem trimesečju 2017 pripravljena vsebinska navodila za izvajanje ukrepov urbanega razvoja z mehanizmom CTN. PO ZMOS je maja 2017 v sodelovanju s PO MOP pripravil in objavil prvo javno povabilo za predložitev vlog. Prva faza izbora operacij se je končala avgusta 2017. Sledila je 2. faza, preverjanje postopkov izbora, ki ga je opravilo MOP, ta faza se je končala septembra 2018.

Tabela 20: Potrjeni projekti (prvo javno povabilo)– specifični cilj 1: Učinkovita raba prostora v urbanih območjih (18 projektov)

Projekt	Upravičenec	Vrednost projekta	Prispevek skupnosti
Projekt ureditve galerije Cukrarna	Mestna občina Ljubljana	23.221.842,00	10.774.396,00
Ureditev javnega objekta (Olimpijski bazen Koper)	Mestna občina Koper	8.224.229,36	4.782.525,13
Ureditev obalnih parkovnih rekreacijskih površin	Mestna občina Koper	1.271.599,84	737.899,31
Ureditev parka ob Semedelski promenadi v Kopru	Mestna občina Koper	2.918.407,17	400.000,00
Soboško jezero - Ureditev južnega dela	Mestna občina Murska Sobota	1.576.460,90	981.294,66
Prenova mestnega središča - 1. faza	Mestna občina Murska Sobota	4.967.333,90	3.039.790,11
Vrata v Pomurje - regijski promocijski center	Mestna občina Murska Sobota	4.391.683,51	2.064.574,00
Ureditev mestne tržnice	Mestna občina Ptuj	5.370.390,25	3.409.718,64
Spominski park Ptuj	Mestna občina Ptuj	1.164.909,46	916.685,20
Dozidava in rekonstrukcija objekta "Vrtec in OŠ Simon Jenko - PŠ Center"	Mestna občina Kranj	5.510.976,65	3.412.879,56
Novogradnja vrtca Bršljin	Mestna občina Novo mesto	1.057.270,95	659.903,43
Ureditev mestnega jedra - Glavni trg	Mestna občina Novo mesto	7.008.351,87	3.669.664,55
Sanacija degradiranega območja Mercator - gradnja zimskega bazena in urbanega parka	Mestna občina Slovenj Gradec	6.811.088,01	4.147.940,88
Blok neprofitnih stanovanj Polje	Mestna občina Slovenj Gradec	4.280.618,52	2.140.368,64
Prenova stanovanj na reveltaliziranih območjih Mestne občine Celje	Mestna občina Celje	656.688,91	234.517,00
Generator	Mestna občina Celje	5.920.054,28	2.912.216,00
CTN Prireditveni oder in prostor	Mestna občina Velenje	8.862.512,43	4.800.990,40
Optimizacija in aktiviranje površin športnega parka Nova	Mestna občina Nova Gorica	4.954.070,34	2.471.103,05

Gorica - izgradnja pokritega bazena			
-------------------------------------	--	--	--

VIR: MOP, izdane odločitve o podpori

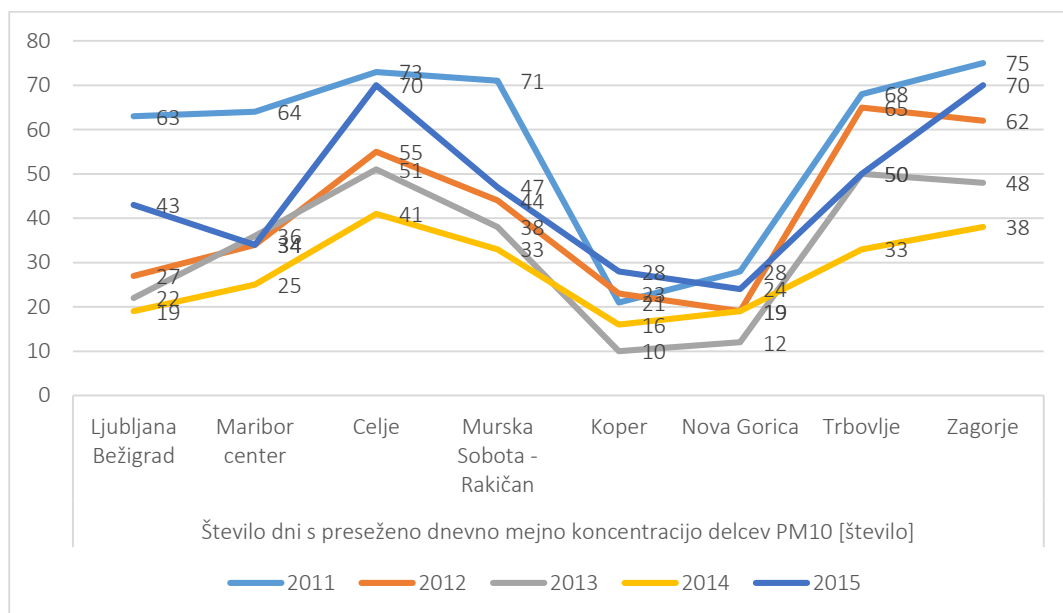
Septembra 2018 je ZMOS objavilo drugo povabilo k predložitvi vlog za sofinanciranje operacij.

Specifični cilj 2: Boljše spremljanje kakovosti zraka za boljšo podporo pripravi načrtov na tem področju

Slovenija se sooča s čezmerno onesnaženostjo zraka. V evropskem merilu sodi med države z bolj onesnaženim zrakom.

Slika 4 prikazuje kakovost zraka v Sloveniji v obdobju od leta 2011-2015. Vidimo, da je bila v povprečju kakovost zraka najboljša v letu 2014, v letu 2015 pa se je število dni s preseženo dnevno mejno koncentracijo ponovno zvišalo – le leta 2011 je bilo višje.

Slika 4: Kakovost zraka (2011-2015)

Vir: SURS

V okviru tega specifičnega cilja so predvideni naslednji rezultati:

- Sprejemanje ukrepov za izboljšanje urbanega okolja, oživitev mest, sanacijo in dekontaminacijo degradiranih zemljišč (vključno z območji, na katerih poteka preobrazba), zmanjšanje onesnaženosti zraka in spodbujanje ukrepov za zmanjšanje hrupa.
- Boljši sistem za spremljanje kakovosti zraka v mestih in ustrezna podpora pripravi, spremljanju učinkov in novelaciji načrtov za kakovost zraka.

V okviru PN 6.3 specifični cilj 2 je potrjen le en projekt in sicer projekt SINICA.

Tabela 21: Potrjeni projekti - specifični cilj 2 - Boljše spremljanje kakovosti zraka za boljšo podporo pripravi načrtov na tem področju

Projekt	Upravičenec	Vrednost projekta	Prispevek skupnosti
SINICA - nadgradnja sistema za spremljanje onesnaženosti zraka, ugotavljanje vzrokov čezmernih obremenitev in analizo učinkov ukrepov za izboljšanje	ARSO	6.333.655,77	5.000.000,00

5.3.2 Ocena realizacije načrtovanega z vidika okoljske trajnosti

Kot izhaja iz četrletnega poročila (september 2018)¹¹⁸ v okviru prednostne naložbe 6.1 11 operacij poteka v skladu s terminskimi načrti. V okviru te prednostne naložbe se izvaja tudi največji okoljski projekt "Odvajanje in čiščenje odpadne vode na območju vodonosnika Ljubljanskega polja". Ocenjena vrednost projekta je 135 milijonov evrov z DDV. Od tega se predvideva sofinanciranje iz KS v višini 69 milijonov evrov. Gre za finančno največji okoljski projekt v obdobju 2014–2020 v Sloveniji. Projekt je morala odobriti EK in neodvisna evropska institucija JASPERS. V sklopu priprave dokumentacije so bile poleg tehničnih, finančnih in ekonomskih vsebin izdelane tudi okoljske vsebine, kot so Strokovna ocena možnih pomembnih vplivov na okolje, Poročilo o vplivih na okolje, Poročilo o vplivu podnebnih sprememb na projekt z oceno občutljivosti in oceno ranljivosti ter oceno tveganja, vse v skladu z navodili in priporočili Evropske komisije in JASPERS. Potrditev projekta s strani EK je bila avgusta 2017. Podpisane so pogodbe o sofinanciranju za 1. in 2. del projekta. Podpisane so izvajalske pogodbe za gradnjo, nadzor in obveščanje javnosti za 1. in 2. del projekta. Izvedena bodo še preostala JN za 3. del investicije. Drugi del projekta: poteka projektiranje PGD projekta.

V okviru PN 6.1 je ključno, da se pospešijo postopki priprave projektov ter izvajanje po pristopu endogene regionalne politike (skupek razvojnih aktivnosti, usmerjenih v zasledovanje teritorialnih razvojnih ciljev, ki se izvajajo kot povezovanje razvojnih pobud po načelu »od spodaj navzgor«¹¹⁹).

V okviru PN 6.2 (Varstvo in obnova biotske raznovrstnosti tal ter spodbujanje ekosistemskih storitev) priprava projektov poteka z manjšimi zamiki, kot izhaja iz četrletnega poročila je ključno, da se pospeši fizično izvajanje operacij na terenu in nadaljuje dosednji način priprave novih projektov skladno s sprejetim akcijskim načrtom.

¹¹⁸ http://www.svrk.gov.si/fileadmin/svrk.gov.si/pageuploads/kako_crpamo/Januar_2014-september_2018_Porocilo_o_izvajanju_evropske_kohezijske_politike_2014-2020_Cilj_nalozbe_za_rast_in_delovna_mesta.pdf

¹¹⁹

http://www.mgrt.gov.si/delovna_podrocja/regionalni_razvoj/regionalna_politika/nacela_regionalne_politike/

V okviru PN 6.3 (Ukrepi za izboljšanje urbanega okolja, oživitev mest, sanacijo in dekontaminacijo degradiranih zemljišč) so bile ob pripravi povabila zaznane težave, ki lahko zamaknejo začetek izvajanja operacij v leto 2019. Težave se kažejo predvsem zaradi neizvedenih predhodnih postopkov presoje vplivov na okolje v postopku pridobivanja gradbenih dovoljenj pri projektih, ki že imajo pravnomočno gradbeno dovoljenje, in pri izpeljavi postopkov javnega naročanja ter umeščanja v proračunske dokumente, ki ne omogočajo sočasne izvedbe nekaterih postopkov.

Tako predhoden postopek kot presoja vplivov na okolje se izvede v posebnem upravnem postopku, ki ga na Agenciji Republike Slovenije za okolje vodi Sektor za presoje vplivov na okolje, ki je del Urada za varstvo okolja in narave.

V okviru prednostne naložbe 6.3 specifičnega cilja 2 se je oktobra 2016 pričel izvajati projekt Sinica – Nadgradnja sistema za spremljanje onesnaženosti zraka, ugotavljanje vzrokov čezmernih obremenitev in analizo učinkov ukrepov za izboljšanje. Neposredni cilj projekta je posodobitev in nadgradnja sistema za spremljanje kakovosti zraka. Gre za izrazito trajnostno naravnani projekt, saj predstavlja osnovo, ki se bo v prihodnjih letih lahko nadgrajevala.

Kot izhaja iz četrletnega poročila (sept. 2018), bi se v PO 6 izvajanje pospešilo z ustreznimi ukrepi, med katerimi sta zelo pomembna omogočanje postopkov javnega naročanja do sklenitve pogodb z izvajalci in omogočanje del pred izdajo akta o dodelitvi sredstev (uporaba odložnega pogoja), oziroma z zagotovitvijo sočasnega izvajanja posameznih faz (izvajanje, ki poteka vzporedno s postopki neposredne potrditve operacije).

Projekti v okviru vseh treh prednostnih naložb neposredno prispevajo k okoljskim ciljem, specifično naslavlja naslednje cilje, ki izhajajo iz Sedmega okoljskega akcijskega programa (Dobro živeti ob upoštevanju omejitev našega planeta): varovati, ohranjati in obogatiti naravni kapital Slovenije, varovati državljane Slovenije pred pritiski in tveganji za zdravje in dobro počutje, ki so povezani z okoljem; poskrbeti za to, da bodo mesta v Uniji bolj trajnostno naravnana.

5.3.3 Ustreznost naslavljanja horizontalnega načela

V prednostnih naložbah 6.1, 6.2 in 6.3 se v smislu mehanizmov izvajanja uporablja neposredna potrditev operacij (NPO), v primerih izvajanja CTN (6.3) si organ upravljanja zadržuje pravico, da pred odobritvijo opravi končno preverjanje upravičenosti operacij.

Merila za izbor projektov, ki se nanašajo na PN 6.1 so bila naslednja:

Ob upoštevanju predmeta vsakega posameznega izbora operacij se glede na relevantnost zagotovi zastopnost vsaj naslednjih pogojev za ugotavljanje upravičenosti

- Prednostna naložba 6.1:
 - skladnost z relevantno nacionalno in zakonodajo EU,
 - kjer relevantno, rezultati projekta vplivajo na izboljšanje učinkovitosti izvajanja okoljske zakonodaje.

- Prednostna naložba 6.2:
 - prijava in izvedba operacije je predvidena v partnerstvu, obvezen član partnerstva mora biti upravljalec območja Natura,
 - operacija mora biti s seznama Prednostni projekti izboljšanja stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov in s tem povezane interpretacije ohranjanja narave (in kulturne dediščine) iz Operativnega programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015-2020,
 - operacija mora biti namenjena izboljšanju stanja ohranjenosti vrst in/ali habitatnih tipov na terenu in sicer skupaj na najmanj 50 ha,
 - interpretacija ohranjenosti biotske raznovrstnosti in varstva kulturne dediščine je lahko zgolj nadgradnja že izvedenih aktivnosti izboljšanja stanja vrst in/ali habitatnih tipov ohranjenosti na terenu (na minimalno 50 ha).
- Prednostna naložba 6.3
 - operacije so zastavljene skladno s cilji opredeljenimi v trajnostnih urbanih strategijah mest, kakor tudi cilji te prednostne naložbe,
 - operacije upoštevajo načelo notranjega razvoja urbanih območij s tem, da se izvajajo na prostih in slabo izkoriščenih površinah (nerevitalizirana urbana območja) znotraj mestnih naselij in naselij mestnih območij glede na uradne podatke SURS, dajejo prednost prenovi pred novogradnjo, ali se usmerjajo na uporabo objektov kulturne dediščine,
 - stopnja pripravljenosti projekta,
 - v kolikor bodo projekti vključevali tudi posodobitev javne razsvetljave, bo posodobitev dopustna izključno z ekološkimi svetili.
 - celovit pristop k spremljanju in načrtovanju kakovosti zraka.

Za vse operacije, tudi tiste, ki so že pripravljene, se zagotavlja skladnost s spremembami zakonodaje na področju presoje vplivov na okolje. (Pred začetkom izvajanja nameravanega posega, ki bi lahko pomembno vplival na okolje, je potrebno presoditi njegove vplive. Za določene vrste posegov v okolje je presoja vedno obvezna, za določene vrste posegov v okolje pa se potrebnost presoje vplivov ugotavlja v t.i. predhodnem postopku. Tako predhodni postopek kot presoja vplivov na okolje se izvede v posebnem upravnem postopku, ki ga na Agenciji Republike Slovenije za okolje vodi Sektor za presoje vplivov na okolje, ki je del Urada za varstvo okolja in narave.)

V nadaljevanju povzemamo merila za ocenjevanje za vsako od prednostnih naložb (Merila 2018).

PN 6.1

Ob upoštevanju predmeta vsakega posameznega izbora operacij se zagotovi zastopnost nekaterih ali vseh meril za ocenjevanje:

- kjer relevantno, rezultati projekta vplivajo na skrajšanje in poenostavitev upravnih postopkov,
- rezultati projekta vplivajo na doseganje ciljev, postavljenih v zakonskih in podzakonskih aktih,

- zagotavljanje možnosti doseganja sinergijskih učinkov z drugimi področji in na enoto vloženih sredstev za največje možne okoljske koristi/učinke,
- poleg sinergijskih učinkov sočasno izkazovanja pripravljenosti na izvedbo (prednost bodo imeli projekti s pridobljenim gradbenim dovoljenjem, so v formalnem usklajevanju pri OU in/ali PO),
- predstavljajo morebitne neizvedene faze projektov, ki so sofinancirani v OP ROPI 2007-2013,
- v primeru novih sistemov prednostno umeščanje izven naravovarstveno pomembnih območij, še posebej varovanih območij in v strnjenih gozdnih površinah,
- prednostne umestitve bodo ob že obstoječih vodih,
- zagotavljanje učinkovite institucionalne ureditve za pripravo in izvajanje projektov še posebej v primerih, ko je upravičenec lokalna samoupravna skupnost.

Merila za ocenjevanje se na področju gradnje infrastrukture za odpadno vodo smiselno dopolnjujejo z naslednjimi specifičnimi merili:

- upoštevajo rok ureditve aglomeracije skladno z Direktivo o čiščenju komunalne odpadne vode,
- pripravljenost projektov, razmerje med višino investicije ter številom aglomeracij in PE,
- prioritetenost aglomeracij z obremenitvijo nad 2000 PE.

Merila za ocenjevanje se na področju gradnje javne infrastrukture za oskrbo s pitno vodo smiselno dopolnjujejo z naslednjimi specifičnimi merili:

- zagotovljena dolgoročna primernost (količina, kakovost) vodnega vira,
- prioriteta so vodovodni sistemi za oskrbo več kot 10.000 prebivalcev,
- zagotovljena gospodarna in varna raba zajetij za pitno vodo v skladu s predpisano hierarhijo (Uredba o oskrbi s pitno vodo)
- ob zagotavljanju novih zajetij za pitno vodo se ta prednostno usmerjajo na neonesnažene vodne vire in vodne vire, ki jih je lažje in gospodarnejše varovati,
- zagotovljene rezervne zmogljivosti in zagotavljanje zanesljivosti in varnosti obratovanje javnega vodovoda v skladu s predpisanimi merili (Uredba o oskrbi s pitno vodo).

Merila za ocenjevanje se na področju doseganja dobrega stanja voda smiselno dopolnjujejo z naslednjimi specifičnimi merili:

- projekti izboljšanja hidromorfološkega stanja vodotokov so določeni, kot prioritetni za doseganje izboljšanja stanja voda ali stanja vrst in habitatov v Načrtu upravljanja voda ali v Programu ukrepov Območji Natura 2000,
- celovitost obravnave odsekov vodnih teles upoštevajoč npr. izboljšanje stanja voda, stanja vrst in habitatov, poplavne varnosti in obstoječo ter načrtovano rabo voda,

- zagotavljanje več socio-ekonomskih koristi za širše območje, kot npr. varstvo in obnova biotske raznovrstnosti in tal ter spodbujanje ekosistemskih storitev, vključno z omrežjem NATURA 2000 in zelenimi infrastrukturami.

PN 6.2

- prispevek k izboljšanju stanja ohranjenosti večjega števila vrst in habitatnih tipov v neugodnem stanju ohranjenosti in endemičnim vrstam,
- prispevek k izboljšanju stanja vrst ali habitatnih tipov na večji površini,
- sinergijski učinek za področja ohranjanje narave, ohranjanja kulturne dediščine in javnega dostopa (npr. interpretacija pomena sočasnega ohranjanja biotske raznovrstnosti in varstva kulturne dediščine),
- na morebitno odkupljenih naravovarstveno vrednih zemljiščih vzpostavitev primerne upravljanja, ki ustreza doseganju namena – varstvu narave in ohranjanju biodiverzitete,
- v primerih zagotavljanja prostorov prednost obnovi obstoječih objektov, še posebej objektov kulturne dediščine pred novogradnjo,
- prioriteto pri obnovi objektov kulturne dediščine imajo objekti z višjim statusom pomembnosti objekta kulturne dediščine,
- izvajanje na zavarovanih območjih, ki jih je zavarovala država, ob posebnem upoštevanju 10. in 11. člena Zakona o TNP,
- namenjanje obnovi obstoječe javne infrastrukture za obisk območij varstva narave (v primeru novih posegov, bodo ti umeščeni izven pomembnejših oziroma ključnih delov habitatov in bodo, kjer je relevantno, zagotavljali preusmeritev obiskovalcev izven pomembnejših oziroma ključnih delov),
- prednostno se javne infrastrukture v varovanih območjih ne bo osvetljevalo, v nasprotnem primeru bodo uporabljeni viri, ki ne vplivajo negativno na zdravje ljudi ali na biotsko pestrost in bodo uporabljeni na način, da bo minimalizirano svetlobno onesnaževanje,
- prispevek k družbeni spremembi ter k dvigu družbene ozaveščenosti.

PN 6.3

Prvi specifični cilj

- vzpostavljanje pogojev za ustvarjanje novih delovnih mest spodbujanje razvoja na območjih reaktiviranih površin,
- z izboljšanjem kakovosti javnih površin prispevanje k izboljšanju mestnega okolja ter s tem povečanja kakovosti življenja v mestih,
- prispevanje k večji socialni vključenosti in odpravljanju revščine,
- zagotavljanje dostopnosti, vključno z dostopnostjo za invalide,
- kadar relevantno, se spodbuja projekte, ki bodo aktivnosti iz te prednostne naložbe smiselno povezovali z aktivnostmi iz drugih prednostnih naložb za spodbujanje trajnostnega urbanega razvoja.

Drugi specifični cilj

- projekt zagotavlja celovito analizo in kvantifikacijo prispevka posameznih virov k onesnaženosti zraka na posameznih čezmerno onesnaženih območjih,
- projekt omogoča izpolnjevanje zahtev predpisov iz zadevnega področja.

Predvsem merila PN 6.1, PN 6.2 in PN 6.3 – specifični cilj 2 neposredno naslavlja trajnostni okoljski vidik, medtem ko PN 6.3 specifični cilj 1 naslavlja tudi druge dimenzije trajnostnega razvoja (socialni).

5.3.4 Pregled kazalnikov

Letno poročilo kaže, da ima večina kazalnikov vrednosti iz leta 2012 in da z obstoječimi kazalniki še ni mogoče prikazati rezultatov. Projekti so v začetnih fazah izvajanja in tudi to je eden od razlogov, da rezultatov z izbranimi kazalniki še ni mogoče prikazati. Kazalniki so določeni s strani EK.

Tabela 22: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči

Identifikator	Kazalnik	Merska enota	Kategorija regije	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost za leto 2023	2017 Skupaj	2017 Opisna	Pripombe
6.1	Povečanje obremenitev s komunalno odpadno vodo iz aglomeracij z obremenitvijo večjo od 2000 PE, ki se čisti na komunalni ali skupni čistilni napravi	PE		526.000,00	2012	1.418.000,00	526.000,00		Podatek za leto 2012, novejšega podatka še ni

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Tabela 23: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči

Identifikator	Kazalnik	2016 Skupaj	2016 Opisna	2015 Skupaj	2015 Opisna	2014 Skupaj	2014 Opisna
6.1	Povečanje obremenitev s komunalno odpadno vodo iz aglomeracij z obremenitvijo večjo od 2000 PE, ki se čisti na komunalni ali skupni čistilni napravi	526.000,00		526.000,00		526.000,00	

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Tabela 24: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči

Identifikator	Kazalnik	Merska enota	Kategorija regije	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost za leto 2023	2017 Skupaj	2017 Opisna	Pripombe
6.2	Povečanje števila prebivalcev z zagotovljenim varnim dostopom do zdravstveno ustrezne pitne vode	število		1.434.000,00	2012	1.977.000,00	1.434.000,00		Podatek za leto 2012, novejšega podatka še ni.

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Tabela 25: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči

Identifikator	Kazalnik	2016 Skupaj	2016 Opisna	2015 Skupaj	2015 Opisna	2014 Skupaj	2014 Opisna
6.2	Povečanje števila prebivalcev z zagotovljenim varnim dostopom do zdravstveno ustrezne pitne vode	1.434.000,00		1.434.000,00		1.434.000,00	

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Tabela 26: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči

Identifikator	Kazalnik	Merska enota	Kategorija regije	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost za leto 2023	2017 Skupaj	2017 Opisna	Pripombe
6.3	Št. vodnih teles površinskih voda, kjer je doseženo izboljšanje stanja in/ali stanja ohranjenosti Natura 2000 vrst in habitatov	število izvedenih obnov		108,00	2012	110,00	108,00		Podatek za leto 2012, novejšega podatka še ni.

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Tabela 27: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči

Identifikator	Kazalnik	2016 Skupaj	2016 Opisna	2015 Skupaj	2015 Opisna	2014 Skupaj	2014 Opisna
6.3	Št. vodnih teles površinskih voda, kjer je doseženo izboljšanje stanja in/ali stanja ohranjenosti Natura 2000 vrst in habitatov	108,00		108,00		108,00	

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Tabela 28: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči

Identifikator	Kazalnik	Merska enota	Kategorija regije	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost za leto 2023	2017 Skupaj	2017 Opisna	Pripombe
6.5	Habitatni tipi v ugodnem ali nezadostnem stanju ohranjenosti	delež		75,00	2013	81,00	75,00		Podatek za leto 2013, novejšega podatka še ni.
6.6	Vrste v ugodnem ali nezadostnem stanju ohranjenosti	delež		77,00	2013	80,00	77,00		Podatek za leto 2013, novejšega podatka še ni.

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Tabela 29: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči

Identifikator	Kazalnik	2016 Skupaj	2016 Opisna	2015 Skupaj	2015 Opisna	2014 Skupaj	2014 Opisna
6.5	Habitatni tipi v ugodnem ali nezadostnem stanju ohranjenosti	75,00		75,00		75,00	
6.6	Vrste v ugodnem ali nezadostnem stanju ohranjenosti	77,00		77,00		77,00	

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Tabela 30: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči

Identifikator	Kazalnik	Merska enota	Kategorija regije	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost za leto 2023	2017 Skupaj	2017 Opisna	Pripombe
6.9	Površina nerevitaliziranih površin v mestih, ki izvajajo trajnostne urbane strategije	ha		3.222,00	2016	3.186,00	3.222,00		Izhodiščna in ciljna vrednost pri potrditvi OP še ni bila znana, zato v OP ni navedena. Izhodiščna vrednost za 2016 je 3.222 ha, ciljna vrednost za leto 2023 pa je 3.186 ha. Kazalnik je neposredno vezan na vrednost kazalnikov učinka, kjer pa se aktivnosti še ne izvajajo, zato ga ni mogoče izračunati.

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Tabela 31: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči

Identifikator	Kazalnik	2016 Skupaj	2016 Opisna	2015 Skupaj	2015 Opisna	2014 Skupaj	2014 Opisna
6.9	Površina nerevitaliziranih površin v mestih, ki izvajajo trajnostne urbane strategije	3.222,00		3.222,00		3.222,00	

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Tabela 32: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči

Identifikator	Kazalnik	Merska enota	Kategorija regije	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost za leto 2023	2017 Skupaj	2017 Opisna	Pripombe
6.10	Odstotek izvajanja načrtov za kakovost zunanjega zraka, ki so skladni z Direktivo 2008/50/ES	odstotek		17,00	2014	100,00	17,00		Podatek za leto 2014, novejšega podatka še ni.

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Tabela 33: Kazalniki rezultatov za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os in posebni cilj); uporablja se tudi za prednostno os tehnične pomoči

Identifikator	Kazalnik	2016 Skupaj	2016 Opisna	2015 Skupaj	2015 Opisna	2014 Skupaj	2014 Opisna
6.10	Odstotek izvajanja načrtov za kakovost zunanjega zraka, ki so skladni z Direktivo 2008/50/ES	17,00		17,00		17,00	

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

5.3.5 Sklep s predlogi

Po pregledu obstoječe dokumentacije ugotavljamo, da je PO 6 z vidika okoljske trajnosti ustrezno zasnovana, gre za prednostno os, ki neposredno naslavlja okoljsko trajnost. Merila za izbor projektov so ustrezna, upoštevni so omilitveni ukrepi.

Kazalniki sicer dobro naslavlajo okoljski vidik trajnostnega razvoja, težava kazalnikov pa je v tem, da so dostopni podatki večinoma stari (podatki iz let 2012-2014).

Za vse operacije se bo zagotavlja skladnost s spremembami zakonodaje na področju presoje vplivov na okolje, kar pa vpliva na procese, saj gre za relativno dolgotrajne postopke. Ravno zato je tudi v Akcijskem načrtu za pospešitev črpanja sredstev (SVRK 2018) predlagan ukrep, da se vzpostavi sistem določitve prednostnih ukrepov v postopkih izdaje okoljevarstvenih presoj zaradi zagotavljanja nemotenega izvajanja projektov, kadar so sofinancirani s sredstvi EK.

Kot izhaja tudi iz četrletnega poročila (2018), letnega poročila (2017) in Akcijskega načrta za pospešitev črpanja sredstev (2018), je potrebno pospešiti predvsem izvajanje projekta PO 6.1: Odvajanje in čiščenje odpadne vode na območju vodonosnika Ljubljanskega polja, PO 6.2 Več projektov) pa tudi PO 6.3, sicer bo potrebna alokacija sredstev.

5.4 Prednostna os 7: Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti

Promet je pomemben dejavnik slovenskega gospodarskega razvoja¹²⁰ obenem pa je tudi ključni sektor doseganja ciljev slovenske države za omejitev emisij toplogrednih plinov na 12.117 kt CO₂ ekvivalenta v 2020 (po odločbi 406/2009/ES za 4% več kot v 2005). Leta 2005 je promet prispeval 4.431 kt CO₂ ekvivalenta emisij toplogrednih plinov, kar je predstavljalo 38% skupnih emisij v sektorjih, ki niso vključeni v shemo trgovanja z emisijskimi kuponi.¹²¹ Investicije v okviru Tematskega cilja 7 (Spodbujanje trajnostnega prometa in odprava ozkih grl v ključnih omrežnih infrastrukturah) prispevajo doseganju cilja omejene rasti emisij toplogrednih plinov preko izboljšane pretočnosti (manjšega števila zastojev v cestnem prometu) na jedrnem omrežju TEN-T (Trans-European Transport Network) koridorjev ter v povezavi posameznih slovenskih regij s tem omrežjem. Obenem je pomemben cilj investicij v okviru Tematskega cilja 7 ustvarjanje infrastrukturnih pogojev v katerih bo lahko železniški prevoz prevzel pomembnejši del dosedanjega cestnega prevoza.¹²² V skladu z OP EKP 2014-2020 so cilji razvoja prometne infrastrukture v RS povezani z vzpostavitvijo enotnega evropskega prometnega prostora in z vzpostavljanjem prometnega omrežja, ki omogoča kohezijo, učinkovitost, trajnost in povečuje koristi za uporabnike.

¹²⁰ Partnerski sporazum Slovenija 2014SI16M8PA001.30, str. 47.

¹²¹ Operativni program ukrepov zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020, december 2014, Ljubljana, str. 1, 6, 19.

¹²² Partnerski sporazum Slovenija 2014SI16M8PA001.30, str. 101.

5.4.1 Pregled in analiza prednostnih naložb znotraj prednostne osi

Partnerski sporazum določa, da se bo v okviru izvajanja investicij 7. tematskega cilja gradila manjkajoča in posodabljala obstoječa dotrajana železniška infrastruktura¹²³, da bo pri tem zagotovljena in izboljšana interoperabilnost (uporaba sodobnih tehnologij v železniškem prometu), da se bo povečala stopnja elektrifikacije železniškega omrežja in da bo javna železniška infrastruktura prilagojena TEN-T standardom (nosilnost, hitrost, dolžina kompozicij). Partnerski sporazum tudi določa, da bodo zgrajeni manjkajoči deli in da bo posodobljeno omrežje TEN-T, da bodo odpravljena ozka grla med sredozemskim in jadransko-jonskim prometnim koridorjem (dograditev pristaniške infrastrukture, izboljšanje povezave pristanišča Koper z obstoječim železniškim omrežjem) ter da se bo zboljšala kakovost državnih in regionalnih cest.¹²⁴ Obenem bodo morala, v skladu s Partnerskim sporazumom, vlaganja v prometno infrastrukturo v okviru Tematskega cilja 7 izpolnjevati zahteve načrtovanja in trajnosti, ki jih določa okoljska zakonodaja in s tem prispevati doseganju cilja EU 2020 za zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov v prometu (60% do leta 2050 na ravni EU). Poleg vpliva na boljšo oskrbo gospodarstva, na mobilnost prebivalstva in večjo varnost prometa, sta za odobritev projektov v okviru Tematskega cilja 7 obvezna tudi vpliv na bolj učinkovito rabo energije ter na zmanjšanje okoljskih obremenitev prometa.¹²⁵

Predhodno vrednotenje je za PO 7 predlagalo dodatne omilitvene ukrepe z vidika kakovosti zraka, ki so bili v OP EKP 2014-2020 tudi vključeni. Pri odobritvi projektov so bili kot pogoj predlagani ukrepi za zmanjšanje negativnega vpliva na biotsko raznovrstnost in na zdravje ljudi.¹²⁶

Na Tematskem cilju 7 temeljijo investicije 7. Prednostne osi in v njenem okviru naslednje Prednostne naložbe¹²⁷:

- Prednostna naložba 7.1: Razvoj celostnega, visokokakovostnega in interoperabilnega železniškega sistema
- Prednostna naložba 7.2: Izboljšanje regionalne mobilnosti s povezovanjem sekundarnih in terciarnih prometnih vozlov z infrastrukturo TEN-T
- Prednostna naložba 7.3: Podpiranje multimodalnega enotnega evropskega prometnega območja z vlaganjem v vseevropsko prometno omrežje (TEN-T)

Naložbe v okviru PO 7 so v skladu s PS¹²⁸ sofinancirane s sredstvi KS in ESRR. Namenjena so posodobitvi jedrnega železniškega omrežja ter odpravi ozkih grl v pomorski in cestni infrastrukturi. Sredstva za cestno infrastrukturo bodo porabljena za odpravo ozkih grl na

¹²³ Slovenija se po kakovosti infrastrukture uvršča na 35. mesto med 144 državami, po kakovosti železniške infrastrukture pa na 54. mesto (World Economic Forum 2012-2013, citirano v: Partnerski sporazum Slovenija 2014SI16M8PA001.30, str. 49).

¹²⁴ Partnerski sporazum Slovenija 2014SI16M8PA001.30, str. 47.

¹²⁵ Op. cit., str. 48 in str. 101.

¹²⁶ Op. cit., str. 90.

¹²⁷ Op.cit., str. 101.

¹²⁸ Op. cit. 47.

omrežju TEN-T in boljše dostopnosti do tega. Partnerski sporazum ugotavlja, da je v obeh kohezijskih regijah več potreb kot je kohezijskih sredstev za gradnjo in izpopolnitev prometne infrastrukture, zato bo treba za doseg ciljev vključiti še druge razpoložljive vire.¹²⁹

Za sofinanciranje investicij v okviru Prednostne osi 7 je v OP EKP 2014-2020 predvideno 331,5 milijona evrov (108,4 milijona evrov iz sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj ter 223,1 milijona evrov iz sredstev iz Kohezijskega sklada).¹³⁰

Kot predhodno pogojenost oziroma pogoj za uspešno izvajanje naložb v okviru PO 7, Partnerski sporazum predvideva obstoj celostnega načrta oziroma načrtov ali okvira oziroma okvirov za prometne naložbe, ki so skladne s pravnimi zahtevami za strateško okoljsko presojo in določajo prispevek k enotnemu evropskemu prometnemu prostoru, ki sodijo v gradnjo osrednjega omrežja TEN-T in celostnega omrežja ter omogočajo sekundarno povezljivost.¹³¹ Predhodna pogojenost za PO 7 je bila izpolnjena, ko je Vlada Republike Slovenije v juliju 2015 sprejela Strategijo razvoja prometa v Republiki Sloveniji do leta 2030¹³², nato pa še v septembru 2016 Resolucijo o nacionalnem programu razvoja prometa v Republiki Sloveniji za obdobje do 2030.^{133, 134} Obenem partnerski sporazum kot predhodno pogojenost predvideva tudi administrativno usposobljenost Slovenije, da bo načrtovane ukrepe izvedla (realna in zrela zasnova projektov ter usposobljenost posredniških organov in upravičencev), kar je bilo tudi izpolnjeno.

5.4.1.1 Prednostna naložba 7.1: Razvoj in obnova celostnih, visokokakovostnih in interoperabilnih železniških sistemov ter spodbujanje ukrepov za zmanjšanje hrupa¹³⁵

Po Operativnem programu¹³⁶ je cilj Prednostne naložbe 7.1, da bo z vlaganji v železniško infrastrukturo omogočeno nadaljnje povečevanje blagovnega prevoza v tem segmentu prevoza ob izpolnjevanju zahtev TEN-T za jedrna omrežja. Ta cilj je postavljen tudi glede na stališče Evropske komisije (Commission Position Paper). Cilj je 20 % povečanje železniškega blagovnega prevoza (2023 na 2014); nadgrajena železniška infrastruktura pa bo v celoti izpolnjevala TEN-T standarde (D4: hitrost proge 100 km/h, vožnja vlakov dolžin 740 m in nosilnost 22,5 t) in vplivala na preusmeritev prometa s cest na železnico.¹³⁷

¹²⁹ Op. cit. str. 355.

¹³⁰ Op. cit. str. 118.

¹³¹ Op. cit. str. 230-231.

¹³² Strategija razvoja prometa v Republiki Sloveniji, Ministrstvo za infrastrukturo, različica 12 – končna, 29. Julij 2015.

¹³³ Resolucija o nacionalnem programu razvoja prometa v Republiki Sloveniji za obdobje do leta 2030, Ministrstvo za infrastrukturo Republike Slovenije, junij 2017, Ljubljana.

¹³⁴ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusiran intervju, 14. I. 2019.

¹³⁵ Ime Prednostne naložbe 7.1 je bilo v Operativnem programu dopolnjeno (Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 32)

¹³⁶ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 32, 221

¹³⁷ Op. cit. str. 222.

OP EKP 2014-2020 določa, da je pogoj (predhodna pogojenost) za uspešno izvajanje investicij v okviru PN 7.1 sprejem celostnega načrta za prometne naložbe na katerega je oprt razvoj infrastrukture in ki zagotavlja boljšo povezanost s celostnim in osrednjim omrežjem TEN-T s posebnim razdelkom o železniškem prometu. Temu pogoju zadostuje sprejeta Resolucija o nacionalnem programu razvoja prometa v Republiki Sloveniji za obdobje do leta 2030 v kateri je poseben razdelek o železniškem prometu¹³⁸. Med pogoje, v skladu z Operativnim programom, sodita tudi realna in zrela zasnova projektov ter ustrezna zmogljivost posredniških organov in upravičencev, za implementacijo projektov.¹³⁹ Glede na informacije, zbrane s fokusiranim intervjujem, se investicije Prednostne naložbe 7.1 odvijajo skladno z opredelitvijo v strateških dokumentih Republike Slovenije. Po oceni Posredniškega organa (Ministrstvo za infrastrukturo) bo glede na dovoljene in utemeljene izjeme in predvidena vlaganja na obeh TEN-T koridorjih doseženi TEN-T standardi. Investicije se izvajajo v skladu z odobrenim Operativnim programom z namenom povečanje zmogljivosti železniških prog in s tem ustvarjanja možnosti za povečevanje železniškega blagovnega in potniškega prometa. Operacije so predlagane za sofinanciranje iz sredstev Kohezijskega sklada in sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj ter se letno finančno načrtujejo v proračunu Republike Slovenije.¹⁴⁰

Operativni program navaja vodilna načela za izbor operacij-projektov v Prednostni naložbi 7.1. Gre za izpolnjevanje omenjenih zahtev TEN-T za jedrna omrežja – hitrost proge 100 km/h, vožnja vlakov dolžine 740 m, nosilnost 22,5 t na os, izveden sistem železniške signalizacije ERTMS (European Rail Traffic Management System), elektrifikacija proge, izkazan skupni interes EU, povečano prepustnost železniške infrastrukture zaradi povečanega pretovora blaga in zaradi povečanja števila potnikov, odpravo ozkih grl, ki hromijo sistem, prenovo oziroma nadgradnjo obstoječih povezav ter zagotovitev visokih standardov varovanja okolja (na varovanih območjih narave in območjih naravnih vrednost bo preprečen negativen vpliv na cilje zavarovanja teh območij, zagotovljena bo celovitost in povezljivost območij Nature 2000 ter preprečeni bodo negativni vplivi na opredeljene zavarovane vrste in habitatne tipe; morebitna razsvetljava odsekov izbranih za podporo bo izključno z ekološkimi svetili izvedena tako, da bo zagotovljen najmanjši možen obseg svetlobnega onesnaževanja).¹⁴¹ Rezultati fokusiranega intervjuja s Posredniškim organom (MZI) kažejo, da vse operacije, predvidene za sofinanciranje iz OP EKP 2014-2020 v PN 7.1 izpolnjujejo zahteve TEN-T za jedrna omrežja. Evropske zahteve za TEN-T dopuščajo odstopanja od standardov kot so D4 oz. 22,5 t, hitrost proge 100 km/h za tovarne vlake, možnost obratovanja tovornih vlakov dolžine 740 m. Gre za kratke odseke, na katerih bi bil strošek gradnje proge s standardom hitrost proge 100 km/h za tovarne vlake D4 zelo visok (konfiguracija terena, naselja, konflikt s cestami). Smiselno je upoštevati povprečno potovalno hitrost. Vse faze umeščanja in načrtovanja potekajo skladno

¹³⁸ Resolucija o nacionalnem programu razvoja prometa v Republiki Sloveniji za obdobje do leta 2030, Ministrstvo za infrastrukturo Republike Slovenije, junij 2017, Ljubljana, str. 34- 36 ter 116 – 123.

¹³⁹ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, Priloga Preglednici 24: Veljavne predhodne pogojenosti in ocena njihovega izpolnjevanja

¹⁴⁰ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusiran intervju, 14.14. I. 2019.

¹⁴¹ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 226.

z veljavno prostorsko in okoljsko zakonodajo, kar zagotavlja okoljsko sprejemljive rešitve. V kolikor se pri umeščanju trase izkaže, da poteka po območjih Natura 2000 in drugih območjih z varstvenim statusom, se v nadaljnjih fazah priprave projekta načrtuje ustrezne ukrepe za zmanjševanje morebitnih negativnih vplivov in s tem zagotovi doseganje varstvenih ciljev tovrstnih območij.¹⁴²

V skladu s cilji Prednostne naložbe 7.1 in vodilnimi načeli so bili za sofinanciranje iz kohezijskih sredstev za izvedbo predlagani trije projekti (operacije):

- Nadgradnja in posodobitev železniškega vozlišča in postaje Pragersko (ozko grlo na Mediteranskem in Baltsko-Jonskem koridorju)
- Nadgradnja železniške proge Maribor – Šentilj
- Gradnja sklopa celovitega projekta 2. tira železniške proge Divača – Koper

Za izvedbo operacij (projektov) na Prednostni naložbi 7.1 je trenutno zagotovljenih 198 milijona evrov EU sredstev kohezijske politike. Za nadgradnjo in posodobitev železniškega vozlišča in postaje Pragersko so predvidene investicije v višini 88,9 milijona evrov (40 milijonov evrov EU sredstev), za nadgradnjo železniške proge Maribor – Šentilj pa v višini 253,7 milijona evrov (101 milijon evrov EU sredstev), medtem ko je za sklop gradnje 2. tira železniške proge Divača – Koper ocenjen na 175,2 milijona evrov (od tega 80 milijonov evrov EU sredstev).

Ukrepi s področja razvoja in obnov interoperabilnih železniških sistemov se v okviru Prednostne naložbe 7.1 izvajajo projektno na več nivojih: strateški, nadzorni ali operativni; raven izvedbe je odvisna od zahtevnosti projekta (operacije) in sicer v okviru rednih delovnih nalog ali s posebnim imenovanjem projektnih svetov, projektnih skupin ali delovnih skupin. Posredniški organ (Ministrstvo za infrastrukturo) ni ustanovil posebne projektne pisarne (enote) za izvajanje Prednostne naložbe 7.1. Pri pripravi projektov sofinanciranih iz EU sredstev sodeluje tudi Oddelek za evropska sredstva na Ministrstvu za infrastrukturo. Ta v okviru nalog Posredniškega organa opravlja med drugim tudi upravljalna preverjanja operacij Operativnega programa v okviru PO 7. Obveščanje javnosti o izvajanju investicij PO 7 je predvideno v okviru posameznega investicijskega projekta, skladno z navodili organa upravljanja o komuniciranju. Za ta namen so v projektih zagotovljena tudi finančna sredstva.¹⁴³

¹⁴² Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusiran intervju, 14. I. 2019.

¹⁴³ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusiran intervju, 14. I. 2019.

5.4.1.2 Prednostna naložba 7.2: Izboljšanje regionalne mobilnosti s povezovanjem sekundarnih in terciarnih prometnih vozlišč z infrastrukturo TEN-T, tudi prek multimodalnih vozlišč¹⁴⁴

Prednostna naložba 7.2 ima za cilj regijam zagotoviti ustrezen dostop do TEN-T ter v skladu s prometno strategijo odpraviti ozka grla pri teh povezavah. Rezultat naj bi bil bolj enakomeren regionalni razvoj in izboljšani demografski trendi povezani s prometnimi povezavami sekundarnih cest na TEN-T ter s tem na povečani dostopnosti regijskih gospodarstev do domačega in svetovnega trga.¹⁴⁵ Okoljska komponenta trajnostnega razvoja je pri tem zagotovljena s skrajšanjem časa potovanja in manjšimi prometnimi zastoji ter posledično relativno nižjimi emisijami toplogrednih plinov ter delcev, ki onesnažujejo zrak.

Pogoj oziroma predhodna pogojenost za izvajanje PN 7.2 je obstoj celostnega načrta za prometne naložbe na katerega je oprt razvoj infrastrukture in ki zagotavlja boljšo povezanost s celostnim in osrednjim TEN-T. Ta pogoj je izpolnjen s sprejeto Resolucijo o nacionalnem programu razvoja prometa v Republiki Sloveniji za obdobje do leta 2030.¹⁴⁶

V skladu z vodilnimi načeli za izbor operacij v PN 7.2 morajo trase potekati izven varovanih območij, v primeru pa, da trase potekajo čez varovana območja mora izvajalec zagotoviti celovitost in povezljivost območij Natura 2000 in preprečiti negativne vplive na doseganje ciljev varovanja teh območij; obenem morajo biti zagotovljene ustrezne tehnične rešitve za nemotene migracije prosto živečih živali. Prav tako morajo biti na odsekih, na katerih se izvajajo operacije PN 7.2, uporabljena izključno ekološka svetila, tako da bo zagotovljen najmanjši možen obseg ekološkega onesnaževanja.¹⁴⁷ Operacije v okviru PN 7.2 morajo tudi v največji možni meri prispevati javnemu potniškemu prometu, zagotoviti ustrezen odmik od urbanih območij ter omogočiti uporabo novih tehnologij. Z okoljsko komponento trajnostnega razvoja pri PN 7.2 niso povezana ostala vodilna načela (kriteriji) izbire projektov: povezovanje središč regionalnega pomena s središči nacionalnega pomena, izboljšanje mobilnosti prebivalstva in oskrbe gospodarstva ter izboljšanje varnosti prometa.¹⁴⁸ Odgovorni na Ministrstvu za infrastrukturo so v fokusiranem intervjuju glede upoštevanja vodilnih načel pri izbiri operacij navedli, da je bilo ob sprejetju OP EKP 2014-2020 izdelano tudi Predhodno vrednotenje in celovita presoja vplivov na okolje z dodatkom za varovana območja (Natura 2000) za OP, v katerem so opredeljeni okoljski cilji in podcilji ter prispevki oziroma vplivi prednostnega projekta na te cilje. Projekti (operacije) zasledujejo previdnostno načelo, načelo preventivnih ukrepov in načelo »onesnaževalec plača«. V okviru previdnostnega načela projekt ne bo povzročil trajnega uničenja okolja ali ogrozil njegove regeneracije zaradi

¹⁴⁴ Ime Prednostne naložbe 7.2 je bilo v Operativnem programu dopolnjeno (Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 31, 214)

¹⁴⁵ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 31 in 214.

¹⁴⁶ Op. cit., Priloga Preglednici 24: Veljavne predhodne pogojenosti in ocena njihovega izpolnjevanja

¹⁴⁷ Op. cit. str. 219.

¹⁴⁸ Ibid.

nestrokovnega ravnanja. Z uporabo sodobnih tehnologij, proizvodnih procesov in produktov ter zaščitnih ukrepov ni pričakovati škodljivih vplivov na okolje ali zdravje ljudi.¹⁴⁹

Načela preventivnih ukrepov v okviru projekta so:

- nadzor nad emisijami prahu z gradbenih površin,
- nadzorovanje stanja gradbene mehanizacije in skladišča pogonskih goriv,
- monitoring onesnaženosti podtalnice ter meritve hrupa,
- kontrolirano odvajanje vode iz cestišča za zavarovanje talne in površinske vode pred onesnaženjem ter uporaba okolju prijaznejšega posipnega materiala (pesek namesto soli),
- ozelenitev roba cestnega telesa za preprečitev emisij posipnih materialov v tla,
- zaščita pred hrupom z uporabo absorpcijskega asfalta in postavitvijo aktivne protihrupne zaščite v območju bivalnih objektov,
- rekultivacija degradiranih površin in zasaditev avtohtonih rastlinskih vrst ob cestišču.

Projekt ne bo povzročil nobenih čezmejnih onesnaženj ali okoljske škode.

V času gradnje izvajalec gradbenih del, ki povzroča škodo ali neposredno ustvarja tveganja za povzročitev škode, v načelu nosi stroške preventivnih ali popravilnih ukrepov, kot so na primer:

- odstranitev onesnaženega dela zemljine s škodljivimi snovmi,
- zavarovanje vegetacije, ki bo ostala po posegu, pred nepotrebnim uničenjem,
- odprava škode onesnaženja vodotokov zaradi izlivov cementnega mleka ter drugih škodljivih materialov ali pranja gradbene mehanizacije,
- povrnitev stroškov prekomernega hrupa v času gradnje.

Odseki, ki so bili izbrani za podporo, bodo opremljeni izključno z ekološkimi svetili in načrtovani tako, da bo svetlobno onesnaževanje čim manjše. Vsekakor pa je izvajalec dolžan postaviti svetila v skladu z Uredbo o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja (Uradni list RS, št. [81/07](#), [109/07](#), [62/10](#) in [46/13](#)).¹⁵⁰

V okviru izvajanja Prednostne naložbe 7.2 so predvideni naslednji ukrepi (operacije, projekti)^{151, 152}:

- Tretja razvojna os, to je sekundarna prečna povezava med Mediteranskim in Baltsko-Jonskim koridorjem iz smeri avstrijske Koroške do avtoceste Zagreb – Reka

¹⁴⁹ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusiran intervju, 14. I. 2019.

¹⁵⁰ Ibid.

¹⁵¹ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 217-218 in Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Presek 30. 9. 2018, str. 213 - 221.

¹⁵² Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Presek 30. 9. 2018, str. 4.

(Dubrovnik); izvedba 1.faze projekta na južnem delu te osi na odseku vozlišče Novo mesto vzhod – priključek Maline (Gorjanci)

- Obvoznica Murska Sobota (I. etapa)
- Obvoznica Krško
- Cestne povezave/projektne dokumentacija v V kohezijski regiji – na osnovi sklenjenih Dogovorov o razvoju regij.

Za izvedbo operacij (projektov) na PN 7.2 je trenutno zagotovljenih 68,4 milijona evrov iz EU sredstev kohezijske politike. Za gradnjo odseka 3. razvojne osi (Novo mesto – Maline) so predvidene investicije v višini 139,3 milijona evrov (39,67 milijonov evrov EU sredstev), za obvoznico v Murski Soboti je bilo predvideno 6,4 milijona evrov (5 milijonov evrov EU sredstev) – cesta je že bila predana prometu, za obvoznico v Krškem je predvideno 10,9 milijona evrov (8,7 milijon evrov EU sredstev), medtem ko je za financiranje projektov sprejetih po Dogovoru za razvoj regij predvideno 22,1 milijona evrov (14,90 milijona evrov kohezijskih sredstev).¹⁵³

5.4.1.3 Prednostna naložba 7.3: Podpiranje multimodalnega enotnega evropskega prometnega območja z vlaganjem v TEN-T¹⁵⁴

Prednostna naložba 7.3 je namenjena odpravi ozkih grl avtocestne infrastrukture na koridorjih TEN-Tz zmanjšanjem izpostavljenosti urbanih območij negativnim učinkom tranzitnega cestnega prometa ter zmanjšanjem tveganja izrednega dogodka na morju oziroma izboljšanjem ukrepanja ob eventualnih nesrečah na morju.¹⁵⁵

Predhodna pogojenost oziroma pogoj za uspešno izvajanje projektov v okviru PN 7.3 je sprejeta Resolucija o nacionalnem programu razvoja prometa v Republiki Sloveniji za obdobje do leta 2030 z izrecnim razdelkom o celinskih plovnih poteh in pomorskem prometu, pristaniščih, multimodalnih povezavah in letalski infrastrukturi, ki prispevajo k izboljšanju povezanosti s celostnim in osrednjim TEN-T in spodbujanju trajnostne regionalne in lokalne mobilnosti¹⁵⁶. V tem okviru je prejet tudi strateški načrt razvoja te vrste prometa skladen s pravnimi zahtevami za strateško okoljsko presojo.¹⁵⁷

¹⁵³ Ibid.

¹⁵⁴ Ime Prednostne naložbe 7.2 je bilo v Operativnem programu dopolnjeno (Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 31, 214)

¹⁵⁴ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 32 in 228.

¹⁵⁵ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 32.

¹⁵⁶ Resolucija o nacionalnem programu razvoja prometa v Republiki Sloveniji za obdobje do leta 2030, Ministrstvo za infrastrukturo Republike Slovenije, junij 2017, Ljubljana, str. 39- 40, 41, 89-97.

¹⁵⁷ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, Priloga Preglednici 24: Veljavne predhodne pogojenosti in ocena njihovega izpolnjevanja.

Glede na vodilna načela za izbor operacij (projektov) PN 7.3 morajo trase potekati izven varovanih območij, poseg na kmetijska in gozdna zemljišča mora biti čim manjši, upoštevan pa mora biti tudi ustrezen odmik od urbanih območij. V primeru, da trase potekajo čez varovana območja, mora izvajalec zagotoviti celovitost in povezljivost območij Natura 2000 in preprečili negativne vplive na doseganje ciljev varovanja teh območij; obenem morajo biti zagotovljene ustrezne tehnične rešitve za nemotene migracije prosto živečih živali. Operacije v Okviru PN 7.3 morajo tudi v največji možni meri prispevati javnemu potniškemu prometu in omogočiti uporabo novih tehnologij. Izvedba PN 7.3 mora prispevati odpravi prometnih zgostitev.¹⁵⁸

V okviru izvajanja PN 7.3 sta bila za izvedbo predvidena dva ukrepa (situaciji, projekta):¹⁵⁹

- Dokončanje nacionalnega programa izgradnje avtocestnega omrežja: odsek Draženci – Gruškovje.
- Vzpostavitev Centra Republike Slovenije za nadzor prometa in upravljanje v kriznih situacijah na morju.

Za realizacijo PN 7.3 je trenutno zagotovljenih 65,1 milijona evrov iz EU sredstev kohezijske politike. Od tega je bilo za gradnjo manjkajočega dela avtoceste Baltsko-Jonskega TEN-T koridorja, Draženci – Gruškovje že namenjenih 176,7 milijona evrov (63,5 milijona EU sredstev), za vzpostavitev Centra za nadzor prometa in upravljanje v kriznih situacijah v Kopru pa so predvidena investicijska sredstva v višini 2,2 milijona evrov (1,6 milijona evrov EU sredstev).¹⁶⁰

5.4.2 Ocena realizacije načrtovanega z vidika okoljske trajnosti

Poročilo Posredniškega organa za PO 7, Ministrstva za infrastrukturo, s podatki do 30. septembra 2018¹⁶¹ ter ugotovitve fokusne skupine¹⁶² kažeta, da se naložbe v okviru te prednostne osi izvajajo in bodo zaključene v predvidenem roku oz. je bil avtocestni odsek Draženci – Gruškovje že predan prometu.

Projekti v okviru PN 7.1 (Razvoj in obnova celostnih, visokokakovostnih in interoperabilnih železniških sistemov ter spodbujanje ukrepov za zmanjšanje hrupa) še niso neposredno potrjeni in so v fazi priprave/potrditve. Za Vozlišče Pragersko je predvideno izvajanje od 2019 do 2022, nadgradnja železniške proge Maribor-Šentilj od 2018 do 2022, medtem ko je za 2. tir

¹⁵⁸ Op. cit., str. 233.

¹⁵⁹ Op. cit., str. 232.

¹⁶⁰ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Presek 30. 9. 2018, str. 4, kombinirano z Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 232.

¹⁶¹ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Presek 30. 9. 2018, str. 4

¹⁶² Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusna skupina za Prednostno os 7 (Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti), 22. I. 2019

Divača-Koper (Sklop 3) predvideno izvajanje med 2019 in 2023.¹⁶³ V okviru Prednostne naložbe 7.1 sta za sofinanciranje predvidena dva velika projekta, in sicer prenova železniške proge Maribor – Šentilj in sklop gradnje 2. tira Divača – Koper.¹⁶⁴ V tem primeru je v postopkih pridobivanja dovoljenj obvezno izvajanje Uredbe o posegih v okolje, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje ter izvajanje Direktive 2001/42/ES o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje.

Ugotovitve fokusne skupine kažejo, da so investicije v železniško infrastrukturo na Slovenskem zadnje desetletje dosegle raven pri kateri bodo tovorni vlaki iz Kopra do Šentilja in Dobove, Hodoša ter Jesenic (torej po celotnem slovenskem železniškem delu TEN-T) vozili v skladu s standardom D4, ki je predpisan za to omrežje. Tu so bila poleg sredstev iz ovojnice Operativnega programa EU uporabljena tudi IP sredstva, to je nepovratna sredstva namenjena povezovanju EU. Centralizirano jih preko direktnih razpisov podeljuje Evropska komisija. Tako sedaj poleg gradnje proge Maribor – Šentilj in prenove vozlišča Pragersko potekajo tudi dela na odsekih železniške proge: Poljčane – Slovenska Bistrica in Zidani most – Celje. Nadgradnja proge Šentilj – Maribor je bila na odseku Pesnica – Šentilj do konca 2018 izvedena, v 2019 pa se bo nadaljevalo z deli, ki bodo zaključena v celoti v letu 2023. Z izvedbo projekta se bodo nadgradile tudi postaje (Šentilj, Pesnica, Maribor in Maribor-Tezno), izvedle se bodo protihrupne ograje, povezovalne ceste, izven-nivojska križanja (22 nadvoza), zgradila pa se bo tudi deviacija nove železniške proge v dolžini 3,7 km (predor in viadukt). Signalno-varnostne naprave bodo sicer obnovljene od Zidanega mosta do Šentilja.¹⁶⁵

V okviru PN 7.2 (Izboljšanje regionalne mobilnosti s povezovanjem sekundarnih in terciarnih prometnih vozlišč z infrastrukturo TEN-T, tudi prek multimodalnih vozlišč) je bila že zgrajena in predana prometu 1. etapa vzhodne obvoznice v Murski Soboti. Izvedbena dela obvoznice Krško so v teku. Zaključek projekta je predviden za oktober 2020. Projekt gradnje hitre ceste vozlišče Novo mesto (vzhod) – Maline (I. in II. etapa) še ni neposredno potrjen in je v fazi priprave. Zaključek projekta je predviden v letu 2022. Na 2. povabilu za sklenitev Dogovora za razvoj regij (DRR) je bilo izbranih 5 projektov cestnih povezav znotraj 5 razvojnih regij.¹⁶⁶ Pri Prednostni naložbi 7.2 ima naravo velikega projekta z dodatnimi zahtevami po preverjanju trajnostne narave izvedbe gradnja I. in II. etape odseka Novo Mesto – Maline na 3. razvojni osi .¹⁶⁷

V okviru PN 7.3 (Podpiranje multimodalnega enotnega evropskega prometnega območja z vlaganjem v TEN-T) je dokončan projekt izgradnje manjkajočega odseka avtoceste Draženci-Gruškovje (dve etapi s skupno dolžino 13 km) vključno z vzporedno lokalno cesto, medtem ko je za projekt vzpostavitve Centra Republike Slovenije za nadzor prometa in upravljanje v kriznih situacijah na morju Organ upravljanja (Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in

¹⁶³ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Presek 30. 9. 2018, str. 4

¹⁶⁴ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusiran intervju, 14. I. 2019.

¹⁶⁵ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusna skupina za Prednostno os 7 (Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti), 22. I. 2019.

¹⁶⁶ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Presek 30. 9. 2018, str. 4

¹⁶⁷ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 220.

evropsko kohezijsko politiko) izdal odločitev o podpori.¹⁶⁸ Pogoj za pridobitev gradbenega dovoljenja za odsek avtoceste Draženci Gruškovje je bil tudi v izdanem naravovarstvenem dovoljenju z upoštevanjem določb Uredbe o posegih v okolje, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje ter določb Direktive 2001/42/ES o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje. Prav tako je bil za ta projekt izdelan tudi dodatek na varovana območja za Natura 2000. Pri izvedbi projekta so bili upoštevani vsi okoljski pogoji ter izvedeni vsi predvideni omilitveni ukrepi za zmanjševanje negativnih vplivov na okolje, določeni v Okoljevarstvenem soglasju za projekt ter vključeni v projektno dokumentacijo. V okviru projekta je bilo izvedenih tudi več prepustov, ki omogočajo migracijo prostoživečih živali.¹⁶⁹

5.4.3 Ustreznost naslavljanja horizontalnega načela

Partnerski sporazum za projekte v okviru Prednostne osi 7 predvideva odpravljanje ozkih grl na TEN-T omrežju, zagotovitev standardov TEN-T na prenovljenem delu omrežja, izboljšanje prometne povezave za lažjo dostopnost in skladnejši regionalni razvoj ob vsem tem pa ustvarjanje pogojev za zmanjšanje deleža izpustov CO₂ iz prometa, zlasti z ustvarjanjem pogojev za prehod tovora, tudi tranzitnega¹⁷⁰, s cest na železnico.¹⁷¹ Ob odpravljanju ozkih grl bo zmanjšanju emisij toplogrednih plinov in čistejšemu zraku pripomogel tudi tekoč promet oziroma odprava ali zmanjšanje prometnih zastojev.¹⁷² V tej zvezi se Prednostna os 7 navezuje na izvajanje projektov v okviru Prednostne osi 4 (Podpora prehodu na gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika v vseh sektorjih) ter izvajanju projektov v okviru Prednostne osi 5 (Spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam ter preprečevanja in obvladovanja tveganj). Investicije v prometno infrastrukturo in njeno modernizacijo predstavljajo priložnost za angažma domačega znanja ter zlasti za angažma razvojno intenzivnih malih oziroma srednje velikih podjetij. V tej zvezi se investicije v Prednostni osi 7 navezujejo na spodbude razvoju v okviru Prednostne osi 1 (Krepitev raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij) ter Prednostne osi 3 (Povečanje konkurenčnosti malih in srednje velikih podjetij ter kmetijstva, ribištva in akvakulture).

5.4.4 Pregled kazalnikov

Operativni program kot pokazatelje doseganja pričakovanih rezultatov investicij v okviru PO 7 (Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti) predvideva kazalnike uspešnosti operacije glede na kvantitativno izvedbo posamezne od treh načrtovanih Prednostnih naložb. Kazalnikov učinka povezanega s trajnostno rastjo (pričakovano znižanje

¹⁶⁸ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusiran intervju, 14. I. 2019.

¹⁶⁹ Ibid.

¹⁷⁰ Slovenija je tudi pri cestnem blagovnem prometu tranzitna država. V drugem četrtletju 2012 je bilo 38% skupnega blagovnega prometa (tonski kilometri) tranzitne narave, 27% jih je bilo povezanih z izvozom, 23% z uvozom in le pri 11% z notranjim prometom (Partnerski sporazum Slovenija 2014SI16M8PA001.30, str. 51).

¹⁷¹ Partnerski sporazum Slovenija 2014SI16M8PA001.30, str. 47.

¹⁷² Op. cit., str. 146.

ali omejitve rasti emisij toplogrednih plinov in podobno) za to prednostno os v Operativnem programu ni. Verjetno bodo te učinke lahko pokazale šele ex post analize.

Za PN 7.1 (Razvoj in obnova celostnih, visokokakovostnih in interoperabilnih železniških sistemov ter spodbujanje ukrepov za zmanjšanje hrupa) je predvideno doseganje povečanja železniškega blagovnega prevoza iz 3.799 milijonov tonskih kilometrov v letu 2013 na 4.559 milijonov tonskih kilometrov v letu 2023, ob tem pa bo pri določenih železniških postajah izvedena prenova v skladu s TEN-T standardi interoperabilnosti.¹⁷³ V fokusiranem intervjuju so odgovorni za izvajanje Prednostne naložbe 7.1 ocenili, da je v kazalnikih, z 20% povečanjem železniškega blagovnega prometa od 2013 do 2023, postavljen optimističen cilj, ki je dosegljiv le v kombinaciji z veliko prilagodljivostjo in investicijsko aktivnostjo železniških prevoznikov.¹⁷⁴ OP EKP 2014-2020 predvideva, da bo skupaj prenovljeno ali zgrajeno 17 kilometrov železniških prog (od tega kar 3,2 kilometra viaduktov in predorov) ter 5 novih železniških postaj¹⁷⁵

Tabela 34: Kazalniki PN 7.1

Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost v 2023
Železniški blagovni prevoz	tkm v mio	3.799 v letu 2013	4.559
Prenovljene in nadgrajene železniške postaje v skladu s TEN-T standardi interoperabilnosti	število		5
Skupna dolžina obnovljenih ali posodobljenih železniških prog; od tega TEN-T	km		17
Skupna dolžina novozgrajenih viaduktov in predorov brez opreme	km		3,2

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017)

Pri PN 7.2 (Izboljšanje regionalne mobilnosti s povezovanjem sekundarnih in terciarnih prometnih vozlišč z infrastrukturo TEN-T, tudi prek multimodalnih vozlišč) je po Operativnem programu kazalnik rezultata skrajšanje skupnega časa potovanja iz 23,02 minut v 2013 na 12,85 minut v 2023 ob izgradnji 10,6 kilometra novih cest z navezavo na TEN-T omrežje.^{176,177}

¹⁷³ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 224 in 228.

¹⁷⁴ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusiran intervju, 14. I. 2019.

¹⁷⁵ Operativni program, veljaven od 11. VII. 2017, v okviru cilja »Naložbe za rast in delovna mesta« 2014SI16MAOP001, 3.2, str. 244.

¹⁷⁶ Op. cit, str. 215 in 221.

¹⁷⁷ Op. cit. str. 236.

Tabela 35: Kazalniki PN 7.2

Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost v 2023
Skupni čas potovanja	minute	23,02	12,85
Skupna dolžina novih cest	km		10,6

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017)

V PN 7.3 (Podpiranje multimodalnega enotnega evropskega prometnega območja z vlaganjem v TEN-T) je kot kazalnika rezultata v Operativnem programu predvideno skrajšanje potovalnega časa iz 14 na 7 minut ob izgradnji 13 kilometrov novih avtocest.¹⁷⁸

Tabela 36: Kazalniki PN 7.3

Kazalnik	Merska enota	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost v 2023
Skupni čas potovanja	minute	14 v letu 2013	7
Skupna dolžina novih cest, od tega TEN-T	km		13

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017)

5.4.5 Sklep vrednotenja s predlogi

PO 7 (Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti) okoljski komponenti trajnostnega razvoja najbolj doprinese z implementacijo projektov v okviru PN 7.1 (Razvoj in obnova celostnih, visokokakovostnih in inter-operabilnih železniških sistemov ter spodbujanje ukrepov za zmanjšanje hrupa).

Ko bodo železniške povezave na Mediteranskem in Baltsko – Jonskem koridorju TEN-T v Sloveniji ustrezale standardom EU, bo ob krajših potovalnih časih in možnosti vpeljave taktnega voznega reda izvedljiva preusmeritev dela tovornega in potniškega prometa s cest na železnico ob pozitivnih učinkih na zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in na čistejši zrak. Fokusna skupina je v tej zvezi ugotovila, da konkurenčnost železniškega glede na cestni promet določata cena in zmožljivost. Glavni izvor tovora za slovensko železnico je sicer Luka Koper in že sedaj prepelje železnica 60% tovora iz te luke. Ta delež je treba vsaj vzdrževati. Hitrost potovanja po železnici bo z njeno prenovo večja ter z njo tudi konkurenčnost. Poleg boljše infrastrukture je pomembna tudi obnovitev voznega parka železnic. Država ima možnost regulacije cestnega tovornega prometa s cestninami in politiko izdajanja dovolilnic za prevoznike iz držav nečlanice. Dvig cestnine bo vplival na premik tovora iz cest na železnico le,

¹⁷⁸ Op. cit., str. 231 in 236.

če bo železnica lahko ta tovor tudi prevzela. Občutno skrajšanje časa potovanja z železnico bi bilo možno (tudi do 50%) le v primeru postavitve novih prog na novih trasah.¹⁷⁹

Po ugotovitvah fokusne skupine so v naslednji finančni perspektivi smiselna vlaganja v nadgradnjo prog: Ljubljana – Divača, Ljubljana – Jesenice – d.m., signalno varnostne naprave na progi Ljubljana – Dobova, daljinsko vodenje na progah Zidani Most – Šentilj – d.m. in Zidani most - Ljubljana ter intermodalno vozlišče Ljubljana. Standard D4 oz. 22,5 t je na teh delih prog že vzpostavljen, s prenovami pa se bo povečala prepustna in prevozna zmogljivost prog ter skrajšanje voznih časov (dodatno napajanje, APB – avtomatski progovni blok), odpravljena bodo ozka grla ter povečala se bo stopnja varnosti prometa z ureditvijo nivojskih križanj ceste z železnico ter ureditvijo izvennivojskih dostopov potnikov do peronov. Študija poglobitve železniške proge na območju Ljubljane je pokazala, da bi bila ta investicija previsoka. Sedaj se izvajajo študije, kako izboljšati stanje železniškega prometa na območju Ljubljane, ena izmed variant je Tivolski lok (neposredna povezava gorenjske proge s primorsko progo). Pripravlja se nadgradnja predora Karavanke, ki bo izvedena v tej ali naslednji finančni perspektivi.¹⁸⁰

PN 7.2 (Izboljšanje regionalne mobilnosti s povezovanjem sekundarnih in terciarnih prometnih vozlišč z infrastrukturo TEN-T, tudi prek multimodalnih vozlišč) in PN 7.3 (Podpiranje multimodalnega enotnega evropskega prometnega območja z vlaganjem v TEN-T) imata posredne pozitivne učinke na okoljsko komponento trajnostnega razvoja, medtem ko so investicije v njunem okvirju neposredno namenjene izboljšanju prometnih povezav, povečanju konkurenčnosti, življenjskega standarda in varnosti prometa. Posredno se bo zaradi investicij v okviru Prednostnih naložb 7.2 in 7.3 izboljšal pretok prometa, zmanjšali se bodo zastoji in s tem tudi emisije toplogrednih plinov ter onesnaževanje zraka nasploh.

Razprava na fokusni skupini, posvečeni dilemam v zvezi z izvajanjem PN 7.2, je pokazala, da spodbujanje gradnje cestne infrastrukture ni v prioriteti Operativnega programa, vendar je bilo v njem sprejeto, da Slovenija rabi cestno povezavo regij s koridorji TEN-T. V tem okvirju bi bilo v prihodnje smiselno s sredstvi kohezijske politike spodbujati zlasti gradnjo cest, na katerih se ne pobira cestnina, in ki sodijo v področje dela Direkcije Republike Slovenije za Ceste. Gre za 3a razvojno os (Ljubljana – Kočevje – Petrina na hrvaški meji), 4. razvojno os (Robič na italijanski meji – Tolmin – Škofja Loka - Jeprca) ter srednji del 3. razvojne osi (Celje – Novo mesto). Tudi v naslednji finančni perspektivi se predvideva nadaljevanje financiranja gradnje 3. razvojne osi.¹⁸¹

Operacije v PN 7.2 (Izboljšanje regionalne mobilnosti s povezovanjem sekundarnih in terciarnih prometnih vozlišč z infrastrukturo TEN-T, tudi prek multimodalnih vozlišč) so namenjene tudi izvedbi cestnih povezav v Vzhodni kohezijski regiji oz. pripravi projektne dokumentacije za posamezne odseke 3. razvojne osi na osnovi sklenjenih Dogovorov o razvoju regij in se v tej zvezi lahko prepletajo oz. vsebinsko dopolnjujejo tudi s Prednostno naložbo 4.4

¹⁷⁹ Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, Fokusna skupina za Prednostno os 7 (Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti), 22. I. 2019,.

¹⁸⁰ Ibid.

¹⁸¹ Ibid.

(Spodbujanje nizkoogljičnih strategij za vse vrste območij, zlasti za urbana območja, vključno s spodbujanjem trajnostne multimodalne urbane mobilnosti in ustreznimi omilitvenimi ukrepi).¹⁸²

PO 7 je zasnovana z namenom izboljšanja prometne infrastrukture, v tem okviru tudi njene večje trajnostne naravnosti, in njene naložbe bodo dosegale cilje predvsem na dolgi rok. Učinki implementacije ukrepov na tej prednostni osi so izrazito dolgoročni.

Investicije v okviru Prednostne osi 7 obremenjujejo okolje, saj gre za velike posege v prostor. Že v skladu z vodilnimi načeli za izbor projektov, določenimi v Operativnem programu, so te investicije zasnovane s pogojem, da je potrebno skupaj z njimi izvesti vrsto omilitvenih ukrepov. Tako morajo trase potekati izven varovanih območij, poseg na kmetijska in gozdna zemljišča mora biti čim manjši, upoštevan mora biti ustrezen odmik od urbanih območij; v primeru, da trase potekajo čez varovana območja, mora izvajalec zagotoviti celovitost in povezljivost območij Natura 2000 in preprečili negativne vplive na doseganje ciljev varovanja teh območij; zagotovljene morajo biti ustrezne tehnične rešitve za nemotene migracije prosto živečih živali. Rezultat mora v največji možni meri prispevati javnemu potniškemu prometu in odpravi prometnih zgoštev. Okoljska komponenta je upoštevana v načrtovanju projektov kot omilitveni ukrep, ob bolj tekočem prometu ter preusmeritvi dela prometa iz cest na železnice, pa bo izboljšanje okolja tudi neposreden rezultat izvajanja naložb v okviru PO 7.

Predhodno vrednotenje je za PO 7 predlagalo dodatne omilitvene ukrepe, ki so bili v OP EKP 2014-2020 tudi vključeni. Zlasti je bilo kot pogoj za odobritev projektov v okviru te prednostne osi predlagano ustrezno ukrepanje, da se zmanjša negativni vpliv na biotsko raznovrstnost in na zdravje ljudi.

Fizični kazalniki so zasnovani tako, da kažejo doseženo uspešnost pri izvajanju Prednostnih naložb v okviru Prednostne osi 7, ne kažejo pa neposredne učinkovitosti teh investicij z vidika doseganja ciljev okoljske komponente trajnostnega razvoja. Pri prometu gre v tem primeru zlasti za omejitev rasti emisij toplogrednih plinov. Pričakovati je, da bodo imele vse tri PN v okviru PO 7 ugoden vpliv na izboljšanje okolja (relativno manjše izpuste toplogrednih plinov, čistejši zrak), ko bodo omogočile prenos prometa iz cest na železnico ali pa odpravile oziroma zmanjšale prometne zgošitve. Ta učinek bo v veliki meri nastopil s časovnim zamikom (potrebni za prilagoditev gospodarstva in prebivalstva na nove možnosti, ki jih bo dajala izboljšana infrastruktura predvsem za področje železniške infrastrukture) in bo s tega vidika predvsem dolgoročen. Kratkoročno izboljšanje zraka, zaradi investicij v okviru Prednostne osi 7 je pričakovati predvsem z investicijami v cestno omrežje.

¹⁸² Ibid.

6 Pristop k prednostnim osem s horizontalnim vplivom

Horizontalno vključevanje komponente trajnostnega razvoja je opredeljeno v Partnerskem sporazumu, kjer je določeno, da se na ravni Operativnega programa v vseh ukrepih podpira prehod v nizko-ogljico družbo in gospodarno ravnanje z viri. Pri izbiri projektov naj bi se tako smiselno vključevalo zahteve in merila glede blažitve in prilagajanja podnebnim spremembam, učinkovite rabe virov in zmanjševanja drugih pritiskov na okolje. Od pripravljavca ukrepov in še posebej konkretnih razpisov (in kriterijev znotraj njih) je odvisno, na kakšen način se pristopi k udejanjanju tega načela.

6.1 Prednostna os 1: Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnost in ozelenitev gospodarstva

6.1.1. Pregled in analiza prednostnih naložb/ posebnih ciljev/ ukrepov

Prednostna os 1 posredno vpliva na udejanjanje trajnostnega razvoja. Ukrepi znotraj te osi so v skladu z usmeritvami Strategije pametne specializacije in naj bi tako prispevali k iskanju rešitev za ključne družbene izzive (trajnostna energija, trajnostna mobilnost; trajnostna gradnja; učinkovita raba virov; zdravje, hrana in okolje; vključujoča in varna družba).

Tematski cilj 1 (PS): krepitev raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij

Prednostna os 1: Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnosti in ozelenitev gospodarstva

Prednostna naložba 1a

Krepitev infrastrukture za raziskave in inovacije ter zmogljivosti za razvoj odličnosti na tem področju, pa tudi spodbujanje pristojnih centrov, zlasti takšnih, ki so evropskega pomena

OP opredeljuje, da bodo v okviru te prednostne naložbe sredstva namenjena predvsem raziskovalnim področjem, ki imajo tržni potencial, podpirajo izvozno usmerjenost gospodarstva in lahko posredno prispevajo h krepitvi podjetniškega potenciala in dvigu dodane vrednosti. Podprti ukrepi bodo v celoti izhajali iz prioritet Strategije pametne specializacije.

Infrastrukturalna vlaganja bodo osredotočena na prednostna področja, ki so pogoj za mednarodno konkurenčnost slovenskega RRI prostora. Tako bo podprta nadgradnja obstoječe, oziroma, kjer je to relevantno, izgradnja nove raziskovalne infrastrukture na prioritetnih področjih SPS, in projekti opredeljeni v NRRI, v okviru katerih bo poudarek na projektih ESFRI.

Poleg horizontalnih načel se bodo pri izboru projektov upoštevala tudi identificirana področja v Strategiji pametne specializacije, pri čemer bodo imeli prednost projekti, ki bodo:

- prikazali poslovni načrt, ki bo zagotavljal trajnost ukrepov po zaključku programskega obdobja;
- omogočali povezovanje znanja, kompetenc in tehnologije na prednostnih področjih;
- spodbujali inovativnost in celovitost načrtovanih proizvodov, storitev in procesov;
- temeljili na mednarodno primerljivem znanju in kompetencah v celotnem procesu razvoja znanja;
- izkazovali sposobnost nosilcev za izvedbo projekta vključno z investiranjem;
- izkazovali dolgoročni razvojni in tržni potencial novih produktov, storitev in celovitih rešitev;
- izkazovali širši družbeni vpliv oziroma odgovarjati na družbene izzive;
- povezovali različne regionalnih akterje.

Ciljne skupine in upravičenci

Ciljne skupine prednostne naložbe so podjetja, raziskovalne organizacije, univerze in samostojni visokošolski zavodi ali raziskovalci ter konzorciji organizacij, v skladu z določenimi prioritetskimi raziskovalno-tehnološkimi področji, institucije, subjekti s področja kulture.

Upravičenci prednostne naložbe so pravne osebe javnega prava, vključno z ministrstvi, zavodi (javni in zasebni), podjetja, raziskovalne organizacije, univerze in samostojni visokošolski zavodi, ali raziskovalci ter konzorciji povezanih organizacij, v skladu z določenimi prioritetskimi raziskovalno-tehnološkimi področji, institucije regionalnega razvoja, subjekti s področja kulture, ki združujejo kulturno in raziskovalno dejavnost.

Prednostna naložba 1b

Spodbujanje naložb podjetij v raziskave in inovacije ter vzpostavljanje povezav in sinergij med podjetji, centri za raziskave in razvoj ter visokošolskim izobraževalnim sektorjem, zlasti s spodbujanjem naložb na področju razvoja izdelkov in storitev, prenosa tehnologij, socialnih in ekoloških inovacij, aplikacij javnih storitev, spodbujanjem povpraševanja, mreženja, grozdov in odprtih inovacij prek pametne specializacije ter podpiranjem tehnoloških in uporabnih raziskav, pilotnih linij, ukrepov za zgodnje ovrednotenje izdelkov, naprednih proizvodnih zmogljivosti in prve proizvodnje, zlasti na področju ključnih spodbujevalnih tehnologij ter razširjanja tehnologij za splošno rabo

Izvajali se bodo ukrepi za podjetja in razvojna partnerstva na nacionalni in mednarodni ravni. Ukrepi bodo podprli oblikovanje inovativnih rešitev in njihovo uporabo ter komercializacijo, dvignili tehnološko in netehnološko zahtevnost izdelkov in storitev, potrebnih za dvig produktivnosti in dodane vrednosti ter okrepitev mednarodnega konkurenčnega položaja gospodarstva. Podprti bodo projekti, ki bodo izkazali največji potencial za preboj na globalni ravni in bodo v celoti izhajali iz prioritet Strategije pametne specializacije.

Poleg horizontalnih načel se bodo pri izboru projektov upoštevala identificirana področja v Strategiji pametne specializacije, pri čemer bodo imeli prednost projekti, ki bodo:

- upoštevali tržne trende, tržnih potencial novih izdelkov, storitev in celovitih rešitev,
- povezovali znanje, kompetence in tehnologije na prednostnih področjih,
- inovativnost in bodo spodbujali celovitost načrtovanih proizvodov, storitev in procesov,
- utemeljeni v mednarodno primerljivem znanju in kompetencah v celotnem procesu razvoja znanja,
- izkazovali sposobnost nosilcev za izvedbo projektov,
- izkazovali širši družbeni vpliv oziroma odgovarjati na družbene izzive,
- povezovali različne regionalne akterje.

Ciljne skupine in upravičenci

Ciljne skupine prednostne naložbe so razvojna partnerstva, podjetja, institucije znanja. Upravičenci prednostne naložbe so pravne osebe javnega prava, vključno z ministrstvi, podjetja, različne oblike povezovanja podjetij, tako med seboj kot z institucijami znanja, kulture, podjetniško inovacijsko podporno okolje, zbornice, zavodi, raziskovalne organizacije, institucije regionalnega razvoja, NVO, institucije znanja, finančni posredniki (npr. SID banka). V izvajanju prednostne naložbe se načrtuje uporaba finančnih instrumentov.

Tako za prednostno naložbo 1a kot 1b se smiselno uporablja javni razpis za izbor operacij oziroma drug podoben/enakovreden postopek ali neposredna potrditev operacij.

Poleg opredelitve prednostnih naložb OP navaja tudi naslednja izhodišča:

Podprti projekti morajo izkazovati prispevek k širšim družbenim ciljem (vključno s socialnimi inovacijami) oziroma k trajnostnemu razvoju (družbeni, gospodarski in okoljski vidik) tako v Sloveniji, kakor tudi v širšem kontekstu.

- Naložbe v okviru tega cilja se bodo smiselno dopolnjevale z naložbami v okviru tematskega cilja 3, s projekti v okviru transnacionalnih in medregionalnih pobud.
- Podprti projekti bodo utrjevali povezanost Slovenije v makroregionalnem in transnacionalnem prostoru, kakor tudi v celotnem prostoru EU, kjer bo dodatne sinergije prineslo predvsem povezovanje z instrumenti Obzorja 2020.
- Transnacionalno sodelovanje je ključnega pomena na področju izgradnje in povezovanja raziskovalne infrastrukture, kjer se bodo na presečiščih nacionalnih strategij pametne specializacije oblikovale skupne iniciative, ki imajo temelje tudi v ESFRI kažipotu.
- Slovenija se bo prek ukrepov TC 1 izrazito povezala v mednarodno okolje, saj so praktično vsi ukrepi odprti za sodelovanje ali nadgradnjo v regiji in širše, kar bo prineslo optimizacijo porabe denarnih sredstev tako v Sloveniji kot v drugih sodelujočih okoljih.

Predhodna pogojenost v sklopu PO 1

Veljavnost predhodnih pogojenosti za prednostne osi v okviru operativnih programov ESRR, ESS in Kohezijskega sklada (PS)

T01.1 Raziskave in inovacije: obstoj nacionalne ali regionalne strategije za pametno specializacijo v skladu z nacionalnim programom reform, da bi se izkoristili zasebni izdatki za raziskave in inovacije, pri čemer ima ta program lastnosti uspešnih nacionalnih ali regionalnih sistemov za raziskave in inovacije.

Ukrep: Strategija pametne specializacije- bila v pripravi v času oddaje PS. V obdobju med mesecem marcem in začetkom junija 2014 je bil izveden dodaten krog procesa podjetniškega odkrivanja in priprave strategije pametne specializacije. Dokončno je bila S4 potrjena s strani EK decembra 2015.

T01.2 Infrastruktura za raziskave in inovacije: obstoj večletnega načrta za pripravo proračuna in določitev prednostnih naložb.

Ukrep: Sprejeta je bila revizija Načrta razvoja raziskovalne infrastrukture 2011 – 2020 (NRRI), ki za obdobje 2011-2020 opredeljuje prioritete mednarodne projekte ter okvirna nacionalna prednostna področja, na katerih je potrebno z vidika doseganja kritične mase in znanstvene odličnosti v Sloveniji prioriteto razvijati raziskovalno infrastrukturo, s ciljem doseganja kritične mase srednje ali velike raziskovalne infrastrukture. Po 2020 je predvidena priprava nove strategije za naslednje obdobje glede na predvideno časovnico ESFRI, pa bi lahko imeli po potrebi še revizijo posodobitev NRRI v 2018.

V sklopu **prehodnega vrednotenja** se zelo podrobno analizira potrebe in izzive s področja PO 1, saj se ocenjuje, da še vedno niso deležni zadostne pozornosti, še posebej na področju spodbujanja inovacij in to ne zgolj tehnoloških. Ocena izpostavlja potrebo po inoviranju družbe kot celote, vključno z netehnološkimi in socialnimi inovacijami v najširšem pomenu te besede. Ker v času izdelave predhodnega vrednotenja Strategija pametne specializacije še ni bila pripravljena, dokument poziva, da se predlagane rešitve upoštevajo v njenem oblikovanju. Prav tako predhodno vrednotenje izpostavlja, da ni zadostno upoštevan regionalni kontekst, predlaga se posebna pozornost večja stopnja regionalne diferenciacije, še posebej v smeri spodbujanja družbenih inovacij. Za povečanje notranje skladnosti med posameznimi tematskimi področji se svetuje povečanje vsebinske povezave med OP1, OP3, OP8 in OP10. Prav tako predhodno vrednotenje poudarja potrebo po večjem povezovanju znotraj specifičnih ciljev PO 1, kakor tudi med specifičnimi cilji različnih prednostnih osi. PO 1 ne upošteva vidika CTN.

Z vidika horizontalnih načel predhodno vrednotenje izpostavlja, da gradi PO 1 v celoti na njih, a načelno in splošno, zato se predlaga dodatna utemeljitev mehanizmov horizontalnega opravljanja na področju inovacij in raziskav. PV izpostavlja pri ukrepih za spodbujanje trajnostnega razvoja, enakih možnosti in nediskriminacije edino vprašanje enakih možnosti, trajnostnega razvoja ne komentira.

Glede na **poročilo o izvajanju evropske kohezijske politike 2014-2020** za obdobje od januarja 2014- septembra 2018, poteka implementacija prednostnih naložb v okviru PO 1 relativno dobro glede na število realiziranih razpisov.

Za PO 1 je na razpolago €594.637.949, od tega 80% evropskih sredstev. Izdanih je bilo do konca septembra 2018 18 odločitev o podpori, za katere je zagotovljenih €481.956.634 za izplačila

iz proračuna. Dejanskih izplačil je bilo 70.289.762, a le 22.999.592 certificiranih izdatkov (EU sredstva), kar predstavlja 5% celotnih razpoložljivih sredstev. Delno tako nizko stopnjo izplačil pojasnjuje dejstvo, da so zaradi poznega sprejemanja Strategije pametne specializacije prvi razpisi bili objavljeni šele v 2016 in tako večina projektov še poteka, čeprav so za njih sredstva že dodeljena.

V okviru prednostne osi 1 je bilo v celotnem obdobju izvajanja OP EKP potrjenih skupno 16 javnih razpisov in 2 NPO v skupni vrednosti 384,5 milijona evrov sredstev EU, kar predstavlja 81 odstotkov razpoložljivih sredstev EU. V smislu mehanizmov izvajanja sta smiselno uporabljena javni razpis za izbor operacij oziroma drug podoben/enakovreden postopek ali neposredna potrditev operacij, kot predvideno v OP.

Tabela 37: Izvajanje PO 1 (jan. 2014 – sept. 2018)

PN	SKLAD	REGIJA	Vsa razpoložljiva sredstva*	EU del		Dodeljena sredstva				
			EUR	EUR	%	Število izdanih odločitev o podpori**	EUR***	%	EU del (EUR)	%EU del
					5/4*100			8/4*100		10/5*100
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.1	ESRR	Vzhod	117.790.000	94.232.000	80%	3	67.189.351	57%	53.751.481	57%
1.1	ESRR	Zahod	113.893.165	91.114.532	80%	3	85.678.999	75%	68.543.199	75%
1.2	ESRR	Vzhod FI	42.694.006	34.155.205	80%	1	42.750.000	100%	34.200.000	100%
1.2	ESRR	Zahod FI	67.305.992	53.844.793	80%	1	67.250.000	100%	53.800.000	100%
1.2	ESRR	Vzhod	169.961.777	135.969.421	80%	6	132.537.069	78%	114.315.234	84%
1.2	ESRR	Zahod	83.029.009	66.423.207	80%	6	85.551.214	103%	59.900.422	90%
Skupaj OS 1			594.673.949	475.739.158	80%		480.956.634	81%	384.510.336	81%

Vir: INOP nov. 2018

V okviru **prednostne naložbe 1.1** *Izboljšanje infrastrukture za raziskave in inovacije* so bili do 30. septembra 2018 potrjeni skupno štirje javni razpisi v skupni vrednosti 98 milijonov evrov sredstev EU in ena NPO v vrednosti 24 milijonov evrov sredstev EU.

Tabela 38: Prikaz Izvedbenega načrta za PO 1/ prednostna naložba 1a

PN1 NIO	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016-22
Mreža centrov raziskovalnih umetnosti in kulture- MK				2,056.000	2.680.000	1,660.000	6,400.000
Razvoj slovenščine v digitalnem okolju- MK				680.000	840.000	840.000	2,360.000
Dopolnjevanje z instrumenti,				1,628.052	1,440.000	1,471.984	4,540.000

ki se izvajajo na ravni EU-MIZŠ							
Inštrument širjenja sodelovanja v Obzorju 2020 (teaming) na področju SPS-MIZŠ			6,374.106	10,034.551	16,193.806	11,936.000	44,534.464
Javni razpis Spodbujanje izvajanja R&R projektov (TRL 3-6)			194.236	10,806.325	13,063.167	9,696.750	33,760.480
Razvoj raziskovalne infrastrukture za medn. konkurenčnost slovenskega R&R prostora-MIZŠ			3,918.332	4,628.503	3,653.860	1,230.832	13,431.832
Nadgradnja nacionalnih raziskovalnih infrastruktur: MIZŠ			4,800.000	6,000.000	5,200.00	0	16,000.000
RR v verigah in mrežah vrednosti Sklop 1: Javni razpis spodbujanje izvajanja R&R programov (TRL 3-6)-MIZŠ	1,532.709	12,938.145	15,563.076	10,273.513	2,359.742	209.425	42,876.612
Javni razpis za spodbujanje raziskovalcev na začetku kariere		328.856	1,347.984	2,877.316	4,488.624	3,433.680	12,476.460

Vir: INOP nov. 2018

Večina ukrepov se je začela izvajati šele v letu 2018, zato je možno upoštevanje načela trajnostnega razvoja oceniti le glede tega, kako se ga je vgradilo v merila in v razpisne kriterije.

V okviru Inštrumenta širjenja sodelovanja v Obzorju 2020 (teaming) na področju SPS se je podprl projekt ustanovitve Centra odličnosti »Innorennew«¹⁸³, čigar delovanje bo posvečeno izvajanju vrhunskih znanstvenih raziskav na področju uporabe obnovljivih materialov. Poudarek bo na razvoju inovacij relevantnih za industrijo, nudenju podpore podjetjem pri implementaciji raziskovalnih in razvojnih inovacij ter na povezovanju s pripravljavci javnih politik, da bi spodbujali in podpirali podjetja in raziskave v gozdno-lesnem sektorju. Projekt sodi v okvir TEAMING projektov znotraj Obzorja 2020 in združuje osem slovenskih

¹⁸³ <https://innorennew.eu/sl/about/project/>

raziskovalnih organizacij ter tujega partnerja. Vsebina delovanja je naravnana prav v razvijanje okolju prijaznih rešitev na področju lesa, zato lahko ocenimo to naložbo kot visoko relevantno z vidika vpliva na trajnostni razvoj.

V okviru nadgradnje nacionalnih raziskovalnih infrastruktur se pripravlja večja investicija v Vzhodni Sloveniji- oblikovan je že konzorcij raziskovalnih institucij, ki bo močno okrepil raziskovalno opremo v tej kohezijski regiji. Presoja vpliva na trajnostni razvoj bo možno podati šele v nadaljevanju, ko bo znanega več o konkretni opremi.

V okviru **prednostne naložbe 1.2 Spodbujanje naložb podjetij v raziskave in inovacije** je bilo do 30. septembra 2018 potrjenih skupno dvanajst javnih razpisov in ena NPO v skupni vrednosti 262 milijonov evrov sredstev EU. Od tega znaša odločitev o podpori za operacijo *Finančni instrumenti 2014–2020* 88 milijonov evrov sredstev EU, namenjenih za financiranje projektov v obliki posojil in portfeljskih garancij.

Tabela 39: Prikaz Izvedbenega načrta za PO 1/ prednostna naložba 1b (VIR INOP nov. 2018)

PN2 NIO	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016-21
Podpora RR projektom-investicije		22,000.000	0	22,000.000	0	22,000.000	66,000.000
Dopolnjevanje SMS instrumenta		224.000	794.381	2,597.786	6,537.994	4,345.838	14,500.000
JR Eureka		501.632	1,628.095	3,522.792	3,883.328	2,936.374	12,477.222
JR RR v verigah in mrežah vrednosti Sklop 1: spodbude za RR projekte		3,251.179	4,232.058	3,673.822	0	0	11,157.060
JR RR v verigah in mrežah vrednosti Sklop 2: spodbude za RR projekte na prednostnih področjih		0	5,303.038	18,284.468	21,736.949	12,737.998	58,064.255
Krepitev kompetenc in inovacijskih potencialov podjetij		2,018.482	4,797.634	2495281	0	0	9,311.398
Pilotni/demonstracijski projekti		321.159	2,131.392	9,724343	15,206.179	14,382.822	41,765.898
Podpora SRIP na prednostnih področjih SPS		473.435	1,460.185	1,851.094	3,208.434	880.000	7,873.150
Aplikativne raziskave	0	0	0	800.000	800.000	400.000	2,000.000
Spodbujanje prenosa znanja TT pisarne			1,103.200	896.000	1,072.000	960.000	4,032.000
Izgradnja Centra znanosti kot demonstracijskega objekta				120.000	547.867	5,400.000	10,991.867

Vzpostavitev razvojno inovativnega oblaka s tehnoloških platform s področja interneta stvari			8.452	1,354.693	1,381.191	763.641	3,507.979
Vzpostavitev tehnoloških platform s področja interneta stvari- pilotni projekt JN					3,000.000	5,000.000	8,000.000

Vir: INOP nov. 2018

Legenda: MGRT ; MIZŠ in MJU

Glede na izvajanje izbranih operacij in napovedi za leto 2018, ki je podlaga za oceno doseganja okvira uspešnosti, Poročilo navaja, da bodo na tej prednostni osi kazalniki učinka doseženi.

Na MGRT se tekoče spremlja izvajanje javnih razpisov, predvsem roke za izdajo sklepov o izboru in roke za sklenitev pogodb. V primeru neporabljenih sredstev v letu 2018 se skuša s temi sredstvi v največji meri povečati vrednost odpiranj v letu 2018 pri tistih javnih razpisih, ki imajo izplačila v letu 2018. (POROČILO O IZVAJANJU EVROPSKE KOHEZIJSKE POLITIKE 2014–2020 za obdobje od januarja 2014 do konca septembra 2018; cilj: naložbe za rast in delovna mesta)

6.1.2 Vgrajevanje horizontalnega načela pri ukrepih

Tabela 40: PO 1

Prednostna os	Znesek podpore za cilje v zvezi s podnebnimi spremembami (v EUR)	Delež skupne dodelitve za operativni program (v %)
01	18.181.539,23	3,82%

Za PN 1a se predlaga v sklopu Meril naslednje pogoje za ugotavljanje upravičenosti:

- usklajenost s cilji / rezultati na ravni prednostne osi oziroma prednostne naložbe,
- realna izvedljivost v obdobju ter ustreznost in sposobnost upravičencev,
- izkazovanje pripravljenosti za izvedbo, vključno z zaprto finančno konstrukcijo,
- umestitev v prednostna področja Strategije pametne specializacije.

Ker se v S4 izpostavlja trajnostni vidik kot pomemben element strategije, lahko ocenimo, da posredno vplivajo pogoji za ugotavljanje upravičenosti tudi na ustrezno vključevanje trajnostnih okoljskih učinkov.

Nabor meril, ki se jih predlaga za ocenjevanje predlogov, prispelih na javne razpise v okviru PN 1a, zajema:

- poslovni načrt, ki bo zagotavljal trajnost ukrepov po zaključku programskega obdobja,
- utemeljitev na mednarodno primerljivem znanju in kompetencah v celotnem procesu razvoja znanja.
- kakovost predloga, ki bo zagotavljal stroškovno/ekonomsko učinkovitost in racionalnost
- usposobljenost upravičenca za izvedbo operacije (npr. strokovnost in reference predlaganih kadrov),
- omogočanje povezovanja znanja, kompetenc in tehnologije na prednostnih področjih, kakovost oziroma izvedljivost,
- spodbujanje inovativnosti in celovitosti načrtovanih proizvodov, storitev in procesov,
- izkazovanje dolgoročnega razvojnega in/ali tržnega potenciala novih produktov, storitev in celovitih rešitev,
- *izkazovanje širšega družbenega vpliva oziroma odgovarjanje na družbene izzive,*
- povezovanje različnih regionalnih akterjev.
- prispevanje k uravnoteženemu regionalnemu razvoju,
- neposreden prispevek k raziskovalno, inovacijskem potencialu konkretnih regij, v smeri krepitev njihove razvojne specializacije,
- prispevek k doseganju ciljev področnih strategij, resolucij, nacionalnih programov ipd.,
- prispevek k povezovanju in gradnji sinergij s projekti v drugih regijah in državah članicah.

Kot vidimo na podlagi naštetega, ni eksplicitno izpostavljenega merila, ki bi zahtevalo upoštevanje načela trajnostnega razvoja, lahko pa se posredno predpostavlja, da je ta vsebina zajeta v alineji »*izkazovanje širšega družbenega vpliva oziroma odgovarjanje na družbene izzive*«.

Za PN 1.b je osnovni pogoj za ugotavljanje upravičenosti umestitev v prednostna področja Strategije pametne specializacije, kar glede na S4 pomeni, da je trajnostna komponenta ustrezno naslovljena.

Za izbor operacij pa se izbira med naslednjimi merili za ocenjevanje:

- utemeljenost v mednarodno primerljivem znanju in kompetencah v celotnem procesu razvoja znanja,
- usposobljenost upravičenca za izvedbo operacije (npr. strokovnost, reference predlaganih kadrov),
- kakovost predloga, ki bo zagotavljal stroškovno/ekonomsko učinkovitost in racionalnost,
- interdisciplinarnost konzorcijskih partnerjev.
- povezovanje znanja, kompetenc in tehnologije za razvoj proizvodov, storitev in optimizacijo procesov za boljši dostop do trga na prednostnih področjih, tudi za globalni trg,

- stopnja inovativnosti in tržni potencial (tudi z vidika internacionalizacije) predlaganega projekta,
- inovativnost in celovitost načrtovanih proizvodov, storitev in procesov,
- vzdržnost in trajnost poslovnega modela,
- prispevek k družbeni spremembi ter k dvigu družbene ozaveščenosti,
- prispevek k spodbujanju regionalnega razvoja,
- podpora razvoju interoperabilnostnih storitev, produktov in odprtih standardov,
- prispevek k doseganju ciljev področnih strategij, resolucij, nacionalnih programov ipd.,
- prispevek k povezovanju in gradnji sinergij s projekti v drugih regijah in državah članicah.

Tudi tu ni neposrednega merila, ki bi naslavljal načelo trajnostnega razvoja, je pa niz meril, ki posredno lahko prispevajo k okoljski trajnosti.

Za podrobnejšo oceno glede upoštevanja načela trajnosti v implementaciji PO 1 bomo pri obeh PN pogledali, kako konkretni razpisi opredeljujejo vgrajevanje tega načela in kako se načelo upošteva pri izboru projektov na JR.

V podrobnejšo analizo smo vzeli za PN 1a razpis RR v verigah in mrežah vrednosti Sklop 1: Javni razpis spodbujanje izvajanja R&R programov (TRL 3-6)- MIZŠ v vrednosti €42,876.612 ter za PN 1b razpis RR v verigah in mrežah vrednosti Sklop 2: spodbude za RR projekte na prednostnih področjih v vrednosti €58,064.255.

Predmet javnega razpisa MIZŠ je bilo sofinanciranje izvajanja programov, ki vključujejo izvajanje raziskovalno-razvojnih projektov, industrijskih raziskav (TRL 3-4) in eksperimentalnega razvoja (TRL 5-6), usmerjenih v raziskave in razvoj novih tehnoloških rešitev ter novih produktov, storitev in procesov. Eden od ključnih pogojev za sofinanciranje programov je bila njihova usmerjenost v eno od prioritetenih področij pametne specializacije. Strategija pametne specializacije ima opredeljene specifične cilje za vsakega izmed prednostnih področij. Okoljski cilj je še posebno integriran v prednostno področje Pametne specializacije: »Mreže za prehod v krožno gospodarstvo«, kjer je eden od ciljev področja izboljšati indeks snovne učinkovitosti iz 1,07 (leto 2011) na 1,50 (2020). Že to dejstvo pomeni, da so vsaj programi na področju prioritetenih področij Mreže za prehod v krožno gospodarstvo, Pametna mesta in skupnosti, Pametne zgradbe in dom z lesno verigo, Trajnostna pridelava hrane zelo jasno usmerjeni v zagotavljanje okoljske trajnosti. Posredni vpliv pa lahko pričakujemo tudi od programov v sklopu drugih prioritetenih področij, saj JR izpostavlja: *»Programi bodo poleg specifičnih ciljev, vezanih na prednostna področja S4, prispevali k horizontalnim ciljem OP EKP 2014-2020¹⁸⁴, zlasti pospeševanju prehoda v energijsko učinkovito gospodarstvo in nizkoogljično družbo.«*

Izpolnjevanje tega kriterija oziroma usmerjenost projektov v energijsko učinkovitost je razpisovalec zagotavljal v fazi prijave z vključitvijo preverjanja le-tega v prijavni obrazec. V delu, kjer se opredeli relevantnost programa, je vključena rubrika, kateri mora predlagatelj

¹⁸⁴ Cilji OP EKP 2014-2020 (glej poglavje 11 »Horizontalna načela«, str. 259)

utemeljiti »Prispevek k uresničevanju **horizontalnih ciljev OP EKP 2014-2020**: pospeševanje prehoda v energijsko učinkovito gospodarstvo z nizkimi izpusti toplogrednih plinov oz. intenzivnega spodbujanja prehoda v nizkoogljično družbo, prehod v krožno gospodarstvo in drugi horizontalni cilji OP EKP 2014-2020«. (JR; Predstavitev programa). Tudi v sklopu obrazca, kjer prijavitelj predstavi pričakovane učinke, se sprašuje po pričakovanih okoljskih in družbenih učinkih potencialnega programa. Ključnega pomena je poleg tega, da se prijavitelja navaja k razmisleku, kako bo njegov program zagotavljal trajnostni okoljski vpliv, je vključitev merjenja le-tega v postopku evalvacije. Če pogledamo obrazec za ocenjevanje programa, opazimo, da je najprej ocenjevana relevantna, kjer se vrednoti prispevek programa horizontalnim ciljem. Skupaj s skladnostjo s strateškimi dokumenti in S4 prispeva ustrezno naslavljanje kriterija glede uresničevanja horizontalnih ciljev do 5 točk k skupni oceni. Kriterij »Drugi pomembni okoljski in družbeni vplivi« se ocenjuje v sklopu Učinki, kjer skupaj z drugimi elementi prav tako prinaša do 5 točk. V postopku evalvacije to pomeni, da program ne more pridobiti maksimalno število točk, v kolikor evalvatorji ocenijo, da ne izkazuje ustreznega okoljskega in družbenega učinka. Ocenjujemo, da tako naslavljanje uresničevanja horizontalnih ciljev, oziroma specifično okoljskega cilja, zagotavlja, da razpis ustrezno upošteva načelo trajnostnega razvoja in zagotavlja njegovo doseganje.

Javni razpis MGRT-ja » Spodbude za raziskovalno-razvojne projekte 2» je usmerjen v spodbujanje »raziskovalno razvojnih in inovacijskih dejavnosti v podjetjih ali konzorcijih podjetij v okviru inovativnih raziskovalno razvojnih projektov za razvoj novih ali izboljšanih izdelkov, procesov ali storitev na prednostnih področjih Slovenske strategije pametne specializacije«, zaradi:

- *pospeševanja inovacij (med drugim lahko tudi z vključevanjem industrijskega oblikovanja v raziskovalno razvojne in inovacijske dejavnosti podjetij),*
- *skrajšanja časa od ideje do trga,*
- *krepitev konkurenčnega položaja podjetij in njihovega pozicioniranja v obstoječih in novih verigah vrednosti,*
- *povečanja naložb zasebnega sektorja v raziskave in inovacije.«*

Posredno lahko ugotovimo, da z izpostavitvijo prednostnih področij Pametne specializacije tudi ta razpis vsaj posredno naslavlja trajnostni okoljski razvoj. Sama opredelitev ciljev javnega razpisa pa neposredno ne omenja ne horizontalnih ciljev OP niti ne govori o trajnostnem okoljskem razvoju. Pač pa je okoljski vidik integriran v merilih za vrednotenje projektov. V rubriki »Vplivi in učinki projekta«, ki prijavitelju prinese do 30 točk od skupnih 150 se meri prispevek k družbeni spremembi in k dvigu družbene ozaveščenosti ter vzdržnost in trajnost projekta. V okviru tega se ocenjuje prispevek projektov k prehodu v krožno / nizkoogljično gospodarstvo, na podlagi metodologije ReSOLVE (metodologijo je razvila fundacija Ellen Macarthur), kjer se ocenjuje:

- prispevek projekta k ohranjanju in obnavljanju ekosistemov;
- prispevek projekta k popolni izkoriščenosti proizvodov, procesov in storitev ter njihovi podaljšani življenjski dobi;

- prispevek projekta k zmanjšanju odvečne porabe energije in surovin v postopkih izdelave in uporabe izdelkov;
- prispevek projekta h kroženju snovi in materialov ob zaključku njihove uporabe;
- prispevek projekta k zmanjšanju porabe surovin in energije z virtualizacijo;
- prispevek projekta k zamenjavi starih tehnologij, postopkov, materialov za nove.

Vsak projekt mora izkazovati vsaj delen prispevek k prehodu v krožno/nizkoogljično gospodarstvo. Torej tudi na horizontalni ravni je preko meril posredno zagotovljeno spodbujanje trajnostnega okoljskega razvoja.

Kljub temu ugotavljamo, da bi v tem razpisu lahko dali večji poudarek uresničevanju trajnostnega okoljskega cilja, in sicer z ustrezno prilagoditvijo javnega razpisa in večjo težo kriterijem okoljske trajnosti.

6.1.3 Pregled kazalnikov

Prednostna os vsebuje niz različnih kazalnikov, ki so v prvi vrsti prilagojeni prednostnim naložbam in vsebujejo standardne kazalnike na področju raziskav, razvoja in inovacij. Neposredno vezanega kazalnika, ki bi meril trajnostne okoljske učinke posameznih programov, nismo zasledili.

V nadaljevanju podajamo prikaz glavnih kazalnikov po prednostnih naložbah.

Prednostna os	01 - Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnosti in ozelenitev gospodarstva
Prednostna naložba	1a - Krepitev infrastrukture za raziskave in inovacije ter zmogljivosti za razvoj odličnosti na tem področju, pa tudi spodbujanje pristojnih centrov, zlasti takšnih, ki so evropskega pomena

Tabela 41: Skupni kazalniki učinka in kazalniki učinka za posamezni program za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os, prednostno naložbo, razčlenjeni glede na kategorijo regije za ESRR) - 01 / 1a

(1)	Identifikator	Kazalnik	Merska enota	Kategorija regije	Ciljna vrednost (za leto 2023) – skupaj	Ciljna vrednost (za leto 2023) – moški	Ciljna vrednost (za leto 2023) – ženske	2017 Skupaj
F	CO24	Raziskave in inovacije: Število novih raziskovalcev pri podprtih subjektih	Ekvivalent polnega delovnega časa	Manj razvite	150,00			0,00
S	CO24	Raziskave in inovacije: Število novih raziskovalcev pri podprtih subjektih	Ekvivalent polnega delovnega časa	Manj razvite	150,00			21,64
F	CO24	Raziskave in inovacije: Število novih raziskovalcev pri podprtih subjektih	Ekvivalent polnega delovnega časa	Bolj razvite	200,00			0,00
S	CO24	Raziskave in inovacije: Število novih raziskovalcev pri podprtih subjektih	Ekvivalent polnega delovnega časa	Bolj razvite	200,00			98,98

(1)	Identifikator	Kazalnik	Merska enota	Kategorija regije	Ciljna vrednost (za leto 2023) – skupaj	Ciljna vrednost (za leto 2023) – moški	Ciljna vrednost (za leto 2023) – ženske	2017 Skupaj
F	CO25	Raziskave in inovacije: Število raziskovalcev, ki delajo v objektih z izboljšanimi raziskovalnimi zmogljivostmi	Ekvivalent polnega delovnega časa		150,00			0,00
S	CO25	Raziskave in inovacije: Število raziskovalcev, ki delajo v objektih z izboljšanimi raziskovalnimi zmogljivostmi	Ekvivalent polnega delovnega časa		150,00			0,00
F	CO26	Raziskave in inovacije: Število podjetij, ki sodelujejo z raziskovalnimi ustanovami	Podjetja		135,00			0,00
S	CO26	Raziskave in inovacije: Število podjetij, ki sodelujejo z raziskovalnimi ustanovami	Podjetja		135,00			119,00

(1) S=Zbirna vrednost – učinki, ki morajo izhajati iz izbranih operacij [napoved predložijo upravičenci], F=Zbirna vrednost – učinki, ki izhajajo iz operacij [dejanski dosežek]

Prednostna os	01 - Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnosti in ozelenitev gospodarstva
Prednostna naložba	1b - Spodbujanje naložb podjetij v raziskave in inovacije ter vzpostavljanje povezav in sinergij med podjetji, centri za raziskave in razvoj ter visokošolskim izobraževalnim sektorjem, zlasti s spodbujanjem naložb na področju razvoja izdelkov in storitev, prenosa tehnologij, socialnih in ekoloških inovacij, aplikacij javnih storitev, spodbujanjem povpraševanja, mreženja, grozdov in odprtih inovacij prek pametne specializacije ter podpiranjem tehnoloških in uporabnih raziskav, pilotnih linij, ukrepov za zgodnje ovrednotenje izdelkov, naprednih proizvodnih zmogljivosti in prve proizvodnje, zlasti na področju ključnih spodbujevalnih tehnologij ter razširjanja tehnologij za splošno rabo

Tabela 42: Skupni kazalniki učinka in kazalniki učinka za posamezni program za ESRR in Kohezijski sklad (glede na prednostno os, prednostno naložbo, razčlenjeni glede na kategorijo regije za ESRR) - 01 / 1b

(1)	Identifikator	Kazalnik	Merska enota	Kategorija regije	Ciljna vrednost (za leto 2023) – skupaj	2017 Skupaj
F	CO01	Produktivne naložbe: Število podjetij, ki prejmejo podporo	Podjetja		200,00	8,00
S	CO01	Produktivne naložbe: Število podjetij, ki prejmejo podporo	Podjetja		200,00	770,00
F	CO02	Produktivne naložbe: Število podjetij, ki prejmejo nepovratna sredstva	Podjetja		100,00	8,00
S	CO02	Produktivne naložbe: Število podjetij, ki prejmejo nepovratna sredstva	Podjetja		100,00	221,00
F	CO03	Produktivne naložbe: Število podjetij, ki prejmejo finančno podporo, ki niso nepovratna sredstva	Podjetja		100,00	0,00
S	CO03	Produktivne naložbe: Število podjetij, ki prejmejo finančno podporo, ki niso nepovratna sredstva	Podjetja		100,00	549,00
F	CO28	Raziskave in inovacije: Število podjetij, podprtih za uvedbo izdelkov, ki so novi na trgu	Podjetja		200,00	8,00
S	CO28	Raziskave in inovacije: Število podjetij, podprtih za uvedbo izdelkov, ki so novi na trgu	Podjetja		200,00	141,00
F	1.5	Število vzpostavljenih razvojnih partnerstev	število		5,00	9,00
S	1.5	Število vzpostavljenih razvojnih partnerstev	število		5,00	9,00
F	1.6	Število vzpostavljenih mednarodnih razvojnih partnerstev	število		4,00	0,00
S	1.6	Število vzpostavljenih mednarodnih razvojnih partnerstev	število		4,00	0,00
F	1.7	Število podprtih demonstracijskih projektov za predstavitev, testiranje novih rešitev za neposredno uporabo v praksi in demonstracijo uporabe	število		16,00	0,00
S	1.7	Število podprtih demonstracijskih projektov za predstavitev, testiranje novih rešitev za neposredno uporabo v praksi in demonstracijo uporabe	število		16,00	7,00

V kolikor bi se odločili za bolj neposredno merjenje prispevka programov, zajetih v obe prednostni področji, bi bilo potrebno oblikovati poseben kazalnik in že v oblikovanju programa izpostaviti trajnostni okoljski razvoj kot enega od posebnih ciljev. Tu bi morda veljalo oblikovati podkazalnik, kjer bi npr. spremljali število podprtih demonstracijskih projektov, ki so neposredno usmerjeni v doseganje okoljskih ciljev (npr. pomemben prihranek pri energetskih virih).

6.2. Prednostna os 3: Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast

Gre za prednostno os, ki posredno delno pa tudi neposredno vpliva na trajnostni razvoj. Kot je opredeljeno v OP je cilj prednostne osi pospešiti rast in razvoj ter izboljšati mednarodno konkurenčnost podjetij, posebej majhnih in srednje velikih podjetij (MSP). Za uspešno doseganje ciljev v okviru te prednostne osi je nujno sočasno izvajanje ukrepov na področju vlaganj v mednarodno in regionalno konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja, trga dela in izobraževanja pa tudi na področju povečevanja učinkovitosti dela javne uprave in pravosodnih organov (OP EKP 2014-2020, 2017, str. 89). Ukrepi bodo namenjeni spodbujanju podjetništva, zlasti z omogočanjem lažje gospodarske izrabe novih idej in spodbujanjem ustanavljanja novih podjetij, vključno s podjetniškimi inkubatorji (OP EKP 2014-2020 2017, str., 6). Kot je navedeno v OP EKP 2014-2020, bo posebna pozornost namenjena tistim horizontalnim področjem, ki lahko dodatno prispevajo k hitrejši rasti podjetij (IKT, učinkovita raba virov in energije, itd.), kar je v skladu s trajnostnim razvojem. Ukrepi prednostne osi so v skladu z ukrepi Strategije pametne specializacije, dopolnjujejo pa se z naslednjimi prednostmi osmi: PO 1, PO 8, PO 9, PO 10 in PO 11.

Prednostna os 3 ima dve prednostni naložbi:

- Prednostna naložba 3.1: Spodbujanje podjetništva, zlasti z enostavnejšim izkoriščanjem novih idej v gospodarstvu in pospeševanjem ustanavljanja novih podjetij, tudi prek podjetniških inkubatorjev
- Prednostna naložba 3.2: Razvoj in izvajanje novih poslovnih modelov za MSP, zlasti v zvezi z internacionalizacijo

Tabela 43: Sredstva namenjena PO 3

predvidena sredstva ESSR	445.088.474
vzhodna Slovenija ESSR	280.931.360
zahodna Slovenija ESSR	164.157.114

Za obe prednostni naložbi se v smislu mehanizmov izvajanja smiselno uporablja javni razpis za izbor operacij oziroma drug podoben/enakovreden postopek in neposredna potrditev operacij.

Za prednostno os 3 je v izvajanju obeh prednostnih naložb načrtovana tudi uporaba finančnih instrumentov (FI).

Skupno je bilo za obe prednostni naložbi do 30. septembra 2018 potrjenih 36 javnih razpisov (24 za PN 3.1 in 12 za PN 3.2) ter šest neposrednih potrditev operacije (4 za PN 3.1 in 2 za PN 3.2) v skupni vrednosti 159,5 milijona evrov EU sredstev, kar skupaj z odobrenimi 135 milijoni evrov za izvajanje FI predstavlja 66 % razpoložljivih EU sredstev (294,5 milijona EUR).

Tabela 44: Izvajanje PO 3

PN	SKL AD	REGIJA	Vsa razpoložljiva sredstva*	EU del		Dodeljena sredstva				
				EUR	%	Število izdanih odločitev o podpori*	EUR***	%	EU del (EUR)	%EU del
			5/4*100							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
3.1	ESRR	Vzhod	227.291.660	170.468.746	75%	14	101.614.814	32%	55.365.001	3200%
3.1	ESRR	Zahod	75.190.648	52.633.454	70%	14	46.018.235	52%	27.264.050	52%
3.1	ESRR	Vzhod FI	73.950.152	55.462.614	75%	1	74.000.000	100%	55.500.000	100%
3.1	ESRR	Zahod FI	112.132.371	78.492.660	70%	1	113.571.429	101%	79.500.000	101%
3.2	ESRR	Vzhod	73.333.333	55.000.000	75%	7	43.051.818	59%	33.235.664	60%
3.2	ESRR	Zahod	47.187.143	33.031.000	70%	7	24.483.399	52%	13.104.626	54%
Skupaj OS 3			609.085.307	445.088.474	73%		402.739.695	66%	294.478.969	66%

Vir: Poročilo o izvajanju januar 2014 – september 2018, SVRK

6.2.1 Pregled in analiza prednostnih naložb/ posebnih ciljev/ ukrepov

Kot rečeno, PO 3 tvorita dve PN (PN 3.1 Spodbujanje podjetništva in PN 3.2 Razvoj in izvajanje novih poslovnih modelov za MSP, zlasti v zvezi z internacionalizacijo). V nadaljevanju podajamo kratek opis obeh PN.

6.2.1.1 Prednostna naložba 3.1: Spodbujanje podjetništva, zlasti z enostavnejšim izkoriščanjem novih idej v gospodarstvu in pospeševanjem ustanavljanja novih podjetij, tudi prek podjetniških inkubatorjev

PN 3.1 ima dva specifična cilja:

1. Spodbujanje nastajanja in delovanja podjetij, predvsem start-up podjetij
2. Povečanje dodane vrednosti MSP

V podporo izvajanju ukrepov pri obeh specifičnih ciljnih se bodo uporabljali instrumenti za lažjanje dostopa do virov financiranja, ki bodo namenjeni podjetjem v vseh fazah razvoja za odpravljanje vrzeli v financiranju:

- instrumenti dolžniških in lastniških virov financiranja (tvegani kapital, garancije za bančne kredite s subvencioniranjem obrestnih mer, mikrokrediti, mikrogarancije, krediti in mezzanine krediti...);
- prilagojeni finančni instrumenti za posamezne faze razvoja podjetij (kot npr. semenski in predsemenski viri financiranja za mlada podjetja) ter druge sodobne oblike financiranja;
- nepovratni viri, tudi v kombinaciji z drugimi finančnimi instrumenti, za specifične namene in ciljne skupine (npr. učinkovita raba virov, mlada podjetja);
- dopolnilni ukrepi finančnim instrumentom, kot na primer mentorstvo, poslovno svetovanje, ipd.

V okviru PN 3.1 so spodbude namenjene naslednjim ciljnim skupinam in upravičencem:

Ciljne skupine so MSP v vseh fazah razvoja, potencialni podjetniki.

Upravičenci prednostne naložbe so MSP v vseh fazah razvoja, potencialni podjetniki, podjetniško inovacijsko podporno okolje, javni skladi (npr. Slovenski podjetniški sklad, Slovenski regionalni razvojni sklad, itd.) in javne agencije (npr. SPIRIT, itd.) in drugi finančni posredniki (npr. SID banka, regijske garancijske sheme, itd.), državna in javna uprava, pravosodni organi, občine, institucije regionalnega razvoja.

Specifični cilj 1: Spodbujanje nastajanja in delovanja podjetij, predvsem start-up podjetij

Namen ukrepa je predvsem povečanje podjetniške dinamike, ki se bo izražala v večjem številu novonastalih podjetij, ki zaposlujejo in se uspešno odzivajo na potrebe trga, pri tem pa bo posebna pozornost namenjena start-up podjetjem. Tako so v okviru tega specifičnega cilja spodbude namenjene predvsem (a) mladim podjetjem in novim podjetniškim podjetjem ter (b) nadgradnji obstoječega podpornega okolja.

Ključni pričakovani rezultat tega specifičnega cilja je povečanje podjetniške aktivnosti.

Specifični cilj 2: Povečanje dodane vrednosti MSP

OP EKP opredeljuje, da bodo v programskem obdobju 2014-2020 aktivnosti usmerjene v spodbujanje rasti MSP, predvsem hitro-rastočih podjetij. Pomembni poudarki bodo namenjeni tudi odpravi ovir za uspešno delovanje podjetij, boljšemu zakonodajnemu in institucionalnemu okviru ter novim pristopom pri spodbujanju podjetniške dejavnosti. V okviru tega specifičnega cilja so spodbude namenjene (a) rasti in razvoju MSP ter (b) nadgradnji obstoječega podpornega okolja v povezavi s specifičnim ciljem 1 te prednostne naložbe (c) vzpostavitvi enotne poslovne točke (izvajanje e-postopkov, e-naročanja, e-poročanja. (ukrep je povezan s PO 11.1)), (d) izboljšanje energetske in snovne učinkovitosti podjetij.

Ukrepi v okviru (d) izboljšanje energetske in snovne učinkovitosti podjetij so tisti, ki imajo neposreden vpliv oziroma doprinos k trajnostnemu razvoju in imajo poziven vpliv tako na okolje kot tudi boljšo konkurenčnost gospodarstva. V okviru teh spodbud OP predvideva:

»Izvajali bomo ukrepe za spodbujanje učinkovite rabe energije in obnovljivih virov energije, kot so npr. spodbujanje energetske učinkovitih procesov v podjetjih, predstavitveni projekti ter podporni ukrepi vezani na energetske učinkovitost, podpora rabi lokalnih virov obnovljive energije, kot so biomasa, sonce, geotermalna energija... Prav tako se bodo izvajali ukrepi za izboljšanje učinkovite rabe virov npr. spodbujanje in razvoj zamenjave primarnih s sekundarnimi viri, zapiranje snovnih tokov znotraj podjetij in v mrežah (kot npr. industrijska simbioza), uvedba učinkovitejših proizvodnih procesov, preprečevanje odpadkov in bolj učinkovito ravnanje z odpadki, bolj učinkovita raba drugih virov itd.), ki bodo prispevali k prehodu Slovenije v krožno gospodarstvo.« (OP EKP 2014-2020, 96)

Prav tako *Predhodno vrednotenje* navaja, da je ta ukrep tisti, zaradi katerega so možni pomembni (pozitivni) vplivi na podnebje in naravne vire.

Pričakovani rezultati tega specifičnega cilja so:

- večje število hitrorastočih podjetij;
- večji delež čistih prihodkov v MSP, tudi iz naslova »zelenih produktov«;
- višja produktivnost (dodana vrednost na zaposlenega) v MSP;
- povečanje energetske in snovne učinkovitosti.

6.2.1.2 Prednostna naložba 3.2: Razvoj in izvajanje novih poslovnih modelov za MSP, zlasti v zvezi z internacionalizacijo

Prednostna naložba se osredotoča na podporo podjetjem pri vstopu na tuje trge, saj različni kazalniki kažejo, da se Slovenija pri vključevanju v mednarodne tokove uvršča na rep EU držav.

Pričakovani rezultati te prednostne naložbe so:

- večja sposobnost podjetij za vključevanje v globalne verige vrednosti;
- večja izvozna intenzivnost podjetij;
- večji izvoz iz naslova storitev.

V okviru te prednostne naložbe so oblikovani naslednji ključni ukrepi namenjeni povečanju mednarodne konkurenčnosti MSP:

- Razvoj, izvajanje in prenova poslovnih modelov
- Podpora poslovnim in razvojnim partnerstvom za krepitev sodelovanja v globalnih verigah vrednosti
- Vzpostavitev in delovanje sistema vse-na-enem-mestu (one-stop-shop) za domače izvoznike in tuje investitorje
- Priprava študij izvedljivosti, tržnih raziskav in izvoznih načrtov
- Podpora iskanju novih mednarodnih tržnih priložnosti.
- Razvoj novih in inovativnih turističnih produktov in storitev

Tudi v okviru te PN je ponekod vključeno trajnostno načelo, ki se v nekaterih razpisih kaže tudi skozi merila za ocenjevanje.

Ciljne skupine in upravičenci

Ciljne skupine PN 3.2 so MSP, posebno tista, ki šele želijo pričeti z mednarodnim poslovanjem in tista, katera želijo svoje poslovanje diverzificirati na nove proizvode in/ali nove tuje trge oziroma širiti obstoječe aktivnosti na tujih trgih.

Upravičenci: MSP, institucije, zbornice, združenja, neprofitne organizacije, mreže, institucije regionalnega razvoja, javni zavodi.

Predhodno vrednotenje

Predhodno vrednotenje ugotavlja, da imata obe PN vpliv na okolje in sicer PN1 ima pozitiven vpliv naravne vire in podnebne dejavnike PN2 pa ima pozitiven vpliv na podnebne dejavnike. Prednostna os 3 ima z obema PN pomembne vplive na podnebne dejavnike zaradi spodbujanja razvoja sistemov in poslovnih modelov, ki bodo pospešili prehod v nizkoogljično gospodarstvo, ki učinkovito izrablja vire, ter znižali stroške takšnega prehoda.

Izboljšanje snovne in energetske učinkovitosti vpliva tako na zmanjšano rabo naravnih virov kot tudi večjo konkurenčnost podjetij, odpiranje novih delovnih mest.

Predhodno vrednotenje predlaga naslednje kazalnike za merjenje vpliva na okolje: Ravnanje z odpadki [OD07] v smislu stopnje recikliranja, Snovna produktivnost (Eurostat), Obnovljivi viri energije [EN18], Delež obnovljivih virov v bruto končni rabi energije. [EN24], Intenzivnost rabe končne energije [EN15], Raba končne energije po sektorjih [EN10].

V kazalnike je na tej PN v OP EKP 2014-2020 vključen le kazalnik Snovna in energetska učinkovitost.

Predhodno vrednotenje je za merjenje vplivov na podnebne dejavnike predlagalo kazalnik Izdatki za raziskave in razvoj [SE09], kar ni neposreden kazalnik z vidika trajnosti in vplivov na okolje. Kazalnik ni vključen v OP EKP 2014-2020 v PO 3, kar se zdi smiselno, saj raziskave in razvoj niso ključen ukrep te PO.

Glede na to, da obe PN v ukrepih predvidevata odpiranje novih delovnih mest, ki bodo rezultat več ukrepov, tudi izboljšanja snovne in energetske učinkovitosti, je smiselno vključen tudi kazalnik Povečanje zaposlenosti v podprtih podjetjih.

Smiselno bi bilo izbrati kazalnike, ki lahko odražajo (merijo) merila za izbor projektov.

Prikaz izvedbenega načrta

Tabela 45: Izvedbeni načrt PN 3.1

PN 3.1	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016-2021
Turistične kapacitete na problemskih območjih	0,00	0,00	2.169.114,06	9.058.385,94	5.750.000,00	4.950.000,00	21.927.500,00
Spodbujanje nastajanja in delovanja podjetij ter razvojne naložbe v MSP, socialna podjetja, rabo lesa in snovno in energetska učinkovitost	0,00	33.750.000,00	0,00	33.750.000,00	0,00	33.750.000,00	101.250.000,00
Ekonomska infrastruktura JR	0,00	5.011.855,73	7.138.550,08	1.036.597,50	0,00	0,00	13.187.003,31
Neposredna potrditev operacij ekonomsko-poslovne infrastrukture	0,00	0,00	85.987,50	2.063.700,00	3.026.760,00	3.026.760,00	8.203.207,50
Neposredna potrditev operacij ekonomsko-poslovne infrastrukture - dodatne pravice porabe	0,00	0,00	723.181,00	19.592.778,19	11.732.959,27	7.024.576,51	39.073.494,97
Javni razpis za procesni vavčer (2016-2017)	0,00	2.027.668,29	0,00	0,00	0,00	0,00	2.027.668,29
Javni razpis za spodbujanje procesnih izboljšav podjetij v letu 2017-2018 (procesne izboljšave 2017-2018)	0,00	0,00	3.649.356,90	0,00	0,00	0,00	3.649.356,90
Javni razpis za spodbujanje procesnih izboljšav podjetij v letu 2019-2020 "Procesne izboljšave 2019-2020" (PRIZ 19-20) NOV	0,00	0,00	0,00	0,00	2.100.000,00	0,00	2.100.000,00

PN 3.1	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016-2021
Mreža Vem - javni razpis v letu 2016	113.416,65	362.343,41	0,00	0,00	0,00	0,00	457.760,06
Snovna in energetska učinkovitost - predstavitveni projekti	0,00	1.233.312,03	0,00	0,00	0,00	0,00	1.233.312,03
Javni razpis za izbor operacij za učne izdelovalne laboratorije 2017/2018	0,00	0,00	556.820,07	0,00	320.918,18	0,00	877.738,25
Snovna in energetska učinkovitost (nepovratni del) – kooperative	0,00	0,00	12,00	20,00	1.606.500,00	400.000,00	2.006.532,00
socialna podjetja (nepovratni del) - krepitev podpornega okolja za socialna podjetja	0,00	0,00	0,00	0,00	400.000,00	400.000,00	800.000,00
Socialna podjetja (nepovratni del) spodbude za nastajanje podjetij in mladinskih zadrug 2017-2018	0,00	702.857,93	466.458,01	0,00	0,00	0,00	1.169.342,94
Socialna podjetja (nepovratni del) spodbude za nastajanje podjetij in mladinskih zadrug 2019-2022	0,00	0,00	0,00	219.000,00	219.000,00	219.000,00	657.000,00
Spodbude za MSP v lesarstvu (nepovratni viri)	847.881,29	1.908.227,18	0,00	0,00	0,00	0,00	2.756.108,47
Spodbude za rast podjetij na področju rabe lesa	375.537,14	233.258,33	0,00	0,00	0,00	300.000,00	908.795,47
Spodbude za zagon podjetij P2	264.685,11	603.624,01	1.307.073,88	1.566.000,00	1.566.000,00	1.566.000,00	6.873.383,00

PN 3.1	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016-2021
Spodbude za zagon podjetij P2B v letu 2016	270.356,36	820.430,78	0,00	0,00	0,00	0,00	1.090.787,14
Spodbude za zagon podjetij v problemstih območjih	722.177,25	1.145.024,51	924.000,00	1.320.000,00	1.888.798,24	0,00	6.000.000,00
Vsebinska podpora pri finančnih instrumentih (semenski kapital) za leto 2016	59.056,02	300.902,19	0,00	0,00	0,00	0,00	359.958,21
vsebinska podpora prejemnikom sredstev (MSP) v začetnih fazah življenjskega cikla 2017-2018	0,00	3.600,00	248.400,00	0,00	0,00	0,00	252.000,00
Vsebinska podpora MSP 2018-2023	0,00	0,00	181.225,00	1.101.848,00	1.101.848,00	1.101.848,00	3.486.769,00
Javni razpis za izvedbo storitev za spodbujanje digitalizacije MSP v RS v letih 2019-2023 "Digitalizacija 2019-2023)	0,00	0,00	0,00	403.425,00	403.425,00	360.000,00	1.166.850,00
Start-up hiše	0,00	0,00	0,00	1.014.860,00	1.014.860,00	1.014.860,00	3.044.580,00
Mreža VEM 2017-2022	0,00	0,00	1.420.384,00	2.023.152,00	2.023.152,00	2.023.152,00	7.489.840,00
Podporne storitve za MSP (vavčerji)	0,00	0,00	0,00	4.323.209,00	4.724.820,00	4.724.820,00	13.772.849,00
Storitve inovativnega okolja	0,00	848.047,75	1.877.434,28	2.418.422,90	2.427.063,63	2.394.150,00	9.965.118,56
Spodbude za MSP za razvoj in uvajanje novih produktov v lesarstvu 2.0	0,00	465.828,23	4.148.222,12	0,00	0,00	0,00	4.614.050,35
Spodbude za MSP za razvoj in uvajanje novih produktov v lesarstvu 3.0	0,00	0,00	0,00	2.752.543,87	2.802.157,17	0,00	5.554.701,04

PN 3.1	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016-2021
Spodbude za MSP za razvoj in uvajanje novih produktov v lesarstvu 4.0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3.100.000,00	3.100.000,00
Spodbude za razvoj lesarstva na področju polproizvodov	0,00	0,00	2.604.952,88	4.135.696,13	5.139.350,99	0,00	11.880.000,00
Enotna poslovna točka	97.247,96	344.317,15	726.400,00	610.176,00	1.661.993,74	1.675.795,34	5.115.930,19
Platforma CzK	0,00	219.819,00	445.460,77	859.159,51	888.474,57	905.464,84	3.318.378,69
Finančne podpore CzK - javni razpisi	0,00	0,00	0,00	1.047.803,90	1.025.822,00	937.894,40	3.011.520,30
Povezovanje turistične ponudbe s kulturnimi vsebinami ter razvoj in uveljavitev novih produktov na področju kulturnega turizma - blagovne znamke na področju knjige	0,00	0,00	0,00	219.000,00	262.800,00	262.800,00	744.600,00

VIR: INOP nov. 2018

Legenda: MGRT, MJU, MK

Tabela 46: Izvedbeni načrt PN 3.2

PN 3.2	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016-2021
Certifikati kakovosti	0,00	134.529,61	0,00	0,00	0,00	0,00	134.529,61
Mednarodni poslovni dogodki	0,00	70.452,04	0,00	0,00	0,00	0,00	70.452,04
Individualne predstavitve podjetij na mednarodnih sejmih v tujini	0,00	516.958,00	1.185.333,98	1.904.639,35	1.600.000,00	1.600.000,00	6.806.931,33
Razvoj in promocija turistične ponudbe vodilnih turističnih destinacij v Sloveniji	0,00	0,00	941.398,94	2.708.601,06	0,00	0,00	3.650.000,00
razvoj novih in inovativnih produktov ter storitev turističnega gospodarstva (2016 - 2018)	0,00	1.072.221,20	1.485.188,88	0,00	0,00	0,00	2.557.410,08
spodbujanje partnerstev za učinkovitejši nastop na trgih	0,00	0,00	623.995,17	1.299.797,99	940.000,00	930.000,00	3.793.793,16
Spodbujanje partnerstev ta učinkovitejši nastop na tujih trgih - pobezava na S4	0,00	0,00	0,00	1.530.000,00	1.800.000,00	370.000,00	3.700.000,00
Tržne raziskave tujih trgov	190.725,00	136.741,58	0,00	0,00	0,00	0,00	327.466,58
Javni poziv za sofinanciranje tržnih raziskav, mednarodnih forumov in certifikatov kakovosti v letu 2018	0,00	0,00	395.000,00	305.000,00	0,00	0,00	700.000,00
Vzpostavitev in delovanje koncepta one stop shop za investitorje in izvoznike	0,00	0,00	1.491.574,99	1.698.489,59	1.953.340,76	1.754.020,28	6.897.425,62

PN 3.2	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016-2021
Razvoj in promocija integralnih produktov turističnega gospodarstva	0,00	0,00	2.255.915,78	3.781.727,66	1.660.881,82	291.984,15	7.990.509,41
Spodbujanje razvoja in uporabe novih poslovnih modelov za lažje vključevanje v globalne verige vrednosti	0,00	0,00	355.915,71	1.634.584,76	2.638.652,77	2.382.663,10	7.011.816,34
Vzpostavitev ali nadgradnja elektronskega poslovanja v MSP	0,00	0,00	2.492.365,54	2.362.500,00	2.362.500,00	2.362.500,00	9.579.865,54
Slovenija osrednja gostja mednarodnega knjižnega sejma v Frankfurtu	0,00	0,00	309.989,89	729.425,13	570.421,07	600.455,09	2.210.291,18

Vir: INOP nov. 2018

Legenda: MGRT, MK

6.2.2 Vgrajevanje horizontalnega načela pri ukrepih

Za podrobnejšo oceno glede upoštevanja načela trajnosti v implementaciji PO 3 smo pri obeh PN pogledali, kako konkretni razpisi opredeljujejo vgrajevanje tega načela in kako se načelo upošteva pri izboru projektov na JR. Pregledali smo Merila za izbor operacij ter dostopne JR, da bi ugotovili v kolikšni meri merila vključujejo trajnostni razvoj in v kolikšni meri merila trajnostnega razvoja vplivajo na izbor projektov.

PN 3.1: *Spodbujanje podjetništva, zlasti z enostavnejšim izkoriščanjem novih idej v gospodarstvu in pospeševanjem ustanavljanja novih podjetij, tudi prek podjetniških inkubatorjev*

V okviru PN 3.1 se glede na relevantnost zagotovi vsaj dva pogoja za ugotavljanje upravičenosti in sicer:

- izkazovanje ustreznosti ciljnih skupin,
- prispevek k doseganju ciljev, opredeljenih v strateških razvojnih dokumentih Slovenije, prispevek k doseganju ciljev EU 2020 in relevantnih tematskih ciljev in prednostnih naložb.

Pogoja sta zapisana pavšalno in se neposredno ne dotikata trajnostnega razvoja. Posredno pa se trajnostnega razvoja dotika drugi pogoj v delu »...opredeljenih v strateških razvojnih dokumentih Slovenije, prispevek k doseganju ciljev EU 2020.« kjer so navedeni strateški razvojni dokumenti (le splošno). Strateški razvojni dokumenti (npr. SPS) pa v svoji vsebini opredeljujejo pomembnost trajnostnega razvoja.

Merila za ocenjevanje

Ob upoštevanju predmeta vsakega posameznega izbora operacij se zagotovi zastopanost nekaterih ali vseh meril za ocenjevanje:

- ocena kakovosti in izvedljivosti projekta (kot. npr. sposobnost nosilcev za izvedbo projekta – človeški, materialni in finančni viri),
- tržni potencial projekta,
- vzdržnost in trajnost poslovnega modela,
- širši družbeni vpliv oziroma odgovor na družbene izzive, itd.,
- prispevek k spodbujanju regionalnega razvoja,
- partnerstvo, kjer je le to relevantno,
- število novih in/ali ohranjenih delovnih mest, če je relevantno
- stopnja inovativnosti predlaganega projekta,
- potencial podjetja za internacionalizacijo v nadaljnjih fazah razvoja,
- če relevantno, dodana vrednost na zaposlenega,
- prispevek k izboljšanju poslovnega okolja,
- **prispevek k večji snovni in energetske učinkovitosti,**
- vidik enakosti moških in žensk, kjer je to relevantno.

V primeru dodeljevanja pomoči nižjih vrednosti v obliki enostavnih instrumentov (npr. namenskih e-vavčerjev, storitev podpornega okolja) se lahko upoštevajo le vstopni pogoji določeni s posameznim javnim razpisom oz. drugo ustrezno obliko načina izvedbe (merila za

ocenjevanje v tem primeru niso relevantna, oziroma se lahko ustrezno prilagodijo le kot vstopni pogoj).

Razvoj in izvajanje novih poslovnih modelov za MSP, zlasti v zvezi z internacionalizacijo

Ugotavljanje upravičenosti

Ob upoštevanju predmeta vsakega posameznega izbora operacij se glede na relevantnost zagotovi zastopanost vsaj naslednjih pogojev za ugotavljanje upravičenosti:

- mednarodno usmerjena aktivnost,
- prispevek k doseganju ciljev, opredeljenih v strateških razvojnih dokumentih Slovenije, prispevek k doseganju ciljev EU 2020.

Merila za ocenjevanje

Ob upoštevanju predmeta vsakega posameznega izbora operacij se zagotovi zastopanost nekaterih ali vseh meril za ocenjevanje:

- vzdržnost in trajnost poslovnega modela,
- delež rasti mednarodne menjave, merljivih učinkov na trgu,
- upoštevanje že pridobljenih dokazil o zagotavljanju kakovosti, intelektualne lastnine ipd., npr. mednarodni certifikati/patenti/ipd.,
- ocena kakovosti in izvedljivosti projekta (kot. npr. sposobnost nosilcev za izvedbo projekta – človeški, materialni in finančni viri),
- prispevek k družbeni spremembi ter k dvigu družbene ozaveščenosti,
- povezovanja različnih akterjev za doseganje kritične mase za preboj na tuji trg
- upoštevanje finančne sposobnosti, inovativnosti in tržnega potenciala poslovnega načrta podjetja, zlasti za prodor na tuje trge,
- potencial posameznih tujih trgov,
- spodbujanje podjetij, ki še ne izvažajo, k izvoznim aktivnostim
- spodbujanje podjetij, ki že izvažajo, k diverzifikaciji izvoza (nov trg/nov produkt)
- če relevantno, dodana vrednost na zaposlenega,
- prispevek k spodbujanju regionalnega razvoja.

V primeru dodeljevanja pomoči nižjih vrednosti v obliki enostavnih instrumentov (npr. namenskih e-vavčerjev, storitve podpornega okolja) se lahko upoštevajo le vstopni pogoji določeni s posameznim javnim razpisom oz. drugo ustrezno obliko načina izvedbe (merila za ocenjevanje v tem primeru niso relevantna, oziroma se lahko ustrezno prilagodijo le kot vstopni pogoj).

Analizirali smo javne razpise, kjer smo ugotavljali, kako so merila trajnostnega razvoja vključena v izbor operacij.

PO 3 (Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast) ima v svojem imenu zeleno gospodarsko rast, ki je del trajnostnega razvoja. Zeleno gospodarstvo je naša dolgoročna strateška usmeritev in predstavlja priložnost za razvoj novih zelenih tehnologij,

odpiranje zelenih delovnih mest, učinkovitejše upravljanje z naravnimi viri, promocijo in razvoj slovenskega znanja¹⁸⁵.

PO 3 ima dve prednostni naložbi (PN 3.1: *Spodbujanje podjetništva, zlasti z enostavnejšim izkoriščanjem novih idej v gospodarstvu in pospeševanjem ustanavljanja novih podjetij, tudi prek podjetniških inkubatorjev*. PN 3.2: *Razvoj in izvajanje novih poslovnih modelov za MSP, zlasti v zvezi z internacionalizacijo*.) PN 3.1 se posebno v projektih, ki se izvajajo v sektorju lesarstva med drugim osredotoča tudi na vplive na okolje predvsem naslednje: zmanjšanje izpustov nevarnih snovi, recikliranje ali ponovna uporaba odpadnih surovin, manjša poraba surovin/materialov. Prav tako so trajnostno naravnani projekti s področja turizma (npr. zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, povečanje snovne učinkovitosti).

Kjer je trajnostni razvoj naslovljen predvsem na horizontalni ravni, je v JR zahtevan z vključevanjem 8. člena Uredbe 1303/2013/EU.

Prav tako nekateri JR vključujejo posebne pogoje, ki naslavljajo okoljsko trajnost – npr. »produkt projekta mora prispevati k izboljšanju snovne in energetske učinkovitosti.«

6.2.3 Pregled kazalnikov

V tem delu prikazujemo le kazalnike, ki se nanašajo na načelo trajnostnega varovanja okolja.

Pregled okoljskih kazalnikov:

Prednostna os	03 - Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast
Prednostna naložba	3a - Spodbujanje podjetništva, zlasti z enostavnejšim izkoriščanjem novih idej v gospodarstvu in pospeševanjem ustanavljanja novih podjetij, tudi prek podjetniških inkubatorjev
Posebni cilj	1 - Spodbujanje nastajanja in delovanja podjetij, predvsem start-up podjetij

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Tabela 47: Kazalnik PO 3 PN 3.1 specifični cilj 1

Identifikator	Kazalnik	Merska enota	Ciljna vrednost (za leto 2023) – skupaj	2017 Skupaj
CO08	Produktivne naložbe: Povečanje zaposlenosti v podprtih podjetjih	Ekvivalent polnega delovnega časa	1.000,00	693

185

http://www.vlada.si teme_in_projekti/prehod_v_zeleno_gospodarstvo/ukrepi/zelena_rast_gospodarstva/

3.7	Število podjetij, ki so uvedla ukrepe za učinkovito ravnanje z viri (vključuje ukrepe za povečanje energetske in snovne učinkovitosti)	število	1.000,00	589
-----	--	---------	----------	-----

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Prednostna os	03 - Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast
Prednostna naložba	3a - Spodbujanje podjetništva, zlasti z enostavnejšim izkoriščanjem novih idej v gospodarstvu in pospeševanjem ustanavljanja novih podjetij, tudi prek podjetniških inkubatorjev
Posebni cilj	2 - Povečanje dodane vrednosti MSP

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Tabela 48: Kazalnik PO 3 PN 3.1 specifični cilj 2

Identifikator	Kazalnik	Merska enota	Kategorija regije	Izhodiščna vrednost	Izhodiščno leto	Ciljna vrednost za leto 2023	2016
3.5	Višja snovna produktivnost	DMC/BDP		1,07	2011	1,5	

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

Tabela 49: Kazalnik snovna produktivnost

Kazalniki produktivnosti pri uporabi okoljskih sredstev in naravnih virov po: KAZALNIKI , LETO							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Snovna produktivnost (EUR/kg)	1,1	1,23	1,39	1,4	1,34	1,35	1,44
KAZALNIKI							
Snovna produktivnost (EUR/kg)							
Kazalnik snovna produktivnost predstavlja razmerje med bruto domačim proizvodom in domačo porabo snovi. Izražen je v evrih, v stalnih cenah iz leta 2010, na kilogram snovi.							

Vir: Statistični urad Republike Slovenije.

V PN 3.1 sta dva kazalnika, ki odražata usmerjenost OP EKP 2014-2020 v doseganje trajnostnega razvoja in sicer »Število podjetij, ki so uvedla ukrepe za učinkovito ravnanje z viri« (vključuje ukrepe za povečanje energetske in snovne učinkovitosti) ter »Višja snovna produktivnost«. Za kazalnik Višja snovna produktivnost še ni najnovejših podatkov, trend nakazuje, da bo ciljna vrednost (1,5) do leta 2023 dosežena, saj je v letu 2016 dosegel vrednost 1,44. Po drugi strani pa kazalnik »Število podjetij, ki so uvedla ukrepe za učinkovito ravnanje z viri«, za leto 2017 ni dosežen (doseženo le 5 % vrednosti kazalnika (za leto 2017 je bila napoved, da bo 589 podjetij, ki so uvedla ukrepe za učinkovito ravnanje z viri, dosežena vrednost je 33, kar nakazuje, da v letu 2023 ne bo dosežena ciljna vrednost (1000 podjetij). To kaže, da je bil kazalnik zastavljen preveč ambiciozno.

Poleg tega so kazalniki trajnostnega razvoja tudi število novozaposlenih, ki je bil v letu 2017 presežen, presežena pa bo tudi ciljna vrednost 2023, saj je že sedaj dosežne več kot 60 % ciljne vrednosti.

Pri PO 3 kaže, da so nekateri kazalniki zastavljeni preveč ambiciozno, potrebno bi bilo znižati ciljne vrednosti, obenem pa ugotoviti, zakaj se kazalnika ne dosega. PN 3.2 nima kazalnika, ki bi meril trajnostno varovanje okolja.

Predlagamo, da se doda dodatne okoljske kazalnike, predvsem kazalnike, ki bi merili trajnostno varovanje okolja. Statistični urad spremlja količine, predelovanje, uvoz in izvoz odpadkov iz predelovalnih in storitvenih dejavnosti (trenutno so na voljo podatki od leta 2008 do leta 2017).

Podjetja so obvezana letno poročati na ARSO o nastalih odpadkih in ravnanju z njimi – to določa 29. člen Uredbe o odpadkih

Enote opazovanja v raziskovanju Nastajanje odpadkov v proizvodnih in storitvenih dejavnostih (ODP), se v skladu z metodologijo, ki je usklajena z zahtevami Uredbe o odpadkih (Uradni list RS, št. 37/15 in 69/15), izberejo na podlagi zajema s pragom. Glavni merili, na podlagi katerih se določajo poslovni subjekti, ki bodo zajeti v raziskovanje, sta:

- ali količina odpadkov, proizvedenih v opazovanem letu (vsi aktivni poslovni subjekti in enote v sestavi, pri katerih je v preteklem koledarskem letu zaradi njihove dejavnosti nastalo več kot 10 ton vseh odpadkov ali več kot 5 kg nevarnih odpadkov),
- ali število zaposlenih (vsi aktivni poslovni subjekti in enote v sestavi, ki so v preteklem koledarskem letu zaposlovali vsaj 10 oseb). V raziskovanje je zajetih okoli 10.000 enot.

Gre za več kazalnikov pod naslovom **Odpadki iz proizvodnih in storitvenih dejavnosti**, ki jih zbira in prikazuje SURS (podatke posreduje ARSO)¹⁸⁶. Kazalniki so dostopni za vsako leto (trenutno so na voljo podatki za leto 2008-2017, vsako leto marca je rok za oddajo podatkov za preteklo leto). Dostopni in uporabni so naslednji kazalniki:

Primer kazalnika ravnanja z odpadki - Odpadki iz proizvodnih in storitvenih dejavnosti:

Predelane, odstranjene količine odpadkov po: SEZNAM ODPADKOV, MERITVE , LETO							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Predelava odpadkov - SKUPAJ (t)	6044391	5256968	5168077	6098139	6899709	6238840	7699171
Predelava - uporaba kot gorivo (t)	272742	326158	236040	268938	265045	231366	193541
Predelava - recikliranje - skupaj (t)	3424362	2912693	2641849	2752834	2942445	2875910	3209874
... od tega kompostiranje (t)	72096	71549	66215	70395	72366	74355	97860
...od tega anaerobna obdelava v bioplinarnah (t)	-	-	-	-	140447	210558	202241
Predelava - zasipanje (t)	1546718	1102334	846637	1824496	2309386	1310492	2187962
Predelava - prekrivka (t)	54686	52409	71040	66995	54710	21660	11509

¹⁸⁶

https://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Okolje/27_okolje/02_Odpadki/02_27063_odpadki_iz_dej/02_27063_odpadki_iz_dej.asp

Predelava - drugi načini predelave in predobdelave (t)	745883	863375	1372510	1184876	1328122	1799411	2096285
--	--------	--------	---------	---------	---------	---------	---------

*Predelava odpadkov je postopek, katerega glavni rezultat je, da se odpadki koristno uporabijo v obratu, v katerem so bili predelani, ali v drugih gospodarskih dejavnostih, tako da nadomestijo druge materiale, ki bi se sicer uporabili za izpolnitev določene funkcije, ali so pripravljeni za izpolnitev te funkcije. Seznam postopkov predelave je določen v Prilogi 2 v Uredbi o odpadkih (Uradni list RS, št. 37/15 in 69/15), pri čemer pa so mogoči tudi drugi postopki predelave. V okoljevarstvenem dovoljenju za predelavo odpadkov je določena koda (R), po kateri predelovalec predeluje odpadke.

Nastali odpadki – poročani po SKD dejavnosti, enota merjenja: tona (t), nevarni/nenevarni odpadki

Nastale količine odpadkov iz proizvodnih in storitvenih dejavnosti po: KLASIFIKACIJA ODPADKA, SKD DEJAVNOST, NEVARNOST ODPADKA , LETO			2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
NASTALI ODPADKI - SKUPAJ (t)	SKD Dejavnost - SKUPAJ	Nenevaren, nevaren odpadek - SKUPAJ	5330250	3722431	3779395	3785627	4242916	4516811	5185112

Ker podjetja že poročajo na ARSO, poročanje teh podatkov za podjetja ne predstavlja dodatne obremenitve. Zasledujemo cilj: čim manj odpadkov, oziroma čim več predelanih odpadkov.

6.3 Prednostna os 8: Spodbujanje zaposlovanja in transnacionalna mobilnost delovne sile

Prednostna os 8 ima zgolj posreden vpliv na okolje in trajnostni razvoj, ki so opredeljeni v horizontalnih načelih. Pri prednostnih naložbah te prednostne osi bodo podprte družbene inovacije, zlasti tiste, ki v skladu s strategijo pametne specializacije prispevajo k uspešnejšemu prenosu in uporabi znanja za številčnejša in kakovostnejša delovna mesta. Prav tako bo del sredstev prednostne osi namenjen doseganju ciljem v zvezi s podnebnimi spremembami - podpora prehodu v nizkoogljično družbo, učinkoviti rabi virov in odpornost proti podnebnim spremembam tudi z ustvarjanjem zelenih delovnih mest dvigom kompetenc glede pomena nizkoogljične družbe in učinkovite rabe energije.

6.3.1 Pregled in analiza prednostnih naložb/posebnih ciljev/ukrepov

Ključni izziv trga dela so večja usklajenost med ponudbo in povpraševanjem, torej ponudba delovnih mest, ki je odvisna od tehnološkega napredka in gospodarske dejavnosti na eni strani ter zagotavljanju ponudbe delavcev na drugi strani.

V PO 8 so bile tako na podlagi analize stanja prepoznane ključne potrebe v zmanjševanju števila brezposelnih, predvsem mladih, dolgotrajno brezposelnih in nižje izobraženih,

spodbujanju zaposlovanja starejših, tudi s prilagajanjem delovnih mest ter ukrepi aktivnega in zdravega staranja, učinkovitem delovanju trga dela (kakovostni ukrepi in storitve) ter v boljšem usklajevanju ponudbe in povpraševanja na trgu dela.

V skladu s tem so bile v okviru PO 8 izoblikovane tri skupine prednostnih naložb:

6.3.1.1 Prednostna naložba 8.1.

Dostop do delovnih mest za iskalce zaposlitve in neaktivne osebe, vključno z dolgotrajno brezposelnimi in osebami, ki so oddaljene od trga dela, tudi prek lokalnih pobud za zaposlovanje in spodbujanje mobilnosti delavcev. V okviru te skupine prednostnih naložb so zasledovani specifični cilji:

- Povečanje zaposlenosti brezposelnih, še posebej starejših od 50 let, dolgotrajno brezposelnih in tistih z izobrazbo pod ISCED 3
- Učinkovitejša vseživljenjska orientacija
- Učinkovito svetovanje za transnacionalno mobilnost delovne sile

Prvi cilj v okviru te prednostne naložbe, povečanje zaposlenosti brezposelnih, je spodbujanje programov ki so usmerjeni v povečanje zaposlenosti brezposelnih, še posebej starejših od 50 let, dolgotrajno brezposelnih in tistih z nižjo stopnjo izobrazbe.

Ciljne skupine programov povečevanja zaposlenosti brezposelnih so brezposelne osebe, zlasti starejši (nad 50 let), dolgotrajno brezposelni ter tisti z nižjo stopnjo izobrazbe, osebe v postopku izgubljanja zaposlitve in tisti, ki se bodo po zaključku vključitve v programe aktivacije ponovno aktivirali na trgu dela, upravičenci pa institucije na trgu dela, institucije lokalnega in regionalnega razvoja, zasebni sektor, socialni partnerji in drugi, ki lahko prispevajo k uresničevanju cilja

Drugi cilj te prednostne naložbe je zagotavljanje učinkovitejše vseživljenjske karijerne orientacije. Za realizacijo tega cilja bodo podprti zlasti tisti projekti, ki razvijajo storitve za vseživljenjsko karierno orientacijo ter instrumente napovedovanja potreb po delavcih in njihovih kompetencah z namenom zmanjševanja strukturnih neskladij na trgu dela.

Ciljne skupine pri doseganju tega specifičnega cilja so institucije na trgu dela in druge institucije, ki delujejo na tem področju, iskalci zaposlitve, brezposelni ter delodajalci; upravičenci pa institucije na trgu dela, institucije lokalnega in regionalnega razvoja, zasebni sektor, socialni partnerji in drugi, ki lahko prispevajo k uresničevanju cilja.

Tretji cilj te skupine prednostnih naložb je razvijanje učinkovitega svetovanja za transnacionalno mobilnost delovne sile, prek storitev EURES.

Cilje skupine prednostnih naložb za uresničevanja tega cilja so Zavod RS za zaposlovanje in iskalci zaposlitve, upravičenci pa Zavod RS za zaposlovanje, socialni partnerji in drugi, ki lahko prispevajo k uresničevanju cilja.

6.3.1.2 Prednostna naložba 8.2. Trajnostno vključevanje mladih na trg dela

To prednostno naložbo predstavljajo programi usmerjeni v tajno vključevanje mladih na trg dela, vključno z izvajanjem jamstva za mlade. Pri tej prednostni se zasledujeta dva cilja:

- Znižanje brezposelnosti mladih
- Izvedba pobude za zaposlovanje mladih-znižanje brezposelnosti mladih, ki niso zaposleni in se ne izobražujejo ali usposablajo, v starosti od 15 do 29 let v kohezijski regiji V Slovenija

Prvi specifični cilj - je znižanje brezposelnosti mladih, zlasti tistih ki niso zaposleni in se ne izobražujejo ali usposablajo. Za doseganje tega cilja je podpora usmerjena v spodbude za zaposlovanje mladih, spodbude za opravljanje pripravništva, usposabljanje na delovnem mestu, izvajanje shem mentorstva za mlade, spodbujanje podjetništva mladih in podpora mladim pri izvajanju inovativnih projektov ipd. Ciljna skupina naložb za doseganje tega specifičnega cilja so mladi do 29 let, upravičenci pa institucije na trgu dela, služba pristojna za mladino, organizacije, ki delujejo v mladinskem sektorju, institucije lokalnega in regionalnega razvoja in drugi, ki lahko prispevajo k uresničevanju tega specifičnega cilja.

Drugi specifični cilj predstavlja izvedba pobude za zaposlovanje mladih, ki niso zaposleni in se ne izobražujejo ali usposablajo v V kohezijski regiji. Glede na nizka sredstva, ki so bila Sloveniji dodeljena iz naslova Pobuda za mlade naj bi se iz tega naslova podprl program spodbud za delodajalce, ki zaposlijo mlade za najmanj 15 mesecev. Ciljno skupino predstavljajo mladi do 29 let, ki niso zaposleni in se ne izobražujejo ali usposablajo v V kohezijski regiji, upravičenec pa je Zavod RS za zaposlovanje.

6.3.1.3 Prednostna naložba 8.3. Aktivno in zdravo staranje

V okviru te prednostne naložbe specifični cilji predstavlja podaljšanje in izboljšanje delovne aktivnosti starejših, vključenih v ukrepe. Podprti naj bi bili predvsem ukrepi, s katerimi bi spodbudili starejše delavce za daljše ostajanje na delovnem mestu – ukrepi, ki bodo zagotavljali zdravje in varstvo pri delu, usklajevanje poklicnega in družinskega življenja kot ukrepi, namenjeni prilagajanju delovnega okolja starejšim.

Ciljne skupine za doseganje tega cilja v okviru prednostne naložbe Aktivno in zdravo staranje so starejši zaposleni, javne institucije, ki so vključene v pripravo in izvajanje politik na področju aktivnega staranja, zasebni sektor in socialni partnerji, **upravičenci** pa institucije na trgu dela, javni in zasebni sektor in drugi, ki lahko prispevajo k uresničevanju tega specifičnega cilja.

6.3.1.4 Veljavnost predhodnih pogojenosti za prednostne osi v okviru operativnih programov

Predhodne pogojenosti za prednostno os 10 so bile opredeljene za tri tematske cilje:

- T08.1 Aktivne politike trga dela so zasnovane in se izvajajo v skladu s smernicami za zaposlovanje.
- T08.4 Aktivno in zdravo staranje: politike aktivnega staranja so zasnovane v skladu s smernicami za zaposlovanje.
- T08.6 Pobuda za zaposlovanje mladih: obstoj strateškega okvira politike za spodbujanje zaposlovanja mladih, tudi s pomočjo jamstva za mlade.

T08.1 Aktivne politike trga dela so zasnovane in se izvajajo v skladu s smernicami za zaposlovanje

Ta strateški cilj je bil dosežen.

Ukrepi: V skladu z Zakonom o urejanju trga dela je iskalcem zaposlitve in osebam, ki so zaposlene za določen čas omogoča uporabo storitev Zavoda RS za zaposlovanje, omogočena je tudi zgodnja aktivacija zaposlitve. Sprejet je bil strateški dokument Zavoda RS za zaposlovanje o storitvah za delodajalce in iskalce zaposlitve ter oblikovane Smernice aktivne politike zaposlovanja.

V skladu z Zakonom o urejanju trga dela se zagotavljajo informacije o trgu dela, storitve EURES, in spletna zbirka podatkov o prostih delovnih mestih. Pripravljen je bil strateški dokument Zavoda RS za zaposlovanje o storitvah za iskalce zaposlitve in delodajalce ter ustrezna regulacija v predmetni zakonodaji.

Sprejeta in dopolnjena je bila tudi zakonodaja v zvezi s standardi in normativi za izvajanje storitev na trgu dela, zakonodaja v zvezi z drugimi izvajalci za trg dela, vzpostavljeno je sodelovanje zavoda z drugimi agencijami za zaposlovanje ter drugimi ključnimi deležniki.

T08.4 Aktivno in zdravo staranje: politike aktivnega staranja so zasnovane v skladu s smernicami za zaposlovanje.

Ta strateški cilj je bil le delno dosežen.

Ukrepi: Imenovana je bila projektna skupina za izvedbo projekta Aktivno in zdravo staranje v Sloveniji.

Pri zasnovi in spremljanju politik aktivnega staranja sodeluje Ekonomsko socialni svet RS, ki obravnava vso zakonodajo in predpise, ki se nanašajo na aktivno staranje. Oblikovani so bili tudi ukrepi aktivne politike zaposlovanja, ki spodbujajo aktivno staranje ter ukrepi v Zakonu o delovnih razmerjih, ki ga pospešujejo.

T08.6 Pobuda za zaposlovanje mladih: obstoj strateškega okvira politike za spodbujanje zaposlovanja mladih, tudi s pomočjo jamstva za mlade.

Ta strateški cilj je bil dosežen.

Ukrep: Sprejet je bil Izvedbeni načrt Jamstvo za mlade, ki opredeljuje organ zadolžen za upravljanje ukrepov za zaposlovanje mladih ter za usklajevanje partnerstev na vseh ravneh in sektorjih. Dokument vključuje podporne ukrepe za dostop do zaposlitve.

V sklopu predhodnega vrednotenja¹⁸⁷ za Prednostno os 8 Spodbujanje zaposlovanja in transnacionalna mobilnost delovne sile je ugotovljeno, da so vplivi na okolje te prednostne osi pomembni z vidika vplivov na socio-ekonomski razvoj - za zagotovitev zmanjšanja revščine, za zagotavljanje kakovosti življenja ter gospodarske rasti. Pomembni vplivi so bili ugotovljeni v okviru vseh treh sklopov prednostnih naložb.

Predlagane so bile tudi konkretne vsebine, na podlagi katerih bi bilo mogoče vzpostaviti jasnejše povezave in prispevek področja zaposlovanja k doseganju trajnostnega razvoja in sicer da se v prednostno os 8 vključi konkretne vsebine. Predlagane vsebine, ki naj bi zasledovale ta cilj naj bi bile zlasti obravnava prednostnega področja vključujočega zelenega gospodarstva, vključitev širših ciljev trajnostnega razvoja, kot so energija, voda, prehranska varnost ter trajnostna poraba in proizvodnja, in prispevek k reševanju medsektorskih vprašanj, kot so pravičnost, socialna vključenost, dostojno delo, pravna država in dobro upravljanje na lokalnem, regijskem in državnem nivoju.

Priporočila poročila v zvezi s prednostno osjo 8 so bila smiselno upoštevana pri izboru ukrepov te prednostne osi, kjer je kot vodilno načelo v okviru socialnih inovacij in transnacionalnega sodelovanja eksplicitno opredeljeno, da bo del sredstev prednostne osi 8 namenjen za doseganje tematskega cilja 5 - podpora prehodu v nizkoogljično družbo, učinkoviti rabi virov in odpornosti proti podnebnim predvsem preko (so)ustvarjanja zelenih delovnih mest in dvigom kompetenc glede pomena nizkoogljične družbe, učinkovite rabe energije in podnebnih sprememb.

Prav tako, so priporočila upoštevana pri merilih za ocenjevanje operacij v okviru prednostne osi 8.

6.3.2 Prednostne naložbe glede na izvedbeni načrt

Naložbe tematskega cilja 8 so podprte s sredstvi ESS in Pobude za zaposlovanje mladih YEI (ta finančna sredstva so načrtovana kot dopolnilo sredstvom iz ESS v obdobju 2014–2020).

V okviru prednostne osi 8 se opravljajo naloge za razporejanje sredstev v višini 372.463.540 EUR iz Evropskega socialnega sklada (ESS) in YEI. To predstavlja 9,8 % OP: Največji del sredstev te prednostne osi 57,4 % pa naj bi bil namenjen izvajanju projektov v okviru prednostne naložbe 8.1. Dostop do delovnih mest za iskalce zaposlitve in neaktivne osebe.

¹⁸⁷ Okoljsko poročilo za Operativni program evropske kohezijske politike 2014-2020, Aquarius, Ljubljana, 11. 11. 2013, dopolnjeno 24. 1. 2014

Teritorialno so sredstva na voljo za celotno Slovenijo s poudarkom na območjih, kjer so potrebe največje. Več sredstev bo tako namenjenih kohezijski regiji vzhodna Slovenija oziroma tistim njenim območjem, na katerih je brezposelnost višja. Ker je delež sredstev te prednostne osi namenjen tudi podpori sistemskim rešitvam, ki bodo v korist obema kohezijskima regijama, se bodo sredstva, namenjena vzhodni in zahodni kohezijski regiji delila po ključu, ki je določen v operativnem programu. V celotnem obdobju 2014-2020 naj bi se v okviru vzhodne regije koristilo 52,7 %, v okviru zahodne regije pa 47,3 % predvidenih sredstev.

Glede na poročilo o izvajanju evropske kohezijske politike 2014-2020 za obdobje januar 2014-septembra 2018, je bilo na ravni prednostne osi 8 v celotnem obdobju izvajanja operativnega programa, do konca septembra 2018, izdanih 48 odločitev o podpori v vrednosti 304,3 milijona evrov, kar predstavlja vsa razpoložljiva sredstva EU. Ukrepi vseh prednostnih naložb, ki so bili potrjeni, se intenzivno izvajajo.

Tabela 50: Izvajanje PO 8¹⁸⁸

PN	SKLAD	REGIJA	Vsa razpoložljiva sredstva	EU del		Dodeljena sredstva				
			EUR	EUR	%	Število izdanih odločitev o podpori	EUR	%	EU del (EUR)	% EU del
					5/4*100			8/4*100		10/5*100
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
8.1	ESS	Vzhod	110.081.413	88.065.130	80 %	8	110.308.445	100 %	88.246.756	100 %
8.1	ESS	Zahod	103.724.140	82.979.312	80 %	8	105.140.821	101 %	84.112.657	101 %
8.2	ESS	Vzhod	37.343.285	30.009.627	80 %	11	39.498.833	106 %	31.599.867	105 %
8.2	ESS	Zahod	53.737.966	42.990.373	80 %	11	54.783.773	102 %	43.8237.018	102 %
8.2	YEI	Vzhod	20.725.956	18.423.072	89 %	1	20.725.956	100 %	18.423.072	100 %
8.3	ESS	Vzhod	28.105.291	22.484.233	80 %	5	30.166.612	107 %	24.133.289	107 %
8.3	ESS	Zahod	18.745.489	14.996.391	80 %	5	17.289.282	**92%	13.381.426	92%
Skupaj OS 8			372.463.540	299.948.138	81 %		378.020.410	***101 %	304.259.435	101 %

Vir: SVRK, Poročilo o izvajanju januar 2014 – september 2018¹⁸⁹

** Na organu upravljanja se spremljajo dodeljena sredstva z odločitvami o podpori in se ne beleži višina podpisanih pogodb o sofinanciranju, kar lahko privede do tega, da delež dodelitve sredstev preseže 100 %. Na prednostni naložbi 8.3 se konkretno na javnem razpisu Podaljševanje delovne aktivnosti in zmanjševanje odsotnosti z dela marca leta 2017 razpisanih sredstev ni dodelilo v celoti in je junija 2018 za kohezijsko regijo Vzhodna Slovenija PO objavil razpis Sofinanciranje projektov podaljševanja delovne aktivnosti in zmanjševanje odsotnosti z dela v KRVS, kjer so se razpisovala preostala nedodeljena sredstva. Ker je metodologija evidentiranja dodeljenih sredstev takšna,

¹⁸⁸ Isto tam

¹⁸⁹ (http://www.svrk.gov.si/fileadmin/svrk.gov.si/pageuploads/kako_crpamo/Januar_2014-september_2018_Porocilo_o_izvajanju_evropske_kohezijske_politike_2014-2020_Cilj_nalozbe_za_rast_in_delovna_mesta.pdf)

da se jih beleži preko odločitev o podpori ter kumulativno, se je vrednost razpisa iz leta 2018 prištela k dodeljenim sredstvom, le-ta pa se hkrati niso znižala za tista sredstva javnega razpisa Podaljševanje delovne aktivnosti in zmanjševanje odsotnosti z dela iz marca 2017, ki niso bila dodeljena s pogodbami o sofinanciranju. Na ta način se vrednost dodeljenih sredstev, beležena na OU, zviša preko meje 100 %, četudi se v resnici dodeljujejo v skladu s potrjenim načinom izbora operacij (NIO).

***Delež dodeljenih sredstev je odraz načina spremljanja na nivoju NIO. In sicer sistem kot dodeljena sredstva ves čas beleži odločitve o podpori, kar v primeru javnih razpisov predstavlja razpisane vrednosti posameznih javnih razpisov. Slednje so se v primeru ponavljanja posameznega javnega razpisa ponavljale za višino, ki ni bila porabljena s podpisanimi pogodbami z izbranimi prejemniki. Višina dodeljenih sredstev se je na ta način kumulirala, dejansko pa se nikakor ne razpisuje sredstev preko 100 % in se ostaja v mejah potrjenega virov (javnih ali zasebnih).

V okviru prednostne naložbe 8.1. je bilo v celotnem obdobju, do septembra 2018 izdanih 16 odločitev o podpori in dodeljeno 172,4 milijona evropskih sredstev, kar pomeni vsa razpoložljiva sredstva te prednostne osi. Vsi ukrepi se intenzivno izvajajo.

Tabela 51: Prikaz Izvedbenega načrta za PO 8/prednostna naložba 8.1¹⁹⁰

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti							
INIO	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2014-2021
Evidentiranje in dokumentiranje kompetenc študentskega dela (EviDenca)	0	0	41.931	64.753	0	0	106.684
Izvajanje storitev za brezposelne druge iskalce zaposlitve in delodajalce	1.624.535	1.691.926	1.884.751	1.851.372	1.832.047	1.832.047	10.716.678
JR-Zaposlitveni projekti na lokalni oziroma regionalni ravni	0	0	480.000	480.000	0	480.000	1.440.000

Vir: INOP nov.2018

Inšpektorat za delo							
Odpravimo konflikte na delovnem mestu-ozaveščanje o možnostih posredovanja v sporu med delavcem in delodajalcem(Mediacija in svetovanje	0	186.467	249.903	250.620	267.940	271.071	1.225.983

Vir: INOP nov.2018

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
--

¹⁹⁰ Izvedbeni načrt Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike za programsko obdobje 2014- 2020 8.3

INIO	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2014-2021
Neformalno izobraževanje in usposabljanje	48.8130	841.613	1.2000.000	1.600.000	1.600.000	2.160.000	7.450.427
Podpora deležnikom na trgu dela	0	0	253.123	137.940	149.489	1490.402	680.954
Praktični programi za spodbujanje zaposlovanja (MIC)	0	3.340	880.000	1.040.000	880.000	1.512.000	4.315.400
Razvoj storitev VKO in nadaljnja krepitev NKT za VKO	167.429	339.510	491.377	443.258	475.550	437.842	2.354.967
Razvoj storitev za pospeševanje transnacionalne mobilnosti delovne sile - EURES	0	688.223	880.000	1.132.800	1.231.520	1.194.720	5.127263
Spodbujanja vključevanja oseb, ki so pred izgubo zaposlitve, v ukrepe na trgu dela-Pripravljeni na spremembe (SPIN)	0	0	38.160	880.000	968.000	968.000	2.854.160
Spodbujanje zaposlovanja – ZAPOSILI:ME	9.375.104	14.857.664	11.386.811	17.354.928	18.787.661	14.232.012	85.994.181
Učinkovitejše usklajevanje ponudbe in povpraševanja na trgu dela	71.659	211.784	320.964	339.116	351.160	251.352	1.546.035
Upravljanje in razvoj zaposlenih, katerih zaposlitev je ogrožena-Podravje(PRIZMA) ŠTARTAJ KARIERO S POTENCIALOM	0	143.618	160.000	200.000	200.000	96.382	800.000

Usposabljanje na delovnem mestu	1.565.007	1.042.131	3.474.785	1.609.985	3.520.000	3.540.000	14.751.908
Spodbujanje zaposlovanja starejših-Aktivni do upokojitve	0	0	1.320.800	2.425.600	4.232.800	2.288.000	10.267.200

Vir: INOP nov.2018

Ministrstvo za kulturo							
Podporno okolje za delovanje na področju kulture	0	119.520	319.744	559.180	591.440	425.728	2.015.576

Vir: INOP nov.2018

V okviru prednostne naložbe 8.2. je bilo izdano 23 odločitev o podpori in dodeljeno 93,9 milijona evropskih sredstev.

Tabela 52: Prikaz Izvedbenega načrta za PO 8/prednostna naložba 8.2

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti							
INIO	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2014-2021
Inovativni projekti za zaposlovanje mladi	0	0	90.476	387.948	304.000	240.000	1.022.424
Krepitev svetovalnega dela z mladimi v Zavodu RS za zaposlovanje	420.043	445.996	505.616	505.616	505.616	505.616	2.888.502
Neformalno izobraževanje in usposabljanje za mlade	43.758	455.975	560.000	560.000	560.000	560.000	2.739.733
Prvi izziv	11.059.419	6.248.879	0	0	0	0	17.308.298
Spodbujanje za trajno zaposlovanje mladih	0	1.593.348	3.980.478	6.876.000	3.582.000	6.154.989	22.186.816
JR-Spodbujanje podjetništva med mladimi	0	0	315.280	576.940	596.140	109.110	1.597.470
Spodbujanje pripravništev	570.683	609.256	0	0	0	0	1.179.939
Usposabljanje na delovnem mestu-mladi	212.537	1.409.038	1.800.000	1.800.000	1.800.000	2.700.000	9.721.574

Vir: INOP nov. 2018

Ministrstvo za kulturo							
Podpora novim kariernim perspektivam	0	0	396.000	396.000	396.000	412.000	1.600.000
Pridobivanje dodatnih znanj za mlade na področju kulturnih dejavnosti v okviru JSKD	180.000	280.606	320.000	499.394	320.000	0	1.600.000

Vir: INOP nov. 2018

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport							
Mladi za mlade	0	240.000	840.000	480.000	480.000	216.281	2.256.281
Prva zaposlitev na področju VIZ	1.700.255	1.454.354	1.079.940	499592	0	0	4.737.141

Vir: INOP nov. 2018

Urad RS za mladino							
Spodbujanje aktivnega državljanstva mladih za večjo zaposljivost 2016-2018	715.684	1.575.065	1.539.294	0	0	0	3.830.044
Spodbujanje aktivnega državljanstva mladih za večjo zaposljivost 2019-2020	0	0	0	715.600	818.192	0	1.533.792

Vir: INOP nov. 2018

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport							
5- Zaposlovanje asistentov za delo z otroki s posebnimi potrebami v vzgojno-izobraževalnih zavodih	0	384.912	911.088	0	0	0	1.296.000
6-Spodbujanje zaposlovanja v nevladnih organizacijah z namenom sodelovanja vzgojno-izobraževalnih zavodov z nevladnimi organizacijami na področju dela z otroki s posebnimi potrebami	0	52.488	224.640	0	0	0	277.128

Vir: INOP nov. 2018

Urad RS za mladino							
7-Zaposlitev na področju mladinskega dela v mladinskem sektorju	0	0	1.003.440	0	0	0	1.003.440

Vir: INOP nov. 2018

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport							
8- Prva zaposlitev: Pomočnik vzgojitelja sem	0	436.800	901.600	0	0	0	1.338.400

Vir: INOP nov. 2018

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti							
INIO	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2014-2021
Spodbude za zaposlitev mladih	0	0	970.000	1.970.000	1.960.000	800.000	5.700.000

Vir: INOP nov. 2018

V okviru prednostne naložbe 8.3. pa jer bilo sprejetih 9 odločitev o podpori in dodeljenih 38 milijonov evropskih sredstev.

Tabela 53: Prikaz Izvedbenega načrta za PO 8/prednostna naložba 8.3

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti							
INIO	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2014-2021
JR-Podaljšanje delovne aktivnosti in zmanjševanje odsotnosti z dela	0	0	611.644	827.295	845.843	838.039	3.112.822
JR-Usposabljanje delodajalcev za promocijo varnosti in zdravja pri delu z uporabo sodobnih medijev	0	0	4.000	440.000	440.000	21.600	905.600
Program Celovita podpora podjetjem za aktivno staranje delovne sile	0	204.144	4.767.204	4.937.165	5.282.926	5.153.976	20.345.415

Projekt Model ocene tveganja na delovnih mestih	0	0	4.000	200.000	196.000	0	400.000
JR- Sistem certificiranja družbeno odgovornih podjetij	0	0	0	400.000	400.000	400.000	1.200.000
Projekt :Institut poklicne rehabilitacije	0	0	0	310.104	291.104	114.792	716.000
Projekt: Model poklicnega zavarovanja	0	0	106.614	94.033	98.712	714.040	373.398
Projekt: Nadgradnja analitičnih modelov na področju pokojninskega sistema	0	0	197.609	274.324	264.871	260.830	997.634
Celovita psihosocialna podpora podjetjem za aktivno staranje delovne sile	0	80.000	834.907	529.922	493.810	461.289	2.399.928
Management organizacij-promocijska kampanja za zmanjševanje/odpravljanje medgeneracijskih stereotipov in spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja na delovnem mestu	0	0	0	252.480	252.480	252.480	757.440

Vir: INOP, nov.2018

Ker pri izvajanju OP v okviru prednostne osi 8 do konca leta 2018 ni bil dosežen vmesni cilj ravni koriščenja- 85% razpoložljivih sredstev je bil predlagan popravek OP in zmanjšanje finančnih ciljev prednostne osi 8 ter prerazporeditev sredstev na druge prednostne osi.¹⁹¹

¹⁹¹ Poročilo o izvajanju evropske kohezijske politike 2014-2020 za obdobje januarja 2014 do konca septembra 2018, SVRK, december 2018.

6.3.3 Vgrajevanje horizontalnega načela pri ukrepih

Načelo trajnostnega razvoja je na področju prednostne osi 8 je razumljeno širše in poleg upoštevanja okoljskega stebra vključuje tudi ekonomski in socialni steber. Ukrepi in podpora spodbudam za zaposlovanje naj bi se izvajali z ukrepi za učinkovito rabo virov in za prehod v nizkogljično družbo ter z usposabljanjem in dopolnitvami programov usposabljanja in izobraževanja z omenjenimi temami.

Za prednostno naložbe v okviru Prednostne osi 8 se pri izboru operacij zagotovi zastopanost vsaj naslednjih pogojev¹⁹² za ugotavljanje upravičenosti:

- ustreznost ter sposobnost upravičencev
- ustreznost ciljnih skupin
- skladnost s cilji/rezultati na ravni prednostne osi oziroma naložb
- realna izvedljivost v obdobju, za katerega velja podpora

Pri izboru projektov prednostne naložbe 8.1 se upoštevajo predvsem naslednja merila:

- ustreznost operacije
- izvedljivost operacije
- usposobljenost upravičencev za izvedbo operacije
- trajnost predvidenih rezultatov

smiselno glede na predmet izbornega postopka pa tudi dodatna merila:

- vključenost območja z višjo stopnjo brezposelnosti
- inovativnost v zvezi z vključevanjem ciljnih skupin na trg dela (nove metode in pristopi ukrepov na trg dela)
- spodbujanje enakosti med ženskami in moškimi pri dostopu do zaposlitve ter usklajevanje poklicnega in družinskega življenja
- povezovanje ponudbe in povpraševanja na trgu dela
- prispevanje k izmenjavi izkušenj, rezultatov in dobrih praks na regionalni, nacionalni in transnacionalni ravni,
- kjer je smiselno, prednostno obravnavanje področij, relevantnih za zeleno gospodarstvo in vključevanje širših ciljev trajnostnega razvoja in pametne specializacije

Ob upoštevanju predmeta vsakega posameznega izbora operacij se poleg zgoraj naštetih meril pri prednostni naložbi 8.2. kot posebno merilo zagotovi tudi zastopanost merilo »vključevanje ključnih deležnikov«, pri prednostni naložbi 8.3 pa merili «prispevanje k povečanju prožnosti in konkurenčnosti podjetij in zaposlenih in prispevanje k uveljavljanju fleksibilnih oblik organiziranosti dela.»

Poleg meril, ki so ključna za doseganje programskih ciljev prednostnih operacij te programske osi je glede na opredelitev vsebine trajnostnega razvoja med merili za izbor operacij, ki

¹⁹² Merila za izbor operacij v okviru operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike za obdobje 2014-2020, maj 2018, Služba vlade RS za razvoj in kohezijsko politiko.

neposredno prispevajo k njegovemu upoštevanju pri izboru operacij oblikovano merilo »prednostnega obravnavanja področij, relevantnih za zeleno gospodarstvo«.

Posredno pa k zasledovanju ciljev trajnostnega razvoja in pametne specializacije dodatno prispevajo tudi merila kot so »zagotavljanje trajnosti načrtovanih rezultatov, inovativnost, vključevanje ključnih deležnikov, spodbujanje enakosti med ženskami in moškimi, izmenjava izkušenj, rezultatov in dobrih praks na regionalni, nacionalni in transnacionalni ravni.«

Načelo trajnostnega razvoja se vrednoti in ocenjuje že ob sami vlogi prijavitelja z merilom v javnem razpisu oz. se opredeljuje v prijavnem obrazcu posameznega projekta. Za namen preverjanja dokumentacije in za oceno skladnosti vloge eksplicitno preverjajo tudi skladnost vloge z horizontalnimi načeli trajnostnega razvoja, predvsem ali vloga prednostno obravnava področja, relevantna za zeleno gospodarstvo, kot tudi druga merila, ki posredno prispevajo k doseganju njegovih ciljev. Vendar pa je sedaj izpolnjevanje teh meril v okviru te programske osi vrednostno nevtrarno, skladnost s tem merilom ne prinaša dodatnih točk za izbor projekta in/ali pridobitev sredstev. Trajnost rezultatov se ponovno vrednoti v končnih poročilih o doseženih ciljih pri posameznih projektih, izvajalci projektov ocenijo kako in na kakšen način rezultati projekta odražajo trajnost razvoja.

Tabela 54: Okvirni znesek podpore, ki se uporablja za cilje v zvezi s podnebnimi spremembami

Prednostna os	Znesek podpore za cilje v zvezi s podnebnimi spremembami	Delež skupne dodelitve za OP (v %)
Spodbujanje zaposlovanja in transnacionalna mobilnost delovne sile	10.000.000	0,33

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017), Letno poročilo 2017

V skladu z OP EKP 2014- 2020 je v okviru PO 8 določen okvirni znesek podpore, ki se uporablja neposredno za cilje v zvezi s podnebnimi spremembami. V okviru Prednostne osi 8 je znesek podpore za cilje v zvezi s podnebnimi spremembami glede na delež skupne dodelitve sredstev iz OP relativno majhen in znaša zgolj 0,33%.

Sredstva v okviru prednostne osi 8 zaenkrat še niso bila neposredno namenjena za doseganje tega cilja.

Podpora prehodu v nizkoogljično družbo, učinkovito rabo virov in odpornost proti podnebnim spremembam se med drugim izvaja tudi z ustvarjanjem zelenih delovnih mest v okviru drugih ukrepov prednostne osi 8 in sicer preko subvencioniranih programov aktivne politike zaposlovanja, kar pa ni neposredno merljivo. Tako fizični kot finančni kazalniki ter zastavljeni cilji zaenkrat ne odražajo usmerjenost v doseganje trajnostnega razvoja.

MDDSZ ocenjuje, da bi za prispevek te programske osi k doseganju okoljskih ciljev trajnostnega razvoja lahko storili več, a je v tem trenutku razlog, da pri tem niso bolj proaktivni predvsem v problemih pri izvajanju aktivne politike zaposlovanja in vključevanju delodajalcev v programe. Na trgu dela v trenutni gospodarski konjunkturi zaposlovanje poteka brez subvencij, delodajalci se ne odločajo za sodelovanje na javnih povabilih, ker so pogoji za pridobitev sredstev prezahtevni. V kolikor bi pri dodeljevanju sredstev iz

programa Operativnega programa zaostri izpolnjevanje meril, ki se nanašajo na doseganje okoljskih ciljev trajnostnega razvoja, ocenjujejo, da bi bil uspeh izvajanja OP še manjši. Ker do konca leta 2018 namreč niso dosegli vmesnega cilja - ciljne ravni koriščenja razpoložljivih sredstev. Vendar pa tudi sami ocenjujejo, da bi za uresničevanje okoljskih ciljev trajnostnega razvoja lahko storili več.

V nadaljnjem izvajanju Operativnega programa bo v prihodnje potrebno bolj aktivno pristopiti k zasledovanju ciljev, ki so si jih zastavili v tem dokumentu. Pri merilih, ki se nanašajo na doseganje ciljev trajnostnega razvoja bi bilo potrebno v javnih razpisih ali pri neposrednih potrditvah operacij posredovati jasno sporočilo, da bodo programi, ki bodo prednostno zasledovali ta merila boljše vrednoteni. Bistveno več kot do sedaj bi bilo lahko storiti predvsem pri realizaciji prednostne naložbe 8.1 Dostop do delovnih mest za iskalce zaposlitve in neaktivne osebe, konkretnije predvsem v okviru programov usposabljanj ciljnih populacij pri delodajalcih.

Na podlagi preverljivih podatkov je težko sklepati kakšen bo v poteku izvajanja projektov prispevek le-teh v okviru programske osi 8 in k uresničevanju okoljskih ciljev trajnostnega razvoja. Takšno oceno bo možno podati z evalvacijo projektov, po zaključku programa, ker se je večina projektov začela izvajati po letu 2016. Podajanje ustrezne ocene otežuje tudi dejstvo, da konkretni kazalniki, na podlagi katerih bi lahko ocenjevali učinke na uresničevanje trajnostnega razvoja niso opredeljeni.

6.3.4 Pregled kazalnikov

Prednostna os 8 ima zgolj posreden vpliv na okolje in trajnostni razvoj, zato tudi niso opredeljeni konkretni kazalniki, s katerimi bi lahko merili učinkovitost vključevanja trajnostnega razvoja pri izvajanju projektov.

6.4 Prednostna os 10: Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost

Okoljska komponenta trajnostnega razvoja je v prednostno os 10 vključena horizontalno in sicer predvsem z vidika zasledovanja dolgoročnejšega razvoja. Načelo trajnostnega razvoja v okviru te prednostne osi je razumljeno širše in poleg upoštevanja okoljskega stebra vključuje tudi ekonomski in socialni steber.

6.4.1 Pregled in analiza prednostnih naložb/ posebnih ciljev/ ukrepov

Prednostna os 10 na udejanjanje trajnostnega razvoja vpliva posredno. V okviru te prednostne osi se razvijajo programi, ki bodo zagotavljali ustrezno izobrazbeno strukturo za uspešno reševanje družbenih izzivov iz Strategije pametne specializacije in vzpostavitve verig dodane vrednosti na področju zelenega razvoja.

V skladu z analizo potreb je Slovenija pri PO 10. Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost prednostne naložbe usmerila v izboljšanje dostopa starejšim, manj usposobljenim oziroma nižje izobraženim, v zagotavljanje ustrežnejših kompetenc zaposlenih in zmanjševanju neskladja glede na potrebe na trgu dela ter v okrepitev kompetenc mladih na

vseh ravneh izobraževanja s spodbujanjem prožnejših oblik učenja in izboljšanje poklicnega usmerjanja in karierne orientacije.

Iz sredstev ESSR se financira tudi IKT infrastruktura vključno z e-vsebinami in storitvami.

V skladu s tem so bile znotraj PO 10 izoblikovane tri skupine prednostnih naložb:

6.4.1.1 Prednostna naložba 10.1.

Krepitev enake dostopnosti vseživljenjskega učenja za vse starostne skupine v formalnem, neformalnem in priložnostnem okolju, izpopolnjevanje znanja, spretnosti in kompetenc delovne sile ter spodbujanje prožnih možnosti učenja, vključno s poklicnim usmerjanjem in validiranjem pridobljenih kompetenc. V okviru te prednostne naložbe so zasledovani specifični cilji:

- izboljšanje kompetenc manj vključenih v vseživljenjsko učenje,
- izboljšanje kompetenc zaposlenih za zmanjšanje neskladij med usposobljenostjo in potrebami trga dela ter
- spodbujanje prožnejših oblik učenja in podpora karierni orientaciji za šolajočo se mladino na vseh ravneh izobraževalnega sistema.

Ukrepi za zasledovanje prvega cilja - izboljševanja kompetenc manj vključenih v vseživljenjsko učenje so naravnani na povečanje deleža manj usposobljenih in starejših od 45 let, ki so uspešno končali programe vseživljenjskega učenja in s tem izboljšali splošne, poklicne in digitalne kompetence.

Ciljne skupine za doseganje prvega cilja prednostne naložbe so starejši, nižje izobraženi in manj usposobljeni posamezniki, upravičenci do sredstev iz te skupine prednostnih naložb pa ministrstva, javni sklad RS za razvoj kadrov in štipendiranje, zavod RS za zaposlovanje, CPI, ACS, NVO, socialni partnerji, institucije regionalnega razvoja in druge inštitucije, ki so prepoznani kot upravičenci.

V okviru zasledovanja drugega cilja - zmanjševanja neskladja med usposobljenostjo posameznikov in potrebami trga dela, naj bi ukrepi prispevali k vzpostavljanju učinkovite povezave med sistemom izobraževanja ter hitro spreminjajočimi se potrebami na trgu dela. Usmerjeni naj bi bili predvsem v informativno svetovalne dejavnosti, razvoj in izvajanje programov nadaljnega poklicnega izobraževanja ter usposabljanja in dodatna usposabljanja.

Ciljne skupine za doseganje drugega cilja so zaposleni, ki potrebujejo dodatno usposabljanje, kvalifikacije ali prekvalifikacije ter delodajalci, upravičenci pa ministrstva, javni sklad RS za razvoj kadrov in štipendiranje, zavod RS za zaposlovanje, CPI, ACS, Državni izpitni center, šole, institucije lokalnega in regionalnega razvoja, socialni partnerji, gospodarstvo, NVO, javni zavodi oz. druge inštitucije, ki so prepoznani kot upravičenci.

Za doseganje tretjega cilja spodbujanja prožnih oblik učenja ter podpora kakovostni karierni orientaciji za šolajočo se mladino, naj bi bili podprti predvsem ukrepi, ki spodbujajo prožne oblike učenja tudi z različnimi modeli prehajanja med izobraževanjem in okoljem, krepijo kompetence strokovnih delavcev, vključno z mobilnostjo študentov in visokošolskega osebja. Ukrepi pa naj bi bili usmerjeni tudi v povečan delež šol in visokošolskih zavodov, ki izvajajo prožnejše oblike učenja za izboljšanje kompetenc mladih ter kakovostnejše storitve poklicne in karierne orientacije.

Ciljne skupine za doseganje tretjega cilja so šolajoča mladina, šole, univerze in samostojni visokošolski zavodi, domači in mednarodni strokovnjaki, učitelji in strokovni delavci na vseh ravneh izobraževanja; upravičenci pa ministrstva, javni sklad RS za razvoj kadrov in štipendiranje, zavod RS za zaposlovanje, CPI, ARS, šole, institucije regionalnega razvoja, NAKVIS, CMEPIUS, Zavod RS za šolstvo, republiški izpitni center, Šola za ravnatelje, socialni partnerji, služba pristojna z mladino, univerze, samostojni visokošolski zavodi, oz. druge inštitucije, ki so prepoznane kot upravičenci.

6.4.1.2 Prednostna naložba 10.2

Izboljšanje odzivnosti sistemov izobraževanja in usposabljanja na potrebe trga dela, lažji prehod iz izobraževanja v zaposlitev ter okrepljeni in kakovostnejši sistemi poklicnega izobraževanja in usposabljanja, vključno z mehanizmi za napovedovanje potreb po veččinah, prilagoditvijo učnih načrtov ter oblikovanjem in razvojem sistemov za učenje na delovnem mestu, vključno z dualnimi učnimi sistemi in vajeniškimi programi. Pri tej prednostni osi se zasledujeta dva cilja:

- prenova sistema poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter
- izboljšanje kompetenc izvajalcev poklicnega izobraževanja in usposabljanja.

Ukrepi za doseganje prvega cilja v sklopu te prednostne naložbe - prenova poklicnega izobraževanja in usposabljanja, bodo usmerjeni v vpeljavo novih modelov poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter v boljšo usklajenost in povezanost sistema poklicnega izobraževanja s potrebami trga dela, krepitev izvajanja praktičnega usposabljanja pri delodajalcih ter promocijskim dejavnostim za povečanje privlačnosti poklicnega in strokovnega izobraževanja.

V okviru drugega cilja - izboljšanje kompetenc izvajalcev poklicnega izobraževanja in usposabljanja bodo ukrepi usmerjeni predvsem v krepitev usposobljenosti mentorjev v podjetjih ter izboljšanje kompetenc učiteljev na področju poklicnega izobraževanja, ki bodo bolj usklajene in prilagojene novim tehnologijam in strokovnim potrebam posameznih poklicev.

Ciljne skupine ukrepov, ki bodo podprti za doseganje obeh ciljev v okviru te prednostne naložbe so dijaki, študenti višjih strokovnih šol, izvajalci in mentorji praktičnega usposabljanja v podjetjih, strokovni delavci na področju poklicnega izobraževanja, delodajalci, socialni partnerji; upravičenci pa ministrstva, Javni sklad RS za razvoj kadrov in štipendiranje, CPI, socialni partnerji, zbornice, delodajalci, združenja delodajalcev oziroma druge inštitucije, ki so prepoznani kot upravičenci.

6.4.1.3 Prednostna naložba 10.3

Vlaganje v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za spretnosti in vseživljenjsko učenje z razvojem infrastrukture za izobraževanje in usposabljanje. V okviru te skupine prednostnih naložb je opredeljen le en cilj in sicer izboljšanje kompetenc in dosežkov mladih ter večja usposobljenost izobraževalcev prek večje uporabe sodobne IKT pri poučevanju in učenju.

Ta cilj naj bi dosegli z vlaganji v razvoj sodobne, zmogljivejše, dostopnejše in varnejše vzgojno-izobraževalne infrastrukture ter razvijanjem e-storitev in e-vsebin.

Ciljne skupine v okviru te prednostne naložbe so učenci in dijaki, in učitelji, upravičenci pa ministrstva, vzgojno-izobraževalni zavodi, javni zavodi, slovensko akademsko in izobraževalno omrežje ter druge inštitucije, ki so prepoznani kot upravičenci.

6.4.1.4 Predhodna pogojenost v sklopu PO 10 in predhodno vrednotenje

Predhodne pogojenosti za PO 10 so bile opredeljene za dva tematska cilja.

Tematski cilj 10.3 Vseživljenjsko učenje: obstoj nacionalnega in/ali regionalnega strateškega političnega okvira za vseživljenjsko učenje v mejah člena 165 PDEU.

Strateški cilj je bil dosežen.

Ukrep: Pripravljena je bila Resolucija o Nacionalnem programu izobraževanju odraslih v RS za obdobje 2013-2020 in njena implementacija v zakonodaji (Zakon o izobraževanju odraslih, Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju, Zakon o višjem strokovnem izobraževanju, Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah) in zakoni in drugi sistemski ukrepi, ki se navezujejo na njeno implementacijo.

Tematski cilj 10.4. obstoj nacionalnega ali regionalnega strateškega političnega okvira za boljšo kakovost in učinkovitost sistemov poklicnega izobraževanja in usposabljanja v mejah člena 165 PDEU.

Strateški cilj je bil dosežen.

Ukrep: Boljša kakovost in učinkovitost sistemov poklicnega izobraževanja in usposabljanja, ki vključuje ukrepe za izboljšanje ustreznosti sistemov poklicnega izobraževanja in usposabljanja glede na trg dela, vključno z mehanizmi za predvidevanje potreb po spretnostih, prilagoditvijo učnih načrtov ter krepitvijo različnih oblik učenja na delovnem mestu so zagotovljena s sprejetimi zakoni (Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju, Zakon o višjem strokovnem izobraževanju, Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah) ter drugi sistemski ukrepi za realizacijo tega tematskega cilja.

V sklopu predhodnega vrednotenja¹⁹³ je za PO 10 zapisana ugotovitev, da se vpliv načrtovanih aktivnosti v okviru te prednostne osi z vidika trajnostnega razvoja odraža v vplivu le-teh na socialno ekonomski razvoj, zlasti preko izobraževanja in usposabljanja za dvig splošnih in poklicnih kompetenc, spodbujanja sodelovanja pri vlaganjih v človeške vire v podjetjih in usposabljanje zaposlenih v njih, zagotovitvi ustreznih IKT odjemalcev in izgradnji brezžičnih omrežij na vzgojno-izobraževalnih zavodih, nadgradnji omrežne in storitvene infrastrukture izobraževalnega, akademskega in raziskovalnega omrežja in razvoju e-storitvev in e-vsebin za podporo uvajanja novih pristopov v izobraževanju.

Predvideni ukrepi v okviru te prednostne osi naj bi dodatno krepili in izboljševali povezave med znanostjo in politiko na področju okolja.

Predlagane so bile tudi konkretne vsebine, na podlagi katerih bi bilo mogoče vzpostaviti jasnejše povezave in prispevek področja izobraževanja k doseganju trajnostnega razvoja. Predlagane vsebine, ki naj bi zasledovale ta cilj naj bi bile zlasti obravnava prednostnega področja vključujočega zelenega gospodarstva, vključitev širših ciljev trajnostnega razvoja, kot so energija, voda, prehranska varnost ter trajnostna poraba in proizvodnja, in prispevek k reševanju medsektorskih vprašanj, kot so pravičnost, socialna vključenost, dostojno delo, pravna država in dobro upravljanje na lokalnem, regijskem in državnem nivoju.

Te usmeritve so bile smiselno vključene predvsem v poglavje Vodilna načela za izbor projektov.

6.4.2 Prednostne naložbe glede na izvedbeni načrt

Glede na poročilo o izvajanju evropske kohezijske politike 2014-2020 za obdobje januar 2014-septembra 2018, poteka implementacija prednostnih naložb v okviru te programske osi glede na število realiziranih razpisov relativno dobro.

V okviru PO 10 je bilo do septembra 2018 izdanih 65 odločb o podpori, katerih skupna vrednost znaša 219,9 mio evrov sredstev EU¹⁹⁴, kar je 96 % razpoložljivih sredstev EU. V okviru PO 10 je bilo iz ESS v celotnem obdobju izvajanja OP izdanih skupno 64 odločitev o podpori v skupni vrednosti 199,9 milijona evrov sredstev EU, kar je 96 odstotkov razpoložljivih sredstev EU; iz sklada ESRR pa ena odločitev o podpori v vrednosti 20 milijonov evrov sredstev EU, kar zajema vsa razpoložljiva sredstva EU.

¹⁹³ Okoljsko poročilo za Operativni program evropske kohezijske politike 2014-2020, Aquarius, Ljubljana, 11. 11. 2013, dopolnjeno 24. 1. 2014

¹⁹⁴ http://www.svrk.gov.si/fileadmin/svrk.gov.si/pageuploads/kako_crpamo/Januar_2014-september_2018_Porocilo_o_izvajanju_evropske_kohezijske_politike_2014-2020_Cilj_nalozbe_za_rast_in_delovna_mesta.pdf

Poročilo o izvajanju evropske kohezijske politike 2014-2020 za obdobje januarja 2014 do konca septembra 2018, SVRK, december 2018

Tabela 55: Izvajanje PO 10

PN	SKLAD	REGIJA	Vsa razpoložljiva sredstva	EU del		Dodeljena sredstva				% EU del 10/5*100
			EUR	EUR	%	Število izdanih odločitev o podpori	EUR	%	EU del (EUR)	
					5/4*100			8/4*100		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
10.1	ESS	Vzhod	125.936.796	100.749.437	80 %	29	116.218.382	92 %	92.974.706	92 %
10.1	ESS	Zahod	97.354.278	77.883.422	80 %	29	97.547.622	100 %	78.038.098	100 %
10.2	ESS	Vzhod	20.082.883	16.066.306	80 %	3	22.353.856	111%	17.883.084	111 %
10.2	ESS	Zahod	17.871.993	14.297.594	80 %	3	13.705.854	77 %	10.964.684	77 %
10.3	ESRR	Vzhod	12.517.690	10.014.152	80 %	1	12.813.095	102 %	10.250.476	102 %
10.3	ESRR	Zahod	12.511.424	10.009.139	80 %	1	12.216.019	98 %	9.772.815	98 %
Skupaj OS 10			286.275.063	229.020.050	80 %		274.854.828	96%	219.883.863	96%

Vir: SVRK

V okviru PN 10.1. Krepitev enake dostopnosti vseživljenjskega učenja za vse starostne skupine v formalnem, neformalnem in priložnostnem okolju, izpopolnjevanje znanja, spretnosti in kompetenc delovne sile ter spodbujanje prožnih možnosti učenja, vključno s poklicnim usmerjanjem in validiranjem pridobljenih kompetenc je bilo do septembra 2018 potrjenih 58 odločb v skupni vrednosti 171 milijonov evropskih sredstev.

Tabela 56: Prikaz Izvedbenega načrta za PO 10/prednostna naložba 10.1.¹⁹⁵

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti							
INIO	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016-2022
Dvig kakovosti sistema vrednotenja priložnostno pridobljenih znanj za uspešno in enako vključevanje na trg dela	0	106.227	159.699	176.801	171.753	177.735	792.214
Karierni centri za mlade	0	0	0	600.000	560.000	408.000	1.568.000
Karierna platforma za zaposlene	0	0	0	200.000	200.000	200.000	600.000

¹⁹⁵ Izvedbeni načrt Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike za programsko obdobje 2014- 2020 8.3

Kompetenčni centri za razvoj kadrov	0	1.250.352	2.929.553	940.094	1.180.000	1.180.000	7.480.000
Regijske štipendijske sheme	0	596.062	1.561.676	2.407.158	2.834.836	2.834.836	10.234.565
Štipendije za deficitarne poklice	15.636	690.251	1.977.828	2.496.515	2.518.628	1.551.120	9.253.978
Neformalno izobraževanje in usposabljanje za zaposlene	0	0	1.680.000	0	0	0	1.680.000

Vir: INOP nov. 2018

Ministrstvo za kulturo							
INIO	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016-2022
Razvoj inovativnih učnih okolij in prožnih oblik učenja za dvig splošnih kompetenc na področju kulture	80.000	159.795	160.205	160.000	160.000	80.000	800.000
Spodbujanje prožnih in inovativnih oblik učenja z razvojem jezikovnih virov in tehnologij	0	160.000	423.436	352.000	348.000	258.008	1.541.444
Štipendije za specializirane poklice v kulturi	0	0	347.331	541.069	566.067	454.442	1.908.980

Vir: INOP nov. 2018

Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport							
INIO	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016-22
Izvajanje programov nadaljnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja	0	0	5.575.227	1.944.089	2.250.600	2.250.600	12.020.515
1-Odprt, odziven in kakovosten sistem visokega šolstva- Nadaljnji razvoj in izvajanje dejavnosti kariernih centrov v visokem šolstvu 2015-2020 - Javni razpis za sofinanciranje nadgradnje dejavnosti kariernih centrov v visokem šolstvu v letih	497.636	843.756	791.205	890.865	769.218	0	3.792.681
1.Financiranje informiranja in svetovanja za odrasle ter ugotavljanje in vrednotenje neformalno pridobljenega znanja za zaposlene 2016-2022	804.696	1.643.640	776.327	1.209.929	1.209.928	1.211.442	6.855.961

1.Financiranje izvajanja programov za pridobivanje temeljnih in poklicnih kompetenc	1.490.950	4.437.843	5.299.892	3.419.839	3.335.300	3.312.333	21.296.156
8- Odprt, odziven in kakovosten sistem visokega šolstva - Projektno delo z negospodarskim in neprofitnim sektorjem v lokalnem in regionalnem okolju Študentski inovativni projekti za družbeno korist	0	838.046	1.640.038	1.657.104	1.697.104	0	5.832.293
9 - Odprt, odziven in kakovosten sistem visokega šolstva - Projektno delo z gospodarstvom v lokalnem in regionalnem okolju Po kreativni poti do znanja 2016-2020	17.596	3.138.498	2.739.970	1.924.279	1.575.100	0	9.395.444
10 - Odprt, odziven in kakovosten sistem visokega šolstva - Mobilnost študentov iz socialno šibkejših okolij	0	789.068	707.052	640.000	763.880	0	2.900.000
11- Krepitev kompetence podjetnosti in spodbujanje prožnega prehajanja med izobraževanjem in okoljem v osnovnih šolah	0	416.000	536.000	440.000	664.000	440.000	2.496.000
12- Krepitev kompetence podjetnosti in spodbujanje prožnega prehajanja med izobraževanjem in okoljem v gimnazijah	0	0	953.600	360.000	360.000	360.000	2.033.600
14 - Dvig kakovosti narodnostnega šolstva madžarsko narodno skupnost v Sloveniji ter slovensko narodno skupnost na	24.000	64.448	76.352	67.200	56.000	0	288.000

15- Dvig kakovosti narodnostnega šolstva za italijansko narodno skupnost v Sloveniji ter slovensko narodno skupnost v Italiji	0	104.000	64.000	64.000	56.000	0	288.000
16- Razvoj in udejanjanje inovativnih učnih okolij in prožnih oblik učenja za dvig	0	1.669.806	1.592.000	1.652.000	2.026.434	1.928.000	8.868.240
17- Vodenje in upravljanje inovativnih učnih	175.254	285.377	627.369	192.000	0	0	1.280.000
2 - Odprt, odziven in kakovosten sistem visokega šolstva- Vzpostavitev sistema za spremljanje zaposljivosti visokošolskih diplomantov v	0	0	276.000	64.000	60.000	0	400.000
2.Strokovna podpora informativno-svetovalni dejavnosti in vrednotenju neformalno	46.667	73.333	129.600	124.000	121.333	116.267	611.200
18- Posodobitev organizacije vodenja in upravljanja s podatki v inovativnih učnih okolij	0	48.760	506.400	360.000	300.840	336.000	1.552.000
19- Priprava in implementacija e-ocenjevanja pri maturi	24.000	80.000	144.000	180.000	200.000	160.000	788.000
20- Vzpostavitev, dopolnitev in pilotni preizkus modela ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti	55.200	320.800	424.000	320.000	0	0	1.120.000
21- Evalvacija in spremljanje kakovosti vzgojno-izobraževalnega sistema s pomočjo mednarodnih raziskav In študij	0	873.368	298.631	308.000	120.000	0	1.600.000
22- Spodbujanje prožnih oblik učenja in podpora kakovostni karierni orientaciji za nadarjene	0	201.079	464.000	470.921	464.000	0	1.600.000

23 - Inovativni pristopi pedagoškega vodenja	0	0	0	64.000	64.000	64.000	192.000
24- Krepitev kompetenc strokovnih delavcev na področju vodenja inovativnega vzgojno-izobraževalnega zavoda	320.000	674.760	1.312.800	299.872	528.400	528.400	3.664.232
25- Krepitev socialnih in državljskih kompetenc strokovnih delavcev	274.562	685.438	640.000	640.000	640.000	320.000	3.200.000
26 - Popestrimo šolo 2016-2021 - Izobraževanje strokovnih delavcev za krepitev kompetenc šolajočih	254.400	1.022.400	980.800	979.200	979.200	489.600	4.705.600
27- Krepitev kompetenc strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju na področju dela z	0	224.000	249.040	249.040	249.040	224.080	1.195.200
3- Odprt, odziven in kakovosten sistem visokega šolstva - Mobilnost slovenskega VŠ	0	15.011	818.994	570.000	752.830	380.000	2.536.834
2. Sofinanciranje izobraževanja in usposabljanja za dvig izobrazbene ravni in pridobivanje poklicnih	0	1.161.876	632.800	664.800	664.800	660.800	3.785.076
28 - Učim se biti učitelj	0	0	0	500.528	496.800	496.800	1.494.128
4- Razvoj programov za izpopolnjevanje za nadaljnje poklicno izobraževanje In usposabljanje 2017 - 2022	0	71.481	71.481	71.481	71.481	71.481	357.406
5 - Usposabljanje strokovnih delavcev v športu 2018- 2022	0	0	950.400	640.000	800.000	804.800	3.195.200
3. Strokovna podpora področju pridobivanja kompetenc 2016-2020	124.800	193.600	337.600	264.000	240.000	218.700	1.378.700

4 - Odprt, odziven in kakovosten sistem visokega šolstva - Krajša in daljša gostovanja tujih strokovnjakov in visokošolskih učiteljev na slovenskih	0	645.998	804.618	952.000	900.000	184.000	3.486.616
7 - Razvoj kadrov v športu	255.600	1.112.400	1.112.000	880.000	800.000	800.000	4.960.000
5 - Odprt, odziven in kakovosten sistem visokega šolstva- inovativne in prožne oblike poučevanja in učenja	0	0	1.030.485	480.000	580.000	420.000	2.510.485
6- Odprt, odziven In kakovosten sistem visokega šolstva- Vključevanje uporabe IKT v visokošolskem pedagoškem	0	252.852	443.348	496.000	407.800	0	1.600.000
7- Odprt, odziven In kakovosten sistem visokega šolstva - Inovativne in prožne oblike poučevanja in učenja v pedagoških študijskih programih	0	277.804	758.673	0	0	0	1.036.478
4- Javni razpis za financiranje promocije, animacije in učne pomoči od 2017do 2020	0	0	491.200	320.000	320.000	320.000	1.451.200
7 -JR Izpopolnjevanje strokovnih delavcev in izobraževalcev odraslih	0	0	0	160.000	320.000	320.000	800.000

Vir: INOP nov. 2018

V okviru PN 10.2 Izboljšanje odzivnosti sistemov izobraževanja in usposabljanja na potrebe trga dela OU je bilo do septembra 2018 izdanih 6 odločb v skupni vrednosti 28,8 milijona evropskih sredstev.

Tabela 57: Prikaz Izvedbenega načrta za PO 10/prednostna naložba 10.2

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport							
INIO	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016-2022
1-Prenova poklicnega izobraževanja 2016-2021	0	160.609	359.984	356.096	294.880	193.333	1.364.902
1-Usposabljanje mentorjev za izvajanje praktičnega usposabljanja z delom po izobraževalnih programih za pridobitev izobrazbe v letih 2016-2021	102.757	231.996	163.909	160.000	160.000	53.333	871.996
2- Dvig poklicnih kompetenc učiteljev v letih 2016-2020	40.187	229.472	228.320	231.472	228.320	228.320	1.186.089
2-Povezave sistema poklicnega in strokovnega izobraževanja s potrebami trga dela v letih 2016-2022	0	1.624.477	10.050.766	4.000.000	4.000.000	2.560.000	22.235.244
3-Promocija poklicnega izobraževanja 2016-2020	0	201.371	750.757	204.856	280.358	0	1.437.342

Vir: INOP nov. 2018

V okviru prednostne naložbe 10.3 je bila v celotnem obdobju izvajanja OP EKP izdana ena odločitev o podpori in s tem dodeljenih 20,02 milijona evrov sredstev ESRR, s čimer so dodeljena vsa razpoložljiva sredstva ESRR na tej prednostni osi.

Tabela 58: Prikaz Izvedbenega načrta za PO 10/prednostna naložba 10.3

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport							
INIO	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016-22
1- Program nadaljnje vzpostavitve IKT Infrastrukture v vzgoji in izobraževanju	0	3.227.529	8.010.116	5.553.323	3.232.323	0	20.023.291

Vir: INOP nov. 2018

Pri prednostni osi 10 doseganje mejnikov uspešnosti v letu 2018 ni ogroženo in pri izvajanju prednostnih naložb ne prihaja do večjih odstopanj od zastavljenega načrta.

6.4.3 Vgrajevanje horizontalnega načela pri ukrepih

Načelo trajnostnega razvoja je v okviru PO 10 razumljeno širše in poleg upoštevanja okoljskega stebra vključuje tudi ekonomski in socialni steber, predvsem državljanstvo, etiko, demokracijo, pravičnost, varnost, človekove pravice, zmanjšanje revščine, zdravstvo, enakost spolov, kulturno raznovrstnost, razvoj podeželja in mest, gospodarstvo, proizvodne in potrošniške vzorce, skupno odgovornost, varstvo okolja, upravljanje naravnih virov ter biotsko in pokrajinsko raznovrstnost. To pomeni, da se vrednote, aktivnosti in načela, ki so neločljivo povezani v trajnostnem razvoju integrirajo v vse oblike učenja in izobraževanja. Načela za trajnostni razvoj so zato horizontalno vključena v več javnih razpisov ali neposrednih potrditev operacij.

Za prednostno naložbo v okviru Prednostne osi 10 se pri izboru operacij zagotovi zastopanost vsaj naslednjih pogojev¹⁹⁶ za ugotavljanje upravičenosti:

- skladnost s cilji/rezultati na ravni prednostne osi in prednostne naložbe,
- izkazovanje realne izvedljivosti v obdobju, za katerega velja podpora in ustreznost ter sposobnost upravičencev,
- izkazovanje ustreznosti ciljnih skupin.

Pri izboru projektov PN 10.1 se ob teh pogojih upoštevajo predvsem naslednja merila:

- zagotavljanje trajnosti predvidenih/načrtovanih rezultatov,
- kakovost predlogov in zagotavljanje utemeljenost in racionalnosti finančnega načrta in stroškov,
- inovativnost oziroma nadgrajevanje obstoječih ukrepov,
- vključevanje ključnih deležnikov,
- spodbujanje enakosti med ženskami in moškimi pri dostopu do vseživljenjskega učenja,
- izmenjava izkušenj, rezultatov in dobrih praks ali vpetost v mednarodno okolje in mednarodno primerljivost.,
- prispevanje k uravnoteženemu regionalnemu razvoju, prispevanje k doseganju področnih strategij, resolucij, nacionalnih programov ipd.,

¹⁹⁶ Merila za izbor operacij v okviru operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike za obdobje 2014-2020, maj 2018, Služba vlade RS za razvoj in kohezijsko politiko.

kot posebno merilo pa tudi:

- usposobljenost upravičenca za izvedbo operacije (npr. strokovnost in reference predlaganih kadrov).

Pri prednostni naložbi 10.2. se poleg naštetih meril kot posebno merilo zagotovi tudi zastopanost merila vključenosti in dostopnosti za invalide, pri prednostni naložbi 10.3 pa finančna vzdržnost in zagotovitev virov po zaključku financiranja.

V PO 10 ni izpostavljenega merila, ki bi upoštevalo načelo trajnostnega razvoja, lahko pa predpostavljamo, da k temu v največji meri prispeva predvsem uresničevanje merila »prispevek projektov k uravnoteženemu regionalnemu razvoju, prispevanju k doseganju področnih strategij, resolucij in nacionalnih programov«.

Glede na široko razumevanje vsebine trajnostnega razvoja pa k zagotavljanju trajnostnega razvoja v določeni meri prispeva tudi uresničevanje meril »zagotavljanja trajnosti načrtovanih rezultatov, inovativnosti operacij, vključevanja ključnih deležnikov, spodbujanja enakosti med ženskami in moškimi, izmenjava izkušenj, rezultatov in dobrih praks ali vpetost v mednarodno okolje«.

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) ocenjuje, da v okviru PO 10 operacije, ne le iz javnih razpisov marveč tudi neposredne potrditve operacij, vključujejo cilje trajnostnega razvoja. Vključenost okoljskega vidika trajnostnega razvoja se kaže predvsem z vidika dviga kompetenc izobraževalcev in učečih se, kot tudi z vidika načina izvajanja projekta (npr. skrb za racionalno porabo, ker se precej uporabljajo e-rešitve; zmanjševanja transporta, ker srečanja potekajo na daljavo ipd.). Pri izbranih operacijah se ne naslavlja vsi ukrepi hkrati, zato bo mogoče prispevek te programske osi k doseganju okoljskih ciljev trajnostnega razvoja ocenjevati predvsem z evalvacijo ob zaključku projektov. Ob izvajanju projektov so namreč najprej naslovljene primarne vsebine te prednostne osi (ali konkretnije znanja, spretnosti - kompetence), ki jih želijo razvijati tako pri izobraževalcih kot učečih se, nato pa tudi načini razvoja (fleksibilna organizacija; izraba IKT), ter vsebine kot je okoljski steber in ostali cilji trajnostnega razvoja. Ker so z izvajanjem večine projektov začeli šele v letu 2017 vse vsebine še niso v celoti uveljavljene.

Načelo upoštevanja trajnostnega razvoja se vrednoti in ocenjuje že ob sami vlogi prijavitelja z merili v javnem razpisu oz. v prijavnem obrazcu posameznega projekta. Rezultati se ponovno vrednotijo v končnih poročilih o doseženih ciljih pri posameznih projektih. Tudi izvajalci projektov ocenijo kako in na kakšen način rezultati projekta odražajo trajnost razvoja. Pri izvedenih projektih torej ne gre le za »materialne« in trenutne rezultate projektov, ampak tudi in predvsem za znanja, izkušnje in veščine, ki jih vključene osebe na dolgi rok pridobijo s sodelovanjem v projektih. Iz poročil je razbrati, da se večina dosežkov – rezultatov odraža skozi trajnost sodelovanja med partnerji, prav tako pa imajo projektne ideje vgrajene elemente trajnostnega razvoja na različnih področjih družbe (zdravje, okolje, kultura, turizem, ...).

Tabela 59: Znesek podpore za cilje v zvezi s podnebnimi spremembami

Prednostna os	Znesek podpore za cilje v zvezi s podnebnimi spremembami	Delež skupne dodelitve za OP (v%)
Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost	8.000.000	0,27

Vir: OP EKP 2014-2020 (2017)

V skladu z OP EKP 2014- 2020 je v okviru PO 10 določen okvirni znesek podpore, ki se uporablja neposredno za cilje v zvezi s podnebnimi spremembami oziroma za sekundarno področje 01 – podpora prehodu na nizkoogljično gospodarstvo, gospodarno z viri. V okviru Prednostne osi 10 je znesek podpore za cilje v zvezi s podnebnimi spremembami glede na delež skupne dodelitve sredstev iz OP je relativno majhen in znaša zgolj 0,27 %. V največji meri sta v zagotavljanje doseganja tega cilja vključena programa Po kreativni poti do znanja 2016-2020 (PKP) in Študentski inovativni projekti za družbeno korist 2016-2020 (ŠIPK), ki prispevata tudi k cilju v zvezi s podnebnimi spremembami oz. k omenjenemu sekundarnemu področju. Gre za okrog 1000 majhnih projektov, med katerimi MIZŠ ocenjuje, da so nekateri neposredno usmerjeni v doseganje okoljskih ciljev (npr. projekt Metode računalniškega vida za okoljevarstveno robotsko plovilo, reciklaža tekstilnih odpadkov iz filca z namenom izdelave toplotno izolativnega materiala, Obnovljivi viri energije v šoli...). Pomemben segment projektov PKP in ŠIPK pripisuje poseben pomen predvsem spodbujanju krepitve sodelovanja in povezovanja visokošolskega sistema z okoljem (gospodarstvom, negospodarstvom, lokalno/regionalno okolje), pridobitev praktičnih izkušenj, znanj in kompetence, ki jih študenti pridobijo z vključitvijo v projekte, za lažji prehod s področja študija na trg dela, izvajanje modelov odprtega in prožnega prehajanja med izobraževanjem in gospodarstvom, negospodarstvom in lokalnim/regionalnim okoljem oz. družbenim okoljem nasploh.

6.4.4 Pregled kazalnikov¹⁹⁷

V okviru PO 10 ni kazalnikov, ki bi neposredno merili rezultate in učinke trajnostnega razvoja.

7 Vrednotenje izvajanja na ravni ukrepov, meril, odgovornosti

Tako Partnerski sporazum kot OP EKP 2014-2020 izpostavljata prispevek specifičnih instrumentov in načel, ki lahko prispevajo k uveljavitvi načela trajnostnega razvoja v izvajanju OP EKP 2014-2020. Navaja se vzode, kot so zeleno in inovativno javno naročanje, energetska knjigovodstvo, sistemi ravnanja z okoljem, načelo »onesnaževalec plača«, internalizacija zunanjih stroškov, Uredba za PVO z relevantnimi predpisi. Vrednotenje je torej poskušalo zajeti tudi pregled naštetih vzvodov in njihovo implementacijo ne glede na prioriteto os.

V tem delu smo iskali odgovore na vprašanja:

¹⁹⁷ Letna in končna poročila o izvajanju cilja "naložbe za rast in delovna mesta", različica 2017

- a. Je izvajanje skladno z drugimi vzvodi za spodbujanje trajnostnega razvoja (zeleno in inovativno javno naročanje, energetska knjigovodstvo, sistemi ravnanja z okoljem, učinkovita raba virov)?
- b. Kakšen vpliv je imelo izvajanje Uredbe o posegih v okolje (PVO) in Direktive o strateški presoji okolja (SOP) na strateški in projektni ravni in na ustrezne predpise?
- c. Na kakšen način merila za izbor operacij v okviru OP EKP 2014-2020 vključujejo zahteve in merila glede blažitve in prilagajanja podnebnim spremembam, učinkovite rabe virov in zmanjševanja vseh pritiskov na okolje?
- d. Na kakšne načine je mogoče izboljšati upoštevanje načela trajnostnega razvoja kot osrednjega vodila ter načelo onesnaževalec plača, načelo preventive, uporabo ekonomskih in finančnih instrumentov varstva okolja ter internalizacijo stroškov?

V uvodnem delu analize smo pregledali temeljne vsebine zakonskih aktov, ki se nanašajo na trajnostne okoljske cilje. V nadaljevanju pa smo poskušali oceniti, kako se te vsebine odražajo v realizaciji načela trajnostnega razvoja v obravnavanih prednostnih oseh.

7.1 Uredba o zelenem javnem naročanju

Zeleno javno naročanje je naročanje, pri katerem naročnik po Zakonu o javnem naročanju (Uradni list RS, št. 91/15; v nadaljnjem besedilu: ZJN-3)¹⁹⁸ naroča blago, storitve ali gradnje, ki imajo v primerjavi z običajnim blagom, storitvami in gradnjami v celotni življenjski dobi manjši vpliv na okolje in zagotavljajo varčevanje z naravnimi viri, materiali in energijo ter imajo enake ali boljše funkcionalnosti.

Namen te uredbe je zmanjšati negativen vpliv na okolje z javnim naročanjem okoljsko manj obremenjujočega blaga, storitev in gradenj, izboljšati okoljske značilnosti obstoječe ponudbe in spodbujati razvoj okoljskih inovacij in krožno gospodarstvo ter dajati zgled zasebnemu sektorju in potrošnikom. Uredba opredeljuje predmete, za katere je obvezno javno naročanje, kjer je potrebno upoštevati okoljsko dimenzijo (4.člen) ter definira cilje zelenega javnega naročanja¹⁹⁹ (člen 6). Uredba tudi podrobno opisuje na kakšen način naj naročnik spodbuja zmanjšanje okoljskih obremenitev (člen 7). Pomembno določilo Uredbe je tudi, kako naj Ministrstvo, pristojno za javna naročila spremlja in poroča o zelenih javnih naročilih.

¹⁹⁸ <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED7202>

¹⁹⁹ Pri oddaji javnih naročil naročnik upošteva zlasti naslednje okoljske vidike:

- energijska učinkovitost in uporaba obnovljivih oziroma drugih nizko- ali brezogljicnih alternativnih virov energije;
- učinkovita in ponovna raba vode;
- učinkovita raba virov;
- preprečevanje nevarnosti za zdravje ali okolje, zlasti onesnaževanje zraka, voda in tal ter zmanjševanje biotske raznovrstnosti;
- ponovna raba sekundarnih surovin in izdelkov ter preprečevanje ter zmanjševanje nastajanja odpadkov, vključno zaradi daljše življenjske dobe blaga ali gradnje, spodbujanje popravil, priprave in predelave odsluženih izdelkov in odpadkov za ponovno uporabo ter recikliranje.

7.2 Energetsko knjigovodstvo

V skladu z Uredbo o upravljanju z energijo v javnem sektorju²⁰⁰ je energetsko knjigovodstvo sistem zbiranja in spremljanja podatkov o rabi energije v stavbi ali posameznem delu stavbe in se vodi kot informatizirana zbirka podatkov na podlagi identifikacijske oznake stavbe ali dela stavbe. Informatizirano zbirko energetskega knjigovodstva vodi ministrstvo, pristojno za energijo. V to zbirko so zavezanci dolžni vnašati najmanj enkrat letno podatke o letni rabi energije in energentov v stavbi ali posameznem delu stavbe; letnih stroških za porabljeno energijo in energente v stavbi ali posameznem delu stavbe; tehničnih lastnostih stavbe ali posameznega dela stavbe, in sicer o lastnostih ovoja in tehničnih sistemov stavbe ter o profilu rabe energije, vključno s podatki o zasedenosti stavbe in številu uporabnikov ter načrtovanih in izvedenih ukrepih za povečanje energetske učinkovitosti in rabe obnovljivih virov energije.

V sedmem členu so navedeni ukrepi za povečanje energetske učinkovitosti in rabe obnovljivih virov energije:

- ukrepi za doseganje minimalnih zahtev glede energetske učinkovitosti stavb, določenih s predpisom, ki ureja učinkovito rabo energije v stavbah;
- organizacijski ukrepi za učinkovitejšo rabo energije;
- vzdrževalni ukrepi.

Uredba opredeljuje tudi obvezne meritve energije ter minimalne zahteve glede energetske učinkovitosti.

7.3 Sistemi ravnanja z okoljem

Uvajanje sistemov za ravnanje z okoljem pomeni na področju varstva okolja pomemben gospodarski instrument za sporazumevanje in poenotenje. Za podjetja predstavlja mednarodno priznan pristop k poslovanju, ki zagotavlja vse pomembne vidike okoljevarstvenega ravnanja (od izrabe surovin in energije, vodenja tehnoloških procesov, do zahtev glede uporabe proizvodov) in vodi k odpravljanju ter zmanjševanju negativnih vplivov na okolje. Med te sisteme uvrščamo ISO 14001; shemo EMAS (ECO – Management and Audit Scheme - sistem EU za okoljevarstveno vodenje organizacij) ter Okoljski znak oz. okoljska marjetica (Eco label flower).

7.4 Drugo

Načelo »onesnaževalec plača«²⁰¹

Načelo določa, da morajo proizvajalci energije nositi bremena in tveganja onesnaževanja okolja, ki jih njihova proizvodnja povzroča. Pri tem je potrebno upoštevati okoljska bremena in tveganja, ki nastajajo v celotnem življenjskem ciklu od proizvodnje surovin, med obratovanjem, v primeru nesreč, po zaključku delovanja, ob sanaciji okolja in odlaganju odpadkov.

²⁰⁰ <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/127491>

²⁰¹ <https://zakonodaja.com/zakon/ez-1/18-clen-nacelo-onesnazevalec-placa>

Načelo okoljske trajnosti

Državni organi in organi lokalnih skupnosti si morajo pri sprejemanju politik, strategij, programov, načrtov, splošnih in konkretnih pravnih aktov ter pri izvedbi ukrepov na podlagi tega zakona, prizadevati doseči čim nižje negativne učinke na okolje, pri čemer se upoštevajo okoljska bremena v celotnem življenjskem ciklu. V primeru politik, strategij, programov, načrtov, splošnih in konkretnih pravnih aktov, ki imajo dolgoročne učinke na okolje, si je potrebno prizadevati za zmanjšanje okoljskega bremena na prihodnje generacije.

V okviru mehanizmov za doseg okoljskih ciljev Resolucija o Nacionalnem energetskega programu predvideva internalizacijo zunanjih stroškov energije preko povečevanja obdavčevanja fosilnih goriv za ogrevanje in širjenje obdavčitve za neobdavčene energente²⁰². Postopna internalizacija vseh zunanjih stroškov za energijo je potrebna in predvidena tudi zaradi povečanja konkurenčnosti obnovljivih virov in ukrepov energetske učinkovitosti, okoljskih učinkov, zmanjšanja emisij TGP in zmanjšanja odvisnosti od uvoza naftnih derivatov ter tudi uveljavljanja načela "onesnaževalec plača". ReNEP je za izvedbo tega cilja predvidel pripravo in uvedbo metodologije za internalizacijo zunanjih stroškov z obdavčenjem, skladno z načelom "onesnaževalec plača", postopno povišanje davčne obremenitve za mineralna olja in pline za ogrevanje v široki rabi in uvedbo trošarine na električno energijo pri končnem porabniku.

Uredba za PVO

Uredba o posegih v okolje²⁰³, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje določa vrste posegov v okolje, za katere je presoja vplivov na okolje obvezna; vrste posegov v okolje, za katere je presoja vplivov na okolje obvezna, če se zanje v predhodnem postopku ugotovi, da bi lahko imeli pomembne vplive na okolje ter podrobnejša merila, na podlagi katerih se v predhodnem postopku ugotavlja, ali je za nameravani poseg v okolje treba izvesti presojo vplivov na okolje. Pomemben del Uredbe sta Priloga 1, ki definira posege v okolje ter Priloga 2, v kateri so opredeljena merila, s katerimi se določi, ali je za posege v okolje treba opraviti presojo vplivov na okolje.

7.5 Izvajanje OP- EKP glede na navedene vzvode – analiza v okviru izbranih prednostnih osi

7.5.1 Prednostne osi, ki neposredno prispevajo h krepitvi okoljske komponente

Kadar investicije, načrtovane v okviru Operativnega programa obremenjujejo okolje in gre za velike posege v prostor, je že v skladu z vodilnimi načeli pri izboru projektov določen pogoj, da je potrebno skupaj z investicijami izvesti vrsto omilitvenih ukrepov.

Predhodni pogojenosti za spodbudo investicijam v okviru *Prednostne osi 4* (Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja) sta bili tudi vzpostavitev energetskega knjigovodstva - elektronska energetska izkaznica stavb - ter strategija učinkovitega spodbujanja investicij v obnovljive vire energije.

Del izvajanja prednostnih naložb v okviru Prednostne osi 4 je bila tudi izdelava celostnih prometnih strategij občin, ki opredeljuje ukrepe posameznih občin na področju prometa. Za

²⁰² <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=NACP45>

²⁰³ <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED6527>

sofinanciranje le-teh so se občine lahko kasneje prijavljale na objavljene javne razpise iz področja trajnostne mobilnosti.

Prednostna os 4 (Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja) s svojimi štirimi prednostnimi naložbami (podpora energetske učinkovitosti stavb, proizvodnji obnovljivih virov energije, razvoju pametnih energetskih distribucijskih sistemov ter trajnostni mobilnosti) predstavlja obliko subvencioniranja (financiranja) prenove stavbnega sklada, spremembe načina ogrevanja, postavitve pametnih omrežij, priprave na tranzicijo uporabe energenta v prometu in priprave na spremembo načina prevoza. Gre za ekonomski instrument varstva okolja. V manjši meri je pri podpori energetske učinkovitosti stavb predviden tudi finančni instrument s povratnimi sredstvi. Pri plasiranju povratnih sredstev (finančni instrumenti) se vključuje SID.

V okviru prednostne osi 5 se je moralo pri realizaciji upoštevati niz posebnih določil, ki veljajo za področje reguliranje voda in poplavne ogroženosti. Vse aktivnosti morajo upoštevati določbe t.i. «poplavne direktive»²⁰⁴ o pripravi predhodne ocene poplavne ogroženosti in določitvi območij pomembnega vpliva poplav, na podlagi kart poplavne nevarnosti in kart poplavne ogroženosti za ta območja, in izbranih ciljev oblikovati tudi načrte za obvladovanje poplavne ogroženosti. Pred pričetkom izvajanja projektov so morale biti izvedene PVO. Tako je upoštevanje Uredbe v praksi pomenilo, da se je moralo počakati na presojo vplivov na okolje in v določeni meri prilagoditi zahtevam, ki se jih je predlagalo, da se ustrezno zmanjša potencialna škoda. Enako velja za Direktivo o strateški okoljski presoji, ki predpisuje presojo vplivov načrtov in programov na okolje, ki jih je tako mogoče upoštevati že pri pripravi načrtov in načrte pravočasno spremeniti. Lahko rečemo, da so uredbe in direktive močno vplivale na izvedbo prednostne osi 5.

V sklopu PO 6 se izvajajo tri prednostne naložbe, ki imajo neposreden vpliv na okolje in trajnostni razvoj. V okviru PO 6.1 se izvaja veliki projekt Odvajanje in čiščenje odpadne vode na območju vodonosnika Ljubljanskega polja, ki je finančno največji okoljski projekt v obdobju 2014–2020 v Sloveniji. Gre za projekt, ki se je pričel že v finančni perspektivi 2007-2013. Projekt je dobil status Veliki projekt z združitvijo dveh projektov in predstavitev v obdobje 2014-2020, ki ga je morala odobriti EK po predhodnem pregledu in potrditvi s strani neodvisne evropske institucije JASPERS. V sklopu priprave dokumentacije so bile poleg tehničnih, finančnih in ekonomskih vsebin izdelane tudi okoljske vsebine, kot so Strokovna ocena možnih pomembnih vplivov na okolje, Poročilo o vplivih na okolje, Poročilo o vplivu podnebnih sprememb na projekt z oceno občutljivosti in oceno ranljivosti ter oceno tveganja, vse v skladu z navodili in priporočili Evropske komisije in JASPERS.

Na področju vodnega sektorja so izpolnjene naslednje predhodne pogojenosti(a) Država članica zagotavlja, da se v sektorjih, ki jih podpirata ESRR in Kohezijski sklad, na podlagi različnih rab vode prispeva k povračilu stroškov vodnih storitev glede na sektor v skladu s prvo alinejo člena 9(1) Direktive 2000/60/ES, pri čemer se po potrebi upoštevajo socialni, okoljski in gospodarski učinki povračila, pa tudi geografske in podnebne značilnosti zadevnega območja oz. zadevnih območij. (b) Sprejetje načrta upravljanja povodja za vodno območje v skladu s členom 13 Direktive 2000/60/ES. Načelo povračila stroškov in načelo onesnaževalec plača sta vključena v slovensko zakonodajo ter v politiko določanja cen vode. V skladu z

²⁰⁴ Direktiva 2007/60/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2007 o oceni in obvladovanju poplavne ogroženosti (UL L št. 288 z dne 6.11.2007)

Zakonom o vodah in Zakonom o varstvu okolja storitve, povezane z obremenjevanjem voda, veliko prispevajo k povračilu okoljskih stroškov in stroškov vira s plačilom dajatev za rabo vode.

Kadar investicije načrtovane v okviru Operativnega programa obremenjujejo okolje in gre za velike posege v prostor, je že v skladu z vodilnimi načeli za izbor projektov, določenimi v Operativnem programu, določen pogoj, da je potrebno skupaj z investicijami izvesti vrsto omilitvenih ukrepov. Tako morajo v primeru Prednostne osi 7 (Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti) trase potekati izven varovanih območij, poseg na kmetijska in gozdna zemljišča mora biti čim manjši, upoštevan mora biti ustrezen odmik od urbanih območij; v primeru, da trase potekajo čez varovana območja, mora izvajalec zagotoviti celovitost in povezljivost območij Natura 2000 in preprečiti negativne vplive na doseganje ciljev varovanja teh območij; zagotovljene morajo biti ustrezne tehnične rešitve za nemotene migracije prosto živečih živali. Rezultat mora v največji možni meri prispevati javnemu potniškemu prometu in odpravi prometnih zgostitev. Tako morajo v primeru Prednostne osi 7 (Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti) trase potekati izven varovanih območij, poseg na kmetijska in gozdna zemljišča mora biti čim manjši, upoštevan mora biti ustrezen odmik od urbanih območij; v primeru, da trase potekajo čez varovana območja, mora izvajalec zagotoviti celovitost in povezljivost območij Natura 2000 in preprečiti negativne vplive na doseganje ciljev varovanja teh območij; zagotovljene morajo biti ustrezne tehnične rešitve za nemotene migracije prosto živečih živali. Rezultat mora v največji možni meri prispevati javnemu potniškemu prometu in odpravi prometnih zgostitev.

Ko se v okviru PO 7 izvajajo veliki projekti le-ti terjajo dodatno skrbno preverjanje njihovega posega v okolje - vezano tudi na ustrezne omilitvene ukrepe. V tem primeru je v postopkih pridobivanja dovoljenj obvezno izvajanje Uredbe o posegih v okolje, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje ter izvajanje Direktive 2001/42/ES o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje.

V prednostni osi 7 (Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti) se v stroške izvedbe investicije štejejo tudi stroški omilitvenih ukrepov negativnega vpliva na okolje. S tem je zagotovljeno načelo onesnaževalec plača, stroški pa so internalizirani.

V okviru Prednostne osi 7 (Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti) se v vseh treh prednostnih naložbah izvajajo tudi veliki projekti, ki terjajo dodatno skrbno preverjanje njihovega posega v okolje - vezano tudi na ustrezne omilitvene ukrepe. Pri PN 7.1 (Razvoj in obnova celostnih, visokokakovostnih in interoperabilnih železniških sistemov ter spodbujanje ukrepov za zmanjšanje hrupa) sta velika projekta prenova železniške proge Maribor – Šentilj in sklop gradnje 2. Tira Divača – Koper. V tem primeru je v postopkih pridobivanja dovoljenj obvezno izvajanje Uredbe o posegih v okolje, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje ter izvajanje Direktive 2001/42/ES o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje. Pri Prednostni nalogi 7.2 (Izboljšanje regionalne mobilnosti s povezovanjem sekundarnih in terciarnih prometnih vozlišč z infrastrukturo TEN-T, tudi prek multimodalnih vozlišč) ima naravo velikega projekta z dodatnimi zahtevami po preverjanju trajnostne narave izvedbe gradnja I. in II. etape odseka na 3. razvojni osi (Novo Mesto – Maline). V okviru Prednostne naloge 7.3 (Podpiranje multimodalnega enotnega evropskega prometnega območja z vlaganjem v vseevropsko prometno omrežje (TEN-T)) pa je bil pogoj

za pridobitev gradbenega dovoljenja za odsek avtoceste Draženci Gruškovje tudi izdano naravovarstveno dovoljenje z upoštevanjem določb Uredbe o posegih v okolje, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje ter določb Direktive 2001/42/ES o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje. V vseh teh primerih se v izvajanje projekta vštejejo tudi stroški omilitvenih ukrepov s čemer je zagotovljeno načelo onesnaževalec plača, stroški pa so internalizirani.

Na področju izvajanja PO 4 (Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja) in PO 7 (Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti) se financiranje izvaja tako iz Kohezijskega sklada kot tudi iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Pri investicijah v prometno infrastrukturo se poleg kohezijskih sredstev, sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj in sredstev slovenskega integralnega proračuna vključujejo tudi sredstva IPE – to je nepovratna sredstva namenjena povezovanju Evrope, ki jih preko direktnih razpisov podeljuje Evropska komisija.

7.5.2 Prednostne osi s posrednim vplivom

V analizi izbrani prednostnih osi, za katere se ocenjuje, da imajo primarno posredni vpliv na realizacijo načela trajnostnega okolijskega razvoja so manj prisotni navedeni postopki, a to ne pomeni, da ni upoštevanja določenih ukrepov in meril tudi tu. Posebej pri ukrepih, kjer se izvajajo javni razpisi, smo opazili vključevanje določil o zelenem naročanju v javne razpise, vendar obseg naše analize ni omogočal podrobnejše analize, kako se je v praksi upoštevalo to načelo, niti nismo zabeležili informacije, da bi projekt bil uspešnejši (dobil dodatne točke), če je uporabil to orodje.

7.6 Obseg odgovornosti za upoštevanje načela trajnostnega razvoja

Za implementacijo OP EKP 2014-2020-ja je odgovoren organ upravljanja. Naloge posredniških organov, ki sodelujejo pri implementaciji OP EKP 2014-2020 so opredeljene v Uredbi EKP. Opredelitev ravni odgovornosti za upoštevanje trajnostnega načela lahko pomembno vpliva na uspešnost realizacije. Zato se je evalvacija morala dotakniti tudi tega vprašanja in poskušala oceniti, ali je razmejitev odgovornosti med organom upravljanja, posredniškimi organi in upravičenci ustrezna. Hkrati so prav ti subjekti tudi tisti, ki so dolžni pri načrtovanju ukrepov in črpanja posameznih skladov upoštevati načelo skladnosti za zagotavljanje sinergij. V okviru nekaterih polstrukturiranih intervjujev smo poskušali analizirati način zagotavljanja sinergij tako na ravni ukrepov kot na ravni črpanja sredstev različnih skladov.

Namen analize je bil odgovoriti na vprašanja:

- a) Kakšen je obseg odgovornosti za upoštevanje trajnostnega načela, ki ga nosi organ upravljanja, posredniški organi, upravičenci ali druge morebitne izvajalske institucije?
- b) Ali so med ukrepi različnih skladov nastale sinergije, ki prispevajo h krepitvi vseh komponent trajnostnega razvoja?

Pri načrtovanju, podeljevanju in izvajanju operacij (projektov) PO 4 (Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja) in PO 7 (Izgradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti) so jasno razmejene naloge in odgovornosti med Organom upravljanja (SVRK), Posredniškim organom (Ministrstvo za infrastrukturo) ter upravičenci (izvajalci projektov).

Tudi znotraj PO osi 5 ni bilo zaznanih nejasnosti glede obsega odgovornosti za upoštevanje trajnostnega načela. Določene pomanjkljivosti so se pokazale samo pri časovni usklajenosti izvajanja nalog, kar pa ni vplivalo na vsebino, zgolj na dinamiko.

V sklopu PO 6 ni zaznanih nejasnosti glede obsega odgovornosti za upoštevanje trajnostnega načela. MOP opravlja naloge posredniškega organa za vse tri PN, pri tem da za PN 6.3 v okviru izvedbe mehanizma CTN nastopa nastopa MOP kot posredniški organ in ZMOS kot posredniški organ za izbor operacij.

MDDSZ v glavnem izvaja ukrepe v okviru TC 8 , MIZŠ pa na TC 10, na katerih je komponenta trajnostnega razvoja, skladno z OP vključena na horizontalni ravni. Posredniški organ in upravičenci tako poročajo o (posrednih) vplivih na trajnostni razvoj, skladno z Navodili organa upravljanja.

Posredniški organ nosi obseg odgovornosti za upoštevanje trajnostnega načela, skladno z Merili za izbor operacij OP EKP 2014-2020, npr. v primeru PO 8 tam kjer je relevantno, z upoštevanjem posebnega merila za ocenjevanje projektov : "prednostno obravnavanje področij, relevantnih za zeleno gospodarstvo in vključevanje širših ciljev trajnostnega razvoja."

Obseg odgovornosti, ki ga nosijo posredniški organ in upravičenci pri upoštevanju trajnostnega načela je opredeljen v določilih pogodbe o sofinanciranju, npr. v planu kazalnikov/ciljev oz. določilih poročanja o izvajanju operacij, skladno z Navodili organa upravljanja.

7.7 Sklep

Zakonodaja, ki ureja področje varovanja okolja, pričakovano vpliva tudi na uresničevanje načela trajnostnega okoljskega razvoja v okviru OP-EKP. Izvajalci upoštevajo uredbe in direktive v vsebinah javnih razpisov, pri pripravi operacij ter v fazi izvajanja operacij. Posebnih zadržkov ali kritik na račun zakonodajnega okvira nismo zabeležili, razen dejstva, da upoštevanje številnih zahtev terja velikokrat daljše časovno obdobje, ki se ga pri načrtovanju izvajanja mestoma podceni. Sklepamo, da bi bilo koristno že ob načrtovanju prednostnih naložb celovito presoditi, katere zakonodajne zahteve bo posamezen projekt moral izpolniti in se v tej smeri organizirati na državni ravni. Še posebej tam, kjer so postopki zahtevni, vključujejo več ministrstev, javne obravnave in/ali regionalno usklajevanje, je še dodatno potrebno vložiti vse, da se projekti izvedejo v razumljivih rokih in da zakonodaja ne povzroči zamud pri izvajanju in posledično pri črpanju EU sredstev.

Obseg odgovornosti je sistemsko dobro opredeljen, a preverjanja delovanja v praksi nismo uspeli preveriti. Prav tako ostaja odprto vprašanje sinergij - nismo jih posebej zabeležili, kar pa ne pomeni, da jih ni. Naši intervjuji so potekali na operativnih ravneh, kjer so odgovorni močno vpeti vsak v svojo nalogo. Za ugotavljanje sinergij bi morali paralelno izvesti tudi razgovore z odgovornimi pri posredniških organih oz. pri vključenih v postopke priprave projektov to pa nam ob pomanjkanju časa ni uspelo.²⁰⁵

²⁰⁵ Predlagamo sklic posebne fokusne skupine ob obravnavi pripomb na osnutek poročila, ki bi se osredotočila na to podvprašanje.

8 Sklepi in priporočila

Namen in cilj vrednotenja je oceniti upoštevanje načela trajnostnega razvoja pri izvajanju OP EKP 2014-2020. Predmet vrednotenja so vlaganja v ukrepe OP EKP 2014-2020, ki prispevajo k doseganju trajnostnega razvoja, predvsem iz okoljskega vidika. V pričujočem vrednotenju smo analizirali prednostne osi, ki okoljsko komponento obravnavajo neposredno (PO 4, PO 5, PO 6 in PO 7) ter posredno (PO 1, PO 8 in PO 10). Na podlagi izbrane metodologije (glej str. 11-13) smo oblikovali naslednje sklepe in priporočila.

Celovito presojo prispevka OP EKP 2014-2020 k uresničevanju načela trajnostnega razvoja bo sicer smiselno opraviti po zaključku OP v sklopu vrednotenja učinkov OP EKP kot celote. Velika večina prednostnih naložb po posameznih prednostnih oseh je še v izvajanju, nekatere operacije se še niso pričele izvajati in zato je naša ocena lahko le začasne narave in temelji na zastavljenem in ne tudi uresničenem. Vendar kljub temu ocenjujemo, **da je načrtovalec v zadostni meri vgradil načelo trajnostnega okoljskega razvoja v vsebino OP EKP 2014-2020, da lahko upravičeno pričakujemo pozitivne rezultate.**

Realizacija OP EKP 2014-2020 poteka, sicer z različno intenzivnostjo po posameznih prednostnih oseh. Zagotovo lahko rečemo, da je **okoljski vidik trajnostnega razvoja izrecno upoštevan v prednostnih oseh, ki so neposredno usmerjene v okolje.** Naše vrednotenje tudi ugotavlja, da ni opaziti izrazitih negativnih posledic za trajnostni razvoj, vsaj glede na deklarirane vsebine programov in projektov. V primerih, kjer so posledice za okolje, ugotavljamo, da so **vgrajena varovala in številne predhodne zahteve**, kako varovati okolje.

OP EKP 2014-2020 je **dolgoročni strateški dokument**, ki zasleduje cilj spodbujanja gospodarskega razvoja. Ugotovimo lahko, da so načrtovane aktivnosti in dane prednosti tistim temam, ki dolgoročno usmerjajo slovenski gospodarski in družbeni razvoj. Temeljno izhodišče vseh treh strateških dokumentov je, da Slovenija spodbuja ukrepe za prehod v nizkoogljično družbo, za gospodarno ravnanje z viri in sicer na način, ki bo prispeval h kakovosti življenja. Tudi zaradi take usmeritve **ne prihaja do kolizije med cilji, ki zasledujejo gospodarski razvoj in trajnostnim razvojem.**

V Partnerskem sporazumu navajamo, da se bomo *»pri financiranju osredotočali na ukrepe, ki bodo prispevali k izboljšanju kohezivnosti družbe, zmanjšanju tveganja revščine in povečanju stopnje enakosti v družbi ter k iskanju rešitev za izzive demografskih gibanj.«* V OP EKP 2014-2020 se v delu, ki obravnava trajnostni razvoj, bolj izpostavlja okoljski vidik, ki je bil tudi v ospredju našega vrednotenja. Kljub temu ugotavljamo, da se znotraj prioritarnih osi, ki smo jih posebej obravnavali, pokaže, da se širša opredelitev trajnostnega razvoja pokaže tako znotraj prednostnih osi 6, 8 in 10, deloma pa tudi – vsaj posredno – pri drugih. Izboljšanje gospodarskega stanja (PO 3 npr.) nedvomno vpliva tudi na zmanjšanje tveganja revščine, demografska gibanja vstopajo v prioritete Pametne specializacije in tako v PO 1, itd. Zato lahko **potrdimo, da programski dokumenti vsebujejo zadostno medsebojno usklajenost s temeljnimi načeli trajnostnega razvoja in prispevajo k vsem komponentam trajnostnega razvoja.** Glede na usmerjenost naše presoje (okoljski vidik) smo lahko v tem segmentu še bolj afirmativni.

Vsebina OP EKP 2014-2020, prednostne osi in znotraj njih prednostne naložbe odražajo, kako velika prioriteta je okolje (v svoji najširši definiciji) za slovenski razvoj. Tudi zato je na načelni

ravni uresničevanje vsebin trajnostnega razvoja dobro integrirano v OP, **manjše pomanjkljivosti je opaziti predvsem pri posrednih ukrepih in programih**, kjer je veliko odvisno od obremenjenosti posameznikov z izvedbo, ki je že v osnovi administrativno zelo kompleksna in je dodajanje meril, ki zagotavljajo upoštevanje načela za trajnostni razvoj, še dodatno breme.

Polna ocena obsega uresničevanja vplivov na okolje je v tej fazi še nemogoča, saj so se številne **prednostne naložbe in programi znotraj njih pričeli odvijati z zamikom**. Do zamud prihaja sicer zaradi različnih razlogov (deloma tudi zaradi poznega sprejemanja strateških dokumentov, deloma zaradi postopkov (soglasja, prostorski načrti), zato bo polni učinek moč vrednotiti šele v nekaj letih.

Težava, ki jo zaznavamo, je (trenutna) nedostopnost vrednosti nekaterih kazalnikov, ki ne omogočajo sprotnega spremljanja. Predlagamo izbor čim boljše merljivih in dostopnih kazalnikov. Eden od predlogov je uporaba okoljskih kazalnikov, ki jih redno zbira SURS (npr. nastale količine odpadkov iz proizvodnih in storitvenih dejavnosti in ravnanje z njimi (predvsem predelava odpadkov). Podrobneje opisano na str. 155 tega poročila.

V začetno programiranje ni bil vključen regionalni vidik, pač pa je bil vključen naknadno. V OP EKP 2014-2020 tako ni zadostno upoštevana celovita regionalna strategija, pač pa je bilo potrebno za uresničitev projekte razdeliti na manjše enote in jih vgraditi v programe v skladu s PO, kar se deloma kaže kot pomanjkljivost oziroma lahko vpliva na počasnejše uresničevanje določenih vsebin.

Med ugotovitvami po posameznih prednostnih oseh izpostavljam predvsem sledeče. Preusmerjanje prometa s cest na železnico z velikim in pozitivnim učinkom na manjši hrup, na večjo varnost in manjšo možnost onesnaženosti zemlje z različnimi škodljivimi izlivi, na nižje emisije toplogrednih plinov, NO_x ter trdih delcev (PM₁₀ in PM_{2.5}) je odvisna od konkurenčnosti železniškega glede na cestni promet. To konkurenčnost določata cena in zmogljivost. Hitrost potovanja po železnici bo z njeno nadgradnjo in modernizacijo večja, z njo pa tudi konkurenčnost. Poleg boljše infrastrukture je pomembna tudi obnovitev voznega parka železnic. Država ima možnost regulacije cestnega tovornega prometa s cestninami in politiko izdajanja dovolilnic za prevoznike iz držav nečlanic. Dvig cestnine bo vplival na premik tovora iz cest na železnico le, če bo železnica lahko ta tovor tudi prevzela. Na splošno pa bi bilo možno v večji meri (50 %) skrajšati čas potovanja z železnico le v primeru postavitve novih prog na novih trasah.

Sredstva v okviru Prednostne naložbe 7.2 (Izboljšanje regionalne mobilnosti s povezovanjem sekundarnih in terciarnih prometnih vozlišč z infrastrukturo TEN-T, tudi prek multimodalnih vozlišč) so namenjena tudi izgradnji cestnih povezav in projektni dokumentaciji za posamezne odseke 3. Razvojne osi v V kohezijski regiji na osnovi Dogovora o razvoju regij in se lahko prepletajo oziroma vsebinsko dopolnjujejo tudi s Prednostno naložbo 4.4 (Spodbujanje nizkoogljičnih strategij za vse vrste območij, zlasti za urbana območja, vključno s spodbujanjem trajnostne multimodalne urbane mobilnosti in ustreznimi omilitvenimi ukrepi), ker se pri njihovi izvedbi ustrezno dograjuje tudi kolesarska infrastruktura. V tej perspektivi so trajnostni mobilnosti namenjena precej višja sredstva kot v prejšnjih obdobjih. Ta premik je potrebno nadaljevati. Celostne prometne strategije na ravni občin so narejene v številnih slovenskih občinah in omogočajo začetek projektov, ki bodo vplivali na spremembo potovalnih navad oziroma na zmanjšanje prevoza z osebnimi avtomobili (modal split). MZI pripravlja

smernice za izdelavo celostnih prometnih strategij na ravni regij, ki bodo ključen pri reševanju prometnih težav na področjih, ki presegajo pristojnosti ene občine.

Vsekakor pa bi bilo koristno tudi pri prednostnih oseh, kjer prednostne vsebine (upoštevanje načel trajnostnega razvoja) v svoje izvajanje vključujejo horizontalno, opredeliti nekatere kazalnike, s pomočjo katerih bi bilo možno (v času izvajanja projekta in po njegovem zaključku) spremljati uresničevanje le-teh.

Uvajanja posebnega kriterija za uveljavljanje načela trajnostnega razvoja se do sedaj npr. pri prednostni osi 8 ni uporabljalo. Načelo trajnostnega razvoja se je vrednotilo z preverjanjem izpolnjevanja merila, ki je bil za projekte, kjer je bilo to smiselno, opredeljen v javnem razpisu oz. v prijavnem obrazcu posameznega projekta. Vendar pa je sedaj izpolnjevanje teh meril v okviru te programske osi vrednostno nevtralno, skladnost s tem merilom ne prinaša dodatnih točk za izbor projekta in/ali pridobitev sredstev. Trajnost rezultatov se ponovno vrednoti v končnih poročilih o doseženih ciljih pri posameznih projektih, izvajalci projektov ocenijo kako in na kakšen način rezultati projekta odražajo trajnost razvoja.

Ocenjujemo, da bi se bistveno več kot do sedaj lahko storilo zlasti v okviru prednostne osi 8 (npr. pri realizaciji prednostne naložbe 8.1 Dostop do delovnih mest za iskalce zaposlitve in neaktivne osebe, konkretnije predvsem v okviru programov usposabljanj ciljnih populacij pri delodajalcih).

Pri merilih, ki se nanašajo na doseganje ciljev trajnostnega razvoja bi bilo potrebno v javnih razpisih ali pri neposrednih potrditvah operacij posredovati **jasno sporočilo, da bodo programi, ki bodo prednostno zasledovali ta merila višje vrednoteni.**

V ta namen predlagamo, **da se pripravi posebna navodila, kaj pomeni vgrajevanje principa trajnostnega razvoja** oziroma se v obstoječa Merila smiselno vgradi tudi spoštovanje načela trajnostnega razvoja kot enega od pomembnejših meril. Hkrati je primerno pripraviti znotraj vsake PO še poseben **prikaz dobre prakse na specifičnem področju v predhodnem obdobju.**

Posebnih zadržkov ali kritik na račun zakonodajnega okvira nismo zabeležili, razen dejstva, da upoštevanje številnih zahtev terja določeno časovno obdobje, ki se ga pri načrtovanju izvajanja mestoma podceni. Sklepamo, da bi bilo koristno že ob načrtovanju prednostnih naložb celovito presoditi, katere zakonodajne zahteve bo posamezen projekt moral izpolniti in se v tej smeri organizirati. Skladnost zakonodajnega okvira z načelom trajnostnega razvoja je prisotna, morda bi jo veljalo še bolj izpostaviti in tudi spremljati (zeleno naročanje npr.) in posebej stimulirati.

Pri vprašanju spremljanja prispevka k trajnostnem razvoju ugotavljamo, da je oblikovanje ustreznih kazalcev zelo zahtevna naloga, saj morajo biti kazalci dorečeni in zagotovljeno njihovo sistematsko spremljanje – ne le občasno preko določenih ocen. Posebno pozornost je potrebno nameniti na vzorčno posledično povezanost pri kazalcih, saj **pogosto ni lahko izluščiti neposrednega vpliva specifičnega ukrepa na kazalec**, čigar vrednost določa več dejavnikov.

Priporočila:

- **Izdelati posebna navodila, kaj pomenijo načela trajnostnega razvoja**

Oblikovalcem posameznih razpisov na vseh PO, še posebej pa na posrednih PO, so lahko v pomoč posebna navodila, kako vgraditi načela okoljskega vidika trajnostnega razvoja v razpisne kriterije.

- **Pripraviti primere dobre prakse na ravni razpisov ter na ravni projektov**

Na osnovi izkušenj znotraj posameznih PO predlagamo, da posamezni resorji skupaj s SVRK izberejo primere dobre prakse (lahko tudi nekaj »slabih«) vgrajevanja načela trajnostnega razvoja.

- **Povečati število točk pri razpisih za projekte, ki ustrezno naslavlja načela trajnostnega razvoja**

V nekaterih razpisnih dokumentacijah smo opazili rubrike, kamor so prijavitelji vpisovali, kako bodo udeleževali načelo trajnostnega razvoja. Predlagamo, da se v naprej opozori, da bo kakovostno izpolnjevanje tega kriterija prineslo dodatne točke pri izboru projekta in tako dodatno stimulirati prijavitelje, da razmislijo, kako lahko njihov projekt pripomore k uresničevanju načela trajnosti.

- **Usposobiti tako pripraviljavce razpisov kot presojevalce prijav, da dajo ustrezno pozornost tem načelom pri vrednotenju projektov**

Tako kot se opozori prijavitelje projektov, je potrebno opozoriti tudi presojevalce prijav, da dosledno točkujejo vključevanje načela trajnostnega razvoja v projekt kot pozitivno lastnost projekta.

- **Pravočasno začeti s pripravo operacij, ki so za okolje posebej občutljive in je potrebna obsežna dokumentacija, da ne prihaja do prevelik zamud**

Eden od pomembnih razlogov za zamude pri realizaciji operacij na PO, ki neposredno naslavlja okolje, je zahteven postopek realizacije, ki zahteva kompleksno dokumentacijo. Za realizacijo načela trajnostnega razvoja bi bilo preusmerjanje sredstev z neposrednih prednostni osi velika izguba, zato bo potrebno do zaključka OP EKP 2014-2020 storiti še veliko naporov, da se tudi z boljšo koordinacijo izpelje uspešno čim več operacij.

- **Več poudarka sinergijam, spet tudi s navajanjem konkretnih primerov, kje lahko pride do pozitivnih povezav (Kohezijski sklad- ERDF ali pa ERDF in ESS)**

Zavedamo se, da je načrtovanje in usklajevanje vsebin programskih dokumentov izjemno zahtevna in zamudna naloga, a tudi v pričakovanju, da se bo obseg sredstev v prihodnje zmanjševal, je potrebno razmisliti, kje in na kakšen način lahko prihaja do sinergij med načrtovanimi vsebinami na različnih prednostnih oseh (področjih), da se zagotovi še bolj celovita podpora in na ta način izboljša uveljavljanje načela trajnostnega razvoja.

9 Literatura in viri

- Burger A., Kotnik, P. (2014). Strokovna analiza kot podlaga za Strategijo pametne specializacije.
- MK Projekt in drugi (2014): Predhodno vrednotenje in celovita presoja vplivov na okolje z dodatkom za varovana območja (Natura 2000) za Operativni program za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020
- MK Projekt in drugi (2014): Predhodno vrednotenje in celovita presoja vplivov na okolje z dodatkom za varovana območja (Natura 2000) za Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike 2014-2020 . Okoljsko poročilo (končno gradivo)
- RS. (2014) Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014 -2020.
- RS. (2017). Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020. Različica 3.2.
- Izvedbeni načrt Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike za programsko obdobje 2014-2020 8.2 (2018) (<http://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/inopi/inop-8.2>)
- RS. (2017) Slovenska Strategija Pametne Specializacije S4
- CPR – Common Provisions Regulation. Common provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund, the Cohesion Fund, the European Agricultural Fund for Rural Development and the European Maritime and Fisheries Fund covered by the Common Strategic Framework and laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund and repealing Council Regulation (EC) No 1083/2006 COM(2013) 246 final.
- CSF. SWD (2012) 61 final. Elementi za skupni strateški okvir za obdobje 2014–2020 za Evropski sklad za regionalni razvoj, Evropski socialni sklad, Kohezijski sklad, Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja in Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo
- CSR. 2013. Priporočilo za priporočilo sveta v zvezi z nacionalnim reformnim programom Slovenije za leto 2013 in mnenje Sveta o slovenskem programu stabilnosti za obdobje 2012–2016. Evropska komisija. COM(2013)374 MK Projekt. 2012. Vrednotenje ukrepov za spodbujanje raziskovalno razvojnih aktivnosti v gospodarstvu in institucijah znanja. Poročilo o vmesnem vrednotenju.
- DRPi. Program državnih razvojnih prioritet in investicij za obdobje 2014-2017 (prvi osnutek, 29. marec 2013).
- EC. 2013. Guidance document on ex-ante evaluation. The Programming Period 2014-2020. Monitoring and Evaluation of European Cohesion Policy. European Commission DG Regional and Urban Policy DG Employment, Social Affairs and Inclusion. <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=7858&langId=en>.
- EC. 2013a. The Programming Period 2014-2020, Guidance document on monitoring and evaluation, European Regional Development Fund and Cohesion Fund, Concepts and Recommendations. Directorate General Regional and Urban Policy, Policy, Evaluation and European Semester.
- EU2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. EC, COM (2010) 2020 final

- Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, evropskemu Ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o dodani vrednosti makroregionalnih strategij, EK, COM(2013) 468 final (verzija 27. junij 2013).
- PS-NRP Priporočilo Sveta v zvezi z NRP Slovenije za leto 2013 in mnenje Sveta o slovenskem programu stabilnosti za obdobje 2012-2016 (COM(2013) 374 final).
- Resolucija o normativni dejavnosti /ReNDej/, Ur. l. RS, št. 95/2009.
- SRS. Strategija razvoja Slovenije 2005. UMAR.
- Stališče služb Komisije o pripravi sporazuma o partnerstvu in programov v Sloveniji za obdobje 2014–2020 (30. oktober 2012, 1283858).
- Uredba Evropskega parlamenta in Sveta, Uredba Evropskega parlamenta in Sveta o skupnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskemu socialnemu skladu, Kohezijskem skladu, Evropskem kmetijskem skladu za razvoj podeželja in evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo, ki jih zajema splošni strateški okvir, o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu ter o razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006, Spremenjen predlog (verzija 22. april 2013).
- POROČILO O IZVAJANJU EVROPSKE KOHEZIJSKE POLITIKE 2014–2020 za obdobje od januarja 2014 do decembra 2017 Cilj: Naložbe za rast in delovna mesta (http://www.svrk.gov.si/fileadmin/svrk.gov.si/pageuploads/kako_crpamo/Porocilo_o_izvajanju_EKP_2014-2020_januar_2014_december_2017.pdf)
- Merila za izbor operacij v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike za obdobje 2014-2020 (2016) (<http://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/kljucni-dokumenti/merila-jm-14-20-xx-10-2016-14102016.doc>)
- Izvajanje direktive 2001/42 o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje (http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/cpvo/cpvo_di_rektiva2011_42.pdf)
- Poročilo komisije svetu, evropskemu parlamentu, evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in odboru regij o uporabi in učinkovitosti direktive o strateški okoljski presoji (direktiva 2001/42/es)
- Uredba o posegih v okolje, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje (<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED6527>)
- Mainstreaming the environment in cohesion policy in 2014-2020. Report of the European Network of Environmental Authorities – Managing Authorities (ENEA-MA) working group (2016)
- World Bank (2014) GUIDELINE NOTE FOR A MONITORING AND EVALUATION SYSTEM FOR INNOVATION STRATEGIES (RIS3) in POLAND.
- EVALSED: The resource for the evaluation of Socio-Economic Development. Evropska komisija. 2013.
- Guidance document on monitoring and evaluation: concepts and recommendations (The programming period 2014-2020). EUROPEAN COHESION FUND EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND. 2014.
- Evropska komisija, 2015. Technical Handbook on the Monitoring and Evaluation Framework of the Common Agricultural Policy 2014–2020. Evropska komisija. Generalni direktorat za kmetijstvo in razvoj podeželja, Bruselj.

- Strategija razvoja prometa v Republiki Sloveniji in Okoljsko poročilo za celovito presojo vplivov na okolje za Strategijo razvoja prometa v Republiki Sloveniji (http://www.mzi.gov.si/si/dogodki/strategija_razvoja_prometa_v_rs/)
- PARTNERSKI SPORAZUM med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2014–2020. Oktober 2014. <http://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/kljucni-dokumenti/partnerski-sporazum-slovenska-verzija.pdf>
- Partnerski sporazum. Partnerski sporazum Slovenija 2014SI16M8PA001.3.0. 15.02.2018. http://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/kljucni-dokumenti/partnership-agreement_2014si16m8pa001_3_0_sl.pdf
- Predhodne pogojenosti. Priloga k Partnerskemu sporazumu. http://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/kljucni-dokumenti/ps_priloga-2_predhodne-pogojenosti.pdf
- RS Uradni list. Zakon o varstvu okolja. <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1545>
- RS SVRK. 2018. Akcijski načrt za pospešitev črpanja sredstev iz Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020.
- Strategija razvoja prometa v Republiki Sloveniji, Ministrstvo za infrastrukturo, različica 12 – končna, 29. Julij 2015. http://www.mzi.gov.si/si/dogodki/strategija_razvoja_prometa_v_rs/
- Izvedbeni načrt Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike za programsko obdobje 2014-2020 8.3 <http://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/inopi/sklep-inop-8-3-22-11-2018.pdf>
- SODO (2012). Program razvoja pametnih omrežij v Sloveniji – izhodišča. Študijska naloga.

Letna poročila:

- Letno poročilo 2015
- Letno poročilo 2016
- Letno poročilo 2017

Četrtna poročila:

- Poročilo o izvajanju evropske kohezijske politike 2014-2020, Cilj naložbe za rast in delovna mesta, januar 2014-marec 2016
- Poročilo o izvajanju evropske kohezijske politike 2014-2020, Cilj naložbe za rast in delovna mesta, januar 2014-junij 2016
- Poročilo o izvajanju evropske kohezijske politike 2014-2020, Cilj naložbe za rast in delovna mesta, januar 2014-september 2016
- Poročilo o izvajanju evropske kohezijske politike 2014-2020, Cilj naložbe za rast in delovna mesta, januar 2014-december 2016
- Poročilo o izvajanju evropske kohezijske politike 2014-2020, Cilj naložbe za rast in delovna mesta, januar 2014-marec 2017
- Poročilo o izvajanju evropske kohezijske politike 2014-2020, Cilj naložbe za rast in delovna mesta, januar 2014-junij 2017
- Poročilo o izvajanju evropske kohezijske politike 2014-2020, Cilj naložbe za rast in delovna mesta, januar 2014-september 2017
- Poročilo o izvajanju evropske kohezijske politike 2014-2020, Cilj naložbe za rast in delovna mesta, januar 2014-december 2017

- Poročilo o izvajanju evropske kohezijske politike 2014-2020, Cilj naložbe za rast in delovna mesta, januar 2014-marec 2018
- Poročilo o izvajanju evropske kohezijske politike 2014-2020, Cilj naložbe za rast in delovna mesta, januar 2014- junij 2018

10 Priloge

Opravljeni intervjuji in skupinske diskusije

Intervju			
PO	Datum	Intervjuvanjec	Organizacija
PO 4	14.01. 2019	Ekipa iz Direktorata za energijo, Službe za trajnostno mobilnost in Oddelka za evropska sredstva	MZI
PO 7	14.01. 2019	Ekipa iz Direktorata za kopenski promet, Direktorata za letalski in pomorski promet in Oddelka za evropska sredstva	MZI
PO 6	04.01. 2019	Tina Vončina	MOP
PO 1	10.1. 2019	Mateja Struna	MIZŠ
PO 1	4.02. 2019	Marija Čebular Zajec	MGRT
PO 5	21.01. 2019	Tina Vončina	MOP
PO 5	5.2. 2019	Marjeta Rejc Saje z ekipo	Direkcija za vode
PO 8	9.12.2018	Polona Samec	MDDSZ
PO 10	27.12. 2019	Borut Čampelj	MZIŠ
PO 10	23.01. 2019	Petra Arčan	MZIŠ
PO 10	23.01. 2019	Tatjana Pezdir	MZIŠ

22.1. 2019 Fokusna skupina za prednostno os 4

Nataša Štor Zagoričnik

Mateja Maganja Leskovec

Jani Turk

Rudolf Ogrinc

Uroš Habjan

Polona Demšar Mitrovič

France Križanič

22.01.2019 Fokusna skupina za prednostno os 7

Nataša Štor Zagoričnik

Mateja Maganja Leskovec

Nataša Fras Flegar

Zvonko Zavasnik

Neja Saksida

Dejan Jurkovič

Franc Zemljič

Goran Korošec

France Križanič

30.01. 2019 Fokusna skupina - regionalni vidik trajnostnega razvoja

Janez Topolšek

Igor Strmšnik

Martin Štiglic

Maja Bučar

Barbara Brečko

France Križanič

13.03. 2019 - diskusija ob zaključevanju poročila

Tina Vončina

Gabriel Mežang-Nkodo

Janez Topolšek

Jernej Prevc

Nataša Florjančič

Marija Č. Zajec

Mateja Maganja Leskovec

Maja Bučar

Barbara Brečko

France Križanič

Andreja Črnak Meglič